HET OERA LINDA BOEK

THAT WRA LINDA BOK

THAT WRA LINDA BOK

OPNIEUW BEWERKT EN UITGEGEVEN DOOR

J. F. OVERWIJN

THAT WRA LINDA BOK

BIJ DEN OMSLAG.

Op onze voórpagina komt de raad voor, die onze voorvaderen, de Fryas, zooveel mogelijk in praktijk brachten en die nog altijd onveranderd voor ons volk geldt, n.l.

an.t ut ànd vmbe.fâra lêith vs held. [plm. 4000 v. Chr.]
In 't uit- en ommevaren leit ons heil. [plm. 2000 n. Chr.]

Ons varensvolk is dan ook ons kernvolk.

THÀT VVRA LINDA BOK

THÀT VVRA LINDA BOK

Opnieuw bewerkt en
uitgegeven door
J. F. OVERWIJN

N.V. ENKHUIZER COURANT
v/h D. C. Egmond
Enkhuizen
1941

VOORWOORD.

Dit werk bestaat uit een INLEIDING, het OERA LINDA BOEK zelf en een TOELICHTING. Door deze indeeling heb ik gemeend het boek zelf zoo krachtig mogelijk naar voren te doen komen, want om dit laatste gaat het. Degenen, die het gebodene in het genoemde verband leest, zal deze meening met mij deelen.
Daarenboven is de Fryatekst met pijnlijke nauwkeurigheid in volkomen overeenstemming gebracht met het manuscript, waarbij alle fouten in dat document getrouwelijk zijn overgenomen. Hierdoor wordt zelfstandige studie mogelijk gemaakt voor degenen, die in deze materie dieper wenschen in te gaan.
Lectori Salutem!

Aug. 1941. *J. F. OVERWIJN*

ERRATA

De tweede noot $*_1$) op blz. LIV van de Inleiding staat als noot $*_1$) op blz. LVI.
De noot $*_1$), die op blz. LVI, 8e regel van boven voorkomt, gelieve men als niet geschreven te beschouwen.

INLEIDING.

§ 1. Algemeene opmerkingen.

Weinig werken hebben bij hun verschijning zooveel stof doen opwaaien als het „Oera Linda Boek", dat we kennen als het „Oera Linda Bok". Het is een verzameling van geschriften, beschrijvende onze voorouders, de Grootfriezen of Fryas *) en hun geschiedenis vanaf tenminste 10000 jaar v. Christus tot en met den Romeinschen tijd, dus kort na Christus. Het werk werd met groote toewijding en zorg bewaard in het geslacht „Over de Linden". In den tijd, dat er nog geen familienamen waren, zooals wij die thans kennen, was deze naam een eerenaam, die gedragen werd door de verdienstelijksten. Er zijn dus verschillende geslachten geweest, die dezen naam hebben mogen voeren. Er bestaat ook een naam „Onder de Linden", die evenals dat van „Over de Linden" tot op den huidigen dag voortleeft en in de heraldiek zelfs parallel gaat. Het bewaren van de geschriften ging menigmaal met lijfsgevaar gepaard, waarvan de aanhef van het boek een staaltje geeft. Daarom moet deze prestatie van dit geslacht „Over de Linden" met eerbied en groote dankbaarheid vermeld worden.

Wanneer dan ook schrijver dezes zich verplicht ziet hier en daar eens minder vriendelijk over de ‚afschrijvers' te spreken, dan beteekent dat niet, dat hij zou vergeten, dat het afschrijven met de beste bedoelingen is geschied en zeer zeker nooit, om te vervalschen, hoe dan ook. Er zijn echter sporen van ingrijping van buitenaf en daartegenover kan men natuurlijk niet meer spreken van ‚beste bedoelingen'. Het plotselige afbreken van het werk met de geschiedenis van Zwarten Adel bijv. is voorzeker geen toeval. Ik wil in het midden laten, of er in den Romeinschen tijd goede reden was het geschrift niet meer voort te zetten, of er een deel af te nemen, hoewel ik daar zeker het mijne van denk. We weten enkele zaken met stelligheid en daarover kan ik het hebben, n.l. Ten eerste is de oppositie tegen het Oera Linda Bok, dat nu verder met de letters „O.L.B." zal

*) Men hoede zich ervoor **„Frijas"** uit te spreken. Het is uitdrukkelijk **„Frias"**.

worden aangegeven — in Friesland het felst geweest. Nergens is er zoo'n rancune tegen het werk aan den dag getreden. En nu vraagt de lezer natuurlijk: hoe vreemd, want het heet toch een Friesch werk te zijn?. Welnu, dat is het **niet** in den gangbaren zin des woords. Het is n.l. **geen** werk en het verhaalt **niet** de geschiedenis van Midfriezen — dat is dus van de Friezen van Friesland — maar die van de Grootfriezen, of „Fryas". De Fryas zijn de gemeenschappelijke stamouders van het Nederlandsche, het Engelsche, het Deesche, het Skandinaafsche, IJslandsche en het Letsche volk, bij benadering aangegeven. Hierbij moet dan worden vermeld, dat — voor wat ons betreft — **alleen** de Westfriezen, **wereldgeschiedenis** hebben gemaakt.

Tegen het einde van het O.L.B. verneemt men dan ook de bittere klacht, dat het opteekenen van de geschiedenis eigenlijk toch niets meer geeft, want dat het met de Fyras **uit** is. De vervaltijd was toen dus reeds volledig ingetreden. Welnu, de roemrijke energie der Fryas werd weer overgenomen en meesterlijk, door de Westfriezen om het even of zij nu óók ,Hollanders' heetten. Trouwens er zijn legio voorbeelden voor het grijpen, dat het Nederlandsch — al heeft het dan een anderen **vorm** — **even dicht** bij het Oer-grootfriesch staat als het Midfriesch en toen het Nederlandsch nog den vorm van het Westfriesch had, was dit **zéér zeker volkomen onbetwistbaar.** De gemiddelde taal van het O.L.B. is die, welke een goede 600 v. Chr. normaal in onze landen gesproken werd, d.w.z. vanaf Denemarken tot aan de Seine. De uiterlijke vorm is Westfriesch, waarbij het huidige Nederlandsch den innerlijken vorm vrijwel geheel heeft bewaard. Er zijn deelen, die veel jonger zijn, maar ook, vooral woorden, die eenige duizenden jaren ouder zijn. Het afschrijven heeft o.a. tot gevolg gehad, dat er jongere woorden en wendingen in den tekst zijn geslopen. Deze eigenaardigheid van den tekst is den critici, die zich geen moeite hebben bespaard ,om een lawine van wrange en spijtige dooddoeners over het werk uit te gieten — aanleiding geworden, om met uitbundig leedvermaak uit te roepen: „Het O.L.B. is valsch, want ziet: het is geen Friesch". (Dr. Beckering Vinckers o.a.). Maar — zij vergaten, dat het ook **inderdaad** geen Midfriesch **is.** Het handige speculeeren op de populaire misvatting, als zou Friesland de eenige Friezen hebben bevat, werd met het noodige élan uitgevoerd, maar met de waarheid heeft dit alles maar bitter weinig uit te staan. Intusschen ..... het O.L.B. meest en zou eraan! Het klopte niet met een reeks van populaire geschiedkundige fabeltjes en dus was het doodvonnis spoedig geteekend. Met de voltrekking loopt het echter mis, want:

1) Is er nog nooit een officiëel, wetenschappelijk, ernstig onderzoek naar het O.L.B. ingesteld en
2) Is het nog **nooit** en aan **niemand** gelukt een schijn van deugdelijk bewijs te leveren tegen **wien** dan ook van de vele verdachten van de zoogenaamde „vervalsching".

In het aangezicht van dit alles, vraag ik me af, welk nut het kan hebben den lezer lastig te vallen met een lange uiteenzetting van de vele nuttelooze aanvallen op het O.L.B., terwijl elk onvooringenomen kenner weet, dat deze toch maar op niets zijn uitgeloopen. Toch maakt schrijver zich er allerminst gemakkelijk van af. Zulks zal uit het verloop dezer inleiding blijken!

Niet alleen chter in Friesland was de oppositie sterk. De Berlijnsche Universiteit heeft eenige jaren geleden in een speciale zitting het O.L.B. voor valsch verklaard. Daarbij is iets zeer opmerkelijks en dat is, dat de verdedigers waren: Prof. H. Wirth, die het O.L.B. al eens in het Duitsch had vertaald en Prof. Weiss, een wereldberoemd Duitsch Sanskritist. Nu kan men zich de verdediging door Prof. Wirth, die voorheen leeraar te Sneek was en veel merkwaardig goed werk te dezen opzichte heeft geleverd, best begrijpen, maar dat een beroemd Sanskritist dit doet, moge zoo op het eerste gezicht merkwaardig lijken. Verderop zal echter blijken, dat dit allerminst uitzonderlijk mag heeten, maar onmiddellijk voor de hand ligt. Zoo zal worden aangetoond, dat het Oergrootfriesch van huis uit een taal was, die men een parallel aan het Sanskriet moet noemen. Het Littausch bijvoorbeeld, waarover o.a. in het O.L.B. ook sprake is, staat nog vlak naast het Sanskriet en zulks tot op den huidigen dag. Met verder geen enkele Europeesche taal is dit het geval.

Een opmerking betreffende de Batavieren is hier op zijn plaats, omdat algemeen de indruk is gevestigd geworden, als zouden de Batavieren een ,afzonderlijke'(!) stam zijn, waarvan wij afstammen. Welnu de naam helpt ons over die moeilijkheid heen. „Bat" is n.l. de oude naam voor de Maas. „Ab" beteekent

,wetering', zooals men kan zien uit plaatsnamen als „Abcoude, Abbekerke, Abbebroek, Abwoude, Abbewier (wetering-overlaat) enz. enz.". [„Vor" (meerv. ,viri') is het Latijnsche woord voor ,man' (mannen)]. „Bataviri" waren dus voor de Romeinen de lieden, die aan de „Batab" (Maaswetering), dus aan de Waal' zaten (onder andere), derhalve „Batablieden", of „Waalzaten". Nu zijn echter de woorden „Bat" en „ab" Grootfriesch, zoodat we met Grootfriezen te maken hebben en met niets anders. Trouwens de Romeinen spreken hier en daar reeds van ,Frisiavoni' (Frieschachtigen), omdat zij inzagen met Grootfriezen te maken te hebben. De Maas liep in haar oude bedding vanaf Batenburg (Maasburcht) naar (Rilland) Bat door de Oisterwijksche vennen, die er een rest van zijn. Betuwe = Batowe = Maasland; Veluwe = Vvl-owe = vuil (slecht) land.

§ 2. Eenige feitelijke gegevens omtrent het O.L.B.

Het handschrift of manuscript, waarnaar dit werk geleverd wordt, is dat van Hiddo Oera Linda van 1256. Het werd mij welwillend ter inzage verstrekt door de Prov. Bibliotheek (Kanselarij) te Leeuwarden. Er is een uitgebreide pennestrijd over gevoerd of dit manucsript werkelijk dat van Hiddo is of niet. Welnu, wat daar nu verder van zij, we weten, dat het eenige malen is afgeschreven, zoodat ons aan dit strijdpunt weinig gelegen kan zijn. Wat de hoofdzaak is, moet de hoofdzaak blijven en die is: Heeft men eraan „gedokterd" en hoeveel? Welnu, dit valt ten zeerste mee. Er is over dit onderwerp reeds het een en ander gezegd en de onbevooroordeelde lezer zal na lezing van inleiding en werk voor zichzelf kunnen uitmaken, dat men het niet ,bont' heeft gemaakt. Wat betreft de ,moderne' inhoud van vele der wetten, waarin men nu eerst recht de zoogezegde vervalsching meent te kunnen zien, wordt opgemerkt, dat men in de oeroude Indische boeken en/of fragmenten, soortgelijke gedachten vindt uitgedrukt en men zal dat werk toch niet aan een der zoogezegde vervalschers in de schoenen schuiven. Vooral niet deze Indische werken, die niet dan voor ingewijde Indiërs toegankelijk zijn. Wat hier en daar duister aandoet in het O.L.B., is niet het gevolg van mystificatie door een of anderen moedwilligen vervalscher, maar van de omstandigheid, dat er in de meeste gevallen zulk een eeuwenlange tijd ligt tusschen het voorval en de opteekening ervan, zoodat dus de gebeurtenis voor de kroniekschrijvers reeds in de grijze oudheid lag.

De schrijvers of schrijfsters melden zich steeds met naam en toenaam, men weet steeds, wie het is. Zoo kan men dan de volgende opsomming samenstellen:

1) Het boek van Adela (blz. 4—120), voortgezet door
2) Adelbrost en Apollonia (blz. 122—128).
3) Het boek van Apollonia (blz. 128—154).
4) Het boek van Freethorik (blz. 156—180).
5) Het boek van Wiljow (blz. 180—192).
6) Het boek van Konereed (blz. 194—226).
7) Het boek van Beeden (blz. 226—232).

Tusschen 3) en 4) ligt een periode van vermoedelijk 250 tot 300 jaar. Waar gedeelten ontbraken, wordt dit in den tekst aangegeven. Het boek van Adela zal 600 j. v. Chr. geschreven zijn. Dat van Beeden, waarin Zwarte Adel wordt beschreven, is van het begin van den Romeinschen tijd in ons land.

Aan het handschrift van Hiddo is dat van Liko Oera Linda voorafgegaan in 800 n. Chr. Verloren gegaan zijn:

Thàt bok thêra sanga.	Het liederenboek.
Thàt bok thêra tellingar.	Het Vertellingenboek.
Thàt Hellênja bok.	Het boek van Hellenia.
Tha skrifta fon Delia jeftha Hellênja.	De geschriften van Delia of Hellenia.

Nu zijn al deze boeken behalve het vertelselboek „Keltoïde"-geschriften. Dit wordt vooral duidelijk, als men bedenkt, dat de Druïden, de éénigen waren, die liederen verspreidden, zongen, componeerden en vooral de muziek beoefenden. De „Barden" waren de eigenlijke zangers, maar zij zijn dan ook uitdrukkelijk de leerlingen der Druïden. Dit heeft zeer zeker iets met het verdwijnen dezer boeken te maken, want verderop zal worden aangetoond, dat ook het boek van Hellenia daaronder valt. Hierbij gelieve men dan te bedenken, wat er later wordt opgemerkt bij de behandeling van de prediking van het Christendom in onze landen door de Iro-Schotsche predikers, wier aanwezigheid men volkomen heeft pogen uit te wisschen. De woorden der liederen waren natuurlijk Fryasch.

De eerste vertaling van het O.L.B. in het Nederlandsch geschiedde door Dr. J. G. Ottema, van welke vertaling reeds kort na den eerste in 1876 een tweeden druk werd beleefd. Verder

is het tot op heden niet gekomen, hoewel er van de hand van Dr. J. G. Ottema, conrector aan het gymnasium te Leeuwarden en een uitstekend classicus enkele kleinere, desbetreffende geschriften zijn verschenen.

Daarom werd er bij deze een nieuwe bewerking ondernomen en uitgegeven. Het lofwaardige werk van Ottema, die in verband met de taal van het O.L.B., waarvan **geen woordenboeken bestonden,** voor groote moeilijkheden stond, is zeer zeker niet naar behooren beloond. Veel meer dan tegenwerking heeft hij niet ondervonden. Een **zeer kleine kring** van vrienden en medestanders bleef hem trouw, waaruit nog eens ten overvloede de Midfriesche oppositie blijkt.

Hoe hoog men nu echter het werk van Ottema ook schatten wil, het was niet anders te verwachten dan dat er in zijn bewerking onnauwkeurigheden en misvattingen moesten sluipen. Ottema meende, dat een nagenoeg woordelijke vertaling de beste zou zijn. Hiermede heeft hij ongetwijfeld zijn opvolgers in deze materie een onschatbaren dienst bewezen door de woordkennis, die aan hen werd overgedragen. Thans echter moge ook aan de eischen van stijl e.d. tegemoet worden gekomen.

Bij de bewerking van deze uitgave is dan ook de Fryasche tekst geheel in overeenstemming met het handschrift gebracht en is de vertaling geheel herzien.

De bladzijdenummers van het handschrift zijn bovenaan de bladzijden van den Frya tekst tusschen haakjes aangegeven.

Tenslotte zij vermeld, dat het handschrift in 1858 voor het eerst aan den dag is gekomen door toedoen van Cornelis Over de Linden, die het van zijn familie had ontvangen. Het had jarenlang bij hem gelegen zonder dat hij een juist begrip had van wat er nu eigenlijk in zijn huis lag. Wèl vermoedde hij, dat het iets met zijn afstamming te maken had. Veel verder is hij niet gekomen, omdat hij hoogstens een beetje Midfriesch, maar geen Fryasch kende. Zoowel Cornelis Over de Linden uit den Helder, als allen, die aan de opheldering van het O.L.B. hebben medegewerkt, werden prompt tot de „vervalschers" verklaard.

Onder hen vooral Dr. Eelco Verwijs *) van de Provinciale Bibliotheek te Leeuwarden, die na het bekend worden van het manuscript gevraagd had het te mogen inzien. Maar men heeft niet geschroomd zelfs Dr. Ottema er ook in te betrekken, die eerst véél later inzage van het werk kreeg. De overlevering in de familie Over de Linden is volkomen regelmatig en dood gewoon. Het manuscript is steeds met groote zorg bewaard en op volstrekt normale wijze van vader op zoon of van moeder of tante op dochter of neef overgedragen. Cornelis ontving het van zijn tante Aafje, terwijl zijn vader had beschikt, dat het in geen geval aan zijn jongeren broer zou worden gegeven, daar men die niet ernstig genoeg achtte om het werk te bezitten.

*) Verwijs stond steeds skeptisch tegenover het O.L.B. tot het einde toe!!

Het uitpluizen van alles, wat hiermede annex is, vereischt een afzonderlijk geschrift, en kan hier niet in den breede worden gedaan. In ieder geval kwam het O.L.B. in West-Friesland aan het licht en was het Enkhuizen van waaruit het bekend werd en waar ook dit nieuwe werk verschijnt.

§ 3. Gezag en Ouderdom van het Oera Linda Bok.

In deze paragraaf zal worden aangetoond, wat het O.L.B. nu **eigenlijk** is. Allereerst hangt er zeer veel af van de vraag, wat we onder „Atlantis" hebben te verstaan.

Gewoonlijk beroept men zich hiervoor op Plato, die in Timaeus 24 het een en ander over Atlantis opmerkt. Alvorens hierop verder in te gaan, hebbe het zijn waarde den naam „Atlantis" eens na te gaan. Het O.L.B. spreekt van „Atland", d.w.z. bijna altijd,, maar een afschrijver heeft er „Aldland" tusschen geplaatst, meenende, dat dit nu eens de ware naam was, opmerkende, dat de zeelui, die alles afkorten „Atland" zeggen in plaats van „Aldland". Intusschen kwamen diezelfde zeelui er echter het dichtst bij, zooals zal worden aangetoond.

Het woord „Atlantis" is afgeleid van „atlatl". De „atlatl" is een werpblad of zeer breede, platte speer, waarvan in figuur 1 een afbeelding wordt gegeven. „Atlatl" is een „moedervolkwoord", n.l. een Mayawoord, want „Maya" beteekent ‚moeder' (ma) en ‚volk' (Ya), terwijl later zal worden aangetoond, dat het ook synoniem is aan, d.w.z. de naam is vàn het volk in de Amerika's, dat met dien naam gewoonlijk wordt aangeduid.

De „atlatl" was, evenals de „javelijn" bij de Romeinen, aan God zelf gewijd. Dit kan bewezen worden door de uitsparingen

of figuren, die erop voorkomen. Zij nog vermeld, dat de afgebeelde „atlatl" in gebruik was bij een Indiaanschen stam, die in ieder geval direct afstamt van de Maya's (De Arapaho Indianen). De figuren op de speer worden gelezen met precies denzelfden sleutel, waarmede wij onze Westfriesche grafschriften lezen, Etruskische figuren ontcijferen, Indische en vele Egyptische, Atlantide en Chineesche karakters, Iraansche teekens, enz. enz. enz. Dit alles wordt bewezen in mijn werkje „Onze Huis- en Grafteekens zijn 10,000 jaar oud. Wat zeggen zij?", hetwelk hierna kortheidshalve aangeduid wordt met „Huis- en Grafteekens".

Welnu, daardoor is het ons mogelijk deze teekens op de speer zonder moeite te vertalen. Dit geschiedt als volgt: De ‚Y', o.a. bekend als de „litera Pythagoras", beteekent, dat beide handen ten gebed geheven zijn, of ook: „God's sprekende (zich manifesteerede) hoogheid" in tegenstelling tot „+" hetwelk beteekent: „God's stille (in zich gekeerde) hoogheid", door de Egyptische oudheid met het krukkenkruis verzinnebeeld. Strekt men nu de armen van de ‚Y', dan verkrijgt men de „T', d.w.z.: gebogen hoofd, gestrekte armen, het lichaam rechtop. Dit is de houding van de onvoorwaardelijke onderwerping aan God, waarbij **g e z w e g e n** wordt. Dit wordt dan door de ‚T' aangegeven. Keert men nu de ‚T' om, zooals op de speer, dan beteekent dit precies hetzelfde, maar . . . in den dood. Het rechthoekje, dat eronder staat, zou de bekende doodstreep kunnen zijn van onze Westfriesche graven, maar doordat de ‚T', die ook op genoemde graven herhaaldelijk voorkomt, iv omgekeerd, wordt deze beteekenis overbodig. Hier is de rechthoek (niet het vierkant, want dat is Indisch) datgene, wat „recht" (rechtvaardig) of rechtgeaard is. De vertaling van de teekens is dus:

″„Ik onderwerp mij zwijgend aan God in den dood. Dat ik rechtvaardig zij."″ (T, I).

God heet in dit geval „Manithoth" of Manitou. (Zie blz. 33, Huis- en Grafteekens.) Voorwaar geen gering bewijs van innerlijke beschaving, als men bij het gebruik van wapens, indachtig blijft aan God en tevens bidt, dat men in het gebruik ervan ‚rechtvaardig' moge zijn. Wat nu „des atlatls" is,, is „atlatls" of „atlatis" en dit werd „atlantis" eenvoudig, omdat men dit gemakkelijker uitspreekt. Dat deze ‚s' geen ‚moderne'

Fig. 1.

tweede naamvalsvorm is, wordt uit een groot aantal talen bewezen, waarbij deze ‚s' zoowel de functie van meervoudsvorm, alsook van genitief vervult en zulks juist in de grijze oudheid. Vertaalt men dus „Atlantis" dan verkrijgt men: „(land) van den atlatl" en in aanmerking genomen, waarmee de speer is voorzien: ″„Land van de Gode gewijde, rechtvaardige speer"″. Dit zou dan verkort kunnen luiden: **″„Land van de heilige speer"″.**

De „atlatl" was òf van brons òf van ijzer. Dit kan men daaruit afleiden, dat, ten eerste, 12,000 v. Chr. de Atlantiden reeds met ijzerwerk en met brons gietwerk naar Egypte kwamen en ten tweede uit de groote breedte van deze speer, die zich niet leent tot vervaardiging uit dierenbeenderen, behalve dan bijvoorbeeld uit de schouderbladen van groote dieren. Weliswaar zijn er in de IJsel bij Doesburg wel mammoetstanden gevonden, maar dat wil daarom nog niet zeggen, dat die dieren voor het grijpen waren, althans zóó overvloedig aanwezig, dat men ze voor dat doel in grooten getale kon dooden.

Het is nu ook duidelijk, dat de Fryas bij hun komst in het Atlantisgebied, maar vooral daarna aan „ijzeren wapenen" zulk een groote waarde hechtten en daarmee zulke groote handels- e. a. voordeelen wisten te behalen niet alleen, maar, dat men tevens geen afscheiding tusschen steenen- en metalen tijdperk bij hen kan onderscheiden. De Fryas werden alleen geëvenaard door de Egyptische smeden en die hadden het vak bij de Atlantiden geleerd.

Nu worde de aandacht gevestigd op Egyptische bronnen.

Men weet uit hun eigen geschriften — zonder eenige uitlegkunde — dat de volgende bekende grooten uit de klassieke oudheid zijn ingewijd in de Egyptische mysteriën; hetwelk ons alleen dáárom belang inboezemt, omdat de eerste graad dezer inwijdingen (Isisdienst) begon met mededeelingen uit het oude Atlantisarchief, waaruit o.a. bleek, dat de sfinx door de Atlantiden werd gebouwd enz., toen de Sahara nog een zee was. Deze ingewijden zijn: Plato, Pythagoras, Thales, Lycurgus, Solon de wetgever, Iamblichus de Syriër, Plutarchus, Herodotus, Homerus, Proclus, Apuleius, Aristides de redenaar, Plotinus van Alexandrië, Menippes van Babylon, Sophokles de tooneelschrijver, Aeschylus de dichter, Heraklitus van Ephesos, Cicero, Pindar en tenslotte Mozes, wiens Egyptische naam „Osarsiph"

zou luiden.*1) De Egyptische priester Manetho, die hem opleidde deelt dien naam mede. Plutarchus, over de mysteriën sprekende, zegt: „„Zij waren ook bedoeld, om waardevolle bladzijden uit de geschiedenis te bewaren"". Verder beschrijft hij de mysteriën in zijn werk „De Iside et Oriside" q.v.. Apuleius geeft een beschrijving van de Atlantiden in zijn eigen levensgeschiedenis. Omtrent Mozes lezen wij in het Nieuwe Testament: „Mozes was onderricht in alle wijsheid der Egyptenaren" en „Mozes deed een bedekking voor zijn gelaat". Men ziet in, wat dit beteekent, als men bedenkt, dat Mozes zijn woord had gegeven, om als ingewijde nooit iets mede te deelen over de mysteriën. Hij heeft zijn woord dan ook nooit gebroken. Hij bleef dus schrijven en spreken als een ingewijde en dat wil zeggen in SYMBOLEN;*2) Toen dan ook zijn boeken vertaald moesten worden uit de oorspronkelijke hiëroglyphen, waarin Mozes die had geschreven, was er nagenoeg niemand meer, die daarvan iets begreep. In Egypte zelf was de kunst, om hiëroglypen **volledig** te lezen reeds ongeveer 400 v. Chr. verloren gegaan, zoodat het voor de hand lag, dat men er in Palestina niet veel meer van terecht kon brengen. Dat wil zeggen, dat men wel **letterlijk** moest gaan vertalen, wat **zinnebeeldig** bedoeld was. Vandaar, dat er een harde wet te voorschijn kwam, waar de symboliek der vrijzinnigheid van de i ngewijden bedoeld was.*3) Een deel van de bibliotheek, waarin Mozes gestudeerd had, n.l. die van Heliopolis („On" in den Bijbel) kwam in Alexandrië terecht, vooral ten tijde van de voorbereiding van het christendom door de grooten van dien tijd zooals „Philo Judaeus" e.a. Hierdoor kwam tóch de gedachte, die reeds in het Jodendom tot gelding had **móeten** komen, ware het goed gegaan, tot ons door het Christendom. De wereldbibliotheek van Alexandrië verbrandde echter .... een wereldramp zonder weerga en mèt haar het deel van het Atlantide-archief, dat in Heliopolis was ten tijde van Mozes. Veel van de oorspronkelijk voor ons bedoelde wijsheid is aldus verloren gegaan, maar ook

*1) Dit vermeldt Paul Brunton in „Secret Egypt", gedeeltelijk als gevolg van eigen onderzoek. „Osar" wil zeggen, dat Mozes **alle** graden had doorloopen.
*2) Daarenboven leze men Paulus: I Cor. III : 6, 7, 8, 9, 10.
*3) Toch komt die geest af en toe te voorschijn, zooals bijv. in Genesis. „ „In den beginne vormde de veeleenheid van machten (elohim) hemel en aarde." " Dit is taal van een ingewijde!!

veel „praktijk" in het christendom gebracht door de vóór alles praktische Romeinen.

De Fryaleer is niet anders dan de redding van de oude Indische „Broederschappen", al is het ook niet de leer der Broederschappen zelf. In ieder geval redden de Fryas deze oude leer door hun vertrek uit de Indiën. Daarom is het ook zoo vanzelfsprekend, dat een Frya betrokken wordt in het TERUGBRENGEN van de oude leer aan INDIë. Het was dan ook wederom zoo voor de handliggend, dat de Fryas gereedelijk toegankelijk waren voor de Iro-Schotsche, dus Keltoïde predikers. die reeds vóór Christus hier te lande het christendom predikten met de oude symbolen van zonnewiel enz. als emblemen, omdat zij met de leer van „Jes" kwamen,*1) die nu eens gemakshalve, niet geheel juistheidshalve „Boeddhistisch" wordt genoemd. Toen daarna Bonifacius kwam en deze leer als ketterij afwees, verging het hem slecht, al was het ook niet alleen om die reden. (Zie „Huis- en Grafteekens" blz. 28).

De Fryaleer en de vernieuwing van Gautamo Boeddha zijn beiden niet anders dan de Indische vrijzinnigheid, evenals de door Mozes bedoelde inhoud van zijn eigen boeken en het latere Christendom dezelfde vrijzinnigheid of vernieuwing inhouden. Dat er van de zijde van het Christendom, d.w.z. bij de zendelingen, veel eerbied voor het Boeddhisme is, om in vele gevallen zelfs bewondering te worden, is overbekend en dat kan ook eigenlijk niet anders. Dat wij inderdaad oorspronkelijk van de Indische school zijn, moge het volgende gedichtje, dat onlangs in de nalatenschap van Emiel van Biervliet te Brugge werd gevonden, bewijzen. Daarnaast wordt de vertaling in het Fryasch van het O.L.B. en de Nederlandsche gegeven. Alles ter vergelijking.

*1) Wordt nader uiteengezet o.a. in Toelichtingen Nos. 35, 36, 37 en 38.

(Als aangetroffen)

Als wi nog waren Vlamen friesch -
ende erkenden Wrald ende Odin,
quaem daer van Eire end' Alba her:
woendere saege end' nieve leer.
Ut diep heet zuud een noorderlicht -
nog wyder dan de Middelzee
waer wi ons zetteden op kustenrots.
Vremde konde greep ons aen:
„ Van Od een spegelingh
[menschelick;
een Gode sprac Waerheyt
[Noordelick:
een weg gerade en koninklick.
Een Zone men zegd' ons van
[Odsche sibbe,
gevonden deur herders in bloote
[kribbe." "
Wi wisten bi Thoer eerst geenen raad,
of dizze konde was goet oft kwaad,
maer vliegen dee' die mare blind,
van Noord-toe Oostzee met den wind!
Ende 't en was for Friezen geen dere
ende geen grond om zich stellen
[te were,
ommers op Wâlcria berne 't vier,
snekken up Sincfal joegen fier,
met Alba end' Eire wi waren vereent
alvorens de zeie ons scheedde vaneent.
Wi minden de konde, vrihedens sterr'
en horkten of quaem meer tyding
[van verr'.
Wrâld end' Odin staen altyt oerein,
van vóór 's Booms beginne tot nâ
[syn ein!

(Fryasch)

Thâ wi jeta wêron fryaske flamingar
ând bikânnadon Wr.alda ând ôdin
kêm thêr fon êire ând britanja
fon dâna
wonderfvlle saga ând nya lêre
ût thât djape hête sûd êne
northara ljucht
jeta wyder thân thju middel.sê
hwêr wi vs del sêton vppe kâd his
fjålsar.
fêr.hêmande tâl gripade vs an.
fon ôd êne mânniskalika skinsla
ên drochten kêth truth north.lik
ên wêi rjucht ând kening.likande
ên svn hja sêidon vs fon ôd his sibba
fvnden thruch hârder annen bâra
krebba
an forma wi niston bi thyr nên rêd
jef thissa tâl wêre god jeftha ârg
men thene mâra dêde to flygande
blind.lik
fon north to âst.sê mith thene wind
ând nên êrsêke vmbe hjam to wêrande
âmmer vp wal.halla.gara barnade
thât fjvr.
sanâke vppa sink.fal jâgadon stotelik
mith britanja and êire wi wêron al.ên
bi.fara thju sê skêde vs fon ekkorum.
wi minnadon thi tâl. frydom his stâr
ând harkton jef mâr wird ne kêm
navt fon fêr.
Wr.alda ând ôdin stând âmmer
wr.ende
fon bi.fara thene bâm his bijin to
âfter his ende.

(Nederlandsch)

Toen we nog waren Vlamingen Friesch
en erkenden Wr.alda en Odin,
kwam daar van Ierland en Brittanië
vandaan
'n wondervolle sage en nieuwe leer.
Uit 't diepe, heete Zuiden een noorderlicht,
nog wijdscher dan de Middellandsche Zee,
waar we ons neerzetten op kustenrots.
Vreemde konde greep ons aan:
„ „Van Odin een menschelijk afschijnsel;
Een God sprak waarheid vanuit het
Noorden,
van een rechten en koninklijken weg;
Een zoon zei men ons van Odin's sibbe,
gevonden door herders in een bloote
kribbe." "
We wisten bij Thor in 't eerst geen raad,
of deze konde was goed of kwaad,
maar vliegen deed de mare blindelings
van Noord- tot Oostzee met den wind.
En het was voor Friezen niets
dat kon deren
en geen oorzaak zich te weren.
Immers op Walcheren brandde het vuur,
snikken op 't Sinkval *1) joegen fier.
Met Brittanië en Ierland waren
we vereenigd,
alvorens de zee ons scheidde van elkaar.
We minden de tale, vrijheid's ster,
en luisterden of er meer tijding kwam
van ver.
Wr.alda en Odin staan voor immer
overeind,
van vóór 's Booms begin tot na z'n eind.

*1) Stroom bij Brugge.

Wat de Frya tekst betreft, wordt opgemerkt, dat er geen hoofdletters bestaan, maar ook geen komma's en koppeleekens; de punt doet voor dit alles dienst. De ,w' is er ook niet, maar moet ,vv' zijn. Terwille van de leesbaarheid is echter van de ,w' en eenige hoofdletters gebruik gemaakt, evenals dat in den tekst van het O.L.B. is gedaan. Ook bedenke men, dat het natuurlijk oorspronkelijk **géén gedicht** was, maar een eenvoudige mededeeling, die nadien gaandeweg in versvorm is gebracht. De spelling van het Middelnederlandsch verraadt vrij veel latere bijwerking tot op onzen tijd. Het gedichtje is echter zoo merkwaardig, omdat het die oude verwantschap zoo duidelijk naar voren brengt. De vertaling in het Fryasch is van mij en dient, om den lezer te doen aanvoelen, dat het gedichtje wel degelijk uit de oude taal moet zijn tevoorschijn gekomen.

Dan volgt een vertaling ongeveer als voorheen, welke nu ten doel heeft het Oude Midfriesch der wetten — Anjummer druk van 1466 — naast het Fryasch van het O.L.B. te zetten, waarop dan die in het Nederlandsch volgt.

Men heeft zich over dezen tekst het hoofd gebroken, omdat hij onsamenhangend zou zijn. Dit is echter niet het geval, als men bedenkt, dat kinderroof en huisvadermoord vanaf den Fryavervaltijd dus vanaf bijv. een goede 100 j. v. Chr. tot in de vroegste Middeleeuwen voortduurde en een ware bezoeking voor ons volk is geweest. De Madzjara — dus de naar het Oosten getrokken Atlantiden in de grijze oudheid, die zich meester maakten van Aziatische stammen — derhalve, wat wij later noemden de Zigeuers, waren in hoofdzaak de meest gevreesde bedrijvers dezer wandaden. Later kwamen daar nog periodiek de Noormannen bij.

Daarom is het te begrijpen, dat men voorschriften maakte, om de kinderen door het leven te helpen, als de vader dood was of ook, wanneer het kind werd geroofd en men hoopte, dat het nog eens ooit terug zou komen.

Oud Friesch (Friesland)	Fryasch:	Nederlandsch:
Dyo forme need is: hweerso en kynd jongh is finsen ende fitered noerd wr hef, jefta wr birgh. Soe moet die moder her kindes eerwe setta ende sella ende her kynd lesa ende des lives bihelpa.	Thju forma nêd is. sâhwersa en bàrn jvng is fensen ànd fêterad north.ward wr.t hef jeftha wr tha berga. sa âch thju màm hjara bàrns erva to set.tande ànd to seljande ànd hjra bàrn to lêsande ànd thes lives to helpande.	Het eerst noodige is: Daar een kind jong kan worden geroofd en noordwaarts over de golven of over de bergen gegeeseld, zoo moet de moeder het erfdeel van haar kind vastleggen en verkoopen en heur kind leeren lezen en in het leven helpen.
Dioe oder need is: jef da jere diore wirdat, ende di heta honger wr dat land faert, ende dat kynd honger stere wil, so moet dio moder her kindes eerwe setta ende sella ende capia her bern ky ende ey ende coern deerma da kinde des lives mede helpe.	Thju ôthera nêd is. jef thêra jêra djura wàrthat ànd thene hête hvnger wr thàt lând fârth ànd thàt bàrn an hvnger sterva skil. sa mot thju màm hjara bàrns erva setta ànd selja ànd kâpja hjra bàrn ky ànd skêp ànd kêren thêr.mitha thàt bàrn thes lives to helpande.	Het tweede *1) noodige is: Als de jaren verloopen en de heete honger over het land waart en het kind van honger zal sterven, dan moet de moeder het erfdeel van haar kind vastleggen en verkoopen en voor heur kind koeien en schapen en koren koopen, opdat het kind in het leven worde geholpen.
Dyo tredde need is: Als dat kind is al stocnaken jefta huus laes, ende dan di tiuestera nevil ende calde winter oen comt sa faert allermanick oen syn hof ende oen sin huis ende an waranne gaten, ende da wiilda dier seket diin holla baem ende der birgha hlii, aldeer hit siin liif oen biha da mey. Soe weinet ende scryt dat onieriga kind ende wyst dan syn nakena lyae ende syn huuslaes, ende syn fader deer him reda schuld, to ienst dyn honger ende winter nevil cald, dat hi so diepe ende dimme mitta fiower neylen is onder eke ende onder da eerde bisloten ende bitacht, so moet dio moder her kindes eerve setta ende sella omdat hio da behield habbe ende biwaer also lang so hit onierich is, dat hit oen forste ner oen honger naet forfare.	Thju thrêda nêd is. sâhwersa thàt bàrn is stok.nâked jeftha hûs.lâs ànd thàn thene tjustera nêvil ànd kalda winter ankvmth. sa fàrth allera mànnalik an his hof ànd an his hûs ànd an wâranda gâta ànd thàt wilde kwik sykath thene hola bâm ànd thêra berga hly thêr.it.is lif an bihalda mêi. sa wênath ànd krytath thàt vnjêrich bàrn ànd wyst thàn vpp.is nâkeda lytha ànd.is hûs.lâs.sa ànd an.is tât thêr.im hrêda skolde tojenst thene hvnger ànd thene kalda winter nêvil.thàt hi sa djap ànd dimme mith fjuwer nêilum vndere êke ànd vnder thju jrtha bi.slêta ànd bi.tjocht is. sa mot thju màm hjara bàrns erva setta ànd selja vmbe thàt hju thàt bihjeld hàve ànd tha wâringa alsa long sa.t vnjêrich sy. til thju.t hor an forst ner an hvnger navt vnkvma ne mêi.	Het derde noodige is: Als het kind spiernaakt is of dakloos en dan de duistere nevel en koude wind aankomt, dan trekt iedereen in zijn hof en huis en in beschutte hoeken en gaten en het wilde gedierte zoekt den hollen boom op en der bergen luwte om zijn leven te behouden. Dan weent en krijt het jeugdige kind en wijst op zijn naakte leden en op zijn daklooheid en op zijn vader, die het zou moeten redden van den honger en den kouden winternevel, maar die zoo diep en donker met vier nagels onder eiken planken en onder aarde ingesloten en bedolven is. Daarom moet de moeder het erfdeel van heur kind vastleggen en verkoopen, zoodat zij het toezicht en de bewaring hebbe zoolang het nog onmondig is, opdat het noch van vorst, noch van honger omkomen moge.

*1) Er staat letterlijk „andere", maar dit moet men nemen in den zin, waarin die nog in het Deensch en Noorsch geldt, n.l. als „anden" dat is „de tweede". Ook in het Sanskriet doet „antir(a)" dienst voor „andere" en „tweede".

Hierna volgen nu de beide hoofdgroepeeringen der wereldgedachte, die gedurende de geheele wereldgeschiedenis elkander beurtelings hebben **bestreden** en met elkaar zijn **vermengd**, soms met een minimum van antagonisme naast elkander zijn **voortgeschreden**, of ook een enkel maal **tezamen**, tot **de waarheid** zijn gekomen . . . . .

1) **De Atlantide Wereldgedachte.** *1)

Hiertoe behooren, met de jaartallen bij benadering:

a) De Atlantide (Maya) cultuur. Van 50,000 tot 12,000 v. Chr. De (Amerikaansche) Maya's sterven uit in ongeveer 1000 j. na Chr.

b) De Oude Egyptische cultuur en haar Mysteriën. Van 12,000 tot ongeveer 100 j. v. Chr.

c) Het Mozaïsche Jodendom. Van 1600 v. Chr. tot op heden.

d) De Grieksche mythologie en Eleusinische mysteriën. Van 2500 v. Chr. tot ongeveer 200 n. Chr.

e) De Romeinsche mythologie. Etruskische e. d. erfenissen inbegrepen. Van ongeveer 1000 v. Chr. tot 600 na Chr.

f) De Roomsch-Katholieke Kerk van nà Augustinus tot op heden.

g) De Grieksch-Katholieke Kerk, vanaf haar ontstaan tot op heden.

h) De Islam, voorheen en thans. Van 650 na Chr. tot op heden.

2) **De Indische Wereldgedachte.**

Hiertoe behooren, eveneens met benaderende jaartallen:

a) De Oeroude Indische Broederschappen. Van 50,000 tot 11,000 v. Chr.

b) De Fryaleer als tak en behoudster daarvan. Van 12,000 v. Chr. tot ongeveer 350 na Chr. De Fryas (Grootfriezen) zelf sterven uit ongeveer 1000 j. na Chr. in Skandinavië.

c) De oudste Chaldeeuwsche cultuur. Van 15,000 v. Chr. tot 1600 v. Chr.

d) De Ethiopische cultuur (vermenging van a en c). Van 15,000 tot 800 na Chr. (Mohammed treft haar nog aan en geniet haar bescherming) *2)

*1) In „Opus Magnum" van John. E. Richardson, 1920. vindt men een indeeling, die hierop gelijkt, maar in geen geval dezelfde is. De jaartallen worden hierna verantwoord.

*2) Wat er in Afrika aan „mysteriën" bij de negers nog wordt aangetroffen, is echter **van Atlantiden oorsprong!**

e) Het Brahmanisme. (Orthodoxie). Van 15,000 v. Chr. tot op heden.
f) Het Boeddhisme (Vrijzinnigheid). Van 1000 v. Chr. tot op heden.
g) De Vrijmetselarij, voorheen en thans, ook onder andere namen. Van ongeveer 100 j. v. Chr. tot op heden. *₁)
h) Het Protestantisme, 1440 na Chr. tot op heden en de R.K. Kerk ten tijde ván en vóór Augustinus.

Het spreekt vanzelf, dat beide wereldgedachten van elkaar hebben ‚geleend'. Ook hebben zij elkander wederzijds sterk beïnvloed en vervolledigd, tenminste, waar dat goed is gegaan.

Het O.L.B. drukt een en ander treffend uit door te zeggen: "„De menschen kennen mannen en vrouwen, maar Wr.alda schept beiden"". Dat wil dus zeggen, dat de MENSCH niet voorkomt. Er komen slechts ZIJDEN van den mensch voor n.l. ‚mannen' en ‚vrouwen' en tezamen zijn zij ‚DE MENSCH'. Zoo ook de wereldgedachte. Zij is nóch Indide, nóch Atlantide, maar **Universeel.**

Het moge zijn nut hebben op een zeer merkwaardige zaak te wijzen en wel deze: Er wordt gesproken over „Maya" en dat blijkt identiek te zijn met „Atlantide". Nu werd echter voorheen uiteengezet, dat ‚Atlantide' een zuiver Mayawoord is, maar „Maya" beteekent „Moedervolk", omdat „ma", moeder is en „ya", volk. Later zal dat nog eens blijken (Toelichtingen No. 55). Echter zijn deze woorden Oud-Indisch, dus van den tijd van de Broederschappen. Daarenboven blijkt, dat de Amerikaansche Atlantiden en de latere „Madzjara" (waarover hiervoren en hierna) zichzelf achtereenvolgens „Maya's" en „Madzja(ra)" noemden.

Dat wil dus zeggen, dat de Atlantiden een Indische naam ontvingen en — aannamen. Men kan nu de kwestie van de kip en het ei gaan stellen en vragen: wie zijn nu de oudsten, de Indiërs van de Broederschappen of de Atlantiden? Daarmee komt men echter niet verder, eenvoudig, omdat wij alleen te maken hebben met eieren en kippen, die blijken elkander te vergezellen en zulks **principiëel.** Welnu, uit de naamsgeving

*₁) De Broederschappen onder a) gaan als prototype aan de Vrijmetselarij vooraf. De Fryas zijn in zekeren zin de onbewuste en „unbeauftragte" schakel tusschen beiden.

blijkt Indide overwicht. Maar . . . . de Indiërs zeggen „moedervolk", waarmee zij aangeven, dat de Maya's ouder zijn! Hier heeft men dus het merkwaardige geval, dat mogen de Maya's al het moedervolk zijn, dus de oudste lichamen hebben, datgene, wat den **toon** aangeeft, d.w.z. **namen** geeft en dat wil weer zeggen **b e t e e k e n i s s e n** aan de dingen geeft — is Indide.!! Daarom is het ook zoo logisch, wat in den loop dezes wordt gezegd, dat de Mayataal ‚armer' is dan de Indide, en dus ook het Fryasch. Dit geldt tot op heden. Bij de behandeling van het Frya-alfabet blijkt dit nogmaals.

Een niet geringe factor in het antagonisme, dat tusschen partijen bestond gedurende den hervormingstrijd in de Nederlanden is aan deze tegenstelling der wereldgedachten te wijten, juist, omdat er zooveel onderbewuste, maar niettemin diepe rancune bleek te bestaan, die op andere wijze nooit behoorlijk kan worden doorzien. De leerstellige tegenstelling kwam voor de massa eerst in de laatste plaats. Ook bedenke men, dat de voortdurende heftige botsingen tusschen Boeddhisten en Mohamedanen in Britsch Indië, onbewust grootendeels hieraan te wijten zijn.

De Atlantide religie begint natuurlijk met den hoogsten of eenigen God. Deze wordt echter niet besproken, maar eenvoudig genoemd „Manithoth" of „Manitou" en „Amon Ra" bij de Egyptenaren. Als men echter de religieuze gedachten gaat uitwerken, komt de „Isisdienst" het eerst. Dit is natuurlijk geen toeval. Het is eenvoudig de ingeboren neiging, om het „ware" te bereiken, „tweeledig", n.l. „zinnebeeldig gesproken", op mannelijke en op vrouwelijke wijze. Isis, de prinses, de koningin, de godin, blijft echter mystiek en werkt op mystieke wijze. Niet aldus bij de Fryas. Ook zij beginnen met God, n.l. met Wr.alda, maar deze wordt onmiddellijk reeds besproken en zoodra men aan de eigenlijke religie begint, komt Frya, de eerste volksmoeder aan het woord. Zij is en werkt echter slechts zéér ten deele mystiek; maar is in de eerste plaats een moeder, die in het volk staat en erbij blijft. D.w.z. men heeft te begrijpen dat dit ‚frya' in de eerste plaats beteekent „liefde" (Sanskriet: pri'a. En het is als deze frya, dus als de „liefde" (Gods), dat zij het eerst spreekt. Eerst veel later wordt Frya de volksmoeder, lijfelijk geboren uit de aarde, tezamen met Lytha, haar zwarte, en Finda, haar gele zuster of medevolksmoeder over

de desbetreffende hoofdvolkeren. De ‚frya', die dus spreekt, vóór de ‚moeder' Frya is geboren, is derhalve niet anders dan de ‚liefde Gods', die als een onmiddellijke „God-eigene" werking van Hem uitgaat en werkt. Zoodra echter de volksmoeder geboren is en optreedt als zoodanig, is het woord ‚frya' in zijn beteekenis van ‚liefde Gods' vervangen door het woord „liafde" of „liavde" en dan is ook reeds het woord „fryant", d.i. ‚vrijende' en ‚vriend', Sanskriet „priant" aanwezig, waaruit men den overgang van het mystieke der ‚liefde Gods' naar het lijflijke van de volksmoeder Frya kan gewaar worden. Meteen is nu echter ook „Frya" ‚de vrije' gaan beteekenen. Dit ligt natuurlijk in de rede, want met de basis van ‚liefde Gods' is dit woord als het ware verlichamelijkt tot ‚vrijheid'. Maar meteen is er de **vrijheid**, die goddelijke eigenschap, waarmede het goddelijke zichzelf doorvademt en als het ware inventariseert. Niets hindert het; zijn vóór en zijn tegen deren het niet. Het is alom en alom-vrij in eigen wezen. In vrijheid beweegt het zich vanuit alles tot in alles, in vóór en tegen. Dit is God's „beweeg"*1). Men vindt het ook in den naam „Wr.alda", waarover later meer, zoo schoon uitgedrukt. Dit woord beteekent: „Ten goede en ten kwade geestelijk bewegen (wr.) van het ijlende (alda)". Of verkort: **„Al-doorwonend vloeien".** Heraklitos moet dit aangevoeld hebben, toen hij zeide: „Panta rei" (Alles vloeit). Hoe het ook zij, de woorden ‚frya' en ‚Wr.alda' behooren logisch bij elkaar, beiden zijn geheel geestelijke woorden niet alleen, maar zij veronderstellen elkander, omdat de ‚liefde' in haar werking de alzijdigheid zelf is, zij berekent, noch kent ‚zijden', zij is een ‚alzijdig bewegen' van een geestelijken inhoud en dat is nu juist de werking Gods. Ten einde de liefde als hier bedoeld, goed in zich op te nemen, leze men I Cor. 13-1-13, waarin Paulus *2) juist dezen inhoud zoo wel doorzien heeft. Om daarenboven de Fryaleer zuiver te overzien, diene, wat Clemens van Alexandrië zegt in „Quid dives salvetur 27" . . . ",„dat God zich in Zijn liefde tot **vrouw** heeft gemaakt"". Dit beteekent, dat het ‚vloeien Gods' in en uit alles, in de

*1) Men houde ook in het oog, dat, wat wij onder ‚filosofie' verstaan — dus **niet** de mystiek — **in de Indiën begint!**

*2) De Paulusfiguur wordt meesterlijk beschreven in „São Paulo" van den vermaarden Portugeeschen dichter-schrijver: Teixeira de Pascoaes.

wereldgedachte wordt weergegeven door God als het ware tot vrouw te maken. Zóó is dan ‚frya' inderdaad deze liefde of werking en „Frya": de vrije. Trouwens het is alweer geen toeval, dat ons woord ‚vrouw' — („frow" en „frú" in het Fryasch): „vreugde" beteekent. Dit moge dan zijn lijflijken kant hebben, maar de basis is in ieder geval een zuiver geestelijk aanvoelen van iets „hoogers-dan-ik". *1) Op deze wijze wordt het duidelijk hoe de universeele wereldgedachte door álles heenbreekt, om zich te doen verstaan èn begrijpen, ongeacht hoe de volkeren nu ook heeten of wat zij zijn, die de boodschap naar voren moeten brengen.

Hoe komt men aan de jaartallen, die zooal in het verloop dezes aan de orde komen? Hiervoor zijn verschillende bronnen. In de eerste plaats kan men na al, wat over hen hier werd vermeld, vertrouwen hebben in de wetenschap der Egyptische priesters, omdat zoovele klassieken ons daarvan getuigenis afleggen. Maar dat niet alleen. Daar zijn nog de Egyptologen van groot formaat, zooals bijv. Sir J. G. Wilkinson e.t.q., die ons erop wijzen, dat het wel wat erg bekrompen is, om op een ontzettend oude planeet te wonen en dan aan de voorgeschiedenis — en dan nog onder protest — eenige duizenden jaren vóór Christus toe te kennen. Hij wijst erop, dat het toch niet aangaat, om in de geologie met honderdduizenden jaren te werken, als de **gewoonste zaak** ter wereld, om dan plotseling gierig met jaren te worden, wanneer het onszelf betreft. Inderdaad is dat vreemd. Ik vermoed, dat de oorzaak dezer onwennigheid deze is, dat men meent, dat de menschheid vanaf de primitieven langzaam maar zeker omhoog is gekomen en dan rekent men terug vanuit onze beschaving en meent, dat dan onze primitiviteit, ons „wilden zijn", nooit zóóver af kan liggen. Welnu, dit laatste is juist, maar niet juist is, dat men meent, dat het verloop zoo is. Integendeel zijn er steeds hoog ontwikkelde volkeren geweest, waarnaast de wilden . . . . wilden bleven. Hetzelfde geldt tot op onzen dag. Op een bepaalden afstand der beschaafden leven . . . wilden. Dat weten wij allen. Er is geen enkele reden om aan te nemen, dat onze techniek de oorzaak zou zijn, dat de oude be-

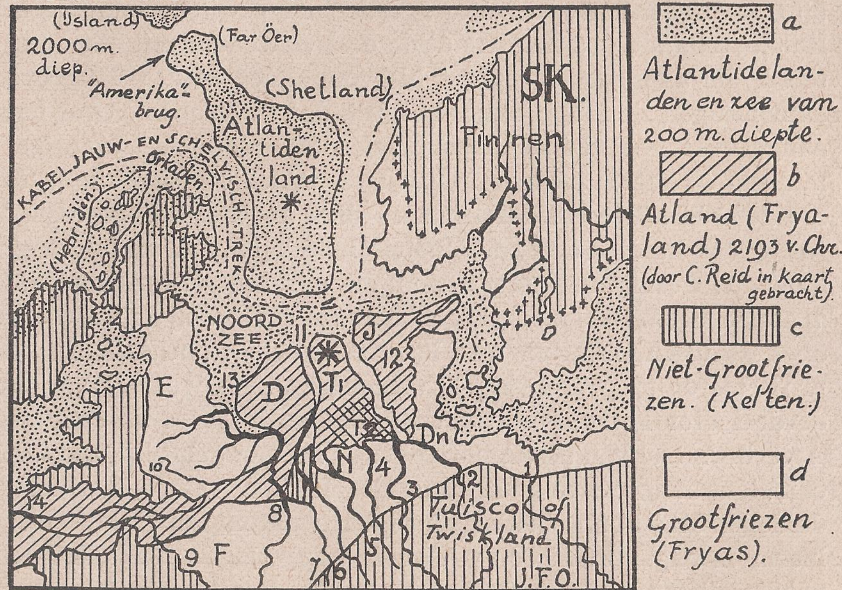
*1) De uitdrukking „mijn betere helft", moge dan wel eens aanleiding tot vroolijkheid zijn geweest, de bedoeling ligt veel dieper, n.l. „De vrouw is de menschelijke ‚helft', die mijn eigen ‚helft' aanvult, om beiden geheel mensch te kunnen worden."

schavingen een dergelijk naast elkander leven niet toelieten. Men weet, dat het deel van het Atlantisarchief, dat in Alexandrië terecht kwam en met den brand der wereldbibliotheek aldaar verbrandde . . . en dus verdween . . . 12,000 jaar oud was, toen het bestaan ervan aan Herodotus werd medegedeeld. Herodotus was een nauwkeurig man en een groot geschiedschrijver. Men kan dus zeggen, dat het thans ongeveer 14,400 jaar oud zou zijn. De Maya's hadden in één van hun tempels beneden Yucatan, dus in de eerste van hun woonplaatsen in de Amerika's, een inscriptie gebeiteld, waarin zij aangeven, dat dit opschrift 8000 jaar nadat zij ter plaatse waren aangekomen, was aangebracht. Maya-kalendervertalingen $*_1$) geven aan, dat het tijdstip van de inscriptie ongeveer 4000 jaar vóór Chr. lag. Dit komt dan uitstekend overeen met de opteekening van Herodotus aan wien een en ander door de Egyptisch priesters was medegedeeld. Dus zijn ook deze West- en Noordatlantiden, de Maya's, vóór 12,000 v. Chr. uit Atlantis vertrokken. Nu weten we verder, dat de Zuid-Atlantiden naar Egypte trokken en daar hun cultuur voortzetten en dat zij dat deden, omdat, zooals de Egyptische priesters zeiden „de eilanden van Atlantis verdoemd waren en de goden dit wetende, en willende de cultuur redden, de Atlantide prinsen, prinsessen, edelen en kunstenaars naar Egypte stuurden". Bij dit ‚goden' denke men niet, dat de Egyptische priesters daaraan wat men noemt „geloofden" (Zie blz. 139. O.L.B.). Voor hen is dit slechts een symbolische uitdrukking. Het O.L.B. verhaalt den ondergang van „Atland" als te zijn geschied 2193 j. v. Chr. Dit wil dus zeggen dat we hebben te onderscheiden tusschen het Atlantide „Atlantis" en het Frya „Atland", waarvan het eerstgenoemde kort na 12,000 v. Chr. het tweede in 2193 v. Chr. bij den eersten Kimbrischen vloed ten onder ging. Hiernaar is dan ook het kaartje vervaardigd, dat hierbij is gevoegd. De gegevens betreffende Atland zijn van de „London Geographical Society" en werden na een vijf en dertigjarigen arbeid (35 j.) door C. Reid verzameld en beschreven in „Manual of Science and Literature 62, Cambridge 1913". Door een ontzaglijk aantal peilingen en berekeningen kwam men tot dat resultaat. Prof. Hermann in zijn beroemd werk „Unsere Ahnen

$*_1$) Door Auguste le Plongeon in „Queen Moo and the Egyptian Sphinx" en Transactions of The American Ethnological Society.

und Atlantis", betoogt hetzelfde. Hij vischte bijv. schedels op bij Doggersbank, welke schedels duidelijke bewijzen opleverden. Het „Atlantis", dus het Atlantide deel werd door mij geprojecteerd, als aangegeven, omdat hiervoor twee zeer belangrijke aanwijzingen zijn. Ten eerste het feit, dat de Noordzee over het aangegeven gebied niet dieper is dan 200 meter — d.w.z. gemiddeld is het minder —, terwijl onmiddellijk daarbuiten, de zee 2000 M. (twee duizend meter) diep is. Ten tweede omdat tot op den huidigen dag de schelvisch en kabeljauw in hun trek naar den Oceaan den weg volgen, die met een streep-stippellijn is aangegeven. Dit laatste is genoegzaam bekend bij de visscherij op deze visch. Daarom was het aannemelijk, om Atlantis te projecteeren op grond van deze beide gegevens, waarbij dan als derde factor komt de wetenschap, dat de Maya's, die naar de Amerika's trokken de „Amerikabrug" hebben gebruikt, die dan ook staat aangegeven op het kaartje. Hierdoor wordt de situatie duidelijk. Het is nu veel begrijpelijker, waarom ook Atland niet ineens in ongeveer 12,000 v. Chr. is weggeslagen, want de binnenzee, die op het kaartje met ‚Noordzee' is aangegeven, remde in ieder geval de woeste watermassa's, die zoowel de Amerikabrug doorbraken, als Atlantis wegspoelden. De rivieren, zooals zij in den tijd van Atland liepen, zijn eveneens aangegeven en verklaard.

Er is steeds een hardnekkige volksoverlevering geweest, die een Atlantis eischte, maar ook een, die een Atland eischte. Beide meeningen bleken nog al eens te botsen en het heeft dan ook den indruk gewekt, alsof het Atlantis van Plato e.t.q. onmogelijk dat van de Fryas zou kunnen zijn, waarin men dan weer een reden vond, om het O.L.B. voor ‚valsch' (excusez du peu) te verklaren. De zaak is, zooals men ziet veel eenvoudiger. Beide volksoverleveringen zijn juist. De tijden van ondergang van beide landen liggen echter ver uit elkaar. Nu wilde het lot, dat de Fryas, die, zooals werd gezien, vertegenwoordigers van de Indische wereldgedachte waren — „Indide" ware beter, om de idee, als zouden de Fryas nu maar gelijk zijn aan Indiërs te vermijden —, dat deze Fryas weer op hun antagonisten de Atlantiden stieten. Immers men kan gereedelijk inzien, dat de Atlantiden niet alleen op Atlantis, maar evengoed in Engeland, Ierland, Atland, Nederland, Denemarken en in Frankrijk woon-

Verklaring der Teekens.

a. Verdronken ná 12,000 v. Chr., behalve de () aangegeven eilandengroepen.

b. Verdronken 2193 v. Chr. Het Atlantis (Atland) der Fryas, en het huidige Kanaal.

c. Dit geldt ten tijde van 2193 v. Chr.

d. Dit geldt ten tijde van 2193 v. Chr., behalve voor de Finnen, die dan iets hooger liggen.

N.B. De Kabeljauw- en Schelvischtreklijn geldt tot op den huidigen dag —.—.—.—.—.—.—

D = Doggersbankland; T. 1, het oude Texland en Flyland; T. 2, het stuk, dat in 350 v. Chr. ongev. wegsloeg; J = Jutland; Sk = Skandinavië; Dn = Denemarken; E = Engeland F = Frankrijk; N = Nederland; 1 = Oder; 2 = Elbe; 3 = Weser; 4 = Eems; 5 = IJsel; 6 = Rijn; 7 = Maas; 8 = Schelde; 9 = Seine; 10 = Theems; 11 = Rijn-, Ijsel- en Eemstakmonding (Eemstak niet aangegeven vanaf 4); 12 = Monding van Elbe, Weser en Eems; 13 = Schelde-, Theems-, Ouse en Maastakmonding; 14 = Seine en Scheldetakmonding (Scheldetak niet aangegeven vanaf 8).

den. *1) Welnu, de resten van deze omgekomen cultuur dus de volkeren, die erin betrokken waren, moesten zij daar nog aantreffen, zij het dan misschien ook in gering aantal. Nu is er één ding, dat den lezer van het O.L.B. in het bijzonder treft en dat is dit: Waarom spreekt het O.L.B. nu toch zoo vaak over „Finda's" en „Findavolk"? Is dat, omdat de Fryas die lieden vroeger, of omdat zij die d a g e l ij k s ontmoetten? Natuurlijk geldt het laatste argument, want men heeft het alleen voortdurend over iets, waarmee men onophoudelijk te doen heeft. De Atlantiden bedienden zich van groote aantallen slaven, die negers waren. Verder moest het feit, dat zij naar Egypte trokken vóór den ondergang van Atlantis en zij daar zonder tegenstand werden ontvangen in die tijden, in het bijzonder, inhouden, dat de zwarte bevolking van Egypte hen KENDE. Inderdaad en weliswaar werd de Ethiopische oercultuur van de Egyptenaren verdrongen door de Atlantide, wat dus beteekent, dat de semi-Indide, Ethiopische cultuur door de Atlantide werd overwoekerd, maar in ieder geval ging dit niet met groote stooten gepaard.*2) Het is dus aannemelijk, dat de Fryas in de oude Atlantide landen groote aantallen negers aantroffen en tevens van een goede, onprimitieve soort. Waarom groote aantallen negers, zal men zeggen en geen groote aantallen Atlantiden? Dit is een louter physiek verschijnsel. De negers zijn, zooals bekend is, een zeer sterk ras, terwijl de Atlantiden betrekkelijk zwak waren.

De Indianen bijvoorbeeld, die praktisch raszuivere Maya's waren in de Amerika's, althans NIET-Aziatisch zijn, waren niet te lui, maar te **zwak** om zwaren arbeid te verrichten. Dit wisten de pioniers in de Amerika's maar al te goed. Vandaar, dat de invoer van Afrikaansche negers in die landen een ware uitkomst was zonder welke men Amerika eenvoudig niet had kúnnen ontginnen! De Indianen, die men tot den arbeid preste, stierven bij honderden en nòch goed voedsel, noch andere middelen vermochten daar iets tegen uit te richten. Het is dus aannemelijk, dat ook in den Atlantiden tijd eenzelfde overweging voerde tot

*1) Dat zij bijv. reeds ± 27,000 v. Chr. in een Z.-Europeesche strook vertoefden n.l. op het Iberische Schiereiland is zeker.

*2) Heeft E. Richardson, als voorheen vermeld, het bij het rechte eind, dan werd er wel degelijk een „leeraar" uit Indië gestuurd n.l. „Eliola". Later heeft zijn school zich echter **teruggetrokken.** Dit beteekent, dat dan **in Egypte,** de Atlantide **mystiek** het won van de Indische **filosofie.**

den invoer van groote aantallen negerslaven. Daarom is het ook zoo begrijpelijk, dat het O.L.B. een meesterlijke en sympathieke beschrijving geeft van den negeraard bij de beschrijving van de negervolksmoeder „Lyda". Tenslotte hadden de Fryas een zeer natuurlijke rancune tegen de Atlantiden, die nu eenmaal antagonistisch stonden ten opzichte van de Indide wereldgedachte. Dit voortdurende contact en dit wederzijdsche **principiëele antagonisme** verklaren het veelvuldige vermelden van het „Findavolk". Ook is het treffend, dat het O.L.B. nog verhaalt, dat, zoolang zij (de Atlantiden) zich in het Noorden bevonden (Engeland, Ierland en Schotland) en zich niet met ons bemoeiden, men ze liet voor wat ze waren, maar kwamen zij rooven, dan werd er met „bliksemend vuur" op hen losgeslagen. Het is wel zeker, dat de physiek zeer sterke Fryas niet veel moeite zullen hebben gehad de Atlantiden te verslaan en dat dit „bliksemend vuur" eenvoudig slaat op het ingehouden antagonisme, dat dan aan den dag trad. De tegenstelling Atlantide wereldgedachte en Indide moet in de Indiën reeds aan den dag zijn getreden, toen de Fryas, in hoofdzaak door de geweldige klimaatveranderingen en het inzinken der Broederschappen hun bakermat moesten verlaten, waarover later. Als dus in ongeveer 1551 v. Chr. de Fryas in Indië aan de Pagab gaan koloniseeren, keeren zij eigenlijk terug naar het stamland hunner wereldgedachte, waarmee niet wordt aangeduid dat dit nu ook letterlijk de plaats was, waar zij vandaan kwamen. In ieder geval wél het gebied van dien geest. Het is dan ook zoo duidelijk, dat het een Frya moest wezen, die Jes inspireerde tot het formuleeren van de hernieuwing in Indië, omdat die Frya of liever **dé** Frya aan Indië **teruggaf**, wat hij daarvoor had bewaard en behoed in zijn leer.

De achtergelatenen in de Indiën worden in het O.L.B. behandeld en door de ontleding van hun namen, weet men, wat er bij die stammen moet worden gedacht en waarom het mogelijk is, dat Herodotus denkt, dat de Indoskythae een Perzische stam zouden zijn. Wat hij had ontmoet, waren de ‚Yren' of ‚Drangianen'. Letterlijk vertaald: de ‚spijtigen' en de ‚verbitterden', in het Fryasch „Yra" en „Wranga", die ook in het O.L.B. worden beschreven als behoorlijke lieden. Zij zijn echter degenen, die bij het ondergaan van de Broederschappen „spijtig en verbitterd" werden onder de Fryas zonder met de rest mee te trekken naar een ander land.

Wat nu de voor onze huidige begrippen enorme tijdsbestekken van bijv. 50,000 j. v. Chr. aangaat, zooals die bij de wereldgedachten werden gebruikt, diene het volgende.

De tempel van Dendera, die in Egypte nog steeds als goed bewaarde bouwval aanwezig is, had een plafond, dat er in den Napoleontischen tijd werd uitgehaald en door een afschrift op het plafond werd vervangen, terwijl het origineel naar Parijs verhuisde. Dit plafond was een reusachtige voorstelling van een sterrekundigen dierenriem, die er door de Atlantiden op was aangebracht. Om nauwkeuriger te zijn, want de tempel is blijkbaar meer dan eens herbouwd, deze dierenriem is aantoonbaar van de Atlantiden. Hierop komt nu een dierenriem voor, die volgens onze sterrekundige berekeningen aangeeft een periode, waarbij het snijpunt van hemelaequator en ecliptica (lente) $3\frac{1}{2} \times 50''$ achter ons ligt. Eén zulk een omwenteling omvat 25,800 jaar, zoodat we voor het verbijsterende cijfer van 90,000 jaar komen te staan, d.w.z. dus van 88,000 jaar voor Christus. Wat er toen is gebeurd, of wat daarmee wordt aangeduid, weten we niet, maar zooveel is zeker, dat de Egyptische priesters aan de ingewijden wisten te vertellen, dat de zon tweemaal onder was gegaan, waar zij nu opkomt.

Aangezien nu uit alles blijkt, dat de Indide cultuur op zijn minst genomen even oud is als de Atlantide en voor de Atlantide reeds twee zonnebanen om de moederzon gelden, is het logisch, dat deze tweemaal 25,800 jaar of 51,600 jaar, dat is ongeveer 50,000 jaar voor Christus — voor de Atlantide en Indide culturen mogen gelden. Trouwens als men eens bij de oude Chaldeeuwen te gast gaat, vindt men soortgelijke berekeningen, die eveneens nauwkeurig in een gebeitelden dierenriem werden verzinnebeeld en opgeteekend. In ieder geval staat de tempelinscriptie te Dendera niet alleen. Als daarenboven ooit het oude Atlantisarchief geheel of gedeeltelijk terecht komt, weten wij alles precies. De in hoofdzaak Indide-sleutel voor het lezen van dit archief is in breede trekken dezelfde als die voor onze Westfriesche grafhiëroglyphen door mij in „Huis- en Grafteekens" uiteengezet. En nu bedenke men nog eens, dat West-Friesland niet een „provincietje" is, maar de **beteekenis** van Nederland.

Terugkomende op de bevolking door de Fryas in onze landen aangetroffen kan dus worden aange,nomen, dat deze in hoofd-

zaak uit negers en in minderheid uit Atlantiden bestond. Het O.L.B. spreekt bij gelegenheid nog van kolonies negers en bruine lieden bij Leiden (Lydasburcht) en bij Alkmaar, waarvan het zegt, dat dit de roeiers zouden zijn, die wij van onze verre tochten overzee zouden hebben meegenomen en die daar moesten wachten, totdat we weêr uitvoeren. Dit is er met zekerheid door één der afschrijvers tusschen gezet, om de aanwezigheid van zooveel (afzonderlijk wonende) „zwarten en bruinen" te verklaren, maar het is volkomen bezijden de waarheid. Het was een **autochtone** bevolking, die door ons gaandeweg is verdreven en o p g e s l o r p t. Zegt niet één der volksmoeders, toen de zeelieden deze menschen wilden verdrijven: „Hun bloed zal als rook vergaan, want hun vrouwen zijn Fryasch en dat is de hoofdzaak". En is het soms niet in rook opgegaan? Er zijn nog de wapens in ons land, n.l. die van Marken en Wormer, waarin een negerkop voorkomt. Men heeft gemeend, dat dit van den tijd van de Oost-Indische Compagnie zou stammen, maar daarvan klopt niet veel, want het is bekend, dat het er vóór den tijd der Compagnieën reeds opstond, zoodat men er inderdaad een volksoverlevering in heeft te zien, die aan het vaste verblijf dezer negers bij ons te lande herinnert. De ‚bruine' en zwarte lieden zijn eenvoudig in ons overgegaan. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de Britsche eilanden.

Nu rest nog een opmerking over het klimaat. Het is reeds jaren geleden door de wetenschap uitgemaakt, dat het geheele Noorden van Europa, ook Engeland, achtereenvolgens pool- of ijsland en tropisch land is geweest. Vele vondsten, o.a. palmen in den grond van Spitsbergen, bewijzen dit. Keeren we nu terug tot den dierenriem in Dendera, dan kan men aannemen, dat ongeveer 50,000 j. v. Chr. de pooltijd begon en ongeveer 24,000 jaar v. Chr. de tropische periode. Deze tropische periode liep langzaam maar zeker af tot op 800 v. Chr., toen een zeer merkbare verkilling intrad, waardoor bijv. de tarwegrens b u i t e n Zweden kwam te liggen en de roggegrens, die voorheen boven Hammerfest lag, op de helft van Skandinavië ongeveer. De Atlantiden hebben dus in een heerlijk klimaat geleefd, n.l. in een sub-tropisch klimaat met een neiging naar het koele. En in dit klimaat kwamen ook de Fryas in deze landen aan. Het is dan ook **volkomen waarheidsgetrouw**, als het O.L.B. den ramp van Atland beschrijvende, opmerkt, dat het land voorheen lieflijk

en warm was, zoodat „het gouden koren in de stralen der zon vanzelf bakte". De periodewisseling is het gevolg van de verandering in den stand van onze zon t.o.v. de moederzon, waardoor de aardpolen een anderen stand moesten innemen.

Keeren wij tot de namen „Lyda" en „Finda" voor de volksmoeders der negers en Atlantiden (of in het algemeen de overige niet-Indiden), dan vindt men, dat „Lyda", dat eigenlijk „Lytha" zou moeten heeten, beteekent: leden (ledematen). Dit zou verwondering kunnen wekken, indien men niet inéén bedacht, dat de primitief of de ‚bijna-nog-primitief' eigenlijk geen geestelijk wezen is in den waren zin des woords, maar een op-end-op „natuurlijk" of natùùrwezen, dat nog heelemaal in de lichamelijkheid verwikkeld is en nog niet of nauwelijks aan het geestelijke toekomt. Daarom is die aanduiding lytha" volkomen „ad rem" en geeft in dat stadium der geschiedenis eenvoudig hetzelfde weer, dat wij thans met „primitief" uitdrukken.

‚Finda' is onmiddellijk van den stam ‚find' (vind) afgeleid en geeft aan, dat bedoeld wordt niet „het gevondene", maar „het vinden". Voor de Fryas zijn de Atlantiden inderdaad de lieden van het vele „vinden", wat duidelijk uit het O.L.B. blijkt. Men moet dan ook niet vergeten, dat de Fryas kwamen in een tijd, dat het hoogtepunt der Atlantiden nog niet ver achter deze laatsten lag, zoodat zij hen aantroffen in het volle bezit van hun werkelijk groote kennis van sterrenkunde, psychische e.a. geneeskunde, kunsten, wetenschappen en ambachten en niet te vergeten de bouwkunde, van welker wiskundigen opzet de Fryaburchten getuigenis afleggen. Echter ook in het bezit van hun groote kennis van de .... zwarte kunst of magie, waartegen de Fryas hevig gekant waren. Hoewel het om natuurlijke redenen door de Fryas zooveel mogelijk wordt afgeweerd, verkreeg men uit den aard der zaak allerlei gevallen van vermenging van Fryas met Atlantiden en negers. Dat kon niet uitblijven. Dat daarvan op den huidigen dag geen sporen zijn overgebleven, is een kwestie van groot absorptievermogen van de Fryas. Trouwens evenals de negers zijn wij een zeer sterk ras en doen voor de negers weinig of niet onder. Wij hebben bijvoorbeeld onze bevolking verdubbeld tusschen ongeveer 1810 en 1900, een prestatie (toeneming van de bevolking met 100 % of 4,000,000 menschen op de 4,000,000), die geen enkel volk ons ook maar bij benadering heeft nagedaan! En

wat het pigment (huidskleur) betreft, vergete men niet, dat dit ook een kwestie van bloedkracht is, n.l. van het vermogen, om vreemde pigmenten te neutraliseeren en zelf niet af te scheiden of op te brengen. Vermoedelijk is ook de voorgeschiedenis van ons volk niet vreemd aan de ons aangeboren tact van koloniseeren. Onbewust vinden we bruine en zwarte menschen heel wat minder vreemd dan andere volkeren dat wel doen.

Aangetoond zal nu worden, dat de Kelten een mengvolk zijn van in hoofdzaak Atlantiden en Fryas. Onmiddellijk is al duidelijk, dat de „Keltvorming" reeds vanaf den beginne, dus eigenlijk reeds vanaf een goede 11,000 j. v. Chr. is begonnen, terwijl ongeveer een goede 7000 v. Chr. de definitieve afscheiding tusschen ons en de Kelten had plaatsgevonden en de Kelten, hetzij mèt ons de Middellandsche Zeegebieden koloniseerden en over alle gebieden zwermden, die ook door ons werden bestreken. Daarom is het ook zoo logisch, dat de klassieken de Fryas eigenlijk niet van de Kelten kunnen onderscheiden en hen gelijkelijk behandelen, totdat later de twee volkeren en dan in hoofdzaak de Kelten het meest bekend worden en bij de klassieken een groote rol gaan spelen. Ook is het daarom zoo voor de hand liggend, dat de Keltische talen bij benadering voor de helft uit Fryasche en voor de helft uit Mayawoorden bestaan en dat geldt dan tot op den huidigen dag. De eerste Kelten waren ongeveer even sterk als wij, bij de latere openbaarde zich wederom de Maya-eigenschap van de mindere lichamelijke kracht, die zich **alleen** uitte — en nòg uit — in een minder sterke gezondheid. Maar aan den anderen kant hadden de Kelten een neiging tot de kunsten en niet tot de ambachten, tot mystiek en niet tot nuchterheid, tot losse zeden en niet tot de onkreukbaarheid der Fryazeden. Vele Kelten, die daarvoor aanleg hadden, trokken reeds vroeg naar Egypte en werden daar ingewijd in de mysteriën, evenals de opgenoemde klassieken. De Egyptische priesters verhalen aan de klassieken, dat er vele Kelten bij hen zijn geweest, die onder den naam van Golen (Druïden) weer onder het volk terugkwamen, dus als priesters. Deze Druïden hebben een groote rol bijv. in Brittanië gespeeld en van hen zijn vele overblijfselen. Daarom is het ook zoo aannemelijk, dat zij zeer goed onderlegd als zij waren, kunsten, ook de zwarte en de wetenschappen beoefenden en dus de Atlantide wereldgedachte vertegenwoordigden. Een

conflict met de Fryas kon dan ook niet uitblijven en in het O.L.B. worden hier en daar harde noten over hen gekraakt. In ieder geval zijn de Druïden wel degelijk overal onderwijzend opgetreden en al was hun onkreukbaarheid dan ook allesbehalve die van de Fryas, toch is het onbillijk de verdiensten te ontkennen, die zij ongetwijfeld als leeraren voor het volk hebben gehad, al exploiteerden zij hún volk dan ook tevens. Deze Druïden worden in het O.L.B. vooral met den naam van ‚Golen' aangeduid, hoewel die later op het geheele Keltische volk en op de Keltoïden overgaat. *[1])

Hoe is nu de naam „Kelten" ontstaan? Hierover geeft het O.L.B. uitsluitsel, maar een zoodanig, dat men het zelf kan controleeren. Welnu men vindt den oorsprong in ons land, met name in Zeeland, dat toen „De Zeven Eilanden" werd genoemd. Atland bestaat dan nog en het Kanaal is er nog niet. Daar was een burchtvrouw „Kàlta", die de zaak der Fryas ontrouw werd en naar Brittanië overstak met haar volgelingen, die het O.L.B. „Kàltana" noemt. Eén der verdedigers van het O.L.B. heeft gemeend de goede zaak te dienen, door erbij te voegen, dat dit een naam was haar door de zeelieden gegeven, omdat zij ‚koud' was. Taalkundig gesproken, is dit bijzonder onwaarschijnlijk, omdat er geen reden is waarom men een gemakkelijk woord, zooals „kalda" in „kàlta" zou veranderen en daarnaast kalmweg het woord ‚kalda" zou behouden voor „koude". De oorzaak ligt dan ook ergens anders. Onderzoeken we het woord „Kàlta" in de Mayataal, dan vindt men: „kè-al-ta". De „è-a" klank wordt uitstekend door de Fryasche „à" weergegeven. „kè" beteekent: ‚wel of goed spreken", evenals het Fryasche „kêtha", dat „uitdrukkelijk spreken" beteekent. In het Egyptisch is het „ka", hetwelk dan echter meer „de zich manifesteerende geest of ziel" uitdrukt. „Al" beteekent „hevig" of „ten zeerste", terwijl „ta" kan beteekenen: „plaats, hier" en soms „het" of „deze". Vertaalt men nu „Kàlta" dan verkrijgt men: „goed spreken - ten zeerste - deze". In dit geval kan men dus een loopende vertaling uitdrukken door te formuleeren „Kàlta" is: **„De welsprekende".**

Degenen, die haar volgden, werden derhalve naar haar genoemd, zij waren de „Kàltana" (uitspraak vrijwel: „kèltene"),

*[1]) De naam „Golen" wordt in de Toelichtingen No. 15 uiteengezet.

vandaar: „Kelten". Het O.L.B. verhaalt, dat er bij die gelegenheid een grooten oorlog ontstond. Welnu dat is dan die van de definitieve afscheiding geweest en deze moet derhalve een goede 7000 v. Chr. hebben plaatsgehad (nadat de onofficiëele reeds veel eerder plaats had).

Dan is er nog een aanwijzing en wel die der burchtvrouw „Nyhellenia", bij de Romeinen „Nahelennia" of „Nehalennia". De verklaring die men heeft willen geven van dat zij een „ny" (nieuw) „hel" (helder) licht gaf, is een overijverige poging, om met de etymologie alles te bereiken, wat men wil, maar gaat niet op. Er is nog nooit een verklaring voor den naam gevonden. Onderzoeken we dien echter in de Mayataal, dan ligt de vertaling onmiddellijk voor de hand. Men neme dan de Romeinsche schrijfwijze, die in ieder geval nauwkeurig is. Men verkrijgt dan: „Na-he-al-enne". „Na" is nieuw; „he" is van „ha", dat water beteekent, terwijl de vorm „he" het ‚moederwater' dus het moederlijke of vrouwelijke aangeeft. „Al" is als voren ‚hevig' of ‚ten zeerste' terwijl „enne" beteekent „de éene". Aldus heeft men dan „Nieuwe-moeder-ten zeerste-de éene". Dit kan men in een loopende vertaling dus formuleeren als: "„**De éenige nieuwe moeder**"". Hierbij heeft men dan de vrijheid om dit „éenige" op te vatten in den zin van „uniek" of van „zij alleen" of beiden tezamen. Van Nahelennia zijn Romeinsche beeldjes, d.w.z. votiefsteenen in de Middeleeuwen bij Domburg op het strand gevonden. De votieven dragen Romeinsche opschriften, maar met zoowel Frya- als Maya-symbolen, waarbij er zijn, die universeel zijn en die men bijv. als principiëele teekens in China en bij de Etrusken terugvindt enz. In ieder geval is het type van Nehalennia (de „ia" is een Rom. uitgang) allesbehalve Romeinsch, maar ook allerminst Fryasch, het is zoo getrouw mogelijk Atlantide, hetwelk in dit geval wil zeggen: Keltisch. Zoo waren dus zoowel Kàlta als Nahelennia Keltische volksmoedeirs, die in Zeeland op burchten gezeten waren. Was dan Kàlta de naammoeder der Kelten, Nahelennia was een latere volksmoeder, die reeds met de Kelten aan de Middellandsche Zee had gekoloniseerd, want zij werd door de Romeinen reeds lang voor hun komst hier te lande algemeen als een godin vereerd. Als een godin van niet-Romeinsche afkomst, zulks zij er uitdrukkelijk bij vermeld. Daarom staat er ook op één der votiefsteenen een toewijding

van „Dacinus, Liffionis Filius", iets, wat anders hoogst onwaarschijnlijk zou zijn geweest.

Op het oogenblik zijn er geen Kelten meer, evenmin als oorspronkelijke Fryas, maar zoo goed als de Westfriezen en **soorten** Skandinaviërs de Fryas hebben voortgezet, zoo hebben de Keltoïden de Kelten voortgezet, zonder dat deze laatsten echter, zooals de Westfriezen wèl hebben gedaan, w e r e l d g e s c h i e d e n i s hebben gemaakt. Wel hebben zij in ónze wereldgeschiedenis een zeer belangrijke rol gespeeld, want de Zeeuwen zijn bijv. bij de tot stand koming van Groot West-Friesland eenvoudig onmisbaar. Hetzelfde geldt, hoewel in veel sterkere mate voor Groot-Brittanië.

Bij het opsommen der verloren deelen van het O.L.B. werd er reeds op gewezen, dat deze in hoofdzaak Keltische boeken waren. Welnu, helaas kan ik die niet produceeren, maar wèl is het mij mogelijk een oud-Keltisch lied op te teekenen en daarnaast een Atlantide (Arapaho), om er de verwantschap aan te ontdekken. D.w.z. een muziekkenner zal dit allicht kunnen. Zooals werd gezegd, waren het uitsluitend de Druïden, die in onze voorgeschiedenis overal rondtrokken, om liederen te zingen, te componeeren en te onderwijzen. Wat is nu logischer dan dat de liederen eenvoudig van hen afkomstig zijn, want er is geen evidentie, dat de Fryas muziek opbrachten. De woorden der liederen waren natuurlijk Fryasch, want de Frya trok zijn neus op voor het Keltisch, dat hij een „verbasterde" Fryataal noemde — en terecht, want het bestond voor de helft uit Mayawoorden.

Het liedje, dat hier wordt afgebeeld, is een oud Bretonsch en is in Bretagne wel bekend. Het heet „La Paimpolaise" (Het meisje van Paimpol). Helaas staan mij bij het afdrukken dezes de Keltoïde woorden niet ter beschikking.

ARAPAHO-TREURZANG.

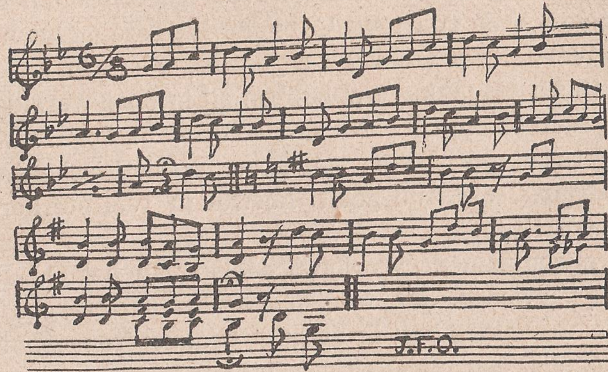
Moderato.

A - ni-qune-cha wu - na - ni, A - ni qune - cha-wu - na - ni; a - wa - wa bi-qa - na - ka - ye - na;
a - wa - wa bi-qa - na - ka - ye - na; i - ya - huh ni - bi - thi - ti, i-ya - huh ni - bi - thi - ti.

Vader, heb medelijden met mij! Vader, heb medelijden met mij!

Ik ween van dorst, ik ween van dorst! Alles is verdwenen, ik heb niets te eten. Alles is verdwenen, ik heb niets te eten.
(u=oe; ch=tsj; th als in Eng. "the"; q=zachte k; a, e, i normaal; y=j.)

LA PAIMPOLAISE. (Het meisje van Paimpol).

Het andere lied is van de Arapaho Indianen, als gezegd. Het komt voor in Dr. H. Schurtz, „Urgeschichte der Kultur" van het jaar 1900. Hij heeft het van den vermaarden onderzoeker „James Mooney", die de muziek opteekende. Het is een treurzang en wordt gezongen vóór de Indianen zich aan de ceremoniën voor de geesten gaan begeven. Het wordt met groote droefheid voorgedragen. De Arapaho zijn in ieder geval Atlantide Indianen, d.w.z., dat deze stam geen andere wortels heeft.

We hebben dus een **Keltoïde** en een **Atlantoïde** specimen voor ons. De vertaling van het Indiaansche lied wordt erbij aangegeven.

Teneinde een verdere aanwijzing aan te voeren voor de Keltvorming, zooals die is beschreven, volgt een opsomming van de streken, waar nu een bevolking met donker haar en donkere oogen woont, als de eigenlijke bevolking, die op het bovenstaande betrekking heeft (Keltoïden).

In Ierland:	Noord Ulster, Connaught, Munster.
In Schotland:	Inverness en Argyle.
In Engeland:	Pembroke, Glanmoran, Cornwall en de helft van Essex.
In Nederland:	Zeeland en een klein aantal enclaves over Nederland.

In verhouding tot de bevolkingen van Gr. Brittanië en Nederland is het percentage in Engeland veel hooger.

Fig. A. „Foddik" of ‚eeuwige lamp'. De afgebeelde is van onze (Fryasche) Middellandsche Zeegebieden en van het zoogezegde Etruskische (Apuleïsche) model. Een aardewerken foddik van onze streken vindt men in het Friesch Museum te Leeuwarden. Het woord foddik vindt men bij de Drs de Haan Hettema en Wiarda als een erkend Oud Friesch woord. Het woord is echter ontzaglijk oud, zooals blijkt. Evenals het Fryasch „jow" (gij, u, jullie) in het Sanskriet „jau" is, zoo is „fo" in die taal „fau" en beteekent ‚licht, schijnsel' (Grieksch: pho-os). Het deel „ddik" duidt op „dhik" of „thik" (dh en th als Eng. th in „the") en is het stamwoord voor het Eng. „thick" in „thicket" (= kreupelbosch = ineengegroeid iets) en zoo is het oude „fothik" letterlijk ‚‚lichtkernpunt; lichtkern of lichtpunt" = lamp. Het woord „foddik" is dus reeds Oud-Indisch. De wacht bij de foddik stond onder leiding van de „wr.isa" (het oeroude woord, zie Toelichting No. 64) of „wr.ine", welke laatste naam zoo klank- en accentzuiver door Tacitus is bewaard, als hij het over „Aurinia" heeft. (fâm in de Rijnstreek). De overste van een nonnenklooster heet thans nog in het Duitsch „Oberin" (het accent is dan op de **o** verschoven). „wr.ine" zou in het Ned. „opperin" of „over**in**" heeten. Bij de Letten en Littauers waren de „wr.ise" vaak van vorstelijken bloede.
Wenscht men behalve het in dit werk verzamelde materiaal nog een belangrijk werk over het Fryasche matriarchaat te lezen, dan raadplege men: „E. Mayer. Friesische Ständeverhältnisse" (Stuttgart 1910).

FIG. A

FIG. B

Fig. B. Dit lampje of blakertje is uit de collectie O. Bosker te Wieringen en werd aldaar bij den afsluitdijk tezamen met vele andere voorwerpen gevonden, welke alle bewijzen, dat het oude Fryasche Wyron.gâ (Wieringen) inderdaad, zooals het O.L.B. dat aangeeft, de groote centrale markt was voor goederen uit de Middellandsche Zeegebieden. Het is evenals de verderop afgebeelde vaas van tenminste 2500 v. Chr.

In België en in Frankrijk is de situatie onzeker, omdat daar een aantal niet gemakkelijk te controleeren factoren aan het werk zijn geweest, die een eenvoudige opsomming niet mogelijk maken.

De Kelten mengen zich voorts met Phoeniciërs, Puniërs, Carthagers, Italiërs, vooral met de Pelasgiërs, en vormen zich o.a. tot Etrusken enz. De Fryas doen dat tot op zekere hoogte ook, echter in véél mindere mate, maar toch zijn bijv. thans nog de Grieksche boeren in het binenland **blond.** *1)

Er werd al eens opgemerkt, dat, doordat wij de Atlantiden niet al te lang na hun hoogtepunt aantroffen, wij natuurlijk het een en ander van hen overnamen, zooals bijv. den opzet (niet bouwtrant) van onze burchten en meer. Het O.L.B. geeft een goede beschrijving van zulk een burcht, waarvan er op vele plaatsen van ons land hebben gestaan. De centrale burchten der Atlantiden en Fryas zijn met een ster op het kaartje aangegeven.

Welnu, bouwden de Atlantiden hun centrale tempel op een pyramide, de Fryas deden dat niet, maar bij beiden werd het „eeuwige" vuur brandende gehouden en daarbij de wacht betrokken. Bij de Maya's waren dit vrouwen of meisjes onder toezicht van een hoofdpriesteres, waarbij de waaksters **priesteressen** waren. Bij de Fryas is dezelfde ordening in zwang. Onder leiding van de volksmoeder of burchtvrouw houden de fâmkes (leer- of waakmeisjes) wachten van drie uur telkens bij de eeuwige lamp of „foddik", waarover het O.L.B. veel bijzonderheden geeft. Ook het bezetten van den torenwand, waarin de lamp hing, met edelsteenen, is iets, wat eigenlijk tegen den aard van de Fryas zou kunnen strooken, omdat zij over het algemeen afkeerig waren van opsmuk. Niettemin treffen wij die versiering aan van „kostlike stêne", waaruit men gelieve af te leiden, dat een en ander van de Atlantiden werd overgenomen. Tevens bedenke men, dat er hier geen sprake was van „geïmponeerd" zijn van de Fryas door de Atlantiden, want de overige zeden en gewoonten der Atlantiden werden door de Fryas verfoeid. Daarenboven was het Atlantide Hoofdbestuur **‚mannelijk'**, het Fryasche **‚vrouwelijk'**. Ook kenden de Fryas nòch tempels, noch priesters en hun afkeer

*1) De Grieksche afkomst wordt nog behandeld in Toelichtingen No. 18.

daarvan is nu eens niet uitgedacht door het anti-clericale innerlijk van Cornelis Over de Linden, ten binnenste buiten gekeerd, zooals de „alles doorziende"(???) kritiek het heeft uitgedrukt, noch door het „vreeselijk grappige brein van dien geleerden grappenmaker": Dr. Eelco Verwijs, zooals de zich zoo verheven wanende kritiek dat wil — maar het: **„tot hiertoe en niet verder"** van de Fryas, die overnamen, wat met hun aard nog kon strooken, MEER NIET! Trouwens het woord „Indide" werd gebruikt, o.a. om aan te toonen, dat zelfs de Indische vernieuwing (Boeddhisme) voor wat haar INHOUD betreft wel door de Fryas was bewaard, maar NIET voor wat haar VORM betreft: tempels, priesters, kloosters enz.

We hebben dus zeer uitdrukkelijk te maken met het zuiver houden der oude Indide wereldgedachte der Broederschappen door de Fryas. Hoe ver en hoe lang zooiets doorwerkt, kan men bijv. merken aan de typische nijdasserigheid der „culture latine"-drijvers, die een redelooze rancune hebben tegen alles wat Nederlandsch is en aangezien dat overigens NIET ten opzichte van het Duitsche geldt, is het duidelijk, dat deze zoogenaamde „culture latine"-botsing met de Nederlandsche eenvoudig de oude tegenstelling Atlantide—Indide is, dus wrok tegen het Fryasche. Zeer merkwaardig is het daarbij te bedenken, dat een en ander niet of in zeer geringe mate voor de eigenlijke Walen geldt.

Ten tijde van den uittocht der Atlantiden uit hun stamland, trok ook een deel Oostwaarts. En het is dit deel, dat men in het O.L.B., zoo vaak vermeld vindt. Wat is n.l. het geval? Deze Atlantiden, die zonder andere volkeren geen bestaan konden voeren, maakten zich al spoedig van Aziatische stammen meester, zooals de Finnen, Samojeden en Tsjoedi of Tsjoegi, waar zij als „Madzja" of „Madzji" (Mâgy in het O.L. B.) over heerschten. Nu is de overgang van „Y" (j-klank) tot „dzj"-klank zoo iets gewoons, dat men daarbij niet lang stil behoeft te blijven staan, om in te zien, dat deze „Mâgyara" eenvoudig „Maya-ra" of „Madzjara" zijn, dus deze weggetrokken Atlantiden namen den Mayanaam aan. En nu zien we het hoogst merkwaardige verschijnsel, dat de Engelschsprekenden het hebben over „Gypsies", als zij „Zigeuners" willen aanduiden, terwijl de rest van de wereld het heeft over „Tsigane", „Zigeuner" e.d. Toch is de zaak eenvoudig, omdat deze ‚rest' van de wereld de „Madzjara" noemt naar één der belangrijkste Aziatische stammen, die zij overmeesterden, n.l. de Tsjoegi, Tsjoedi of Tsoegi, in het O.L.B. „tjoda" (tsjode; „tj" is bijna „tsj") genoemd. Tsoegi werd „Tsigoe" en „Tsigeu", vandaar „Tsigane" (Fransch) en „Tsigoin" (Zigeun) in het Duitsch of ook „Zigeuner". („er" is aanhangsel). Voor de Kelten waren zij echter ‚verwante' lieden, zoodat dezen (de Druïden) indachtig hun eigen Egyptische inwijdingen, die ook de heeren der Zigeuners hadden gehad (althans grootendeels) hen aanduidden met „de Egyptische heeren" kortweg „Egypters" d.i. „Egyptians" of „Gypsies". Deze Zigeuners zijn voor ons volk een ware ramp geweest, zooals hiervoren al eens werd opgemerkt en aangetoond. Het is zelfs aannemelijk, dat de kleine groep van de lieden, die tot voor ongeveer 100 jaar in West-Friesland 's nachts op bepaalde tijdstippen vergaderingen hielden en daarbij van een eigen ritueel gebruik maakten en door het volk „Zigeuners" werden genoemd, een overblijfsel waren van de Madzjara, in dier voege, dat zij alleen Atlantide **ritueel** kenden, maar overigens **geen Zigeuners** waren. In de Middeleeuwen zetten de Zigeuners zich neer o.a. in Hongarijë, Roemenië (zie Toelichtingen No. 25) en tot diep in Centraal Europa. De Oostelijken werden bijna zonder uitzondering Grieksch-Katholiek, de Westelijken gingen bijna allen tot de R.K. Kerk over. Een klein gedeelte bleef hardnekkig het oude Atlantide ritueel aanhangen voor zoover het dat nog kende en ging tot geen enkele kerk over. Hiervan zijn geen samenhangende groote stammen meer over, maar slechts een aantal families. Dit neemt niet weg, dat over alle „echte" Zigeuners nog steeds **onuitroeibaar** de oude Atlantide sluier hangt, om het even, of zij tot een kerk zijn overgegaan of niet. Merkwaardig is hierbij, dat er NOG NOOIT een Zigeunerstam of familie, **waar ook,** is geweest of is, die tot het Protestantisme overging. Het Atlantide-instinct bleek dus door te blijven werken. In Finland en Skandinavië waren de Madzjara reeds geheel ondergedompeld in de volkeren zelf (Finnen, Lappen en hun varianten), en hun stempel zette zich op de Finsche taal. Hierover wordt opgemerkt, dat het Finsch thans nog een reeks woorden met het Hongaarsch gemeen heeft en een groot aantal woorden met het Turksch (Atlantide Aziaten).

De vage, chaotische tragiek der Zigeunermuziek is niet anders

dan de uitgezongen treurzang van gevallen grootheid! Men bezie in dit licht ook het Arapaho-lied! De Frya treurzang is de bulderende zee!!

Bij de Atlantiden was Manithoth de god bij uitstek dus God. De Fryas spreken niet van goden en kennen alléen Wr.alda. dus God. De Fryas hebben het „Jol", het zonnewiel en den „Kroder", den dierenriem, die zooals het O.L.B. aangeeft, „met het jol mee omloopt", wat dan ook correct is. De Maya's hebben het „Uol", dus het zonnewiel en eveneens den dierenriem, die met het „Uol" mee omloopt, waarover reeds het een en ander werd opgemerkt. *1) De naam „Manithoth" of „Manitou" beteekent: „Man-i-thoth", d.i. „Denken-gaan-het ijlende" of „het heelal", dus in een loopenden tekst: "„Heelal gaat in het denken op"" (zie ook blz. 33 „Huis- en Grafteekens"). Wr.alda beteekent, zooals reeds werd uiteengezet: "„Al-doorwonend vloeien"". Verschil en verwantschap der beide wereldgedachten komen in deze beide bewoordingen van het godsbegrip naar voren. „Thoth" is naderhand in het Egyptische de god van de wijsheid, waardoor dan nogmaals te kennen wordt gegeven, dat „het denken alles is", want „thoth" beteekent „heelal" of „alles" en „god der wijsheid" beteekent „alles van het denken". (Wijsheid wordt door het denken voortgebracht). Dat deze definities juist zijn, blijkt uit het O.L.B., waarin de Fryas er aanstoot aan nemen, dat de Atlantiden (Finda's) durven zeggen, dat alles in het denken opgaat, omdat, zoo zeggen de Fryas, dit zou kunnen beteekenen, dat Wr.alda zonder het brein van de Finda's niet zou kunnen denken. Ik meen, dat het aanstoot nemen in hoofdzaak moet worden gezocht in het werken met beelden, magie, enz., enz. door de Finda's, waaraan de Fryas een grondigen hekel hadden. Daarom konden zij op religieus gebied ook niet veel verdragen van de Finda's. Toch zijn de Fryas weer eerlijk genoeg, om de Finnen de „Fijnen" (fijn is „fin" in het Fryasch) te noemen. omdat zij, ondanks alle toovenarij enz., die erbij te pas komt, de feesten der Finnen onder Madzjara-leiding zóó mooi vinden, dat zij (de Fryas) er zelf niet aan kunnen tippen. Dit gelieve men zich te herinneren.

---

*1) Uol (Maya) en Jol (Fryasch) beteekent niet anders dan het Ned. „wiel", Oud Angelsaks. „hweol"; Oud Noorsch „hjol".

Het is mogelijk voor wat de enorme pyramide op Atlantis betreft, waarop de hoofdtempel met het „Uol" stond, dat zich een soortgelijke merkwaardigheid voordoet, wat de plaats betreft, als bij de groote pyramide in Egypte.

§ 4. Definiëering van het O.L.B.

Dat ongeacht alles, wat men wèl of niet met het O.L.B. mocht hebben ondernomen, de inhoud achterhaalbaar is, meen ik in het voorgaande te hebben aangetoond. De echtheid van het O.L.B. is zijn beteekenis en allerlei bijzaken van schrift, papier en wat dies meer zij, doen er niets aan toe of af.

Het O.L.B. is de oudste, volledigste en meest omvattende kroniek van den voortijd van welk volk dan ook. Het is voor wat zijn oudste teksten betreft, tenminste 8000 jaar ouder dan het Oude Testament. Het is ouder dan de Vedantes en ouder dan onverschillig welk geschrift dan ook.

Het O.L.B. is de opteekening van fragmenten uit den wereldstrijd van de Indide wereldgedachte tegen de Atlantide. Het is het getuigen van den eeuwenouden strijd van beide geestesrichtingen die, hoewel zij elkaar naar het leven staan, niet elkanders volledigen ondergang bewerken, omdat de wereld hongert naar het algemeene, naar het universeele, dat door dezen strijd wordt opgebracht. Zonder dat alles komt er geen helderheid van geest en gaat het denken den dood der eenvormigheid in.

Zoo is het O.L.B. van onschatbare waarde als document uit den alleroudsten voortijd van dezen wereldstrijd des geestes. En hoezeer moeten wij ons goede gesternte prijzen, alsmede de ongebroken standvastigheid van het geslacht der „Over De Lindens", die ons dit eerbiedwaardige werk in handen hebben gegeven. Dit eenvoudige, natuurlijke Indide document is als het ware door het oog van een naald gegaan, om aan den greep der Atlantiden te ontsnappen.

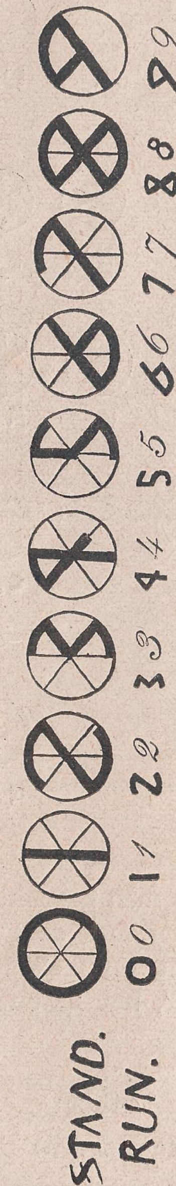
§ 5. Het Frya Alfabet en Schrift.

Van het alfabet zegt het O.L.B., dat het door Frya aan het volk werd gegeven. Hiermede wordt de oorsprong dus legendarisch gehouden en daarom is het zaak het O.L.B.-alfabet eens voor zichzelf te laten spreken.

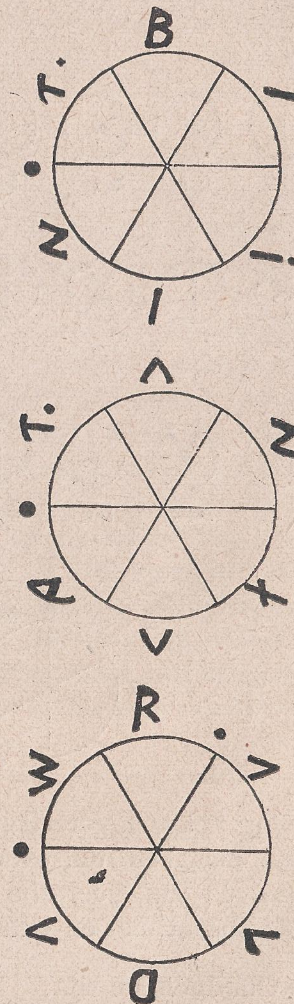
Het alfabet is geheel van het zonnewiel afgeleid, dus van

het Jol. Het wordt hierna afgebeeld, waarbij men een en ander zeer goed kan nagaan. Van de 33 klanken van het Frya-alfabet zijn er 16 gemeenschappelijk met het Atlantide, terwijl er 17 enkel en alleen aan het Fryasch eigen zijn. Volgens ",,Daremberg et Saglio's Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines I. p. 193"" toont Franç Lenormant aan, dat de Kanaänitische stammen reeds vóór 1950 v. Chr. (dus vóór de invallen der Hyksos in Egypte) een alfabet hadden, d.w.z. dus de teekens én de letterwaarden ten getale van 22. Dit schrift is aantoonbaar afgeleid van het Egyptische verkorte of hiëratische schrift, maar dit laatste bestond uit 16 teekens. Dus het is door de Kanaïten verrijkt met 6 nieuwe teekens, die door de Phoeniciërs eraan gegeven werden. Als men nu weet, dat de Phoeniciërs Frya-Keltische kolonisten in hun verband hadden opgenomen, d.w.z. dat het dus een Frya-Kelt-Hettitisch mengvolk is, begrijpt men, dat de toegevoegde letters Frya-Keltisch waren. Zulks klemt temeer, daar ook de Hettieten Frya-Kelt-kolonisten in hun verband hadden opgenomen, vóór zij een menging met de Phoeniciërs aangingen. Aangezien nu verder de Grieksche alfabetten van de Phoeniciërs komen, is het ook logisch, dat de Grieksche grammatici weten te vertellen, dat het tot hun gekomen alfabet, oorspronkelijk 16 letters had in het land van oorsprong. (het huidige Syrië, Palestina, Transjordanië, Iraq). Ten tijde van Hiram den vriend van Salomo (10e eeuw vóór Chr.) ging dit alfabet naar de Joniërs, die in Genesis X:2 en in Ezechiël XXVII:13 ,,Javan" genoemd worden. Men vindt in het O.L.B., dat de Ionische eilanden hun naam kregen van ,,Jon", hetwelk een samentrekking van ,,jeven" (gegeven) is. Reeds eerder echter was het bij de Etrusken gekomen, n.l. volgens Mommsen in 1321 v. Chr. Toen lieten de Etrusken hun eigen schrift varen voor het ingevoerde. Echter.... uit dit ingevoerde alfabet komt het Latijnsche te voorschijn, dus het schrift der Romeinen, dat ook het onze is. In het Romeinsche alfabet komt het grootste aantal Fryaletters voor, aanmerkelijk meer dan in **alle andere** alfabetten. Dit kan alléén uit het verlaten alfabet zijn voortgekomen. Daarom moet dit een Frya-alfabet zijn geweest, dat door een Atlantide werd overweldigd. De Grieken veranderden het Phoenicische alfabet lichtelijk, om aan het Grieksche taaleigen te voldoen. Daarom is er steeds strijd geweest, omtrent de kwestie, wanneer nu de

(Vervolg op blz. XXXXV onder de streep).

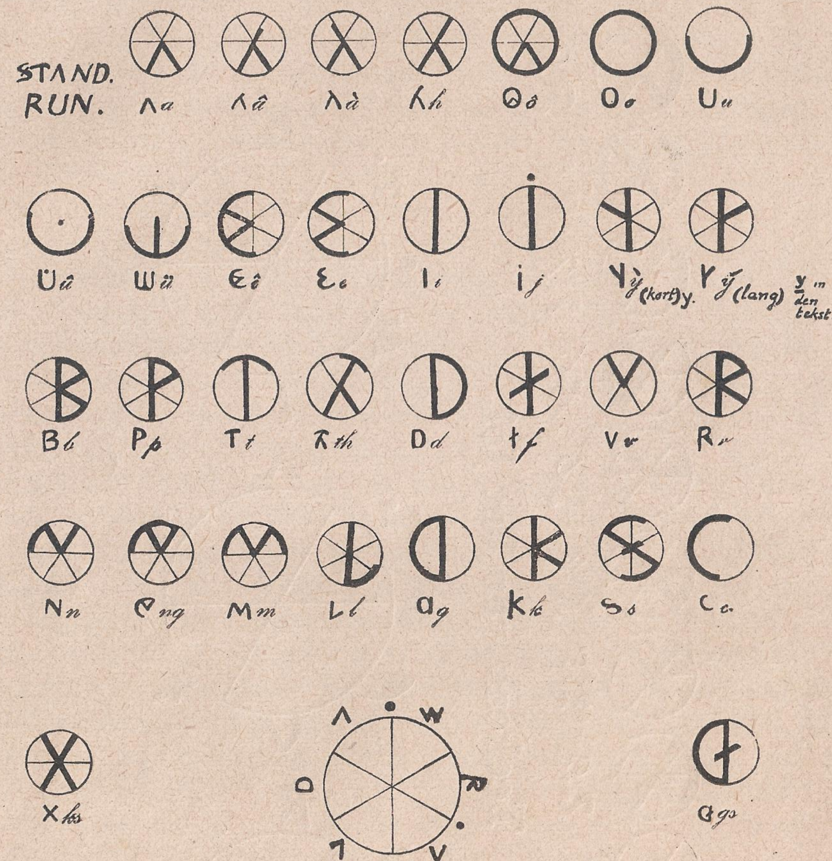

Teekens van het Jol.

Bij de figuren:
Van links naar rechts leest men op de drie zesspaaks-zonnewielen:

,,Wr.alda. t.anfang. t.bijin."

De bedoeling ziet men gereedelijker, als men bedenkt, dat de drie Indische maagden, die overeenkomen met de Fryasche, en vervolgens de Oud-Noorsche als volgt vergeleken kunnen worden: (zie ook „Huis- en Grafteekens", blz. 22 en 23)

I. De drie Oud-Indische zijn:

Vertha,	Varth,	Urthom
(worden)	(werd)	(geworden)

II. De drie Oud-Indische der Indiërs onder de Fryas in het Noorden (Oud-Noorsche) zijn:

Urthr,	Verthandi,	Skuld.
(worden)	(wordende)	(zullende **zijn**)

III. De drie Fryasche zijn (uitgewerkt):

Lytha,	Finda,	Frya.
(ledematen)	(het vinden)	(het vrije)
(natuur)	(intellect)	(vrijheid)
(gevoel)	(verstand)	(rede)

Als dus Wr.alda ‚aanvang' en ‚begin' maakt, dan is dat niet een willekeurige herhaling om bijv. indruk te maken, maar dan wil dit achtereenvolgens in I, II en III het volgende zeggen:

Voor Wr.alda (God) is het ‚worden' reeds een ‚geworden' en het ‚werd' een „phase" van dit genoemde proces. Voor ons echter is er een differentie noodig. Wat (aan het) ‚worden' is, kunnen wij **‚aanvang'** noemen. Is het ‚geworden', dus voor **ons** aanvaardbaar en ‚bruikbaar' dan is dat het **‚begin'** (van **onze** taak). Hetzelfde ziet men in II. Er is eigenlijk geen verschil, want ‚zullende **zijn'**, is eigenlijk: „worden voor **ons"**. In III is een en ander belichaamd, d.w.z. men heeft de drie „phasen" van het **geestelijke geheel** min of meer aanschouwelijk als drie lijfelijk geboren, symbolische maagden voorgesteld.

Ik verwijs echter naar de uiteenzetting van frya-Frya, om aan te duiden in welken geest men dit moet opvatten. Er moge voorts op gewezen worden, dat I, II en III onbetwistbare voorbeelden van de oude Indische filosofie zijn, m.a.w. onloochenbare specimina van den denktrant der „Broederschappen".

In § 6 wordt nog het een en ander omtrent de bovenbeschreven figuren opgemerkt.

(Vervolg van blz. XXXXII)

Grieken zijn begonnen te schrijven. Er zijn er, die dit op 1300 v. Chr. stellen, anderen op ongeveer 900 v. Chr. Men ziet, dat beiden in zekeren zin gelijk hebben. Alleen werd het aan de Etrusken gegeven schrift niet universeel Grieksch, zoodat men het houden moet met het tijdsbestek, waarin het van Salomo naar de Joniërs kwam, en aangezien de Jonische literatuur de belangrijkste was, werd dit schrift universeel Grieksch. Hieruit ontstond dan het officiëele Grieksche alfabet, dat in 403 v. Chr. onder het archontschap van Euklides tot stand kwam. Uitvoerige behandelingen van deze zaken vindt men o.a. in "„Mommsen" Römische Geschichte I, blz. 211 v. d. 6e druk; in "„Taylor" The Alphabet, 883, I, blz. 206; in "„Roberts „Introduction to Greek Epigraphy blz. 5, 19 enz."", verder in

enkele geschriften van „Clermont-Ganneau". Vervolgens laat Julius Caesar blijken in „De Bello Gallico" I-29; VI-4 en V-48, dat hij het Frya-alfabet heeft gezien en dat het hem herinnerde aan het Grieksche. Dat wil dus zeggen, dat hij het bij de Galliërs heeft gezien, dus bij de Keltoïden. Dit is belangrijk, omdat uit Tacitus in zijn „Annales XI, 14" nog eens duidelijk blijkt, dat inderdaad de Grieken het Phoenicische schrift overnamen en dat dit schrift van oorsprong Egyptisch was. Dit wil dan zeggen, dat er hier twee zeer betrouwbare bronnen ons op weg helpen, want aan Julius Caesar en aan Tacitus wordt inzake geschiedschrijving nu eenmaal niet getwijfeld. Daarenboven zeggen de Grieken zelf, dat zij hun schrift van „Kadmus" hebben. Welnu „Kadmus" is van „Qadmi", hetwelk in het Phoenicisch „Oostman" beteekent. Julius Caesar heeft dus het door de Kelten bewaarde Fryaschrift terdege gezien en hij WIST eveneens terdege, wat Grieksch schrift was. Ik verwijs nu naar het hiervoor al eens opgemerkte, n.l., dat de tot de „Oera Linda"-verzameling behoorende boeken, die verloren gegaan zijn, Keltisch van opzet waren. Welnu uit het bovenstaande blijkt, dat ook het alfabet in de handen der Druïden kwam. Hoe dan ook, moet het door Madzjara-invloeden aan het Frya-onderwijs onttrokken zijn geworden, omdat het vroeger normaal door den „skryver" aan de ‚fâmkes' onderwezen werd. De Frya-vervaltijd heeft dus meegebracht, dat de Frya's ook van hun Indide cultuurmiddelen werden beroofd. Dit klopt dan geheel met het streven van Zwarten Adel, als in het O.L.B. verhaald, die zich uit krijgskundige overwegingen tegen het lees- en schrijfonderricht verzette, omdat hij de jongens noodig had voor krijgsoefeningen, zoo hij zeide. Maar tevens hadden hij en zijn voorganger, die beiden zwart van haar waren, het burchtbestuurssysteem grondig ondermijnd en vernield, zoodat het volksmoederbestuur ontwricht was en er in het geheel geen schrijfonderricht meer werd gegeven.

Deze en andere voorvallen wijzen op een ontvalling der cultuurmiddelen aan de Fryas, welke middelen dan vervolgens op de Kelten of Keltoïden overgaan. Dit wordt nog eens in het bijzonder aangestipt op de plaatsen in deze Inleiding en in de Toelichtingen, waarin op de eerste predikingen van het christendom wordt gewezen door de Iro-Schotsche priesters, die reeds vóór Chr. begonnen en wier leer door Bonifacius

veroordeeld werd. Men begrijpe, dat de poging der Atlantiden, om de geheele macht en cultuur aan zich te trekken, als met kracht begonnen door de Madzjara, wordt voortgezet door de Kelten, om tenslotte in de handen der Romeinsche Kerk over te gaan. Zoodoende is het Frya-alfabet geheel en al verdwenen, behalve hier en daar een verstrooide kleinere vondst, die angstvallig verborgen bleef en.... het O.L.B.! Dit werd eenvoudig met de meest onvoorwaardelijke geheimhouding in het geslacht der Over de Lindens bewaard, omdat men wist, dat één woord omtrent zijn bestaan voldoende geweest zou zijn, het te doen opeischen en te doen vernietigen.

Het was aldoor de sterke Atlantide macht; de principiëele tegenstandster der Indide.

Dat het Frya-alfabet de kenmerken draagt van de fijne nuanceeringen, die men alleen in het Sanskriet terugvindt, bewijst bijv. die van de „i". Men heeft: „i, ie, y en y". De y en y vormen tezamen ᛉ het teeken voor „God's sprekende hoogheid" (Zie „Huis- en Grafteekens"), hebbende vier spaken van het zesspaakszonnewiel, evenals + dat „God's stille (in zich gekeerde) hoogheid" beteekent en óók vier spaken bezit. Het ‚sprekende' teeken is ook later bekend geworden onder den naam van „Litera Pythagoras". Hij noemde de linker y, de ondeugd of het duister; de rechterhelft de deugd of het licht. In het Fryasch is de linker y, de Ned. „ie"; de rechter y, de Ned. „ie", maar dan in „bier, hier", e. d. Uit deze rechtsche ‚y', de lange, die in dit werk met y is aangeduid, komt later de Friesche „ii" en daarna de Ned. „ij". Merkwaardig is het, dat in den tekst van het O.L.B. een enkele keer verwisseling van y met ê plaats vindt, dus van lange ‚ie' met lange ‚ee', iets wat bijv. in Vlaanderen aan de orde van den dag is, terwijl de y in onze ij eigenlijk tot een „ee-ie" diphthong is gekomen, een snelle dubbelklank. In het Russisch vindt men een soortgelijke, viervoudige i-differentiëering en ook het Russisch heeft 33 letters, al komen die dan ook voor andere functies in aanmerking. Er blijkt alleen uit, dat, hoewel de Slavische alfabetten praktisch geheel Atlantide zijn, zij de merkwaardigheid bezitten van 33 letters te bevatten, n.l. het aantal, waaruit een oeroud Indide alfabet moet bestaan. Dit is dan 2 (twee) maal het Atlantide oer-aantal van 16, terwijl er één letter toegift is

boven de 32, hetwelk verband houdt met een bijzondere behoefte.

Hoezeer dit het geval is, d.w.z. deze Indide doorwerking in de taal, moge blijken uit het volgende. In het O.L.B. wordt een uitleg gegeven van den naam „Littauers", die kant noch wal raakt. De juiste uitlegging is eenvoudig dezelfde, die bij den naam „Letten" gegeven wordt n.l. „letne" (verlatenen). De Littauers en Letten waren achtereenvolgens de Indiërs en Fryas, die op den langen tocht naar het uiterste Westen (Atland) op den Baltischen trekweg achterbleven, terwijl het meerendeel via de Skandinavische landen verder ging. Welnu, wat blijkt? Het Littausch is de eenige Europeesche taal, die tot op heden nog vlak naast het Sanskriet *1) staat. De afwijkingen van het Sanskriet zijn Fryasch, voor zooverre niet door vreemde invloeden, zooals Russische e.d. teweeggebracht. De Littauers noemen hun land „Liëtuva". „Liët" is ‚laten' of ‚verlaten' terwijl ‚uva" een Indische uitgang is, die een bepaalde phase van het verleden aangeeft en die men in de Romaansche talen wel pleegt aan te treffen. De Letten waren dus meer Fryasch, de Littauers meer Indisch, maar beide namen beteekenen hetzelfde. (Liëtuvers-Littauers en Letne-Letten).

Uit het meer vorengaande blijkt dus voortgezette terreinwinst der Atlantiden op de Indiden, welk proces zich duidelijk afteekent in het zoogenaamde „runenschrift" („runa" is speer in het Latijn), een spijkerschrift dus.

Het runenschrift, ongeacht, of men den Noorschen of Angelsaksischen vormt neemt, is geheel Atlantide, ondanks het feit, dat er 9 teekens bij zijn van de 24, die van Frya-herkomst zijn. Dit wil dan zeggen, eigenlijk maar 5 (s, t, b, r, i), terwijl er vier (m, y, l, k) verminkt of verdraaid zijn. Toch bespeurt men wel degelijk den oorspronkelijken Frya-opzet, door bijv. het aanwezig zijn van een ‚j' en een ‚ng' en de verhaspeling van sommige andere teekens (m, y, s). Er heeft hier dus iets soortgelijks plaatsgehad als bij de Etrusken, die in 1321 v. Chr. het Frya-alfabet lieten varen voor het Atlantide, maar, waarbij uit het Frya-alfabet tóch het grootste deel van het Latijnsche alfabet, **desondanks** terecht kwam. De Atlantide vormen van het runenschrift zijn buiten kijf; zij herinneren krachtig aan de

*1) Men zou eigenlijk van „Pràkriet" moeten spreken.

oudere Libanon- en Mesa-inscripties en waaruit bijv. ook het Hebreeuwsch een aantal teekens heeft ontnomen. Alleen de in aantal ZEER GERINGE Saksen in ons land namen het runenschrift spaarzaam over. Het runenschrift komt ongeveer 300 n. Chr. volledig voor den dag. Intusschen is er tot op den huidigen dag een overvloed van Indide en Maya (pre-Atlantide oervorm) hiëroglyphen op onze Westfriesche graven te vinden, die eenvoudig zonder meer bewijzen, dat wij INDERDAAD met het runenschrift geen genoegen namen. Dit klemt dan nog eens te meer, omdat die overlevering der hiëroglyphen onder den neus der Atlantiden geschiedde, ja zelfs in de Middeleeuwen openlijk. Heeft men dus het Fryaschrift al kunnen uitbannen, met de nóg oudere hiëroglyphen ging dit niet.!! Claudius Civilis en andere hoofden der Grootfriezen schreven en spraken uitstekend Latijn, iets, wat zij nooit in zulk een korten tijd hadden kunnen presteeren, als zij deden, waren zij niet van een volk gekomen, dat gewend was aan lezen en schrijven. Men make zich geen illusies in dit opzicht voor het geval lezen en schrijven niet bekend zouden zijn geweest.!!

Waarom vinden wij van het Fryaschrift niets anders meer dan weggestopt in de Latijnsche, Grieksche en Runenalfabetten??. Eenvoudig, omdat ALLES, wat Fryasch was, stelselmatig is UITGEROEID vanaf den Romeinschen tijd tot en met de vroegste Middeleeuwen, toen de vernielingen zoowat ophielden. De aanhef van het O.L.B. is dan ook geen jammerklacht van een ondeskundige, die bijv., zooals men dat wel eens heeft voorgesteld een „anticlericale fraudeur" zou zijn geweest. Neen — hij wás deskundig — gruwelijk deskundig!! Waarom zijn er anders in Engeland in de musea en langs de wegen dozijnen bewijzen te vinden van onze EIGEN geschiedenis *1) tusschen 200 en 1000 n. Chr.?? Een aanmerkelijk deel van onze geschriften en waardevolle voorwerpen werden naar dat land overgebracht. Wél is het den Atlantiden via de Druïden gelukt veel te doen verdwijnen en bijv. het runenschrift algemeen Angelsaksisch te maken.

In het voorbijgaan zij erop gewezen, dat men de Westfriesche graf-hiëroglyphen in duizenderlei vormen in ons eigen Ned. Indië terugvindt. Hierna zal een specimen van deze hiërogly-

*1) Waarvan wij zelf praktisch **niets** hebben.

phen gegeven worden. In het O.L.B. staat, dat het schrift door de Finnen, de Thyriërs, de Joniërs en de Krekalanders (Grieken) werd overgenomen, maar, dat dezen vergaten, dat het „met de zon mee" werd geschreven, zoodat zij spoedig in de war kwamen. (Lees: De Atlantiden zich ermee bemoeiden). Wat betreft de Finnen dit werd hiervoren bij het behandelen van het runenschrift reeds uiteengezet, want in Skandinavië bleven Finnen en Madzjara heerschen tot ± 800 n. Chr. De Joniërs namen, zooals reeds werd aangemerkt, het Kanaänitische schrift over, dus een Atlantide (hier Joodsch) schrift, in de 10e eeuw v. Chr., waaruit o.a. blijkt, dat de betreffende passage in het O.L.B., omtrent de overneming van het Fryaschrift dus dateert van láng vóór 1000 v. Chr. en zeer zeker van vóór 1320 v. Chr. het jaar, waarin de Etrusken hun Fryaschrift verloren, vermoedelijk ongeveer 2000 v. Chr. namen de Joniërs dus het Fryaschrift aan. Wat de Thyriërs betreft, noemen de Grieken hen bij voorkeur „Thyrreensche" zeeroovers en die blijken dan identiek te zijn met de Etrusken. Hieruit blijkt dus nogmaals, dat al deze genoemde volkeren wel degelijk een sterken Frya-Kelt-inslag hadden. Verder weten we van een aantal onderzoekers terzake, o.a. van de hiervoren genoemde geleerden, dat de Grieken vóór 600 v. Chr. schreven van **rechts naar links;** ná 600 v. Chr. schreven zij „boystropheedòn", d.i., zooals de os ploegt, dus **heen en weer.** In 500 v. Chr. schreven zij van **links naar rechts,** althans overwegend. Wat is nu schrijven „met de zon mee", zooals het O.L.B. aangeeft? Voor de Fryas in de Indiën was dit zuiver van rechts naar links, omdat de zon 's middags pal boven hun hoofden stond en loodrecht op hen scheen. Voor de Fryas in Europa was het een kwestie van keuze, omdat de zon voor hen o.a. ook in het Zuiden kwam te staan. Vandaar de verandering van schrijfwijze, waarbij moet worden opgemerkt, dat de Oostelijke en Atlantide alfabetten eveneens van rechts naar links schreven. Terwijl dus de Middellandsche zee-alfabetten via het heen-en-weer-schrift overgingen tot het links-naar-rechtsche schrift, dat is „tegen de zon in" —, moet het Fryasche dit derhalve NIET gedaan hebben. Of ook het Fryaschrift is nadien tot „links-naar-rechts" schrift overgegaan op een tijdstip, dat ons onbekend is. We weten, dat het handschrift van Hiddo Oera Linda „van-links-naar-rechts" geschreven was. Nu zal men zeggen: ja, maar

dan heeft dus het Fryaschrift dezelfde evolutie meegemaakt, als de Atlantide-schriften in de Middellandsche Zee. Op het oog lijkt dit zoo, maar dan vergeet men één belangrijke zaak, die voorheen reeds werd uiteengezet, en die is deze, dat in de periode van 50,000 tot 25,800 v. Chr. de zon andersom opkwam en onderging. Vandaar dan ook, dat voor **dien** zonnestand het Fryaschrift INDERDAAD „met de zon mee" omliep, omdat voor hen toen de zon ZUIVER WEST—OOST verscheen, zoodat het zonnewiel West—Oost moest wentelen en DUS van LINKS naar RECHTS moest worden geschreven. Het Frya-alfabet is derhalve uit de periode als beschreven. De schrijver in het O.L.B., die schrijft: „want het schrift loopt met de zon mee" heeft dus eenvoudig een overlevering neergeschreven, die voor **hem in het geheel niet meer gold.** Het wordt hierdoor ook aannemelijk, waarom het Frya-alfabet met zulk een ontzettend hoogen ouderdom, om en bij de opkomst van het Christendom het veld moest ruimen voor den zwaren Atlantiden drang over de wereld, die toen reeds aan de orde was.

Hierna volgt dan het oerschrift, dat aan het Frya-alfabet voorafging, d.w.z. een tekst van het O.L.B. in die teekens geschreven. Dit zijn dus ook de basisteekens van onze Westfriesche grafschriften. (Zie blz. 22 „Huis- en Grafteekens").

[illegible]

De tekst is: "„Wr.alda, die alleen goed en eeuwig is, maakte den aanvang en het begin, toen kwam tijd, tijd wrochtte alle dingen, ook de aarde (irtha). de aarde bracht de kruiden en dieren voort enz. Na het twaalfde Jolfeest bracht zij voort drie maagden: Lyda, Finda en Frya."" De punten tusschen de teekens komen overeen met de komma's in bovenstaanden tekst. Het woord „enz." is door mij als een hoofdstuk aangegeven, n.l. als „........." *1)

Hieraan ligt dus NIET een alfabet ten gronde. Het zijn nog hiëroglyphen, dus geheele woorden en begrippen in één teeken. De juistheid van een en ander werd door mij in „Huis- en Grafteekens" uitvoerig aangetoond.

---

*1) Dit soort teekens kon alleen goed teruggelezen worden, als de overlevering den tekst tevens kende.

Uit dit oeroude hiëroglyphenschrift is een verkort schrift ontstaan, ongeveer op dezelfde wijze als uit het Egyptische hiëroglyphenschrift het hiëratische. Dit wil dus zeggen, dat de woorden of begrippen, die door de hiëroglyphen worden voorgesteld, werden geacht door de verkorte hiëroglyphen met hun beginletters te zijn voorgesteld. Hierop volgde de stilzwijgende overeenkomst, dat elke verkorte hiëroglyph eenvoudig een letter was. Hieruit is het ook te verklaren — wat reeds lang bekend is, maar onopgehelderd — dat men als het erop aankomt aan elke letter een of ander oorspronkelijk begrip kan verbinden of uit opmaken. Bij wijze van voorbeeld neme men de „D". Als Grieksche of Russische hoofdletter is dit een driehoek ▲ In het Grieksch heet zij „Delta". Dit is van huis uit het Fryasch „delte", dat laagte beteekent, omdat het eiland gevormd door een in zee stroomende rivier van beteekenis, ongeveer dien vorm heeft en natuurlijk een lage plaats is ten opzichte van het waterpeil stroomopwaarts. In het Maya, waarin de „D" niet bestaat, heeft men wél „telte" dat eveneens lage plaats beteekent, maar de **driehoek** beteekent „God's geest" en later algemeen „het vuur" of het „hemelvuur". Hieruit kan men opmaken, dat men in alfabetten, waarop, hoe dan ook, Frya of Indiden invloed is uitgeoefend, men natuurlijk dergelijke letters moet kunnen vinden, terwijl men die in het Atlantide-alfabet als regel NIET vindt. Nu is echter de „D" van het O.L.B.-alfabet geen driehoek, maar een „D". Onze Westfriesche grafteekens geven ons hiervoor den sleutel. Het geval is n.l. dit, dat de driehoek, d.i. de **lage plaats** in den CIRKEL van het JOL moest worden ondergebracht. Hoe werd dit gedaan? Wel, door den **levenscirkel** — want de **leege** cirkel stelt het LEVEN voor zonder meer (met of zonder punt in het midden), terwijl de HEELE of HALVE ellips den levens**loop** voorstelt. Om de laagste plaats van het leven (de laag**ste** plaats is de delta immers) van het leven aan te geven — den DOOD n.l. — deelde men dien cirkel in tweeën, d.w.z. SNEED men dien door. De RECHTER helft of de LINKER helft beiden voorzien van de deelstreep geven op de graven het **overlijden** aan. Soms neemt men C en D, soms C en C-omgedraaid, maar in ieder geval geven ze den halven cirkel aan, waarom het gaat. Welnu, de **laagste plaats** is in ieder geval D of D-tegengesteld = de Frya „G". Uit het Latijnsche (ons)

alfabet blijkt dat ook weer duidelijk, want de Romeinen kregen van de Etrusken de C (die als K klonk) en daarnaast een keel-k, n.l. de G, d.w.z. de C met een voetstreepje, om aan te duiden, dat zij verder in de keel lag. (g van Eng.: „go"; Duitsch: „Garten"), waaruit men ziet, dat in het Frya en in het Latijnsche (ons) alfabet de C, de D, en de G verwante letters zijn voor wat hun vorm betreft en, dat dat op onze Westfriesche graven PRECIES zoo is, n.l., dat ALLE drie de „laagste plaats" aanduiden, al klinken ze dan ook anders. In het Grieksche alfabet heeft men dus den NAAM behouden, maar een Atlantiden VORM verkregen, terwijl wij de NAMEN kwijt zijn, maar de vóór-Frya, oeroude Indide VORMEN hebben aangehouden. We hebben dus in onze Westfriesche grafteekens de stille getuigen voor de waarachtigheid van het Frya-alfabet. Ik merk daarenboven nog op, dat het Maya-alfabet de g (Garten) niet bezat, wèl de k. Het Maya-alfabet van 16 tot 17 letters luidt: ah, b, e, f, h, i, c, l, m, n, p, r, s, t, u, x. Hierin worden „ah" (alle a's) en „oo" (alle o's) door hetzelfde teeken voorgesteld, eveneens is „c" **steeds** „k", terwijl de zachtere „k", die **later** door „q" wordt voorgesteld in de **afgeleide** alfabetten (Atlantide), ook nog door „c" wordt aangegeven; „u" doet dienst voor „oe, „v" en „w"; „s" voor „s" en „z"; „x" voor „iks", „sje" en „chee"; „jee", „gué" en „dee" bestaan niet.

Het Frya-alfabet heeft er 16 meer en luidt:
a, â, à, b, c, d, e, ê, f, g, h, i, j, k, l, m, n, ng, o, ô, p, r, s, t, th, u, û, ü, v, x, gs, y, y. (33).

Uitspr.: a (bijna ,a', in „dat"); aa*$_1$); aè (tusschen a en è, in); b, c (alleen in ch; als in „ach"); d; e (als in „pet", of stom als in „alle"); ê (lange ee van „meer"); f; g (steeds g van Eng. „go" of D. „Garten"); h; i (tusschen i van „pit" en „ie" van „riet"); j; k; l; m; n; ng (snelle „n-plus-g"); o (kort); ô (lange oo van „door"); p; r; s (**steeds** scherp, kan nooit „z" worden); t; th (als in Eng. „the"; aan het eind van een woord als in Eng. „thing"); u (oe van Ned. „koe"); û (oe van Ned. „boer"); ü (uu van Ned. „muur"); v; x; y (Ned. ie van „riet"); **y** (ie van Ned. „vier"). Onze letters „z, q, w, ij," bestaan niet. Waar in den tekst een „w" voorkomt, moet dit

*$_1$) Soms ook „ao", zooals „a" in het Eng. fall, wall e. d.

een „vv" zijn, maar terwille van het woordbeeld, werd gemakshalve een „w" gebruikt en wordt dan nagenoeg als „oe" uitgesproken. *[1])

Een enkele keer wordt in het handschrift op de eerste of tweede „v" een streepje geplaatst, om aan te geven, dat de éénе v een Ned. „v" is, de andere een toonlooze „u", als in „put". Bijv. „vvle", kan zijn „uvle" of „vule", hetwelk dan is aangeduid met „vvle" en „vvle" achtereenvolgens, terwijl de uitspraak wordt: „uwle" (u van „put") en „wulle" (vuile) met Ned. w.

Hooofdletters bestaan nog niet. De geheele punctuatie bestaat uit de punt, die aan het eind van een alinea of derg. vaak herhaald wordt, om aan te geven, dat men een nieuwe regel of derg. wil beginnen. In den tekst wordt dan een hoofdletter gebruikt, ook voor eigennamen, hoewel dat strikt genomen niet geheel juist is, maar terwille van het woordbeeld wordt ondernomen.

Teneinde den lezer een beeld te geven van het handschrift, wordt hier blz. 45 van het handschrift gereproduceerd.

§ 6. Het Jol en zijn perioden.

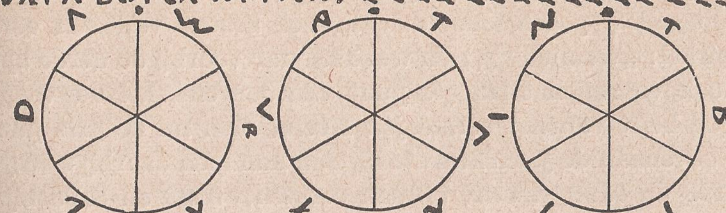
Wat blz. 65 van het handschrift betreft, wordt erop gewezen, dat de drie jolcirkels, die ook onder de afbeelding van de cijfers voorkomen, de periode bevatten, waaromtrent het O.L.B. schrijft, althans gegevens verschaft. Elke jolcirkel vertegenwoordigt 6 segmenten, dat is 6000 jaar. Tezamen dus 18,000 jaar.

Aangezien nu uit het O.L.B. bij twee profetieën (blz. 117 en 191) blijkt, dat het jaar 2807 het einde van den derden jolcirkel is, n.l. het jaar, waarin het licht (der Broederschappen) in vollen glans over de wereld zal schijnen en alle dwang *[1]) zal zijn verdwenen na een vreeslijken strijd — volgt hieruit, dat dan de eerste jolcirkel begint met het jaar (2807 n. Chr.—18,000 maakt:) 15,193 jaar vóór Chr. Zoodoende kan men aannemen, dat de werkelijke afscheiding, definiëering of zelfstandige denkarbeid der Fryas begint in de Indiën met 15,193 jaar vóór Chr. naar onze jaartelling. Dit was dus de tijd, dat de Broederschappen nog volledig werkzaam waren, terwijl zij tegen 12,000 v.

*[1]) De „gs" komt ook in het Oud-Littausch en Oud-Slavonisch voor.

45

THAT HIR VNDER STAT IS IN UT THA WAGAR THER WARA BURCH WRITEN.

HWAT HIR BOPPA STAT SEND THI TEKNA FON
THAT IOL. THAT IS THAT FORMA SINNE BILD WRAL
DAS. AK FON TANIA ... IS THA T BIIN WERUT
TID HEM. THAT IS THIS KRODIK THER EVO MITH
THAT IOL MOROMME THLAPE. THANA THETH IRTA
THAT STAND SKRIFT THAT THIA BRUKTE TO THIRA
TEX. THA TASTA ERE MODER WERE THETH IU
R THAT RUN IS THA THRANDS SKRIFT FON MAK
AD. THER WITKENIA THAT IS SEKENIA. OOD
FREIATH THI ALDA. THETH THER ASVNDER ANA
TIL NOMAR FON MAKAD THAR STAND AND
RUN SKRIFT BEDE. TIS THERVMBI NAVT TO OFOR
THAT WIERLIKS ENIS TEST VR TRIA. WI MOO
ON WRALDA EVO THANK TO WIA THAT THI SIN
OAST SA THERDE. INVR VSA EALA THETH TARA
LETNE. VNDER THI RTID THETH TINDA AKINSKR
ITH UTFVNDEN. MEN THAT WERE SA THAOTHAR
ANDE AND FUL MITH FRISLA AND KROLUM
THAT THA ALTER KVMANDA THEROT THIU BITIVD
NESSE RIA VFLEREN HAVE. ALERNEI THAVON
THIA VS SKRIFT L... BINOMA THA TIN...
THA THRIAR AND THA KREKA LANDAR. MEN THIA
NISTON NAVT OOD THAT ET FONST IOL MAKAD
WAS AND THAT ET THERVM... ALTID SKREVEN
MAKAD.

Chr. begonnen te kwijnen, in welke periode de groote trek der Fryas en een deel hunner Indische meesters en genooten, eerst recht begon. Eén niet geringe aanleiding kan daartoe ook geweest zijn het binnenvallen der Atlantiden in het Indide Egypte, omstreeks 12,000 v. Chr., een voor de Broederschapcultuur gevaarlijke verovering, al ging die dan ook zonder bloedvergieten.

Dit alles geschiedde dus in het bestek van den eersten jolcirkel: „Wr.alda" *1) en wel 193 jaar voorbij de derde spaak, of ook voorbij het laagste punt van den cirkel. Ruw weg dus bij de helft van het eerste jol. Neemt men nu de drie punten, die bovenaan de jolcirkels staan, dan kan men daarbij schrijven: 15,193 en 9193 v. Chr. bij den eersten; 9193 en 3193 bij den tweeden; 3193 v. Chr. en 2807 n. Chr. bij den derden. De ondergang van Atland in 2193 v. Chr. geschiedde dus in den derden jolcirkel en wel precies één spaak voorbij het hoogste punt, dus tusschen „t." en „b" in. Dit komt dan ook voortreffelijk overeen met, wat voorheen werd uiteengezet bij de drie Indische Maagden, n.l. „Worden" (Wr.alda-jol) — „Werd" (t.anfang-jol) — „Geworden" (t.bijin-jol), dit laatste, zooals werd uiteengezet „ONS" jol, d.w.z. het voor het menschdom ter volledige afwikkeling bestemde en geschikte jol. Afgaande op de gevonden verdeeling, kan men in het tweede jol tusschen de 1e en 3e spaak een gebeurtenis van gewicht aannemen, dus bij de tweede spaak dus tusschen „a" en „n", dat is 2000 jaar na 9193 v. Chr., derhalve ongeveer 7193 jaar v. Chr. Dit blijkt dan de periode van de definitieve afscheiding der zich door Atlantide-vorming gewijzigd hebbende Fryas, n.l. der Kelten. Deze laatsten treden van dan af óf zelfstandig, óf met ons samen op in de vorming onzer wereld. Dit werd ook in „Huis- en Grafteekens" door mij langs andere wegen aangetoond.

§ 8. Slotopmerkingen.

Het is niet mogelijk op alles in te gaan, wat hier zooal te berde is gebracht, d.w.z. niet in den breede, zooals dat wel wenschelijk zou zijn. Intusschen werd toch aangestipt, wat er eigenlijk aan de orde is en dat laatste is iets grootsch. Indien

*1) Wat er precies onder „dwang" wordt verstaan, is ondanks dit duidelijke woord niet duidelijk, omdat zooiets als anarchie in ieder geval niet in de bedoeling ligt. Het is zeer wel mogelijk, dat uitsluitend ‚gewetensdwang' is bedoeld.

men na het lezen der Inleiding het O.L.B. leest en de Toelichtingen daarbij raadpleegt, verkrijgt men een beeld van de situatie, zooals zij werkelijk was. Men zal zich er wel eens over verwonderen, dat een en ander van ons verwijderd is gehouden, terwijl toch alle gegevens voor een ieder, die dat wenschte toegankelijk waren. De oorzaak is gelegen in de omstandigheid, dat de hevige kritieken bij het verschijnen van het boek door grootendeels òf onbevoegden, òf muggenzifters het O.L.B. en in het algemeen élk werk tijdelijk of voor goed konden dooden. Het ware misschien beter geweest, indien men gezegd zou hebben: „si non è vero, è ben trovato".

Het O.L.B. is de werkelijke kroniek van den voortijd van de Nederlanden, dat is dus van Groot-West-Friesland. Wat wij zijn, is dát!! Noord- en Oost-Friesland .... zijn niet meer.

En moge het den lezer verheugen, dat het O.L.B. in ons midden is!

J. F. OVERWIJN.

Dordrecht, Augustus 1941.

Thàt VVra Linda Bok

Liko.s Fara.wird

Okke min svn. *₁)

Thissa boka mot i mith lif ànd sêle wârja. se vmbifattath thju skêdnisse fon vs êle folk âk fon vsa êthlum. vrlêden jêr hàb ik tham ût.er flod hred tolik mith thi ànd thinra moder. tha hja wêron wet wrden. thêr thrvch gvngon hja àfternêi vrdarva. vmbe hja navt to vrlysa hàb ik.ra vp wrlandisk pampyer wrskrêven. sa hwersa thv se erve. mot thv se âk wrskryva. thin bàrn alsa til thju hja nimmerthe wêi navt ne kvma.......
Skrêven to Ljûwert. nêi àtland svnken is. thàt thrja-thûsond-fjvwer hvndred ànd njugon ànd fjvwertigoste jêr. thàt is nêi kersten rêknong that tvelfhvdred. sex ànd fiftigoste jêr. Hiddo tobinomath oera Linda. . . . wâk . . .

Ljawa ervnôma. vmb vsa ljawa êthlas wille ànd vmb vsa ljawa frydoms wille. thusand wâra sâ bidd.ik to jo. och ljawa ne lêt tha âgon ênis pâpekappe tach nimmerthe over thissa skrifta ne wêja. hja sprêkath swêta wirda. men hja tornath vnmàrksêm an alles hwat fon vs fryas trefth. vmbe rika prebendne to winnande sâ hêlath hja mith tha poppa kêninggar. thissa wêtath that wi hjara grâteste fianda send. thrvchdam wi hjara ljuda to sprêke thvra vr frydom. rjucht ànd forstne plicht. thervmbe lêtath hja alles vrdiligja. hwat fon vsa êthlum kvmth ànd hwat thêr jeta rest fon vsa alda sêdum. och ljawa ik hàv by tham et hove wêst. wil Wr.alda.t thjelda ànd willath wi vs navt sterik ne mâkja. hja skilun vs algâdur vrdiligja . . . .
Srkêven to Ljud.werd. acht hondred ànd thrju jêr nêi kersten bigrip . . . . Liko tonômath ovira Linda . . . .

---

*₁) Hoofdletters komen in het manuscript niet voor, evenmin als komma's, koppelteekens, uitroep- en vraagteekens, dubbele punten en puntkomma's. Alles geschiedt door middel van de punt. Eigennamen e. d. heb ik echter duidelijksheidshalve met een hoofdletter geschreven en ook de „w" gebruikt, waar zij werkelijk „w" is, hoewel alleen „vv" bestaat.

Het Oera Linda Boek

Liko's Voorwoord

Okke mijn zoon.

Deze boeken moet je met lijf en ziel bewaren, zij bevatten de geschiedenis van ons heele volk en ook van onze voorvaders. Verleden jaar heb ik die uit den vloed gered tegelijk met jou en met je moeder. Doch zij waren nat geworden, daardoor gingen zij naderhand bederven. Om ze niet te verliezen, heb ik ze op overlandsch papier overgeschreven. Omdat jij ze nu erft, moet jij ze ook overschrijven. Je kinderen desgelijks, opdat ze nimmer verloren gaan. Geschreven te Ljudwerd, nadat Atland verzonken is *₁), het drie duizend vier honderd negen en veertigste jaar dat is naar Christen-rekening het twaalf honderd zes en vijftigste jaar. Hiddo, bijgenaamd: Over de Linden. Waak.

Lieve erfgenamen, om onzer lieve voorouders wille, en om onzer lieve vrijheids wille, duizendmaal bid ik u. Och lieve, laat de oogen van een monnik toch nooit over deze geschriften weiden. Zij spreken zoete woorden, maar zij tornen ongemerkt, aan alles wat ons Fryas betreft. Om rijke prebenden te winnen, heulen zij met de vreemde koningen; deze weten, dat wij hun grootste vijanden zijn, omdat wij hun lieden durven spreken over vrijheid, recht en vorstenplicht. Daarom laten zij alles vernielen, wat van onze voorvaders komt en wat nog over is van onze oude zeden. Och lieve, ik ben bij hen aan het hof geweest. Wil Wr.alda het gedoogen en wij maken ons niet sterk, dan zullen zij ons allegaar verdelgen. Geschreven te Ljudwerd, acht honderd en drie jaar naar Christen begrip. Liko, bijgenaamd: Over de Linden.

---

*₁) 3449ste jaar, dus 3449—1256=2193 v. Chr. en dit is het jaar van het verdrinken van Atland.

Thàt bok thêra A.dela.folstar.

Thrittich jêr àftere dêi that thju folks.moder vmbrocht was thrvch thene vreste Mâgy stand. et er àrg vm to. alle stâta thêr. er lidsa anda ôre syde thêre Wrsara wêrom fon vs ofkêrth ànd vnder.et weld thes Magy kêmen ànd-et stand. to frêsane thàt er weldig skolde wertha vr.et êlle lând. vmbe thàt vnluk to wêrane hêde màn êne mêna âcht bilidsen hwêr gâdvrath wêron âllera mànnalik thêr ann.en gode hrop stande by tha fâmna. thâ nêi thât.er mâr vrlâpen wêron as thrjv etmelda was all go.rêd ànda tys ànd al.ên sa by hjara kvmste. thâ to thâ lesta frêge Adela thàt wird. ànde kêth. j alle wêt.et thàt ik thrjv jêr burchfâm wêsen sy. âk wèt j thàt ik kêren sy to moder ànd âk. that ik nên moder nêsa navt nilde *2) thrvchdam ik Apol to min êngâ jêrde. thach hwat j navt nête thàt is thàt ik alle bêrtnisa nêigvngen hàv.... êvin as ik en wrentlike folks-moder wêsen wêre. ik hàv al.an fon ànd witherfâren to sjande hwàt-er bêrde. thêr thrvch send my fêlo sêka bâr wrden thêr ôra navt nête. j hàweth jester sêith. thàt vsa sibba an tha ôra syd thêre Wrsara njvt ànd lâf wêre. thà ik mêi sedsa to jv. thàt.er Màgy se nên yne gâ of wnnen heth thrvch thàt weld sinra wêpne. men blât thrvch àrgelestige renka ànd jeta mâr thrvch thàt gyrich sa thêra hyrtogum ànd thêra êthelinga. Frya heth sêit wi ne skoldon nên vnfrya ljvd by vs tolêta. thâ hwat hàvon hja dên hja hàvon vsa fjanda nêi folged hwand an stêd fon hjara fensenum to dêiande jeftha fry to lêtane. hàvon hja Frya.s rêd minacht ànd se to hjara slâfonum mâked. thrvchdam hja sok dêdon macht Frya navt longer wâka ovir hjam. hja hàvon ynes ôtheris frydom binimen ànd thàt is êrsêke thàt hja hjara ajn vrlêren hàwe. thach thàt ella is jo selva a.ken. men ik wil sedsa to jo. ho hja nêi.grâdum sâ lêg vrsylth send. thêra finnum hjara wiva krêjon bàrn. thissa waxton vppa mith vsa frya bàrn. altomet tvildon ànd joldon hja to samne vppa hêm jeftha hja wêron mith ekkorum by thêre hêrd. thêr hêrdon hja mith lustrum nêi tha vrdwâlska finna sâgum. thrvchdam hja thjvdand ànd nêi wêron. sâ send hja vntfryast vnthônkes thene wald hjarar aldrum. as tha bàrn grât wrdon ànd sagon thàt tha finna.ra bàrn nên wêpne

*1) Deze cijfers hebben betrekking op de pagineering van het manuscript.
*2) nêsa = ne wêsa; nilde = ne wilde; nête = ne wête; nêde = nehêde; nên = ne ên; enz. enz.

Het boek van Adela's aanhangers.

Dertig jaar na den dag, waarop de volksmoeder omgebracht was, door den oppersten Magy *1), was het er erg aan toe. Alle staten, die aan de andere zijde van de Weser liggen, waren van ons afgescheurd en onder de macht van den Magy gekomen en het stond te vreezen, dat hij macht zou krijgen over het heele land. Om dat ongeluk af te weren, had men een algemeene volksvergadering belegd, alwaar vergaderd waren alle manspersonen, die in een goeden roep stonden bij de burchtvrouwen. Doch nadat er meer dan drie etmalen verloopen waren, was de geheele gouwraad in de war en alles evenver als bij hun komst. Toen ten laatste vroeg Adela het woord en sprak: Gij allen weet, dat ik drie jaar burchtmaagd ben geweest, ook weet ge, dat ik gekozen ben tot volksmoeder en dat ik geen volksmoeder wilde wezen, omdat ik Apol tot mijn echtgenoot begeerde. Doch wat gij niet weet, dat is, dat ik alle gebeurtenissen nagegaan heb, alsof ik werkelijk volksmoeder was geweest. Ik heb gestadig heen en weer gereisd, toeziende op wat er gebeurde. Daardoor zijn mij veel zaken bekend geworden, die anderen niet weten. Ge hebt gisteren gezegd, dat onze stamverwanten aan de andere zijde van de Wezer tam en laf waren, maar ik kan u zeggen, dat de Magy hun niet één dorp afgewonnen heeft door het geweld van zijn wapens, maar alleen door arglistige streken en nog meer door de hebzucht der Hertogen en Edelen. Frya heeft gezegd, dat wij geen onvrije lieden bij ons moesten toelalaten, maar wat hebben zij gedaan? Zij hebben onze vijanden nagevolgd, want inplaats van hun gevangenen te dooden of vrij te laten, hebben zij Fryas*2) raad veracht en hen tot hun slaven gemaakt. Omdat zij zulks deden, had Frya geen lust meer langer over hen te waken. Zij hebben eens anders vrijheid genomen en dat is de oorzaak, dat zij hun eigen verloren hebben. Doch dat alles is Uzelf ook bekend. Ik wil U echter vertellen, hoe zij allengs zoo ver verzeild zijn. De vrouwen van de Finnen kregen kinderen, deze groeiden op met onze vrije kinderen. Somtijds dartelden en joelden zij gezamenlijk op het hiem, of zij waren met elkander bij den haard. Daar hoorden zij met welgevallen naar de losbandige sagen van de Finnen, omdat die dubbelzinnig*3) en nieuw waren. Zoo zijn zij ontfryast, ondanks het gezag van hun ouders. Toen de kinderen groot werden en zagen dat de kinderen van de Finnen geen wapens mochten

*1) Mâgy; Madzjara, hier „Magjaren" en in den tekst „Magjara", werden in de Inleiding behandeld.
*2) Men zegge **„Fria"** en **niet „Freia"**. Freya is n.l. een godin der liefde enz. uit den Wodancultus, een Atlantide warwinkel, waarvan men zich verre houde.
*3) Er staat thjvdand, letterlijk: ‚duidend', dus met een bedoeling erachter, d.i. dubbelzinnig.

hantêra machte. ànd blât wàrka moste. thâ krêjon hja ann. eth wàrka en gryns ànd wrdon hàrde hâchfârande. tha bâsa ànd hjara storsta svnum krupton by tha lodderiga finna man-gêrtum. ànd hjara àjne toghatera thrvch thàt vvle fârbild fon.a wêi brocht. lêton hjara selva bigorda thrvch tha skên-esta finna knâpa hjara vvlum aldrum to spot. thâ thêne Magy thàt anda nôs kryg thà nam er tha skênsta sinar Finna ànd Magyara vrlovande ra ky mith golden horna sa hja ra thrvch vs folk fata dêdon. àfterdam sina lêr vtbrêda. men sin ljuda dêdon mar.bern wrdon to sok makad. nêi Vpsalândum wêi-brocht. ànd sâhwersa hja vpbrocht wêron an sina vvla lêr, thàn wrdon hja to bek sendon. thâ tha skin.slâvona vsa tâl màchtich wêron thâ klivadon hja tha hêrtoga ànd êthelinga an bord ànd kêthan hja moston thene Magy hêroch wertha sa kvndon hjara svnum vpfolgja tham oni thrvch.et folk kêren to wrdane. thêra thêr vmbe goda dêdum en fârdêl to.ra hus kryen hêde vrlovadon hja fon sinant wêgum jeta.n àfter.dêl by. hoka tham en fàr- ànd àfter.dêl kryen hêde sidon hja en rond. dêl to ànd tham en rond.dêl hêde en êlle stât. wêron tha êthla to hàrde fryas thà wendon hja tha stêwen ànd hildon vppar vrbastera svnum an. Jesterdêi wêron.er mong jo tham allet folk to hâpa hropa *[1]) wilde vmbe tha âstlike stâta wither to hjara plyga to tvangande. thach nêi min ynfalda myning sko de thât falikant *[2]) utkvma. thànk ynes thêr was hyr wêsen en hàrde lvngsyakte among.eth fja ànd thàt.er thêr jeta àrg wde. skolde j.eth thàn wel wâgja vmbe jvw hêlena fja to farande among hjara syaka fja, àmmer nâ. sâhwersa allra mannalik nw biâma ànd bijechta mot thàt.eth thêr mitha stapel àrg of kvma skolde hwa skolde thàn alsa dryst wêsa vmbe sina bàrn to wâgande among en folk thàt êlle ànd al vrdêren is. macht ik jo rêd jêva ik skolde sedsa to jo. j moste bifara alle dingum jo en nêie folksmoder kyasa. ik wêt wel thàt j thêrmitha anda brvd sitte vt hawede thàt.er fon tha thredtine burchfâmna tham wi jeta ower hàve wel achte send thêr nêi thêre êra dinge. men thàt skold ik navt ne melda. Tüntja thêr fâm is et.er burch Mêdêa.sblik heth.er nàmmer nêi tâlth. tach is hju fol witskip ànd klarsyan ànd wel sa hàrde vppir folk ànd vsa plyga stàlth as all ôthera etsame. forth skold.ik rêda j moste nêi tha burgum ga, ànd ther vpskrywa alle êwa, frya.s tex. bijvnka alle skydnisa. jâ ella thàt er to finda sy vppa wâgum. til thju ella navt vrlêren ne ga ànd mitha burgum alsa vrdên navt ne werth. thêr stàt askrivem. thju moder ànd jahwelik burch.fàm skil hàva buta helpar ànd senda.bodon

*[1]) Er staat „vvopa", maar het is duidelijk, dat dit ‚hropa' moet zijn.
*[2]) Falikant; fâ likande = volstrekt niet gelijkende, negativeering. Zie „Toelichtingen" No. 1.

hanteeren en alleen maar moesten werken, kregen zij van het werken een afkeer en werden zeer hoogmoedig. De bazen en hun stoerste zoons kropen bij de wulpsche Finsche meisjes en hun eigen dochters, door het slechte voorbeeld van de wijs gebracht, lieten zich door de schoonste knapen der Finnen begorden, tot spot van heur verdorven ouders. Toen de Magy dat in de neus kreeg, nam hij de schoonste van zijn Finnen en Magjaren, die hij koeien met gouden horens beloofde, als zij zich door ons volk lieten gevangen nemen, teneinde zijn leer te verbreiden. Maar zijn lieden deden meer. Kinderen werden zoek gemaakt, naar de Upsallanden weggevoerd en nadat zij opgevoed waren in zijn euvele leer, werden zij teruggezonden. Toen de schijn-slaven onze taal machtig waren, kwamen zij de hertogen en edelen aan boord en zeiden, dat zij den Magy onderhoorig moesten worden, dan konden hun zoons hen opvolgen zonder door het volk gekozen te worden. Diegenen, die om hun goede daden een **vóórdeel** bij hun huis gekregen hadden, beloofden zij namens hem ook nog een achterdeel er bij. Degenen, die een vóór- èn achterdeel gekregen hadden, zeiden zij een **rond**deel toe en die een ronddeel hadden een heele state. Waren de ouders te zeer Fryasgezind, dan wendden zij den steven en hielden aan op hun verbasterde zoons. Gisteren waren er onder U, die al het volk te hoop wilden roepen om de Oostelijke Staten weer tot hun plicht te dwingen. Doch naar mijn eenvoudige meening zou dat verkeerd uitkomen. Denk eens, dat er hier een hevige longziekte onder het vee was geweest en dat die dààr nog erg woedde, zoudt ge het dan wel wagen om uw gezonde vee onder hun ziek vee te sturen? Immers neen. Zoo goed als nu iedereen moet beamen en toestemmen, dat het dan met de veestapel erg zou afloopen, wie zou dan zoo onvoorzichtig wezen om zijn kinderen te wagen onder een volk, dat heelemaal verdorven is?

Mocht ik U een raad geven, dan zou ik tot U zeggen: gij moest vóór alles een nieuwe volksmoeder kiezen. Ik weet wel, dat ge daarmede aan den grond zit, omdat er van de dertien burchtvrouwen, die wij nog over hebben, wel acht zijn, die naar die eer dingen, maar daar zou ik geen acht op slaan. Tuuntja, die vrouwe is op de burcht Medeasblik, heeft er nooit naar getaald, en toch is zij iemand van wetenschap en helder inzicht en wel zoo sterk op haar volk en onze gebruiken gesteld, als alle andere tezamen. Voorts zou ik aanraden, dat gij naar de burchten moest gaan en daar opschrijven alle wetten van Frya's tex *[1]), benevens alle geschiedenissen, ja alles wat er te vinden is op de wanden, opdat alles niet verloren ga, en met de burchten niet tevens worde verdaan. Daar staat geschreven: De moeder en elke burchtmaagd zal hebben buiten helpers en zendboden,

*[1]) Zie „Toelichtingen" No. 2.

yn and twintich fâmna ànd sjugun lêrfâmkis. macht ik thêr hwat to dvande. thà skol.ik skrywa. ànd alsa fêlo êrsêma toghatera vmbe to lêrane. sa thêr vppa burgum wêsa müge. hwand ik segs an trowe ànd tid skil.et jechta. sahwersa j àfta frya.s bàrn (blywa) wille nàmmer to winnande hor thrvch les(t)a ner thrvch wêpne sa hagath j to nvdande thàt jvwe toghatera àfta frya wiva wrde. bàrn mot mà lêra. ho grât vs lând êr wêsen sy. hokke grâte mànniska vsa ethla wêron. ho grât wi jeta send sa wi vs dàl ledsath by ôra. màn mot tâla hjam fon tha wicharda ànd fon hjara wichandlika dêdum. àk wra fâra se.tochta. al thissa tàllinga hagath dên to werthande by thêre hêrd. vppa hêm ànd hwêr.et wêsa mêi. sâ by blyskip as by târum. men skil.et standfàst kvma andet bryn ànd andàt hirta. thàn moton alle lêringa overa wêra jvwera wiva ànd toghatera thêr.in strâma. Adela.s rêd is vpfolgath.

Thit sen tha nâmen thêra grêvet.manna vnder hwam.mis wald thit bok a.wrochten is.

Apol. Adela.s man. thria is.er sêkening wêsen. nw is.er *1) grvetman ovir Ast.flylând ànd ovir.a Linda.vvrda. tha burga Ljvdgârda. Linda.hêm, ànd Stavja send vnder sin hod. ther Sax.man Storo Sytja.s man. grêvetman ovir.a hâga fenna ànd walda. njvgun wâra is.er to hêrtoga. thàt is to hyrman. kêren. tha burga Bvda ànd Manna.gârda.forda send vnder sin hod. Abêlo. Jaltja.s man. grêvetman ovir tha Sûdar Flylanda. fjvwers is.er hyr.man wêsen. tha burga Aken. Ljvd.burch ànd Kàtsburch send vnder sin hod. E.noch Dywek his man. grêvetman ovir West.flyland ànd Tex.land. njvgun mel is.er to sêkening kêren. thju Wâra.burch. Mêdêasblik. Forâna ànd ald Fryasburch send vnder sin hod. Foppa. man fon Dunrôs. grêvetman ovir tha Sjvgon ê.landa. fif mel is.er sêkening wêsen. thju burch Walhalla.gâra is vnder sin hod.

Thit stand vppa tha wâgum et Frya.sburch to Texland a.skrywen. thât stêt ak to Stavia ànd to Mêdêa.sblik.

Thàt was Frya his dêi ànd to thêre stonde was.t vrlêden sjvgun wâra sjvgun jêr. thàt Fàsta was anstàld as folk.moder nêi Frya.s jêrta. thju burch Mêdêa.sblik was rêd ànd en fâm

*1) Dit „er" = hij, wijst op Oostelijke invloeden. ‚Hi' zou normaal zijn.

eenentwintig maagden en zeven leermeisjes. Mocht ik daar wat bijdoen, dan zou ik dat schrijven, evenvelen eerzamen dochters tot leering als er op de burchten mogen zijn. Want ik zeg het U in trouwe en de tijd zal het bevestigen, dat als gij echte Frya.skinderen wilt blijven, nimmer te overwinnen, noch door list noch door de wapens, dan behoort gij er voor te waken, dat uw dochters echte Fryavrouwen worden. Den kinderen moet men leeren, hoe groot ons land weleer geweest is, wat 'n groote mannen onze voorouders waren, hoe groot wij nóg zijn, als wij ons zelf bij anderen vergelijken, men moet hun vertellen van de helden en van hun heldhaftige daden; ook van de verre zeetochten. Al deze verhalen behooren gedaan te worden bij den haard, op het hiem, en waar het zijn moge, zoowel in vreugde, als in leed. Maar zal het stand houden in het brein en in het hart, dan moeten alle leeringen van over de lippen Uwer vrouwen en dochters erin vloeien. Adela's raad is opgevolgd.

Deze zijn de namen van de grevetmannen 0*) onder wier bestuur dit boek is vervaardigd.

Apol, Adela's man. Driemaal is hij zeekoning geweest, nu is hij grevetman over Oost-Vlieland en over de Lindeoorden; de burchten Ljudgarda, Lindaheem en Stavia zijn onder zijn hoede. De Saxman Storo *1), Sytje's man, grevetman over de Hoogevennen en Wouden. Negenmaal is hij tot hertog dat is tot heerman gekozen, de burchten Budda en Mannagardaforda zijn onder zijn hoede. *2) Abelo, Jaltje's man, grevetman over de Zuidervlielanden. Viermaal is hij heerman geweest, de burchten Aken, Ljudburg en Katsburg zijn onder zijn hoede. Enoch, Dyweke's man, grevetman over Westvlieland en Texland. Negenmaal is hij tot zeekoning gekozen, Waraburcht, Medeasblik, Forana en Fryasburcht zijn onder zijn hoede. Foppe, de man van Dunroos, grevetman over de Zeven Eilanden. Vijfmaal is hij zeekoning geweest, de burcht Walhallagara is onder zijn hoede. *3)

Dit stond op de wanden te Fryasburcht op Texland geschreven, dat staat ook te Stavia, en te Medeasblik.

Het was Fryasdag en te dien tijde was het zeven maal zeven jaren geleden, dat Faesta was aangesteld als volksmoeder, naar Frya's begeerte. De burcht Medeasblik was gereed en een

*0) Dit woord ‚grevet" (graaf) vindt men terug bijv. in ‚dijkgraaf' enz.
*1) Letterlijk: De stoere Saks, Sytje's man enz.
*2) Manna garda forda, wordt later Manna garda vvrde (oorden) genoemd. Het is Münster in Westfalen.
*3) Walhallagara (= Walhalla-geren, niet tuinen) = Walcheren.

was kêren. nw skolde Fàsta thju nêja foddik vpstêka. ànd thâ thàt dên was an àjnwarda fon thàt folk thâ hrop Frya fon hira wâk.stàre sâ thàt allera mànnalik thàt hêra machte. Fàsta nim thinra stifte ànd wryt tha thinga thêr ik êr navt sedsa ne machte. Fàsta dêde alsa hja boden wàrth. sâ send wy Frya.s bàrn a vsa forma skêdnise kêmen.

That is vsa forma skêdnise.

Wr.alda *₁) tham allêna god ànd êvg is. mâkade t.anfang. dana kêm tid. tid wrochte alle thinga âk jrtha. Jrtha bârde alle gârsa brûden ànd bôma, alle.t djara kwik ànd alle.t àrge kwik. al hwat god ànd djar is. brocht hju by dêgum ànd alhwat kwâd ànd àrg is brocht hju thes nachtis forth. àfter.et twilifte jol.fêrste bârde hja thrja mangêrta ....
Lyda wàrth ut glyande.
Finda wàrth ut hêta.ànd.
Frya wàrth ut warme stof.
thâ hja blât kêmon spisde Wr.alda hjam mith sina âdama. til thju tha mànneska an him skolde bvnden wêsa. ring as hja rip wêrom krêjon hja früchda ànd nochta anda drâma Wr.alda.s. od *₂) trâd to.ra binna. ànd nw bârdon ek twilif svna ànd twilif togathera. ek jol.tîd twên. thêrof send alle mànneska kêmen ....
Lyda was swart. krol.hêred alsa tha lômera. lik stàra blonkon hjra ôgon. ja thes gyrfügels blikkar wêron vnmodich by hjra.s ....
Skàrpe Lyda. annen sanâka kvn hju kruppa hêra. ànd hwersa thêr fiska invr wêter n.vntgong thàt hjra nostera navt ....
Ràd.bvwde Lyda. ên store bâm kvn hju bûgja ànd sahwersa hja run ne bràk nêne blomstâl vnder hjara fyt ....
Weldige Lyda. hàrd was hjra steme ànd krêt hju ut grimme sâ run ek flux wêi ....
Wonder.fvlle Lyda. fon êwa nilde hju navt nêta. hjra dêda wrdon thrvch hjra tochta stjvrath. vmbe tha têdra to helpane. dâde hju tha stôra ànd hwersa hju.t dên hêd grajde hju by.t lik ....
Arme Lyda. hju wàrth gris fon.t vnwisse bihjelda ànd vpp.et ende sturf hju fon hirtsêr vmbe tha bàrn.ra kwâd ....
Vnwisa bàrn. hja tichtegadon ekkorum fon màm.ra dâd. hja grâjadon lik wolva. fjvchtadon alsa ànd dahwile hja that dêdon êton tha fügelon thàt lik. hwâ mêi sin târa hwither to haldane...

*₁) en *₂) Zie „Toelichtingen" No. 3.

vrouwe was gekozen. Nu zou Faesta heur nieuwe lamp opsteken en toen dat gedaan was in tegenwoordigheid van het volk, toen riep Frya van heur waakstèr, zoodat iedereen het kon hooren: Faesta neem uw stilt en schrijf de dingen, die ik niet zeggen kon. Faesta deed als haar geboden was. Zoo zijn wij, Frya's kinderen, aan onze vroegste geschiedenis gekomen. *₁)

Dit is onze vroegste geschiedenis.

Wr.alda, die alleen goed en eeuwig is maakte den aanvang, alsdan kwam de tijd, de tijd wrocht alle dingen ook de aarde. De aarde baarde alle grassen, kruiden en boomen, al het liefelijk gedierte en al het booze gedierte. Alles wat goed en liefelijk is, bracht zij bij dag voort en alles wat boos en kwaad is, bracht zij 's nachts voort. Na het twaalfde Jolfeest baarde zij drie maagden:
Lyda werd uit gloeiende stof,
Finda werd uit heete en
Frya werd uit warme stof.
Toen zij te voorschijn kwamen, voedde Wr.alda haar met zijn adem, opdat de menschen aan hem gebonden zouden wezen. Zoodra zij volwassen waren, kregen zij vreugde en genoegen in de droomen van Wr.alda. Geneugte kwam tot haar. En nu baarden zij elk twaalf zoons en twaalf dochters, elke joltijd een paar. Daarvan zijn alle menschen gekomen.
Lyda was zwart, met krulhaar als de lammeren, gelijk sterren fonkelden haar oogen, ja de blikken van den giervogel waren onmoedig bij de hare.
Scherpe Lyda. Een slang kon ze hooren kruipen en waar maar visschen in het water waren, ontging dat haar neusgaten niet.
Leniggebouwde Lyda. Een sterken boom kon zij buigen en wanneer zij liep, brak er geen bloemsteel onder haar voeten.
Geweldige Lyda. Hard was haar stem en kreet zij van gramschap dan liep ieder fluks weg.
Wonderlijke Lyda. Van wetten wilde zij niet weten; haar daden werden door haar driften bestuurd. Om de zwakken te helpen, doodde zij de sterken, en wanneer zij dat gedaan had, weende zij bij het lijk.
Arme Lyda. Zij werd grijs van het onwijze gedrag, en op het eind stierf zij van hartzeer over het kwaad van haar kinderen.
Onwijze kinderen. Zij betichtten elkander van moeder's dood, zij huilden als wolven en vochten evenzoo, en terwijl zij dat deden, vraten de vogels het lijk. Wie kan daarbij zijn tranen weerhouden?

*₁) Zie „Toelichtingen" No. 4.

Finda was gêl ànd hjr hêr sâ tha mànna êner hors. êne thrê ne kv hju navt ni bûgja. men hwêr Lyda annen lavwa macht to dêjande thêr dâde hja wel tjan . . .

Vrlêdalika Finda. svet was hjra stemme ànd nannen fügel kvn sjonga lik hju. hjra ôgon lokton ànd lordon men thêr. er ansach wàrth slâf . . . .

Vnrêdalika Finda. hju skrêf thûsande êwa. thâ hju ne folgde nên.er fon vp. hju verfyade tha goda vmbe hjara frymod. thâ an slik.màmkes jêf hju hja selva hast wêi . . .

That was hjr vnluk. hjra hâved was to fvl. tha hjr hirte to ydel. hju ne minde nimmàn sa hja selva ànd hju wilde thàt ek hja lyaf hàwa skolde . . . .

Falske Finda. hüning swet wêron hjra wirda. thâ hok tham hja trjvwade wêre vnluk nêi by . . . .

Selv.sjochta Finda. ovir ella wilde hju welda. ànd hjra svnum wêron lik hju. fon hjara susterum lêton hja.ra thjanja ànd ekkorum slogon hja vmb.et mâster.skip dâd . . . .

Dubbel.hirta Finda. vmbe skotse wirda wèrth hju yre. ànd tha àrgste dêda ne rorde hja navt. sach hju en nyndask en spinne vrslynna thàn wàrth hju omm.et hirte sa ys. men sach hju hjra bàrn en frya.s vrmorda sâ swol hjra bosm fon nocht . . . .

Vn.luke.Finda. hju sturf anda blomtid fon hjra lêva. ànd.t is jeta tjvester ho hju fallen is . . . .

Skinhêliga bàrn. vnder kestlika stêna lêidon hja hjra lik dàl. mit kwabbjana *1) skriftum smukton hja tham vppa. togrâjande *2) vmbe hêrath to wàrthande. men an stilnise ne wênadon hja nênen ênge târ . . . .

Vrfyalik folk. thi tex thêr Finda nêi lêt was in golden blêdar wryt. thach tha besta hwêr.far i mâkad was. wêr i nàmmer to not. tha goda êwa wrdon ut.fâgad ànd selfv.sjocht wryte thêr kwada far in . . . .

O Finda. tha wàrth jrtha fvl blod. ànd tha hâveda thêr mànneska màjadon thin bàrn lik gàrs hàlma of. ja Finda thàt send tha früchda thinera ydlenise. sjan dàl fon thinre wâkstàr ànd wên . . . .

Frya. was wit lik snêi by.t môrne.râd ànd thàt blâw hjrar ôgnum vvn.et jeta thêre rêinbôge of . . . .

Skêne Frya. lik strêlon thêra middei svnne blikadon hjra hêron thêr sa fin wêron as rach . . . .

Abela Frya. vntlvkton hjra wêra. thàn swêgon tha fügelon ànd ne rordon tha blêdar navt mar . . .

Weldige Frya. thrvch thêne kràft hjrar blikkar strêk thêne lâwa to fara hjara fyt dàl ànd held thêne addur sin gif tobàk.....

*1) Denk aan het Ned. kwebbelen.

*2) „ „ „ „ grienen en tevens aan het Eng. „to cry".

Finda was geel en heur haren gelijk de manen van een paard; een boom kon zij niet buigen, maar waar Lyda één leeuw kon dooden, daar doodde zij er wel tien.

Verleidelijke Finda. Zoet was haar stem en geen vogel kon zingen gelijk zij, haar oogen lokten en lonkten, maar die er inkeek werd een slaaf.

Onredelijke Finda. Zij schreef duizenden wetten, doch zij volgde er niet een van op. Zij verfoeide de goeden wegens hun vrijmoedigheid, maar aan flikflooisters gaf zij zichzelf haast weg. Dat was haar ongeluk. Haar hoofd was te vol, doch haar hart te ijdel. Zij beminde niemand dan zichzelf en zij wilde dat elk haar lief zou hebben.

Valsche Finda. Honingzoet waren haar woorden, maar wie haar vertrouwde, die was het ongeluk nabij.

Zelfzuchtige Finda. Over allen wilde zij heerschen en haar zoons waren als zij. Zij lieten zich bedienen door hun zusters en elkander sloegen zij om het meesterschap dood.

Dubbelhartige Finda. Om schuinsche woorden werd zij boos en de ergste daden roerden haar niet. Zag zij een schildpad een spin verslinden dan werd het haar om het hart als ijs, maar zag zij haar kinderen een Fryas vermoorden, dan zwol haar boezem van genoegen.

Ongelukkige Finda. Zij stierf in den bloeitijd van haar leven, en het is nog duister hoe zij overleden is.

Schijnheilige kinderen. Onder kostbaar gesteente legden zij haar lijk teneer. Met hoogdravende opschriften smukten zij dat op, luid grienende om gehoord te worden, maar in stilte weenden zij geen enkele traan.

Verfoeielijk volk. De tex, die Finda naliet, was op gouden bladen geschreven, doch de besten, waarvoor hij gemaakt was, was hij nimmer tot nut, de goede wetten werden uitgewischt en zelfzucht schreef daar slechte voor in de plaats. O Finda, toen werd de aarde vol bloed en uw kinderen maaiden de hoofden der menschen af gelijk grashalmen. Ja Finda, dat zijn de vruchten van uw ijdelheid. Zie neer vanuit uw waakstèr en ween.

Frya was blank als sneeuw bij het morgenrood en het blauw van heur oogen won het van den regenboog.

Schoone Frya. Als stralen van de middagzon schitterden heur haarlokken die zoo fijn waren als spinrag.

Bekwame Frya. Ontsloten zich heur lippen dan zwegen de vogels en geen blad bewoog zich meer.

Geweldige Frya. Door de kracht van heur blikken streek de leeuw voor haar voeten neer, en hield de adder zijn gif in.

*1) Zie „Toelichtingen" No. 5.

Rêne Frya. hjra yta was hüning ànd hjra drank was dâwa gâdûrad anda bôsma thêra blommur.

Lichte Frya. thàt forma hwat hju hjra bàrn lêrde was selv.twang. thàt ôthera was lyafte to düged. ànd thâ hja jêroch wrdon. thâ lêrde hju hjam thju wêrtha fon tha frydom kànna. hwand sêide hju svnder frydom send alle ôthera dügedon allêna god vmbe jo to slâvona to mâkjande. jvwe ofkvmste to êvge skantha . . . .

Milde Frya. nàmmer lyt hju mêt.al ut jrtha dàlva vmb àjnbât. men sâhwersa hju.t dêde wêr.et to jahwelikis not.

Lukigoste Frya. alsa tha stàra om jrtha om.swyrmia swirmadon hjara bàrn om hja . . .

Wise Frya. thâ hju bàrn vpbrocht hêde alto thêre sjugonde kny. thâ hrop hju.ra alle a Flylând to sàmne. thêr jêf se hjam hjra tex. ànd sêide. lêt tham jvwe wêiwisar wêsa. thâ ne skli thàt jo nâ navt kwalik ni gâ . . .

Ut.for.kêrena Frya. thâ hju.t sêid hêde. bêvade jrtha lik Wr.alda.s sê. Flylândis bodem svnk an grâda vnder hjara fyt dàl. thju lôft wârt swart ànd nylof fon târa to stirtane ànd thâ hja nêi moder om.sâgon was hju al lang vppira wâkstàr. thâ to tha lesta spràk tôngar ut.a wôlka ànd blixen skrêf an thât lôft.rvm . . . . wâk . . . .

Far.sjanda.Frya. thàt lànd fon hwêr hju was vpfaren was nw en strâm ànd buta hira tex was thêr in ella bidvlwen hwat fon hjra hôndum kêmen was . . .

Hêriga.bàrn. thâ hja to.ra selva wêron. thâ mâkadon hja thit hâge therp bvwadon thâs burch thêrvppa an da wàgrum thessa wryton hja thene tex. ànd vmbe.that allera mannalik hja skolde müga finda hàvath hja thàt lând rondomme Texlând hêten. thêrvmbe skil.àt bilywa al wenne jrtha.jrtha sy. *1)

Tex Frya.s

Held bêid tha Frya. to tha lesta skilum hja my hwiter.sja. thach thêra allêna mêi ik as fry kànna thêr nên slàf is fon en ôther ni fon sine tochta. hyr is min rêd . . . .

sâhwersa thju nêd àrg sy *1) ànd gode rêd ànd gode dêd nawet mar ne formüge hrop thàn thi gâst Wr.alda.s an. men j ne mot.im navt anhropa bifâra alle thinga prvvath send. tha ik segs jo mith rêdene ànd tid skil.et wâra tha modelâsa skilun àmmer swika vnder hjara àjn lêd.

2. Wr.alda.s gâst mêi màn allêna knibuwgjande tânk to

*1) Men merke op, dat dit „sy" de aanvoegende wijs is, die bijv. in N.Br. in de spreektaal nog dagelijks voorkomt. Deze opmerking geldt voor vele plaatsen in den tekst.

Reine Frya. Heur spijs was honing en heur drank dauw, vergaard in de boesems van de bloemen.

Verlichte Frya. Het eerste, wat zij heur kinderen leerde was zelfbeheersching*1, het tweede was liefde tot de deugd, en toen zij volwassen waren, leerde zij hun de waarde van de vrijheid kennen. Want, zeide zij, zonder vrijheid zijn alle andere deugden alleen goed om U tot slaven te maken, uw afkomst tot eeuwige schande.

Milde Frya. Nimmer liet zij metaal uit de aarde delven om eigen voordeel, maar wanneer zij het deed, was het tot ieders nut.

Gelukkigste Frya. Gelijk de sterren de aarde omzwermen, zoo zwermden heur kinderen om haar heen.

Wijze Frya. Toen zij heur kinderen had opgevoed tot in het zevende lid, riep zij ze allen naar Vlieland tezamen. Daar gaf zij hun haar tex en zeide laat die uw wegwijzer wezen, dan zal het u nimmer slecht gaan.

Uitverkoren Frya. Toen zij dit gezegd had, beefde de aarde, als Wr.alda's zee. Vlieland's bodem zonk allengs onder heur voeten weg, de lucht werd zwart en geelgroen *1) van het tranen storten en toen zij naar hun moeder omzagen, was zij al lang opgerezen tot heur waakstèr. Toen ten laatste sprak er donder uit de wolken en de bliksem schreef aan het luchtruim: waak!

Vèrziende Frya. Het land, waarvan zij was opgevaren, was nu een stroom en behalve haar tex was daarin alles bedolven, wat van heur handen gekomen was.

Gehoorzame kinderen. Toen zij tot zichzelf kwamen, maakten zij dit hooge terp, bouwden dezen burcht daarop en aan diens wanden schreven zij de tex, en opdat iedereen die zou kunnen vinden, hebben zij het land daaromheen: Texland genoemd. Daarom zal het blijven bestaan, zoo lang de aarde, aarde is.

Fryas Tex. *2)

Heil beidt den vrijen! Ten laatste zullen zij mij weerzien. Doch hem alleen kan ik als vrij erkennen, die geen slaaf is van een ander, noch van zijn driften. Hier is mijn raad.

1. Indien de nood erg is en goede raad en goede daad niets meer vermogen, roep dan den geest van Wr.alda aan, maar gij moet hem niet aanroepen, alvorens alle dingen beproefd zijn. Ik zeg U met redenen en de tijd zal het bewijzen: De moedeloozen zullen steeds bezwijken onder hun eigen leed.

2. Wr.alda's geest mag men alleen kniebuigend dank toe-

*1) Er staat „nylof", dus nieuwloof = geelachtig groen.
*2) Dit woord werd verklaard in „Toelichtingen" No. 2.

wya. jâ thrju wâra. far hwat jv fon him noten hàve far hwat jv nith ànd fara hâpe thêr hy jo lêt an anga tida.

3. J hàwed sjan ho ring ik helpe lênde. dva al ên mith jo nêston. men ne tof navt til màn jo bêden heth. tha lydande skolde jo floka min fâmna skoldon jvwa nâma utfaga ut.àt bok ànd ik skolde jo lik en vnbikànnade ofwisa mota..

4. Nim nàmmar kni.buwgjande tânk fon.jv nêston an. thjus âgath Wr.alda.s gâst. nid skolde j bikrjupa. wisdom skolde j bilâka ànd min fâmna skolden jo bitygsa fon fâder.râv . . .

5. Fjuwer thinga send to jvwe not jêven. mith nâma. lôft. wêter. lând ànd fjur. men Wr.alda wil thêr allêna bisittar of wêsa. thêrvmbe rêd ik jo. j skilun jo rjuchtfêrdiga manna kyasa. tham thju arbêd ànd tha früchda nêi rjuchta dêla. sâ hatt nàmman fry fon wârka ni fon wêra sy . . . .

6. Sâhwersa thêr àmman among jo fvnden wàrth thêr sin àjn frydom vrsellath. tham n.is navt fon jvw folk. ho is en horning mith basterd blod. ik rêde jo that j him ànd sin màm to thàt lând utdriva sêgs that to jvwa bàrn. thes mornes thes middêis ànd thes êwendes til hja thêrof drâme thes nachtis . . . .

7. Allera mànnalik thêr en ôther fon sine frydom birâw. al wêre thêne ôre him skeldech mot ik anda bàrn.tâm êner slâfinne fâra lêta. thach ik rêde jo vmbe sin lik ànd that sinera màm vpp.êne kàle stêd to vrbarnande. àfternêi hjara aske fiftich fyt anda grvnd to dàlvane til tjhu thêr nênen gàrshàlm vp waxa ni mêi. hwand aldulkera gàrs skolde jvw diaroste kvik dêja . . .

8. Ne grip na thàt folk fin Lyda ner fon Finda an. Wr.alda skolde helpa hjam. sa that.àt weld that fon jo ut.gong vppa jvwa àjne hâveda skolde witherkvma.

9. Sâhwersa thàt machte bêra that hja fon juwe rêd jefta awet owers wilde alsa aghat j to helpane hjam. men kvmath hja to râwande fal than vppa tham nither lik bliksenande fjvr.

10. Sâhwersa annen fon hjam êne jvwer toghaterum to wif gêrth ànd hju that wil. thàn skilun j hja hjra dvmhêd bitjvtha thach wil hju toch hjra frêjar folga that hja thàn mith frêtho gâ.

11. Willath jvw svna fon hjara toghaterum sâ mot j alsa dva as mith jvwa toghaterum. thach hor tha êna nor tha ôthera mêi witherkvma. hwand hja skoldun uthêmeda sêda ànd plêga mith fâra. ànd drêi thessa by jo heldgad wrde mêi ik navt longer ovir jo wâka.

12. Vppa minre fâm Fàsta hàv ik al min hâp fàsteth. thêrvmbe most j hja to jo êremoder nêma. folgath j min rêd thàn

wijden, ja driewerf, voor wat gij van hem genoten hebt, voor wat gij geniet en voor de hoop, die hij U laat in angstige tijden.

3. Gij hebt gezien, hoe spoedig ik hulp verleende. Doe insgelijks met uw naaste, maar toef niet totdat men U verzocht heeft. De lijdenden zouden U vervloeken, mijn maagden zouden uw naam uitwisschen uit het boek en ik zou U als onbekenden moeten afwijzen.

4. Laat uw naaste U nooit dank betuigen met gebogen knie, deze behoort aan Wr.alda's geest. Nijd zou U bekruipen, de wijsheid zou om U lachen, mijn maagden zouden U betichten van vaderroof.

5. Vier dingen zijn tot uw genot gegeven, met name lucht, water, land en vuur, maar Wr.alda wil daarvan alleen de bezitter wezen. Daarom raad ik U, dat gij U rechtvaardige mannen kiest, die den arbeid en de vruchten naar recht verdeelen, zoodat niemand vrij van werken noch van verdedigen zij.

6. Wanneer er iemand onder U gevonden wordt, die zijn eigen vrijheid verkoopt, die is niet van uw volk, hij is een bastaard met verbasterd bloed. Ik raad U hem en zijn moeder uit het land te drijven. Zeg dat tot uw kinderen 's morgens en 's middags en 's avonds, totdat zij er 's nachts van droomen.

7. Een ieder, die een ander van zijn vrijheid berooft, al heeft de ander aan hem verplichting, dien moet ik aan den leiband van een slavin laten rondloopen. Doch ik raad U aan zijn lijk en dat van zijn moeder op een dorre plaats te verbranden en daarna hun asch vijftig voet onder den grond te begraven, opdat daar geen grashalm op moge groeien, want al zulk gras zou uw kostelijkste vee dooden.

8. Grijp nooit het volk van Lyda, noch van Finda aan. Wr.alda zou hen helpen, zoodat het geweld, dat van U uit zou gaan, op uw eigen hoofden zou neerkomen.

9. Indien het mocht gebeuren, dat zij van U raadgeving of iets anders willen, dan behoort gij hen te helpen. Maar komen zij rooven, val dan op hen neer als bliksemend vuur.

10. Indien een van hen een van uw dochters tot vrouw begeert, en zij dat wil, dan zult gij haar heur dwaasheid beduiden, doch wil zij toch haar vrijer volgen, dat zij dan met vrede ga.

11. Willen uw zoons van hun dochters, dan moet ge evenzoo doen als met uw dochters. Maar noch de een, noch de ander mag terugkeeren, want zij zouden uitheemsche zeden en gewoonten meebrengen en zoodra deze bij U gehuldigd worden, kan ik niet langer over U waken.

12. Op mijn dienares Faesta heb ik al mijn hoop gevestigd. Daarom moest gij haar tot Eeremoeder nemen. Volgt gij mijn

skil hju nêmels min fâm bilywa ànd alla frâna fâmna thêr hja folgja. thàn skil thju foddik nàmer utga thêr ik far jo vpstoken hàv. thàt ljucht thêra. skil thàn êvg jvwe bryn vpklarja. ànd j skilun thàn êvin fry bilyva fon vnfrya weld as jvwa swêta rin.strâma fon thàt salte wêter thêr àndelâse sê.

Thet het Fàsta sêid.

Alle setma thêr en êw. thàt is hvndred jêr omhlâpa müge mith tha krodar ànd sin jol. thêra mügon vppa rêd thêre moder. ànd by mêna willa vppa wêgar thêra burgum writ hwertha send hja uppa wêgar writ thàn send hja êwa ànd thàt is vsa plicht vmbe altham an êra to haldande. kvmth nêd ànd tvang vs setma to jêvane stridande with vsa êwa ànd plêgum. sà mot mànneska dva alsa hja askja thach send hja wêken thàn mot màn àmmer to thàt alda wither.kêra. thàt is Frya.s willa ànd thàt mot wêsa *$_1$) tham fon al hjra bàrn.

Fàsta sêide.

Alle thinga thêr màn anfangja wil. hoka thàt.àt müga wêsa. vppa tha dêi thêr wy Frya heldgad hàwa tham skilun êvg falykant utkvma. nêidam tid nw biwysde heth thàt hju riucht hêde. sâ is thàt en êwa wrden. thàt màn svnder nêd ànd tvang a Frya hjra dêi nawet owers ni dva ne mêi tha blyda fêrsta fyrja.

Thàt send tha êwa thêr to thêra burgum hêra.

1. Sâhwersa thêr àrne êne burch bvwet is. sâ mot thju foddik thêra an tha forma foddik et Tex.lând vpstêken wrda. thach thàt ne mêi nàmmer owers as thrvch tha moder skên.
2. Ek moder skil hjra àjn fâmna kjasa. alsa thêra thêr vppa thêra ôthera burgum as moder send.
3. Thju moder to Tex.lând mêi hjra folgster kjasa thach sâhwersa hju falth êr hju.t dên heth sa mot thas kêren hwertha vppa êne mêne acht. by rêdum fon alle stata et sêmne.
4. Thju moder to Tex.lând mêi en ànd tvintich fâmna ànd sjvgun spille mangêrta hàva. til thju thêr àmmer sjvgun by thêra foddik muge wâkja dêilikes ànd thes nachtes. by tha fâmna thêr vppa ora burgum as moder thjanja alsa fêlo.
5. Sâhwersa en fâm annen gada wil. sa mot hju.t thêre moder melda. ànd bistonda to tha mànniska kêra. êr hju mith hjra tochtige âdama thàt ljuchth bivvlath.

*$_1$) Men merke op de voorkeur, die het werkwoord (wêsa) ,wezen' heeft boven ,zijn', (sa) iets, wat tot op den huidigen dag in het Ned., vooral in het Z. het geval is. „Wêsa'' is van het Oud-Indische: „ves" (zich vestigen, wonen) alwaar het ook de voorkeur boven „s'' (Chineesch „sz'') = zijn, heeft.

raad dan zal zij nadien mijn dienares blijven en alle vrome maagden, die haar volgen. Dan zal de lamp nooit uitgaan, die ik voor U opgestoken heb. Het licht daarvan zal dan eeuwig uw brein verlichten, en gij zult dan even vrij blijven van onvrij geweld, als uw zoet water van het zoute water der eindelooze zee.

Dit heeft Faesta gezegd.

Alle leefregels, die een eeuw, dat is honderd jaar, omloopen met het zonnestelsel en zijn Jol (zonnewiel), die mogen op raad van de Moeder en bij algemeene beschikking op de wanden der burchten gegrift worden. Zijn zij op de wanden geschreven dan zijn zij wetten (ewa) en het is onze plicht om die allen in eere te houden. Komen nood en dwang ons leefregels geven, strijdig met onze wetten en gewoonten dan moet men doen wat zij eischen, zijn zij echter geweken, dan moet men steeds tot het oude terugkeeren. Dat is Frya's wil en dat moet die van alle heur kinderen zijn.

Faesta zeide.

Alle dingen die men wil aanvangen, hoe zij ook mogen wezen, op den dag, dien wij aan Frya gewijd hebben, zullen eeuwig verkeerd uitkomen. Nadat de tijd nu bewezen heeft, dat zij gelijk had, is het een wet geworden, dat men zonder noodzaak op Frya's dag niets anders mag doen dan blij feestvieren.

Dit zijn de wetten, die tot de burchten behooren.

1. Indien ergens een burcht is gebouwd, dan moet de lamp daarvan aan de eerste lamp te Texland aangestoken worden, doch dat mag nooit anders dan door de Moeder geschieden.
2. Elke Moeder zal haar eigen maagden kiezen. Eveneens die, welke op andere burchten moeder zijn.
3. De Moeder te Texland mag haar opvolgster kiezen, doch indien zij sterft voordat zij dat gedaan heeft, dan moet die gekozen worden op een algemeene vergadering bij raad van alle staten tezamen.*$_1$)
4. De Moeder op Texland mag een en twintig maagden hebben en zeven spinmeisjes, opdat er altijd zeven bij de lamp mogen waken overdag en 's nachts. Bij de maagden die op andere burchten als moeder dienen, evenveel. *$_2$)
5. Als een maagd iemand huwen wil, moet zij dat aan de Moeder berichten en op staanden voet tot de menschen terugkeeren, eer zij met haar emotioneelen adem het licht verontreinigt.

*$_1$) N.B. ,Staten' is het meerv. van ,state', en van ,staat'.
*$_2$) Zie „Toelichtingen" No. 6 en tevens No. 64.

6. Thju moder ànd alrek burch.fâm skil màn to fogjande ên ànd tvintich burch.hêra sjvgun alda wisa. sjvgun alda kàmpar ànd sjvgun alda sê.kàmpar.

7. Ther fon skilun alle jêron to honk kêra thrim fon elik sjvgun. thach hja ne mügon navt vpfolgath ne wertha thrvch hjara sibtal nêjar sa tha fjarda kny.

8. Aidermêi thrê hvndred jonga burchwêrar hàva.

9. Far thissa thjanesta skilun hja lêra Frya.s tex ànd tha êwa. fon tha wysa mannon thêne wisdom. fon tha alda hêrmannon thene kunst fon tha orloch ànd fon tha sê.keningar thene kunsta thêr bi thàt bute.fâra nêthlik send.

10. Fon thissa wêrar skilun jêrlikes hvndred to bek kêra. thach send thêr svme vrlàmth wrden. sa mügon hja vpper burch bilywa hjara êlle lêva long.

11. By thàt kjasa fon tha wêrar ne mêi nimmen fon thêre burch nên stem nâvt ne hàva. ni tha grèvetmanna jefta ôthera hâveda màn thàt blata folk allêna.

12. Thju moder et Tex.lând skil màn jêva thrja sjvgun flinka bodon mith thrja twillif rappa horsa. vppa ôra burgum ek burchfâm thrê bodon mith sjvgun horsa.

13. Ak skil àjder burch hàva fiftich bvwara thrvch thàt folk akêren. men thêrto mêi màn allêna jêva. sokka thêr navt abel ànd stora for wêra ner to buta fârar send.

14. Ajder burch mot hiri selva bidruppa ànd genêra fon hjra àjn rond.dêl ànd fon thàt dêl that hju fon thàt màrk.jeld bürth.

15. Is thêr àmman kêren vmbe vppa burgum to thjanjande ànd nil.er navt. thàn ne mêi.r na nên burchhêr wertha ànd dus nên stem navt ni hàva. is.er al burchhêr sa skil hi thju êr vrljasa.

16. Sàhwersa àmman rêd gêrt fon thêre moder tha fon êne burchfàm. sa mot hi him selva melda by tha skriwer. thesse bràngt him by tha burchmâster. forth mot.i nêi tha lêtsa. thàt is thêne hêlener. thêr mot sja jef er âk bisêten is fon kvada tochtum. is.er god sêid tha vndvath hi him selva fon sinum wêpna. ànd sjugun wêrar bràngath him by thêre moder.

17. Is thju sêk vr êne stâte sa ne mügon thêr navt miner thàn thrê bodon kvma. is.t vr.t êlla Fryaslând thàn moton thêr jeta thrja sjvgun tjuga by wêsa. thêrumbe thàt.er nên kva formvda navt risa ne mêi nor shalkhêd dên ne wrde.

18. By alle sêkum mot tha moder walda ànd njvda thàt hjra bàrn. thàt is Fryas folk. sâ mêt.rik bilywa as thàt wêsa mêi. Thàt is thi grâtesta hjrar plichta. ànd vs alra vmber thêr an to helpande.

6. Aan de Moeder en aan iedere burchtmaagd zal men toevoegen: een en twintig burchtheeren, zeven bejaarde wijzen, zeven oud-soldaten en zeven oud-zeesoldaten (mariniers).

7. Daarvan zullen elk jaar naar huis keeren drie van elk zevental, maar zij mogen niet opgevolgd worden door hun nabestaanden, nader dan het vierde lid.

8. Ieder mag drie honderd jonge burchtverdedigers hebben.

9. Voor deze diensten zullen zij Frya's tex leeren en de wetten, van de wijze mannen de wijsheid, van de oud-aanvoerders de kunst van den oorlog en van de zeekoningen de kundigheden, die bij het uitvaren noodig zijn.

10. Van deze verdedigers zullen jaarlijks honderd naar huis gaan, doch zijn er sommige verminkt geworden dan mogen zij op de burchten blijven hun heele leven lang.

11. Bij het kiezen van de verdedigers mag niemand van de burcht een stem hebben, noch de Grevetmannen, of andere opperhoofden, maar enkel en alleen het volk.

12. De Moeder te Texland zal men geven driemaal zeven flinke boodschappers, met driemaal twaalf rappe paarden. Op de andere burchten aan elke burchtvrouwe drie boodschappers met zeven paarden.

13. Ook zal iedere burcht hebben vijftig landbouwers, door het volk verkozen, maar daartoe mag men slechts dezulken geven, die niet geschikt en sterk voor den krijgsdienst, noch voor buitenvaarder zijn.

14. Iedere burcht moet in zijn eigen onderhoud voorzien en zich bedruipen van zijn eigen ronddeel en van het deel, dat hij van het marktgeld ontvangt.

15. Is er iemand gekozen, om op de burchten te dienen en wil hij niet, dan mag hij nooit meer burchtheer worden, en dus nooit een stem hebben. Is hij reeds burchtheer, dan zal hij die eer verliezen.

16. Indien iemand raad begeert van de Moeder, of van een burchtvrouwe, dan moet hij zich melden bij den schrijver. Deze brengt hem bij den burchtmeester. Vervolgens moet hij naar den leetse, dat is naar den heelmeester, die moet zien of hij ook behept is met kwade smetten. Is hij goedgekeurd, dan ontdoet hij zich van zijn wapens en zeven krijgslieden brengen hem bij de moeder.

17. Is de zaak over éene state, dan mogen er niet minder dan drie boden komen. Betreft zij het heele Fryasland, dan moeten er nog driemaal zeven getuigen bij wezen. Dus dat er geen kwade vermoedens mogen rijzen, noch bedrog gepleegd wordt.

18. Bij alle zaken moet de Moeder ervoor zorgen en hoeden, dat haar kinderen, dat is Frya's volk, op een zoo gelijk mogelijk welvaartspeil blijven, als maar kan, dat is de grootste van haar plichten en de onze is het om haar daarin te helpen.

19. Hàt màn hja by ênne rjuchtlika sêke anhropen vmber utsprêk twisk annen grêvetmàn ànd tha mênte. ànd findath hju thju sêke tvivelik sâ mot hju to bâte fon thêr mênte sprêka til thju thêr frêtho kvme. ànd thrvchtham thàt bêtre sy that ên man vnrjucht dên wrde thàn fêlo.

20. Kvmth hwa vmb rêd ànd wêt thju moder rêd sa ách hju tham bystonde to jêvane. nêt hju bystonda nên rêd sâ mêi hju wachtja lêta sjvgun dêgum. nêt hju thàn nach nên rêd. sa mügon hja hinne brûda. ànd hja ne mügon hjra selva navt biklagja. til thju nên rêd bêtre is thàn kva rêd.

21. Heth en moder àrge rêd jêve ut kvada willa sâ mot mân hja dêja jefta ut of lândum dryva stoknaken ànd blât.

22. Send hjra burch.hêra mêdeplichtich thàn dvath màn alsa mith tham.

23. Is hjra skild tvivelik jefta blât formoda. sâ mot màn thêr.vr thingja ànd sprêka. is.t nêdich ên ànd twintich wyka long. stemth tha halfdêl skildich sâ halde màn hja vr vnskildich. twêde sâ wacht màn jeta en fvl jêr. stemth màn thàn alsa. sâ mêi màn hja skildich halda. tha navt ni dêja.

24. Sâhwersa thêr svme among thàt thrimna send tham hja alsa sêr vnskildich mêne thàt hja hja folgja wille sâ mügon hja thàt dva mith al hjara driwande ànd tilbara hâva ànd nàmman acht hjam thêr.ovir min to achtjane. til thju thàt mâra.dêl alsa blyd kàn dwâla sa thàt minra del.

Mêna êwa.

1. Alle frya bàrn send a ê.like wysa bàrn. thêrvmbe moton hja âk ê.like rjuchta hàva alsa blyd vppàt lând as vppàth ê. thàt is wêter ànd vp ella thàt Wr.alda jefth.

2. Allera mannalik mêi.t wif sinra kêsa frêja ànd ek toghater mêi efter hjra held.drvnk bjada thêr hju minth.

3. Heth hwa en wif nimth sâ jêft màn him hus ànd wàrv. Nis thêr nên sa motàt bvwat wrde.

4. Is.er nêi en ôther thorp gongon vmben wif ànd wil hi thêr bilywa sâ mot màn him thêr en hus en wàrf jêwa bijonka thàt not fon tha hêmrik.

5. Allera mannalik mot màn en àfterdêl as wàrf by sina hus jêva. tha nimman ne mêi en fardêl by sina hus nàva fül min en rond.dêl. allêna ief hwa en dâd dên heth to mêna nitha sâ mêi him thàt jêven wrde. âk mêi sin jongste svn that erva. àfter tham mot thàt thorp that wiher nimma.

19. Heeft men haar bij een gerechtelijke zaak ingeroepen om uitspraak te doen tusschen een Grevetman en de gemeente en vindt zij de zaak twijfelachtig, dan moet zij ten bate van de gemeente spreken, opdat er vrede kome, en omdat het beter is dat aan één man onrecht gedaan wordt dan aan velen.

20. Komt iemand om raad en weet de Moeder raad, dan behoort zij dien terstond te geven. Weet zij terstond geen raad, dan mag zij zeven dagen laten wachten. Weet zij dan nog geen raad, dan kan men heengaan en mag men zich niet beklagen, omdat géén raad beter is dan een verkeerde raad.

21. Heeft een Moeder slechte raad gegeven uit kwaadwilligheid, dan moet men haar dooden, of uit het land drijven, geheel naakt en bloot.

22. Zijn haar burchtheeren medeplichtig, dan doet men eveneens met hen.

23. Is haar schuld twijfelachtig of bloot vermoeden, dan moet men hierover beraadslagen en spreken, zoonoodig een en twintig weken lang. Stemt de helft voor: schuldig, dan houde men haar voor onschuldig. Twee derde, zoo wacht men nog een vol jaar. Stemt men dan ook nog zoo, dan mag men haar voor schuldig houden, maar niet dooden.

24. Indien er onder het derde deel sommigen zijn, die haar voor zóó onschuldig houden, dat zij haar willen volgen, zoo kunnen zij dat doen met al hun drijvende en tilbare have en niemand behoort hen daarom te minachten, aangezien de meerderheid evengoed kan dwalen als de minderheid.

Algemeene wetten.

1. Alle vrijgeborenen zijn op gelijke wijze geboren. Daarom moeten zij ook gelijke rechten hebben, evengoed op het land als op het ee, dat is water en op alles wat Wr.alda geeft.

2. Elk manspersoon mag de vrouw zijner keuze vrijen, en elke dochter mag haar heildronk aanbieden aan hem, dien zij bemint. *$_1$)

3. Heeft iemand een vrouw genomen, dan geeft men hem huis en erf. Is er geen, dan moet het gebouwd worden.

4. Is hij naar een ander dorp gegaan om een vrouw en wil hij daar blijven, dan moet men hem aldaar een huis en (w)erf geven, benevens het genot van het dorpsterrein.

5. Aan ieder manspersoon moet men een achterdeel als erf bij zijn huis geven, want niemand mag een vóórdeeel bij zijn huis hebben, nog minder een ronddeel. Alleen wanneer iemand een daad verricht heeft ten algemeenen nutte dan mag hem dat gegeven worden. Ook mag zijn jongste zoon dat erven. Na dezen moet het dorp het terugnemen.

---

*$_1$) In Westfriesland bestaat deze gewoonte nog steeds.

6. Ek thorp skil en hêmrik hàva nêi sina bihof ànd thêne grêva skil njvda that alra ek sin dêl bidongth ànd god hald til thju tha àfter kvmande nên skàda navt ne lyda ne mvge.
7. Ek thorp mêi en màrk hava to kâp ànd vrkâp jefta to wandelja. alle.t ôra lând skil bvw ànd wald bilyva. thà tha bâma thêra ne mêi nimman navt fàlla. buta mêna rêda ànd buta wêta thes waldgrêva. hwand tha walda send to mêna nitha. thêrvmbe ne mêi nimman thêr màster of sa.
8. As màrk.jeld ne mêi thàt thorp navt mâr ni nimma sa thàt illifte dêl fon tha skàt. hor fon tha in.hêmar ner fon tha fêr.hêmande. âk ne mêi tha màrk.skat navt êr vrsellath ne wertha as thàt ôra god.
9. Alle.t màrk.jeld mot jêrlikes dêlath wrde. thrja dêgan far thêre jol.dêi. an hvndred dêlun to dêlande.
10. Thi grêvetman mit sinum grêvum skil thêr of büra twintich dêla. thêne màrk.rjuchter ànd sinum helpar fif dêla màrk.jeld tjan dêla thju folkesmoder ên dêl. thju gâ.moder fjvwer dêla. thàt thorp tjan dêla. tha àrma. thàt is thêra. tham navt wàrka ni kunna ni müge fiftich dêla.
11. Thêra, tham to màrka kvma ne mügon navt ni wokerja. kvmath thêr svm. sa is.t thêra famna plicht hjam kànbêr to makjana invr thàt êlle lând. til thju hja nimmerthe kêren navt wrde to eng ampt hwand soka hàvath en gyra.lik hirte. vmbe skàt to garja skolde hja ella vrrêda thàt folk. thju moder. hjara sibben ànd tho tha lesta hjara selva.
12. Is thêr ànman alsa àrg that.er sjvcht.siak fja jeftha vrdêren wêr vrsellath vr hêl god. sa mot thene màrk.rjuchtar him wêra ànd tha famna him noma invr.et êlle lând.

In êra tyda hêmadon Finda.s folk mêst algadur invr hjara moder.s bàrta.lând. mit nôma ald.lând that nw vnder.ne sê lêith. hja wêron thus fêr.of.thêrvmbe nêdon wi âk nên orloch. tha hja vrdrêven send ànd hêinda kêmon to râwane. thâ kêm.er fon selva lând.wer hêr manna kêninggar ând orloch. vr altham kêmon setma ànd uta setma kêmon êwa.

Hyr folgath tha êwa thêr thêr.ut tavlikt send.

1. Ek Frya.s mot.a lêtha jeftha fyanda wêra mith aldulkera wàpne as.er forsinna bikvma ànd hândtêra mêi.
2. Is en boi twilif jer. sa mot.i tha sjvgunde dêi miste fon sin lêr.tid vmbe rêd to werthande mith.a wàpne.
3. Is hi bikvmen sa jêve màn him wàpne ànd hi warth to wêrar slâgen.
4. Is hi thrê jêr wêrar sâ wàrth.i burch.hêr ànd mêi hi hêlpa sin hâwed.manna to kjasane.

6. Elk dorp zal een terrein hebben naar zijn behoefte en de graaf zal ervoor hoeden, dat elk zijn deel bemest en goed houdt, opdat de nakomelingen geen schade mogen lijden.
7. Elk dorp mag een markt hebben tot koop en verkoop, of tot ruilhandel. Al het andere land zal bouw- en boschland blijven. Doch de boomen daarin zal niemand vellen, buiten den algemeenen Raad, en buiten weten van den woudgraaf. Want de wouden zijn ten algemeenen nutte, daarom mag niemand er meester van zijn.
8. Als marktgeld mag het dorp niet meer nemen dan het elfde gedeelte van den koopsom, noch van de inwoners, noch van de vèrafwonenden. Ook mag de marktschatting niet eerder verkocht worden dan het andere goed. *1)
9. Al het marktgeld moet jaarlijks verdeeld worden, drie dagen voor den Joldag, in honderd deelen.
10. De grevetman met zijn graven zal daarvan ontvangen twintig deelen; de marktrechter en zijn helpers vijf deelen en aan marktgeld tien deelen; de volksmoeder één deel, de vroedvrouw vier deelen; het dorp tien deelen; de armen, dat zijn die, welke niet kunnen of mogen werken, vijftig deelen.
11. Degenen, die ter markt komen, mogen niet woekeren. Komen er sommigen, dan is het de plicht der burchtvrouwen hen bekend te maken over het heele land, opdat zij nimmer gekozen worden tot eenig ambt, want dezulken hebben een gierig hart. Om rijkdom te vergaren, zouden zij alles verraden: het volk, de Moeder, hun nabestaanden en ten laatste zichzelf.
11. Is er iemand zoo slecht, dat hij besmet vee of bedorven waar voor heel goed verkoopt, dan moet de marktrechter hem weren en de burchtvrouwen hem noemen over het heele land.

In vroegere tijden huisde Finda's volk meest allegaar in zijns moeder's geboorteland, met name Atlantis, dat nu in zee ligt. Zij waren dus ver af. Daarom hadden wij ook geen oorlog. Toen zij verdreven zijn en hierheen kwamen rooven, toen kwamen er vanzelf landsverdediging, aanvoerders, koningen en oorlog. Voor dat alles kwamen er leefregels en uit de leeefregels kwamen wetten.

Hier volgen de wetten, die daaruit zijn samengesteld.

1. Elke Fryas moet beleedigers of vijanden afweren, met al zulke wapenen, als hij verzinnen, verkrijgen en hanteeren kan.
2. Is een knaap twaalf jaar, dan moet hij den zevenden dag missen van zijn leertijd om vaardig te worden met de wapens.
3. Is hij bekwaam geworden, dan geve men hem wapens en hij wordt tot krijgsman geslagen.
4. Is hij drie jaren krijgsman, dan wordt hij burchtheer en mag hij helpen zijn hoofdman kiezen.

---

*1) Deze schatting bleek dus uit goederen te bestaan.

5. Is hwa sjvgun jêr kjasar sâ mêi hi hêlpa en hêr.man jeftha kêning to kjasane. thêr to âk kêren wrde.
6. Alle thrê jêr mot.er ovir kêren wertha.
1. Buta tha kêning mügon alle ambtmanna wither kêren wertha tham rjucht dva ànd nêi frya.s rêd.
8. Annen kêning ne mêi navt ni lônger as thrê jêr kêning bilywa. til thju hi navt biklywa ne mêi.
9. Heth.i sjvgun jêr rest sâ mêi hi wither kêren wertha.
10. Is thi kêning thruch thene fyand fallen sâ mügon sina sibba âk nêi thêre êre thinga.
11. Is.er vppa sin tid ofgvngen jeftha binna sin tid sturven sâ ne mêi nên sibba him vpfolgja thêr.im nêiar sy sa tha fjarde kny.
12. Thêra tham strida mitha wàpne an hjara handa ne kunnath navt forsinna ànd wis bilywa. thêrvmbe ne fochteth nêne kêning wàpne to hantêra an tha strid. sin wisdom mot sin wàpen wêsa ànd thju ljafte sinra kàmpona mot sin skyld wêsa.

Hyr send tha rjuchta thêre moder ànd thêra kêninggar.

1. Sahwersa orloch kumth. send tha moder hjra bodon nêi tha kêning. thi kêning send bodon nêi tha grêvet.manna vmbe lând.wêr.
2. Tha grêvetmanna hropath alle burch.hêra et sêmne ànd birêdath ho fêlo manna hja skilun stjura.
3. Alle bisluta thêra moton ring nêi thêra moder senden wertha mith bodon ànd tjugum.
4. Thju moder lêth alle bisluta gaderja ànd jêfth.et guldne tal. thàt is thàt middel tal fon alle bisluta etsêmne. thêrmitha mot màn far thàt forma frêto ha ànd thene kêning alsa.
5. Is thju wêra a kàmp. thàn hoft thi kêning allêna mith sinum havedmanna to rêda. thach thêr moton àmmerthe thrê burch.hêra fon thêre moder fôrana sitta svnder stem. thissa burch.hêra moton dêjalikis bodon nêi thêre moder senda. til thju hju wêta müge jef thêr awet dên wârth. stridande with.a êwa jeftha with Frya.s rêdjevinga.
6. Wil thi kêning dva ànd sina rêda navt. sâ ne mêi hi thàt navt vnderstonda.
7. Kvm thene fyand vnwarlinga. thàn mot màn dva. sa thene Kêning bith.
8. Nis thene kêning navt vppet pat. sâ mot màn sin folgar hêrich wêsa of tham.is folgar alont tha lesta.
9. Nis thêr nên haved.man. sâ kjase màn hwa.
10. Nis thêr nên tid. sâ wàrpa hi him to haved.man thêr.im weldich fêleth.
11. Heth thene kêning en frêsalik folk ofslagen sâ mügon sina àfther.kvmande sin nâma àfther hjara àjne fora. wil thene

5. Is hij zeven jaren kiezer, dan mag hij helpen een heerman of koning te kiezen en daartoe ook gekozen worden.
6. Alle drie jaren moet hij herkozen worden.
7. Behalve de koning mogen alle ambtsmannen herkozen worden, die het rechte doen en naar Frya's raad leven.
8. Geen koning mag langer dan drie jaar koning blijven, opdat hij niet beklijven moge.
9. Heeft hij zeven jaar gerust, dan mag hij weer gekozen worden.
10. Is de koning door den vijand verslagen, dan mogen zijn nabestaanden ook naar de eer dingen.
11. Is hij op zijn tijd afgetreden of binnen zijn tijd gestorven, dan mag geen bloedverwant hem opvolgen, die hem nader staat dan het vierde lid.
12. Degenen, die strijden met de wapens in hun handen, kunnen niets verzinnen en wijs blijven, daarom voegt het geen koning wapens te hanteeren in den strijd. Zijn wijsheid moet zijn wapen en de liefde van zijn soldaten moet zijn schild zijn.

Hier zijn de rechten der moeder en der koningen.

1. Indien er oorlog komt, zende de Moeder haar boodschappers naar den koning. De koning zende boden naar de grevetmannen om de landweer.
2. De grevetmannen roepen alle burchtheeren bijeen en beraadslagen hoeveel mannen zij zullen zenden.
3. Al hun besluiten moeten dadelijk naar de Moeder gezonden worden, met boodschappers en getuigen.
4. De Moeder laat alle besluiten verzamelen en geeft het guldengetal, dat is het gemiddelde van alle besluiten tezamen. Hiermede moet men vooreerst vrede hebben en de koning eveneens.
5. Is het leger te velde, dan behoeft de koning slechts met zijn hoofdmannen te raadplegen, doch daarbij moeten altijd drie burchtheeren der Moeder vooraan zitten zonder stem. Deze burchtheeren moeten dagelijks boodschappers naar de Moeder zenden, opdat zij moge weten, of er iets gedaan wordt, strijdig met Frya's raadgeving.
6. Wil de koning iets doen en zijn raden niet, dan mag hij dat niet ondernemen.
7. Komt de vijand onverwachts, dan moet men doen, zooals de koning gebiedt.
8. Is de koning niet op het pad, dan moet men zijn opvolger gehoorzaam wezen, of dien op dezen volgt, tot den laatste toe.
9. Is er geen hoofdman, dan moet men er een kiezen.
10. Is daar geen tijd voor, dan werpe zich iemand tot hoofdman op, die zich sterk gevoelt.
11. Heeft de koning een gevreesd volk afgeslagen, dan mogen zijn nakomelingen zijn naam achter hun eigen naam

kêning sâ mêi.er vppen vnbibvwade stêd en plàk utkjasa to hus ànd erv. thàt erv mêi en rond.dêl wêsa sa grât thàt hi fon alle sidum sjvgun hvndred trêdun ut of sine hus mêi hlapa êr hi an sina rêna kvmth.

12. Sin jongste svn mêi thàt god erva. àfte tham tham.is jongste thàn skil màn that wither nimma.

Hir send tha rjuchta aller fryas vmbe sêkur to wesande.

1. Sahwersa thêr êwa vrwrocht wrde. jefta nêja setma tavlikt. alsa motet to mêna nitha skên. men nàmmer to bâta fon enkeldera mànniska. her fon enkeldera slachta ner fon enkeldera stata nach fon awet that enkel sy.

2. Sahwersa orloch kvmth ànd thêr wrde husa homljat jeftha skêpa hok that et sy sy.et thrvch thene fyand tha by mêna rêdum. sâ ach tha mêna mênta. thàt is al.et folk to sêmne that wither to hêlene. thêr vmbe thàt nàmman tha mêna sêka skil helpa vrljasa vmbe sin àjn god to bihaldane.

3. Is orloch vrthêjan. ànd send thêr svm alsa vrdêren that hja navt longer wàrka ne mügon sâ mot tha mêna mênte hjam vnderhalda. by tha fêrstum achon hja forana to sittana. til thju tha jüged skil êra hjam.

4. Send thêr wêdvon ànd wêson kêmen sâ mot màn hja âk vnderhalda ànd tha svna mügon thi nâma hjarar tâta vppira skildum writa hjara slachtha to êrane.

5. Send thêr svm thrvch thene fyand fat ànd kvmath hja to bàk sâ mot màn hjam fêr fon thàt kàmp of fora. hwand hja machton fry lêten wêsa by arge loftum ànd than ne mügon hja hjara lofta navt ni halda ànd tach êrlik bilywa.

6. Jef wi selwa fyanda fâta. sâ brànge mon tham djap anda landa wêi. màn lêrth hja vsa frya sêde.

7. Lêth màn hja àfternêi hlâpa. sâ lêth màn thàt mith welhêd thrvch tha fâmna dva til thju wi âtha ànd frjunda winna fori lêtha ànd fyandun.

Ut Minno.s skriftun.

Sahwersa thêr ênman is. thêr mêta àrg that hi vsa swetsar birawath morth.dedun dvat. husa barnth. mangêrtha skànth hok thàt.et sy thàt àrg sy. ànd vsa swetnata willon thàt wroken hâva. sâ is thàt rjucht thàt màn thene dêder fâtat ànd an hjara àjnwarda dêja. til thju thêr.vr nên orloch ne kvme wêrthrvch tha vnskêldiga skolde bota fori tha skêldiga. willath hja him sin lif bihalda lêta ànd thju wrêka ofkâpja lêta. sa mêi màn thàt dâja. thach is then bona en kêning. grêvet.man. grêva hwa thàt.et sy tham ovir.a sêda mot wâka. sa moton wi thàt kwad bêterja. men thane bona mot sin straf hâ.

Forth hi en êre nâma vppa sine skeld fon sina êthelun. sâ

voeren. De koning mag, zoo hij wil, op een onbebouwde plaats een plek uitkiezen voor een huis en erf. Dat erf mag een ronddeel zijn, zoo groot, dat hij naar alle zijden zeven honderd passen van zijn huis af kan loopen, eer hij aan zijn grens komt.

12. Zijn jongste zoon mag dat goed erven, na hem diens jongste zoon. Dan zal men het terugnemen.

Hier zijn de rechten aller Fryas, om veilig te wezen.

Wanneer er wetten gemaakt worden, of nieuwe leefregels samengesteld, dan moet dat ten algemeenen nutte geschieden, maar nimmer ten bate van enkele menschen, noch van enkele geslachten, noch van enkele staten, noch van iets dat eenhoofdig is.

2. Wanneer er oorlog komt en er worden huizen vernield of schepen, hoe het ook zij, hetzij door den vijand, hetzij bij algemeenen raad, zoo behoort de gemeente, dat is al het volk bij elkaar, dit weer te vergoeden, ook al opdat niemand de algemeene zaak zal helpen verliezen, om zijn eigen goed te behouden.

3. Is de oorlog voorbij en zijn er sommgien zoodanig verminkt, dat zij niet langer kunnen werken, dan moet de gemeente hen onderhouden; bij de feesten behooren zij vooraan te zitten, opdat de jeugd hen zal eeren.

4. Zijn er weduwen en weezen gekomen, dan moet men die ook onderhouden, en de zoons mogen de namen van hun vaders op hun schilden schrijven tot eer van hun geslacht.

5. Zijn er sommigen door den vijand gevangen genomen en komen zij terug, dan moet men hen ver van het kamp wegvoeren, want zij kunnen vrijgelaten zijn onder kwade beloften en dan kunnen zij hun beloften niet houden en tóch eerlijk blijven.

6. Indien wij zelf vijanden gevangennemen, dan voere men die diep in het land weg, en leert hun onze vrije zeden.

7. Indien men hen naderhand vrijlaat, dan laat men dat goedschiks door de burchtvrouwen doen, opdat wij makkers en vrienden winnen in plaats van haters en vijanden.

Uit Minno's geschriften.

Wanneer er een man is dermate slecht, dat hij onze buren berooft, doodslag pleegt, huizen in brand steekt, maagden schendt, wat dan ook, dat slecht is en onze landgenooten willen dat gewroken hebben, dan luidt het recht, dat men den dader vatte en in hun tegenwoordigheid doode, opdat daarover geen oorlog komt, waardoor de onschuldien zoude boeten voor den schuldige. Willen zij hem zijn lijf laten behouden en de wraak laten afkoopen, dan mag men dat gedoogen. Is de schuldige een koning, grevetman, graaf of wie dan ook, die over de zeden moet waken, dan moeten wij het kwaad herstellen, maar hij moet zijn straf hebben. Voert hij een eerenaam op zijn schild van zijn voorvaderen, dan mogen zijn nabestaanden dien naam

me mügon sina sibba thi nâmâ navt lônger ne fora. thêrvmbe thàt thi êne sibba svrg skil hàva ovir.a sêda thêra ôthera.

êwa fara stjurar. stjurar is thi ère nôma thêra butta farar. *1)

Alle frya.s svna hàva likka rjuchta. thêrvmb mügon âlle flinka knâpa hjara self as buttafârar melda by tha ôldermôn ànd thisse ne my him nit ofwisa wara thàt er nên stek is.

2. Tha stjurar mügon hjara àjn màstrun noma.

3. Tha kâpljvd moton kêren ànd binomath wertha thrvch tha mênte thêr.et god hêreth ànd tha stjurar ne mügon thêr. by nên stem hàva.

4. Jef màn vppe rêis bifinth thàt thene kêning èrg jefta vnbikvmmen is. sa mügon hja en ôra nimma. kvmon hja to bàk sâ my thene kêning him self biklagja by tha ôldermôn.

5. Kvmth thêr flâte to honk ànd sin thêr bâta. sa moton tha stjurar thêr.of en thrimene hàva. althus to dêlande. thi witkêning twilf môn.is dêla. thi skolt by nacht sjugun dêla. tha bôt.mônna ek twa dêla. thi skiprun ek thrê dêla. thàt ôra skip.is.folk ek ên dêl. tha jongste prentar *2) ek en thrimnath. tha midlosta ek en halv.dêl ànd tha ôldesta ek en twêdnath.

6. Sin thêr svme vrlameth. sâ mot a mêna mênte njvda far hjara lif. âk moton hja fôrana sitta by tha mêna fêrsta. by huslika fêrsta. jâ. by alle fêrsta.

7. Sin thêr vppa tocht vmkume. sa moton hjara nêstun. hjara dêl erva.

8. Sin thêr wêdven ànd wêson fon kvmen sa mot thju mênte hja vnderhalda. sin hja an ênre kase felth sa mügon tha svna thi nôma hjarar tâta vppira skeldun fora.

9. Sin thêr prentara forfaren sa moton sina erva en êl mannis dêl hàva.

10. Was hi for.sêith, sâ mêi sin brud sjugun mannis dêlun aska vmbe hira frya.dulf en stên to to wjande mar thàn mot hja forth êrewêdvo bilyva hjra lêva lông.

11. Sahwersa en mênte en flàte to rêth. moton tha rêdar njvda fâra beste lif.tochtun ànd fâr wif ànd bàrn.

12. Jef en stjurar of ànd àrm is. ànd hi heth hus nach erv sa mot im that jon wertha. nil hy nên hus nach erv. sa mügon

---

*1) Stjurar, van daar den naam „Sturii" bij Plinius, volgens Dr. J. G. Ottema. Zie verder kaartje achterin „Toelichtingen".

*2) Prentar. Stuurmansleerling of scheepsjongen. Dit woord is nog steeds in gebruik op Texel en in Westfriesland. In het Maleisch is het eveneens het eenige woord. Het werd door ons ingevoerd.

niet langer voeren, opdat de eene bloedverwant zorg zal dragen voor de zeden van den anderen.

Wetten voor stuurlieden. Stuurman is de titel van de buitenvaarders.

1. Alle Frya's zonen hebben gelijke rechten, daarom mogen alle flinke knapen zich voor buitenvaarder aanmelden bij den olderman en deze mag hen niet afwijzen, hetzij er geen plaats is. *1)

2. De stuurlieden mogen hun eigen meesters benoemen.

3. De kooplieden moeten gekozen en benoemd worden door de gemeente, aan wie het goed toebehoort, en de stuurlieden mogen daarbij geen stem hebben.

4. Als men op reis vindt, dat de koning *2) slecht of onbekwaam is, dan mag men een anderen nemen. Komt men weer thuis, dan mag de koning zich beklagen bij den olderman.

5. Komt de vloot weer thuis, en zijn er baten, dan moeten de zeelieden daarvan een derde deel hebben, aldus te deelen: De witkoning *3) twaalf mansdeelen, de schout-bij-nacht zeven mansdeelen, de bootsmannen elk twee deelen, de schippers elk drie deelen, het overige scheepsvolk elk één deel, de jongste scheepsjongens elk een derde deel, de middelste jongens elk een halfdeel en de oudste jongens elk een tweederde deel.

6. Zijn er enkelen verminkt, dan moet de gemeente zorgen voor hun onderhoud, ook moeten zij vooraanzitten bij de algemeene feesten, bij huiselijke feesten, ja bij alle feesten.

7. Zijn er op den tocht omgekomen, dan moeten hun naasten hun deel erven.

8. Zijn er weduwen en weezen van gekomen, dan moet de gemeente die onderhouden. Zijn zij in een zeestrijd gesneuveld, dan mogen hun zoons de namen van hun vaders op hun schilden voeren.

9. Zijn er lichtmatrozen verongelukt, dan moeten hun erven een geheel mansdeel hebben.

10. Was hij verloofd, dan mag zijn bruid zeven mansdeelen eischen om aan haar bruidegom een steen te wijden, maar dan moet zij voortaan eereweduwe blijven haar leven lang.

11. Indien een gemeente een vloot uitrust, moeten de reeders zorgen voor den besten leeftocht en voor vrouwen en kinderen.

12. Indien een zeeman afgeleefd en arm is en heeft hij huis noch erf, dan moet hem dat gegeven worden. Wil hij geen huis

---

*1) Olderman. De kapitein heet bij onze zeevaart in de wandeling nog steeds „de oude", al zou hij ook niet ouder dan bijv. 35 jaar zijn. Olderman is hier ons „waterschout".

*2) Hier wordt natuurlijk de zeekoning d.i. de ‚vlootvoogd' bedoeld.

*3) ‚Witkoning' is een verkorting van ‚waterkoning' = zeekoning. Zie noot 2.

sin friandun him tus nêma ànd thju mênte mot et bêtera nêi sina stàt. wâra thàt sin frianda thene bâta wêigerja.

I. Netlika sêka ut.a nêilêtne skriftum Minnos.

Minno $*_1$) was en alde sêkêning. sjaner ànd wisgyrich. an tha Krêtar heth.i êwa jêven. hi is bàrn an tha Linda.wrda ànd nêi al sin wither.fâra heth hi thàt luk noten umbe to Lindâ.hêm to sterva.

1. Sahwersa vsa swethnata en dêl lànd hàve jeftha wêtir that vs god tolikt sa focht.et vs vmbe that a kap to frêja nillath hja thàt navt ne dva than mot màn hja that bihalda lêta. that is nêi Fryahis tex ànd et skolde vnrjucht wêsa to vnthandana that.

2. $*_2$) Sahwersa thêr swethnata etsêmna kyva ànd sana vr enga sêka. tha vr lând ànd hja vs frêja en ordêl to sprêka. sa ach man thàt rêder àfter.wêja to lêtane.
thach sa man thêr navt buta ne kan. sa mot man thàt êrlik ànd rjuchtfêrdich dva.

3. Kvmth thêr hwa ànd sêith. ik hàv orloch nw most.v mi helpa. jeftha en ôra kvmth ànd sêith min svn is vn.jêrich ànd vn.bikvmen. ik bin ald nw wildik thi to wâranstew ovir hini ànd ovir min lând stàlla. til hi jêrich sy. sa ach man that wêigarja til thju wi navt an twist ne kvme ne müge vr sêka. stridande with vsa frya sêdum.

4. Sahwersa thêr kvmth en vrlandisk kap.man vppa tolêt màrk et Wyring.ga tha to Al.man.land ànd hi bidroght sa wàrth.er bistonda màrk.bêten ànd kanbêr mâkad thrvch tha fâmna invr.et êle land. kvmth.er thàn to bàk sa ne skil nimman kâpja fon him. hy mêi hinne brûda sa.r kvmen is. en fâmna invr.et êle land. kvmth.er thàn to bàk sa ne skil nimman kâpja fon him. hy mêi hinne brûda sa.er kvmen is. thus. sahwersa.r kâp.ljud kêren wrde vmbe wr.a merka to gâ. jeftha mith.e flât to fârane. sa ach man allêna aldulkera to kjasane tham màn tyge by tyge kànth ànd an.en goda hrop stâne by tha fâmna. bêrth.et navt to min that.er en àrg man mong sy. tham tha ljud bitrogha wil sa agon tha ora thàt to wêrane. het.i.t.al dên sa mot màn thàt bêterja. ànd thene mis.dêdar ut of lândum banna. til thju vsa nâma val $*_3$) mith êrane skil wertha binomath.

5. Men jef wi vs vppen vrlandiska màrkt finda. sy.et hêinde jeftha fêr ànd bêrth.et thàt.et folk vs lêt dvath tha bistêlleth. sa agon wy mith haste hêi to to slâne. hwand afskên wy êlla agon to dvande vmbe frêtho willa vsa half.brothar ne mügon vs nimmer minachtja nach wâna that wi ange send.

$*_1$) Minno en bij de klassieken de oude „Minos" is bij dezen een legendarische figuur geworden als de Kretenser zeegod.

$*_2$) tha tàlnomar endeth àfter thàt 1. men rum is mâkad mith krolum àfter ek dêl... thêr.vmbe wertha tha tàlnomar vpfolgath.

$*_3$) .vral.wêre thàt rjuchta wird.

en erf, dan mogen zijn vrienden hem in huis nemen en de gemeente moet dat vergoeden naar zijn staat, hetzij zijn vrienden deze baten weigeren.

I. Nuttige zaken uit de nagelaten geschriften van Minno.

Minno was een oude zeekoning, een ziener en wijsgeer; hij heeft aan de Kretensers wetten gegeven. Hij is geboren bij de Lindaoorden en na al zijn omzwervingen heeft hij het geluk genoten om te Lindaheem te sterven.

1. Indien onze buren een stuk land hebben of water, dat ons goed toeschijnt, dan voegt het ons dat te koop te vragen, willen zij dat niet doen, zoo moet men hun dat laten behouden. Dat is naar Frya's tex en het zou onrecht wezen het hun afhandig te maken.

2. Wanneer er buren onder elkaar kijven en twisten over een of andere zaak zooals over land, en zij verzoeken ons een oordeel uit te spreken, dan moet men dat liever achterwege laten, maar als men daar niet buiten kan, dan moet men dit eerlijk en rechtvaardig doen.

3. Komt er iemand zeggen: ik heb oorlog en nu moet gij mij helpen, of een ander komt zeggen: mijn zoon is minderjarig en onbekwaam en ik ben oud, nu wilde ik u tot voogd over hem en over mijn land maken, totdat hij meerderjarig is, zoo behoort men dat te weigeren, opdat wij niet in twist komen over zaken die in strijd kunnen zijn met onze vrije zeden.

4. Waneer een buitenlandsch koopman komt op de toegelaten markt te Wieringen of te Ameland en hij bedriegt, dan vervalt hij terstond in de marktboete en door de burchtvrouwen wordt hij bekend gemaakt over het heele land. Komt hij dan terug, dan zal niemand van hem koopen, en hij kan vertrekken zooals hij gekomen is. Dus, wanneer er kooplieden gekozen worden om ter markt te gaan, of met de vloot te varen, dan behoort men alleen dezulken te kiezen, die men door en door kent en in een goeden roep staan bij de burchtvrouwen. Gebeurt het niettemin, dat er een slecht man onder is, die de menschen wil bedriegen, dan behooren de anderen het bedrog te weren. Heeft hij het reeds gedaan, dan moet men dat herstellen, en den misdadiger uit het land verbannen, opdat onze naam overal met eere genoemd mag worden.

5. Maar als wij ons op een buitenlandsche markt bevinden, hetzij nabij of ver af en het volk ons leed doet of besteelt, dan behooren wij met een onverwijlden aanval toe te slaan, want ofschoon wij alles behooren te doen om des vredes wille, mogen onze halfbroeders ons nimmer minachten of wanen, dat wij bang zijn.

6. In min jüged hàv ik wel ênis mort overa bànda thêra êwa. àfter hàv.ik Frya often tanked vr hira tex ànd vsa êthla vr tha êwa thêr thêrnêi tavlikt send.

7. Wr.âlda jeftha Al.foder heth mi fêlo jêren jêven. invr fêlo landa ànd sêa hàv ik omme.fâren ànd nêi al dwa.k sjan hà. bin ik vrtjûgad that wi allêna thrvch Al.foder ûtforkêren send. êwa to hâvande. Lyda.s folk ne mêi nên êwa to mâkjande ni to hâldande. hja sind to dvm ànd wild thêr.to. fêlo slachta Findas send snôd enoch. men hja send gyrich. hâchfârande. falsk. vnkûs ànd mort.sjochtich.

Poga blêsath hjara selva vppa ànd hja ne mügath nawet than krupa. forska hropath wàrk. wàrk. ànd hja ne dvath nawet as hippa ànd kluchtmâkja. tha roka hropath spâr. spâr. men hja stêlon ând vrslynath al wat vnder hjara snavela kvmath. lik al tham is thàt Finda.s.folk. hja bogath immer ovir goda êwa. ek wil setma mâkja vmb.et kwâd to wêrane. men selva nil nimman theran bonden wêsa. thêra hwam. his gâst thàt lestigoste sy ànd thêrthrvch sterik. tham.his hône krêjath kêning ànd tha ôra moton alwenna an sin weld vnderwurpen wêsa. til en ôther kvmth thêr.im fon.a sêtel drywet. thàt word. êwa is to frân vmbe an mêna sêka to nomande. thêrvmbe het màn vs êvin sega lêrth. êwa thàt sêith setma thêr bi aller mànniska êlik an hjara mod prenth send. til thju hja müge wêta hwat rjucht ànd vnrjucht sy. ànd hwàrthrvch hja weldich send vmbe hjara àjne dêda ànd tham fon ôrum to birjuchtande. thàt wil sedsa. alsanâka hja god ànd navt mis.dêdich vpbrocht send. ak is.er jet.en ôra sin an fàst. êwa seit ak. ê.lik wêter.lik. rjucht ànd sljucht as wêter that thrvch nên storne.wind jeftha awet owers vrstoren is. warth wêter vrstoren sa warth.et vn.êwa. vnrjucht. men et nygt êvg vmbe wither êwa to werthande. thàt lêith an sin fonselv.hêd. alsa tha nygung to rjucht ànd frydom in Frya.s bern leith. thessa nygung hàvath wi thrvch Wr.alda.s gâst. vsa foders thêr in Frya.s bern bogth thêrvmbe skil hju vs âk êvg biklywa. êwa. is âk thet ôra sinne.byld fon Wr.alda.s gâst. thêr êvg rjucht ànd vn.forstoren. bilywath. afiskên.et an sin lichême àrg to gêit. êwa ànd vnforstoren send tha màrka thêra wisdom ànd rjuchtfêrdichheid. thêr fon alla frêmo mànniske socht ànd thrvch alla rjuchtera bisêten wrden mot.

8. Willath tha mànniska thus setma ànd domar mâkja thêr alan god biliwa ànd allerwêikes sâ moton hja ê.lik wêsa tofara alle mànniska nêi thisse êwa achat tha rjuchtera hjara ordêl

6. In mijn jeugd heb ik wel eens gemord over de banden der wetten, later heb ik Frya dikwijls dank gezegd voor heur tex en onze voorvaderen voor de wetten, die daaruit samengesteld zijn.

7. Wr.alda of Alvoeder *[1]) heeft mij vele jaren gegeven en over vele landen en zeeën heb ik rondgevaren en na alles wat ik gezien heb, ben ik overtuigd, dat wij alleen door Wr.alda uitverkoren zijn, om wetten te hebben. Lyda's volk kan wetten maken, noch houden, het is te dom en te onbeschaafd daartoe. Vele geslachten van Finda zijn schrander genoeg, maar zij zijn hebzuchtig, hoovaardig, valsch, onkuisch en moordzuchtig.

De padden blazen zich op en zij kunnen slechts kruipen. De kikvorschen roepen werk, werk, en zij doen niets dan huppelen en grappen maken. De raven roepen spaar, spaar, maar zij stelen en verslinden al wat onder hun snavels komt. Aan hen allen gelijk is Finda's volk, het spreekt altijd luide over goede wetten ,iedereen wil leeefregels maken, om het kwaad te weren, maar zelf wil niemand daaraan gebonden wezen. Diegene wiens geest het listigste is en daardoor sterk, diens haan kraait koning en de anderen moeten overal aan zijn wil onderworpen zijn, totdat een ander komt, die hem van den zetel verdrijft. Het woord ,ewa' is te verheven om er een gewone zaak mee te noemen, daarom heeft men ons ,evin' leeren zeggen. Ewa beteekent „leefregels" die bij alle menschen gelijkelijk in hun gemoed geprent zijn, opdat zij mogen weten wat recht en onrecht is en waardoor zij in staat zijn hun eigen daden en die van anderen te beoordeelen, dat wil zeggen: inzooverre zij goed en niet misdadig opgevoed zijn. Ook zit er nog een anderen zin in. Ewa (even, effen) beteekent ook: gelijk, vlak als water, recht en glad als water, dat door geen hevigen wind of iets anders verstoord is. *[2]) Wordt het water verstoord, dan wordt het oneffen, onrècht, maar het neigt altijd weer tot vereffening. Dat ligt aan zijn ,vanzelfheid', evenals de neiging tot recht en vrijheid in Frya's kinderen ligt. Deze neiging hebben wij door den geest van Wr.alda onzen voeder, die luid spreekt in Frya's kinderen. Daarom zal die ook eeuwig beklijven. Ewa (eeuwig) is ook het andere zinnebeeld van Wr.alda, die eeuwig het rechte en het onverstooorde blijft, ofschoon het in zijn lichaam hevig gist. Eeuwig en onverstoord zijn de kenmerken der wijsheid en rechtvaardigheid, die door alle vrome menschen gezocht en door alle rechters moeten worden bezeten.

8. Willen dus de menschen leefregels en bepalingen maken, die steeds en overal goed blijven, dan moeten zij gelijk zijn voor alle menschen. Naar deze wetten behooren de rechters

*[1])Dit is een toevoeging van één der afschrijvers in de Noormannen-periode, daar het een van Odin's namen is.

*[2]) Zie „Toelichtingen" No. 7.

ut.to kêthande. is thêr eng kwâd den hwêrvr nên êwa tavlikt send sa mot màn êne mêne acht bilidsa thêr ordêlth màn nêi tha sin thêr Wr.âlda.s gâst an vs kêth vmbe over ella rjuchtfêrdich to birjuchtande. althus to dvande ne skil vs ordêl nàmmer fâlikant ut ne kvma. ne dvath màn nên rjucht men vnrjucht. alsa rist thêr twist ànd twispalt emong tha mànniska ànd stâta. thêr.ut sprut inlandiska orloch. wêrthrvch ella homljath ànd vrdàren wàrth. men o dvmhêd. dâhwila wi to dvande send ekkorum to skâdane. kvmth.et nidige folk Finda.s mith hjara falska presterum jvw hâva to râwande jvwa toghatera to skàndane. jvwa sêda to vrdva ànd to tha lesta klàppath hja slâvona.banda om jahwelikes frya hals.

II. Uta skrifta Minno.s.

Tha Nyhel.lênia. tham fon hira àjn nôme Min.erva hête. god sêten was ànd tha Krêkalander *$_1$) hja tomet even hàrde minade as vs àjn folk. thâ kêmon thêr svme forsta ànd prestera vpp.era burch ànd frêjon Min.erva hwêr of hjra erva lêjon. Hellênia andere mina erva drêg ik om in mina bosm. hwàt ik urven bàv is ljafde vr wisdom, rjucht ànd frydom. hàv ik tham vrlêren alsa ben ik ê.lik an tha minniste jvvar slâvonena. nw jêv ik rêd vm nawet. men than skold.ik vrkâpja tham. tha hêra gvngon wêi. ànd hripon al lakande. jvwer hêroga thjanra wisa Hellênia. thach thêrmitha miston hja hjara dol. hwand thàt folk thàt hja minnade ànd hja folgade nam this nôme to.n êre nôme an. thâ hja sâgon thàt hjara skot mist hêde. thâ gvngon hja hja bihlvda ànd sêidon that hju.t folk hexnad hêde. men vs folk ànd tha goda Krêkalandar wêrde aller wêikes that.et laster wêre. enis kêmon hja ând frêgon. as thv thàn nên thjonster ne biste hwat dêist thàn mitha àjar tham thv alti bi thi heste. Min.erva andere. thise àjar send that sine.byld fon Frya.s rêd.jêvinga wêrin vsa tokvmste forholen hlêit ànd fon êl thàt mànneskalik slachte. tid mot hja utbroda ànd wi moton wâka thàt.er nên lêth an ne kvmth. tha prestera. god sêid. men hwêrto thjanath thene hund an thina fêra hand. Hel.lênia andere heth thene hàrder nên skêper vmbe sin kidde at sêmne to haldande. hwat thene hvnd is inna thjanest thes skêphàrder. bin ik in Frya.s tjanest. ik mot ovir Frya.s kidde wâka. that likath vs god to sêdon tha prestera. men seg vs. hwat is thju

*$_1$) Zie „Toelichtingen" No. 8.

hun oordeel uit te spreken. Is er eenig kwaad bedreven, waaromtrent geen wetten gemaakt zijn, dan moet men een algemeene vergadering beleggen. Daar oordeelt men naar den zin, dien Wralda's geest in ons prent, om over alles rechtvaardig te oordeelen. Zoodoende zal ons oordeel nimmer verkeerd uitkomen. Doet men geen recht, maar onrecht, dan rijst er twist en tweedracht onder de menschen en staten, daaruit ontspruit binnenlandschen oorlog, waardoor alles in de war wordt gebracht en in het verderf gestort. Maar, o domheid, terwijl wij bezig zijn elkander te schaden, komt het nijdige volk van Finda met zijn valsche priesters om uw have te rooven, uw dochters te schenden, uw zeden te bederven en ten laatste sluiten zij slavenbanden om eens ieders vrijen hals.

II. Uit Minno's schriften.

Toen Nyhellenia *$_1$) die met haar eigen naam Minerva *$_2$) heette, goed en wel gezeten was, en de Krekalanders *$_3$) haar bijna evenzeer lief hadden als ons eigen volk, toen kwamen er eenige vorsten en priesters op haar burcht en vroegen Minerva, waar heur erven gelegen waren. Hellenia antwoordde: mijn erven draag ik bij mij om in mijn boezem. Wat ik geërfd heb, is liefde tot wijsheid, rechtvaardigheid en vrijheid. Heb ik die verloren, dan ben ik gelijk aan den minste van uw slaven. Nu geef ik raad om niet, maar dan zou ik die verkoopen. De heeren gingen heen en riepen lachende: Uw gehoorzame dienaren, wijze Hellenia. Doch daarmede misten zij hun doel, want het volk dat haar beminde en volgde, nam dezen naam als een eerenaam op. Toen zij zagen, dat hun schot gemist had, gingen zij haar belasteren, en zeiden, dat zij het volk behekst had, maar ons volk en de goede Krekalanders beweerden allerwegen, dat het laster was. Eens kwamen zij en vroegen: als ge dan geen heks zijt, wat doet ge dan met de eieren, die ge altijd bij u hebt? Minerva antwoordde: Deze eieren zijn het zinnebeeld van Frya's raadgevingen, waarin onze toekomst verscholen ligt en die van het geheele menschelijke geslacht. De tijd moet ze uitbroeden en wij moeten waken, dat er geen leed over komt. De priesters zeiden: goed gezegd, maar waartoe dient de hond aan uw rechter hand? Hellenia antwoordde: Heeft de herder geen schaapshond om zijn kudde bijeen te houden? Wat de hond is in den dienst van den schaapherder, dat ben ik in Frya's dienst. *$_4$) Ik moet over Frya's kudde waken. Dat lijkt ons goed toe, zeiden de priesters, maar zeg ons wat de beteekenis is van den

*$_1$) Nahelennia of Nehalennia, als behandeld in de Inleiding.
*$_2$) Zie Toelichtingen No. 9.
*$_3$) Krekalanders, gewoonlijk als heinde (dichtbije) en verre Krekalanders aangeduid, zijn achtereenvolgens de Italiërs (heinde) en Grieken (verre). Hier de geheele Balkan. Zie ook noot 2 in Toelichtingen No. 8.
*$_4$) De votiefsteen van Nahellenia vertoont ook dezen hond.

bitjvtenise fon thi nacht.ule. thêr immer boppa thin hole sit. is that ljuchtskvwande djar altomet thet têken thinra klâr.sjanhêd. nêan andere Hel.lênia. hi helpt my hügja that.er en slach fon mànniska ovir hirta omme.dwâlth. thêr evin lik hi in kàrka ànd hola hêma. thêr an tjuster frota. thach navt as hi. vmb vs fon mûsa ànd ôra plàga to helpane. men renka to forsinna. tha ôra mànniska hjara witskip to râwane til thju hja tham to bêtre müge fâta vmber slavona fon to mâkjande ànd hjara blod ut to sûgane. even as vampyra dva. enis kêmon hja mith en benda folk. pest was over .et land kvmen. hja sêidon. wi alle send to dvande. tha goda *1) to offerja til thju hja pest wêra müge. nilst thv then navt ne helpa hjara grimskip to stilane. jeftha hethste pest selva ovir.et lând brocht mith thinra kunsta. nêan sêide Min.erva. men ik ne kàn nêne goda. thêr àrg dvande send. thêrvmbe ne kan ik navt frêja jef hja beter wrda willa. ik kàn ên gode. thàt is Wr.alda.s gâst. men thrvch tham er god is. dvath.er âk nen kwâd. hwanath kvmth.et kwâd thàn wêi frêjath tha prestera. allet kwâd kvmth fon jow ànd fon thêre dvmhêd thêra mànniska tham hjara selva fon jow fensa lêta. jef thin drochten thàn sâ bjustre god is wêrvmb wêrther.et kwâd thàn navt frêjath tha prestera. Hellênia andere. Frya heth vs vppe wêi brocht ànd thene kroder. thàt is tid. tham mot thàt overige dva. with alle rampum is rêd ànd help to findande. tha Wr.alda wil thàt wi hja selva soka skilon. til thju wi sterik skile wertha ànd wis. nillath wi navt. thàn lêt.er vsa trul ut trulla til thju wi skilon erfâra. hwat nêi wisa dêdum ànd hwat nêi dvma dêdum folgath. tha sêide.ne forst. ik skolde wâna. that wêre betre. that to wêrande. hwel müglik andere Hel.lênia. hwand thàn skolde tha mànniska biliwa lik tàmade skêpa. thv ànd tha prestera skolde.r than hoda willa. men âk skêra ànd nêi thêre slacht.benke fora. thach alsa nil.t vs drochten navt. hi wil that wi ekkorum helpa. men hi wil. âk thàt jahweder fry sy ànd wis wrde. thàt is àk vsa wille thêrvmbe kjasth vs folk sin forsta. grêva. rêdjêvar ànd alle bâsa ând mâstera ut.a wisesta thêra goda mànniska til thju allemànnalik sin best skil dva vmbe wis ànd god te werthande. althus to dvande skilun wi ênis wêta. ànd anda folka lêra that wis wêsa ànd wis dva allêna lêith to salichhêd.*2) that likt.en ordêl sêidon tha prestera. men aste nv mênste that pest thrvch vsa dvmhêd kvmth. skolde Ny.hel.lênia thàn wel sa god wêsa wille. vmbe vs ewat fon thàt nya ljucht to lênande hwêr vppa

*1) Hier heeft natuurlijk vroeger „drochtne" gestaan, omdat „goda" = de goede(n).

*2) Hier heeft vrijwel zeker „frânhêd" (vroomheid of verhevenheid) gestaan, omdat „salichhêd" onmogelijk Oudfriesch kan zijn van ± 1600 v. Chr. Het Ned. „zalig" is parallel aan het Lat. „sollus" en „salus".

nachtuil, die altijd boven uw hoofd zit. Is dat lichtschuwe dier soms het teeken van uw helder inzicht? Neen, antwoordde Hellenia, hij helpt mij eraan herinneren dat er een slag menschen over de aarde ronddwaalt, dat evenals hij in kerken en holen huist, die in het duister omwroeten, maar niet zooals hij, om ons van muizen en andere plagen te bevrijden, maar om listen te verzinnen en van andere menschen hun kennis te rooven, opdat zij hen des te beter kunnen vatten om er slaven van te maken en hun bloed uit te zuigen evenals de bloedzuigers doen. Eens kwamen zij met een bende volk. De pest was over het land gekomen. Zij zeiden: wij allen zijn bezig de goden te offeren, opdat zij de pest mogen weren, wilt gij dan niet helpen hun gramschap stillen, of hebt ge zelf de pest over het land gebracht met uwe kunsten? Neen, zeide Minerva, maar ik ken geen goeden *1) die kwaad doen, daarom kan ik niet vragen of zij beter willen worden. Ik ken slechts één goede, dat is Wr.alda's geest, maar omdat hij goed is, doet hij ook geen kwaad. Waar komt het kwaad dan vandaan? vroegen de priesters. Alle kwaad komt van U en van de domheid der menschen, die zich door U laten vangen. Indien Uw godheid dan zoo bijster goed is, waarom weert hij dan het kwaad niet, vroegen de priesters. Hellenia antwoordde: Frya heeft ons op den weg gebracht, en de dierenriem *2) dat is de Tijd, die moet het overige doen; voor alle rampen is raad en hulp te vinden, Wralda wil echter, dat wij die zelf zullen zoeken, opdat wij sterk en wijs zullen worden. Willen wij niet, dan laat hij onze verbijstering uitrazen, opdat wij zullen ervaren, wat na verstandige daden en wat na dwaze daden volgt.

Toen zeide een vorst: Ik zou wanen, dat het beter zou zijn, die te weren. Wel mogelijk, antwoordde Hellenia, want dan zouden de menschen blijven als makke schapen, gij en de priesters zoudt hen willen hoeden, maar ook scheren en naar de slachtbank voeren. Doch zoo wil het onze godheid niet, hij wil dat wij elkander helpen, maar hij wil ook, dat iedereen vrij zal zijn en wijs wordt. En dat is ook onze wil en daarom kiest ons volk zijn vorsten, graven, raadgevers en alle bazen en meesters uit de wijsten der goede menschen, opdat alle man evenzeer zijn best zal doen, om wijs en goed te worden. Zoodoende zullen wij eens weten en aan het volk leeren, dat wijs zijn en wijs doen alleen leidt tot verhevenheid. Dat schijnt wel een oordeel, zeiden de priesters, maar als ge nu meent dat de pest door onze domheid ontstaat, zou Nyhellenia dan wel zoo goed willen wezen, om ons wat van dat nieuwe licht te leenen, waarop zij zoo

*1) De vertaling „goden" is hier ontoelaatbaar, omdat dat woord in het Fryasch niet bestaat.

*2) Volledig: „het verloop van de sterrenbeelden van den dierenriem".

hju sa stolte is. jes sêide Hel.lênia. tha rokka ànd ôra füglon kvmath allêna falla vp vvl âs. men pest minth navt allêna vvl âs. men vvle sêd.plegum ànd fangnisa. wilstv nv that pest fon.i wika ànd na wither ne kvma. thàn mostv tha fangnisa wêi dva. ànd that i alla rên wrde fon binna ànd fon bûta. wi willath bilâwa thàt thin rêd god sy. sêidon tha prestera. men seg vs. ho skilun wi thêr alla mànniska to krêja, thêr vnder vs weld send. tha stand Hel.lênia vp fon hira sêtel ànd kêth . . . tha muska folgath thene sêjar. tha folka hjara goda forsta. thêrvmbe ach.stv to bijinnande mith thin selva àlsa rên to mâkjande that.stv thinna blikka in ànd utward mêi rjuchta svnder skâmrâd to werthande to fara thin àjn mod. men in stêde fon thàt folk rên to mâkjande heste vvle fêrsta utfonden hwêr vppa thàt folk al sanâka sûpth that hja to lesta lik tha barga annath slip frota. vmbe that.stv thin vvle lusta bota mêi. thàt folk bigost to jolande ànd to spotande. thêr thrvch ne thuradon hja nên strid wither an to spinnande. nv skolde àjder wâna thàt hja vral.et folk to hâpe hropen hêde vmbe vs algadur to.t land ut to driwande. nêan an stêde fon hja to bihlûda. gvngon hja allerwêikes. âk to tha hêinde Krêka.landa til tha alpa.ut to kêthane. thàt.et thene allervrste drochten hâgth hêde sin wisa toghater Min.erva. to nômth Ny.hel.lênia êmong tha mànniska to sendane in overa sê mith.en ulk. vmbe tha man-niska gode rêd to jêvane. ànd that allermannalik thêr hja hêra wilde rik ànd lukich skolde wertha. ànd ênis bâs skolde wertha ovir alle kêningkrik irtha.s hjra byldnese stàldon hja vppa hjara àltàrum jeftha hja vrsellade.t anda dvma mànniska. hja kêthon allerwêikes rêd.jêvinga. thêr hju nimmer jêven hêde. ànd tàladon wondera. thêr hju nâ dên hêde. thrvch lesta wiston hja.ra selva master to mâkjande fon vsa êwa ànd setma ànd thrvch wankêthinga wiston hja alles to wisa ànd to vrbruda. hja stàldon âk fâmna vnder hjara hode. tha skinbêr vndere hoda fon Fàsta vsa forma êre.moder. vmbe over thàt frâna ljucht to wâkane. men thàt ljucht hêde hja selva vpstoken. ànd in stêde fon tha fâmkes wis to màkjande. ànd âfternêi êmong thàt folk to senda. tha sjaka to lêvande ànd tha bàrn to lêrande. mâkadon hja.ra dvm ànd dimme bi.t ljucht ànd ne machten hja nâ buta ne kvma. âk wrdon hja to rêdjevstare brukath. thach thi rêd was by skin ut hjara mvlun. hwand hjara mvla wêron navt owers as tha hropar. hwêr thrvch tha prestera hjara gêrta ut kêthon.

Tha Ny.hel.lênia fallen was wilden wi en ore moder kjasa. svme wildon nêi Tex.lând vmbe thêr êne to frêjande men tha prestera tham by hjra àjn folk thàt rik wither in hêde. nildon thàt ni hengja ànd kêthon vs by.ra folk as vn.frâna ut.

trotsch is? Ja, zeide Hellenia, de raven en andere vogels komen alleen af op bedorven aas, maar de pest houdt niet alleen van bedorven aas, maar ook van bedorven zeden en gewoonten en booze lusten. Wilt ge nu, dat de pest van U zal wijken en niet terugkomen, dan moet gij de booze lusten wegdoen, opdat gij allen rein wordt van binnen en van buiten. Wij willen gelooven, dat de raad goed is zeiden de priesters, maar zeg ons hoe zullen wij daar alle menschen toe krijgen, die onder onze heerschappij zijn? Toen stond Hellenia op van haar zetel en sprak: De musschen volgen den zaaier, de volken hun goede vorsten, daarom betaamt het U te beginnen met Uzelf zoo rein te maken, dat gij uw blikken naar binnen en naar buiten kunt richten zonder schaamrood te worden voor uw eigen gemoed. Maar in plaats van het volk rein te maken, hebt gij vuile feesten uit-gevonden, waarop het volk zoolang zuipt, totdat het ten laatste, als zwijnen in het slik wroet, opdat gij uw lusten kunt botvieren. Het volk begon te joelen en te spotten, daardoor durfden zij verder geen strijd meer aan te vangen. Nu zou ieder wanen, dat zij overal het volk te hoop geroepen hadden, om ons allen tezamen het land uit te drijven. Neen, in plaats van haar te beschimpen, gingen zij allerwegen, ook naar het nabije Kreke-land tot aan de Alpen uitroepen, dat het den oppersten god behaagd had zijn wijze dochter Minerva, bijgenaamd Nyhellenia, onder de menschen te zenden van overzee met een wolk, om de menschen goeden raad te geven en opdat alle menschen, die haar wilden hooren, rijk en gelukkig zouden worden en eens meester zouden worden over alle koninkrijken der aarde. Zij zetten haar beeld op hun altaren of verkochten het aan de domme menschen, zij verkondigden overal raadgevingen, die zij nimmer gegeven had, en vertelden wonderen, die zij nooit ge-daan had. Door list wisten zij zich meester te maken van onze wetten en leefregels, en door drogredenen wisten zij alles te wijzigen en te bederven. Zij stelden ook vrouwen onder hun hoede, schijnbaar onder de hoede van Faesta onze eerste eere-moeder, om over het verheven licht te waken, maar dat licht hadden zij zelf ontstoken en in plaats van de famkes kennis bij te brengen en naderhand onder het volk te zenden om de zieken te verplegen en de jeugd te onderwijzen, maakten zij ze dom en duister en zij mochten nooit buiten komen. Ook werden zij als raadgeefsters gebezigd maar de raad was maar in schijn uit haar monden, want heur monden waren niet anders dan de roepers, waardoor de priesters hun wenschen uitspraken. Toen Nyhellenia gestorven was, wilden wij een andere moeder kiezen. Enkelen wilden naar Texland, om er daar een te vragen, maar de priesters, die bij hun eigen volk het rijk weder in de macht hadden, wilden dat niet gedoogen en kreten ons bij het volk voor ketters uit.

III. Ut.a skrifta Minno.s.

tha.k althus wêi faren was mith mina ljvd fon Athenia kêmon wi to tha lesta an en êland thrvch min ljvd Krêta hêten vm.a wilda krêta tham et folk anhyv by vsa kvmste. tha as hja sagon thàt wi nên orloch an.t skêld foron wrdon hja mak. alsa.k et lest far en bota mit yser ark en havesmode ànd en stada land wandelde. thach tha wi en stut sêten hêde ànd hja spêrdon that wi nên slavona nêde. tha wêron hja thêr.wr vrstàlath. men thâ tha.k.ra nw tàlt hêde that wi êwa hêdon ê.lik to birjuchtande vr alla tha wildet folk âk fon sokka hâ. thach skêrs hêdon hja tham jefta thàt êlle land kêm anda tys. tha forsta ànd prestera kêmon bârja that wi hjara tjvth over-hêrich mâkad hêde ànd thàt folk kêm to vs vmbe hul ànd skul. thach thâ tha forsta sagon thàt hja hjara rik vrljasa skolda thâ jêvon hja thàt folk frydom ànd kêmon to my vmb.en ê.segsa.bok. thach thàt folk was nên frydom wenth ànd tha hêra bilêvon welda nêi that ir god tochte. thâ thi storn wr wêr. bigoston*₁) hja twispalt among vs to sêja. hja sêidon to min folk that ik hjara help anhropen hêde vmbe standfàst kêning to werthande. ênis fand ik gif in min met. thâ as er ênis en skip fon.t Fly by vs vrsêilde ben ik thêrmith stolkens hinne brith... thach min witherfara to lêtande. sa wil.k mith thesa sêdnesa allêna segsa. that wi navt müge hêma mith et Finda.s folk fon wêr thàt et sy. hwand thàt hja fvl send mith falska renka. êwa to frêsane as hjara swête wina mith dêjande fenin.

ende thêra skrifta Minno.s.....

Hir vnder send thrê wêta. thêr àfter send thissa setma makad.....

1. Allera mannalik wêt thàt i sin bihof mot. men wàrth àmman sin bihof vnthalden sa nêt nên man hwat er skil dva vmbe sin lif to bihaldande.
2. Alle elte minniska werthat drongen a bàrn to tejande. wàrth that wêrth. sa nêt nimman wath àrges thêrof kvme...
3. Alrek wêt thàt.i fry ànd vnforlêth wil lêva. ànd that ôre that âk wille.

*₁) „begosten (begonnen) en kosten (konden) zijn nog in dagelijksch gebruik in N.Br.

Uit de geschriften van Minno.

Toen ik aldus weggevaren was met mijn menschen van Athenia, kwamen wij ten laatste aan een eiland, door mijn manschappen Kreta geheeten, wegens de woeste kreten die het volk aanhief bij onze komst *₁) Toen zij echter zagen, dat wij geen oorlog in het schild voerden, werden zij gedwee, zoodat ik ten laatste voor een boot met ijzeren gereedschap een havenmond en een plek gronds inruilde, doch toen wij daar een poos gezeten waren en zij bespeurden, dat wij geen slaven hadden, waren zij daarover versteld. Maar toen ik hun nu verteld had, dat wij wetten hadden om gelijk recht te doen over allen, toen wilde het volk ze ook hebben, doch nauwelijks hadden zij die, of het heele land kwam in de war. De vorsten en priesters kwamen en gaven voor, dat wij hun onderdanen oproerig gemaakt hadden en het volk kwam tot ons om bescherming. Maar toen de vorsten zagen, dat zij hun rijk zouden verliezen, toen gaven zij aan het volk vrijheid en kwamen bij mij om een Algemeen Wetboek. *₂) Doch het volk was aan geen vrijheid gewoon, en de heeren bleven heerschen zooals hun goed dacht. Nadat die storm over was, begonnen zij tweespalt tusschen ons te zaaien. Zij zeiden aan mijn volk, dat ik hun hulp had ingeroepen, om voor goed koning te worden. Eens vond ik vergif in mijn mêe.*₃) Maar toen er eens een schip van het Vlie bij ons verzeilde, ben ik daarmee stilletjes weggetrokken. Mijn eigen wedervaren daarlatende, wil ik met deze geschiedenis alleen zeggen, dat wij ons niet moeten inlaten met Finda's volk, vanwaar het ook zij, omdat het vol valsche streken zit, die evenzeer te vreezen zijn als hun zoete wijnen met doodelijk vergif.

Einde van Minno's geschriften.

Hieronder zijn drie beginselen, daarnaar zijn deze leefregels gemaakt.

1. Iedereen weet, dat hij zijn behoefte moet hebben, maar wordt aan iemand zijn nooddruft onthouden, dan weet niemand wat hij zal doen, om in 't leven te blijven.
2. Alle volwassen menschen worden gehouden kinderen te verwekken, wordt dat belet, dan weet niemand, wat kwaad daarvan kan komen.
3. Een ieder weet, dat hij vrij en onverlet wil leven en dat anderen dat ook willen. Om veilig te wezen, zijn deze leefregels en bepalingen gemaakt.

*₁) Dit is een uitleg van buitenaf. Kreta = krijt.
*₂) Er staat: „ê.segsa.bok", dus „gelijk-zeggen-boek" d.i. „een boek voor gelijk recht", of „Algemeen Wetboek".
*₃) Mêe of mede. Honingbier. Het was steeds: „schuimende mêe".

vmbe sekur to wêsande send thesa setma ànd domar makad. thàt folk Findas heth âk setma ànd domar. men thissa ne send navt nêi tha rjucht. men allêna to bâta thêra prestera ànd forsta. thana send hjara stâta immerthe fvl twispalt ànd mord.

1. Sahwersa imman nâd heth ànd hi ne kan him selva navt ne helpe. sa moton tha fâmna thàt kvndich dvà an tha grêva. thêrfar thàt et en stolte Frya.s navt ne focht thàt selva to dva.

2. Sa hwa àrm wàrth thrvch tham hi navt wàrka nil. thêr mot to thàt lând ut drêven wertha. hwand tha làfa ànd loma send lestich ànd àrg tànkande. thêrvmbe âch màn to wêrane tham.

3. Jahwêder jong kerdel âch en brud to sêka ànd is er fif ànd twintich sa âcht.er en wif to hàva.

4. Is hwa fif ànd twintich, ànd heth er nên êngâ sa âch ek man him ut sin hus to wêrane. tha knâpa âchon hin to formyda. nimth er thàn nach nên ênga sâ mot màn hin dâd segsa. til thju hi ut of lande brûde ànd hir nên àrgenese nêva ne mêi.

5. Is hwa wrak thàn mot.er avbêr segsa that nimman fon him to frêsane nach to duchtane heth. sâ mêi er kvma hwer er wil.

6. Plêcht er àfternêi hordom. sâ mêi.r fluchta. ne flucht. er navt, sâ is er an tha wrêke thêr bitrogna vrlêten. ànd nimman ne mêi helpa him.

7. Sahwersa àmman eng god heth ànd en ôther likt that. thermête that i him thêran vrlate. sa mot.i thàt thrja vrjelda. stêlth.i jeta rêis. thàn mot hi nêi tha tin.lânum. wil thene bistêlne him fry jêva sâ mêi.r thàt dva. tha bêrth et wither sa ne mêi nimman him frydom jêva.

Thissa domar send mâkad fara nydiga mànniska....

1. Sa hwa in hâste mode tha ut nid annen otheris lêja brekth. àgna ut stât jeftha thoth. hok thàt et sy, sa mot thi lêtha bitallja hwat thene lêdar askth. ne kan hi thàt ni dva. sa mot er avbêr an im dên wertha sa hi an thene ôre dêth. nil hi thât navt ut ne stonda. sa mot.i him to sina burch.fâm wenda. jef.i inna yser jeftha tin.lâna mêi werka til sin skeld an sy nêi thêr mêne dom.

2. Jef ther imman fvnden wàrth alsa àrg that.i en fryas felth. hi mot et mit sina lif bitallja. kàn sine burch.fâm hin far altid nêi tha tin.lâna helpa êr er fat wrde sy mêi thàt dva.

3. Sahwersa thi bona mêi biwisa mith vrkànda tjugum that et by vnluk skên is. na skil hi fry wêsa. men bêrth et jeta rêis. sa mot.i thach nêi tha tinlânum. til thju mân thêr thrvch formitha all vrnerimde wrêka ànd fêitha.

Het volk van Finda heeft ook leefregels en bepalingen, maar deze zijn niet volgens het recht, maar alleen ten bate van de priesters en vorsten, dientengevolge zijn hun staten aldoor vol tweedracht en moord.

1. Als nu iemand gebrek heeft en hij kan zichzelf niet helpen, zoo moeten de burchtvrouwen dat ter kennis brengen van den graaf om reden, dat het den trotschen Fryas niet past dat zelf te doen.

2. Zoo iemand arm wordt, omdat hij niet wil werken, die moet uit het land gedrèven worden, want de laffen en tragen zijn lastig en kwaaddenkend, daarom behoort men hen te weren.

3. Iedere jonge man behoort een meisje te zoeken en is hij vijf en twintig jaar oud, dan behoort hij een vrouw te hebben.

4. Is iemand vijf en twintig jaar en heeft hij nog geen vrouw, dan behoort men hem uit zijn huis te weren. De knapen behooren hem te vermijden. Neemt hij dan nog geen echtgenoote, dan moet men hem dood verklaren, totdat hij uit het land vertrekt en hier geen ergernis kan geven.

5. Is iemand impotent, dan moet hij in het openbaar zeggen, dat niemand van hem te vreezen noch te duchten heeft. Dan mag hij komen, waar hij wil.

6. Pleegt hij naderhand ontucht, dan mag hij vluchten. Vlucht hij niet, dan wordt hij aan de wraak van den bedrogene overgelaten en niemand mag hem helpen.

7. Als nu iemand eenig goed heeft en een ander begeert dat dermate, dat hij zich daaraan vergrijpt, dan moet hij het drievoudig vergelden. Steelt hij dan nog eens, dan moet hij naar de tinlanden. Wil de bestolene hem vrij laten, dan mag hij dat doen, maar gebeurt het nog eens dan mag niemand hem de vrijheid geven.

Deze bepalingen zijn gemaakt voor toornige menschen.

1. Zoo iemand in drift of uit nijd, eens anders leden breekt, een oog uitstoot, of een tand, of wat dan ook, dan moet de verminker betalen, wat de verminkte eischt. Kan hij dat niet doen, dan moet er in het openbaar aan hem gedaan worden, wat hij aan den ander deed. Kan hij dat niet verdragen, dan moet hij zich tot zijn burchtmaagd wenden, of hij in de ijzer- of tinlanden mag werken, totdat zijn schuld voldaan is volgens de algemeene bepaling.

2. Wanneer er iemand gevonden wordt zoo slecht, dat hij een Fryas dood slaat, dan moet hij dat met zijn leven betalen. Maar kan zijn burchtmaagd hem voor altijd naar de tinlanden helpen, vóórdat hij gevat wordt, dan mag zij dat doen.

3. Indien de pleger van manslag kan bewijzen met erkende getuigen, dat het bij ongeluk geschied is, dan zal hij vrij zijn. Maar gebeurt het nog eens, dan moet hij toch naar de tinlanden, opdat men daardoor alle ongerijmde wraak en veete vermijde.

This send domar fara horninga.

1. Hwa en ôtheris hvs.ut nid. thane râda hôn anstekth. nis nên fryas. hi is en horning mith basterde blod. mêi màn hin bi thêr dêd bifàra. sa mot màn hin vppet fjvr werpa. hy mêi flya sa.r kàn thach nàrne skil sêkur wêsa fara wrêkande hand.

2. Nên àfta fryas skil ovi.ra misslêga sinra nêste malja nach kalta. *1) is hwa misdêdoch far im selva tha navt frêselik far en ôra. sâ mêi hi him selva riuchta. wàrthi alsa àrg that er frêslik wàrth sa mot màn.t anda grêva bara. men is thêr hwa thêr en ôther àfterbàkis bitighat in stêde fon.t to dvande by tha grêva tham is en horning. vpper màrk moti anda pêle bvnden wrde sa that et jong folk im anspêja mêi. àfter lâdath màn (hin) overa màrka. men navt nêi tha tin.lâna thrvch that en êrerâwer ak is to frêsane.

3. Sahwersa thêr ênis imman wêre. sa àrg thàt i vs gvng vrrêde by tha fyand. pâda ànd to.pâda wês. vmbe vsa flyburga to nâka jeftha thes nachtis thêrin to glupa, tham wêre allêna wrocht ut Finda.s blod. him skolde màn mota barna. tha stjurar skoldon sin màm ànd al sina sibba nêi en fêr ê.land mota brànga ànd thêr sin ask forstuva til thju.r hyr nên feninige krûdon fon waxa ne müge. tha fâmna moton thàn sin nâm utspêja in vr al vsa (stâta) til thju nên bàrn sin nâm ne krêje ànd tha alda hin müge vrwerpa.

Orloch was vrtigen. men nêd was kvmen an sin stêd. nw wêron hyr thrê mànniska thêr ek en buda kêren stêlon fon asvndergane êjnhêra. tha hja wrdon alle fat. nw gvng thene erosta to ànd brocht thene thjaf by tha skelte. tha fâmna thêr.vr kêthande sêidon allerwêis that i dên hêde nêi rjucht. thi ôra nam thene thjaf thàt kêren of ànd lêth im forth mith frêto. tha fàmna sêidon. hi heth wel dên. men thi thredde êjnhêr gvng nêi tha thjaf sin hus thâ. as er nvv sach ho nêd thêr sin sêtel vp stàlth hêde. thâ gvng hi to.bàk ànd kêrde wither mith en wêin fol nêdthreftum thêr hi nêd mith fon thêre hêrd of driwe. Frya.s fâmna hêdon by him omme wârath ànd sin dêd an dat êvge bok skrêven. dahwile hja al sina lêka ut fâchth hêde. thju êre.moder was et sêid ànd hju lêth et kvndich dva trvch thàt êle lând.

---

*1) Denk aan het Ned. „malen" (wartaal spreken) en kallen (kletsen, onzin spreken).

Dit zijn bepalingen voor hoerenkinderen.

1. Wie eens anders huis uit nijd den rooden haan opzet, is geen Fryas, hij is een hoerenkind, met bastaard bloed. Kan men hem op heeter daad betrappen, dan moet men hem in het vuur werpen. Hij mag vluchten zoo hij kan, nergens zal hij veilig wezen voor de wrekende hand.

2. Geen echte Fryas zal over de misslagen van zijn naaste kletsen of zeuren. Is iemand misdadig jegens zichzelf, maar niet te vreezen voor anderen, dan mag hij zijn eigen rechter wezen. Wordt hij zoo slecht, dat hij gevaarlijk wordt, dan moet men het aan den graaf *1) vertellen. Maar is er iemand die een ander achterbaks aantijgt, in plaats van het bij den graaf te doen, die is een hoerenkind, op de markt moet hij aan den paal gebonden worden, zoodat de jeugd hem kan bespuwen. Daarna leidt men hem over de grenzen, maar niet naar de tinlanden, want een eerrover is ook daar te vreezen.

3. Indien er eens iemand zoo slecht zou zijn, dat hij ons ging verraden, aan den vijand de paden en bijpaden wees om tot onze schuilburchten te genaken, of 's nachts daarin te sluipen, die zou alleen uit Finda's bloed gesproten kunnen zijn, men zou hem moeten verbranden, de zeelieden zouden zijn moeder en al zijn bloedverwanten naar een afgelegen eiland moeten brengen en daar zijn asch verstuiven, opdat er geen vergiftige kruiden van konden groeien. De burchtvrouwen moeten dan zijn naam vervloeken over al onze staten, opdat geen kind zijn naam moge krijgen en opdat de ouderen dien mogen afwerpen.

De oorlog was voorbij, maar nood was in zijn plaats gekomen. Nu waren er drie menschen, die elk een zak koren stalen van afzonderlijke eigenaars. Doch zij werden allen gevat. Nu ging de eerste (eigenaar) heen en bracht den dief bij den schout, de burchtvrouwen zeiden daarvan allerwege, dat hij gehandeld had naar het recht. De andere nam den dief het koren af, en liet hem verder met vrede. De burchtvrouwen zeiden: hij heeft wel gedaan. Maar de derde eigenaar ging naar den dief in zijn huis. Toen hij nu zag, hoe de nood daar zijn zetel had opgeslagen, ging hij terug en kwam weerom met een wagen vol nooddruftigheden, waarmede hij den nood van den haard verdreef. Frya's maagden hadden bij hem rondgewaard en zijn daad in het eeuwige boek geschreven, terwijl zij al zijn zonden hadden uitgewischt. Het werd gezegd aan de Eeremoeder, en deze liet het verkondigen over het geheele land.

---

*1) „Graaf" niet te nemen in den zin van bijv. „de Graaf van Holland of Friesland", maar in dien van „dijkgraaf", hier is dus graaf = Burgemeester en/of Hoofdcommissaris van Politie of dergelijke.

That hyr vnder stat is inut tha wâgar thêre waraburch writen. *1)

Hwat hir boppa stàt send thi têkna fon thàt jol. thàt is thàt forma sinnebild Wr.alda.s. âk fon t.anfang jefthat. bijin wêrut tid kêm. thàt is thene kroder thêr êvg mith thàt jol mot omme hlâpa. thana heth Frya thàt standskrift mâkad thàt hja brukte to hjra tex. thâ Fàsta êre.moder wêre, heth hju.r thàt run jeftha hlâpande skrift fon mâkad. ther Witkêning. thàt is Sêkêning. Godfrêjath. thene alda. heth thêr asvndergana telnomar fon mâkad fâr stand ànd rvnskrift bêde. t.is thêrvmbe navt to drok that wi.r jêrliks ênis fêst vr fyrja. wy mügon Wr.alda êvg thank to wya thàt hi sin gâst sa herde. in vr vsa êthla heth fâra lêtn. vnder hira tid heth Finda ak en skrift utfvnden. men thàt wêre sa.hâgfârande ànd fvl mith frisla ànd krolum. thàt tha afterkvmanda thêrof thju bitjudnese ring vrlêren hâve. àfternêi hâvon hja vs skrift lêred binoma tha Finna. tha Thyrjar ànd tha Kreka.lander. men hja niston navt god thâtet fon et jol mâkad was ànd that.et thêrumbe altid skrêven wrde moste. mith son om. thêrby wildon hja thàt hjara skrift vnlêsbêr skolde wêsa far ora folkum. hwand hja hâvath altid hêmnesa. thus to dvande sind hja herde fon.a wis râkath. thêrmêtha that tha bàrn tha skriftun hja rar aldrum amper lêsa en müga. dahwile wy vsa alder aldesta skriftun êvin rêd lêsa müge as thêra thêr jester skrêven sind.

Hir is thàt stand skrift. thêrvnder thàt run.skrift. forth tha tàl.nomar a byder wisa. (Sjan thàt skrift ànd thene tàlnomar an.t ende fon tha fara.skriftum §5)

That stêt vp alle burgum eskrêven.

Er thêre àrge tid kêm. was vs lând thàt skênneste in wralda. svnne rês hager ànd thêr was sjelden frost. anda bâma ànd trêjon waxton frügda ând nochta thêr nw vrlêren send. among tha gàrs.sêdum hêdon wi navt alena. kêren. ljaver ànd blyde men âk swete thêr lik gold blikte ànd thàt màn vndera svnne.strêla bakja kvste. jêron ne wrde navt ne telath hwand thàt êne jêr was alsa blyd as.et ôthera. an tha êne side wrdon wi thrvch Wr.alda.s sê bisloten. hwêrvp nên folk buta vs navt fara ne mochte nach kvnde. anda ôre side wrden wi thrvch thàt brêde Twisklând vmtunad

*1) Sjan thàt byld an.t ende fon tha fara.skriftum.

Wat hieronder staat, is aan de wanden van den Waraburcht gegrift. *1)

Wat hier boven staat, dat zijn de teekens van het Jol, dat is het eerste zinnebeeld van Wr.alda, ook van den aanvang of het begin, waaruit de Tijd is voortgekomen. Deze is het gesternte (dierenriem), die eeuwig met het Jol moet rondloopen. Hiernaar heeft Frya het staand schrift gevormd, dat zij gebruikte voor heur tex. Toen Faesta eeremoeder was, heeft zij er het ‚run-' of loopend schrift van gemaakt. De witkoning (d. i. zeekoning) Godfried, de oude, heeft er afzonderlijke getalteekens van gemaakt zoowel voor het staand als loopend schrift. Het is daarom niet teveel, dat wij er eenmaal per jaar feest voor vieren. *2) Wij mogen Wr.alda eeuwig dank zeggen, dat hij zijn geest zoo krachtig over onze voorvaderen heeft laten varen. In haar tijd heeft Finda ook een schrift uitgevonden, maar dat was zoo hoogdravend en vol met franjes en krullen, dat de nakomelingen de beteekenis daarvan spoedig verloren hebben. *3) Naderhand hebben zij ons schrift geleerd, met name de Finnen, de Thyriërs en de Krekalanders. Maar zij wisten niet goed, dat het van het Jol gemaakt was en dat het daarom altijd moest geschreven worden met de zon mee. Bovendien wilden zij dat hun schrift voor andere volken onleesbaar zou wezen, omdat zij altijd geheimenissen hebben. Zoodoende zijn zij zeer van de wijs geraakt, dermate, dat de kinderen het schrift van hun ouders bezwaarlijk kunnen lezen, terwijl wij onze alleroudste geschriften even gemakkelijk kunnen lezen als die, welke gisteren geschreven zijn.

Hieronder is het staand schrift, daaronder het loopend schrift, vervolgens de getallen op beide wijzen. (Zie alfabet en cijfers einde § 5. Inleiding.)

Dit staat op alle burchten geschreven.

Vóór de slechte tijd kwam, was ons land het schoonste ter wereld. De zon rees hooger en er was zelden vorst. Aan de boomen en heesters groeiden vruchten en ooft, die nu verloren zijn. Onder de grasplanten hadden wij niet alleen gerst, haver en rogge, maar ook tarwe, die als goud blonk en die men onder de zonnestralen kon bakken. De jaren werden niet geteld, want het eene jaar was even vroolijk als het andere. Aan de eene zijde werden wij door Wr.alda's zee ingesloten, waarop geen volk behalve wij mocht varen, noch kon. Aan de andere zijde werden wij door het breede

*1) Zie einde Inleiding. *2) Zie Toelichtingen No. 10.
*3) Dit slaat op het Egyptische en op het Atlantische hiëroglyphenschrift, maar ook op het Brahmaansche, dat van het Oud-Indische afweek.

hwêr thrvch thàt Finda.s folk navt kvma ne thvradon. fon ovira tichta walda ànd ovir it wilde kwik. by morne paldon wi over et uter.ende thes aster.sê by êvind an thene middelsê.. alsa wi. buta tha littiga. wel twelif grâta swete rin.strama hêdon. vs thrvch Wr.alda jêven vmb vs lând elte to haldane ànd vmb vs wigandlik folk tha wêi to wisana nêi sina sê.

Tha overa thissar rin.strama wrdon tomet algadur thrvch vs folk bisêten âk tha fjelda an thju Rêne fon.t êna enda alont et ôre ende thâ.

To jenst.vr tha Dêna.marka ànd that Juttarlând hêdon wi folk.plantinga mith en burchfâm. dâna wonon wi kâper ànd yser. bijvnka târ pàk ànd svma ôr bihof. to jenst vr vs formêlich West.land thêr hêdon wi Brittanja mith sinâ tin.lâna. Brittanja thàt was thàt lând thêra bannalinga. thêr mith hulpe hjarar burchfâm wêi brith wêron vmbe hira lif to bihâl-dana. thach for that hja navt to bàk kvma ne skolde. warth er êrost en B to fâra hjara stàr priked. tha bana mith râde blod farve ànd tha ôra misdêdar mith blâwe farve. buta ànd bihalva hêdon vsa stjurar ànd kâpljvd mêni loge anda hêinde Krêkalanda ànd to Lydia. in vr. Lydia thêr send tha swarta minniska.

Thâ vs lând sâ rum ànd grât wêre hêdon wi fêlo asondergana nâmon. thêra tham saton bi âsten tha Dêne.marka wrdon Juttar hêten. uthâvede hja tomet navt owers ne dêdon as barn.stên juta. hja tham thêr saton vppa ê.landa wrdon Lêtne hêten. thrvchdam hja mêst al vrlêten lêvadon. alle strând ànd skor hêmar fon.a Dênemarka alont thêre Sànd.fal nw Skelda. wrdon Stjurar. Sêkàmper ànd Angelara hêten. $*_1$) Angelara sa hêton mân to fora tha buta.fiskar vmbe that hja alan mith angel jefta kol fiskton ànd nimmer nên netum. thêra thêr thâna til tha hêinde Krêka.lânda sâton wrdon blât Kad.hêmar hêten thrvch tham hja ninmerthe buta foron. thêra thêr in da Hâga marka sâton thêr anna Twisklanda pâlon wrdon Saxmanna hêten. uthâwede hja inmer wêpned wêron vr thàt wilde kwik ànd vrwildarda britne. thêr to boppa hêdon wi tha nôma Landsâton Mârsata ând Holt jefta Wodsâta. $*_2$)

$*_1$) Bij de Romeinsche geschiedschrijvers: de „Sturii"; de „Sicambri" en de „Angli". Zie ook kaart aan het einde van „Toelichtingen".
$*_2$) Mârsata. Bij de classici: Marsacii, waarop Ottema wijst. Zie einde „Toelichtingen".

Twiskland $*_0$) (Tuïscoland) begrensd, waardoorheen het volk van Finda niet durfde komen, wegens de dichte wouden en het wilde gedierte. Ten Oosten grensden wij tot aan het uiteinde der Oostzee en ten Westen aan de Middellandsche Zee, $*_1$) zoodat wij buiten de kleine rivieren wel twaalf groote zoetwaterstroomen hadden, ons door Wr.alda gegeven om ons land vochtig te houden en om onze zeevaarders den weg naar zijn zee te wijzen.

De oevers van deze stroomen werden bijna allen door ons volk bezet, ook de velden aan den Rijn, van 't eene tot het andere einde toe.

Tegenover de Denemarken en het Juttenland hadden wij volksplantingen met een burchtmaagd. Vandaar wonnen wij koper en ijzer, benevens teer, pek en sommige andere benoodigdheden. Tegenover ons voormalig Westland hadden wij Brittannië met zijn tinlanden. Brittannië was het land der ballingen, die met behulp van hun burchtmaagd weggetrokken waren, om hun leven te redden. Maar opdat zij niet terug zouden komen, werd eerst een B (zie alfabet) in hun voorhoofd geprikt, de verbannenen met roode bloedverf, de andere misdadigers met blauwe verf. $*_2$) Bovendien hadden onze zeelieden en kooplieden menige loods (en/of nederzetting) in de Krekalanden (Italië) en eenige punten aan de Riviera en in Lydia. In Lydia (Lybië) zijn de zwarte menschen. Daar ons land zoo ruim en groot was, hadden wij veel afzonderlijke namen. Die gevestigd waren ten Oosten van de Denemarken, werden Jutten genoemd, omdat zij bijna niet anders deden dan barnsteen ‚jutten'. $*_3$). Die op de eilanden woonden werden Letten genoemd, omdat zij meestal verlaten leefden. $*_4$) Alle strand- en kustbewoners van de Denemarken af tot aan de Sandval, nu Schelde, werden Stuurlieden, (varensgezellen), Zeevechters en Angelaren genoemd. Angelaren (of Angelen) noemde men voorheen de buitenvisschers, omdat zij alleen met ‚angel' of hoekwant vischten, en nooit met netten. Die vandaar tot aan het naaste Krekaland woonden, werden eenvoudig Kadhemers (kadeheemers = kadebewoners) genoemd, omdat zij nooit naar buiten voeren. Die in de Hooge Marken woonden, welke aan de Tuïscolanden grensden, werden Saksmannen $*_5$) genoemd, omdat zij altijd gewapend waren tegen het wilde gedierte en de verwilderde vluchtelingen. Daarenboven hadden wij de namen: Landzaten, Marzaten en Hout- of Woudzaten.

$*_0$) Zie Toelichtingen No. 11.
$*_1$) en $*_2$) Zie Toelichtingen No. 12 en No. 13.
$*_3$) Jutten. Denk aan het Ned. „strandjutten".
$*_4$) Denk aan het Ned. „verletten" = derven.
$*_5$) Sax = mes; Stam: Sak = trekken. Saksers = trekkers.

Ho arge tid kêm.

Hêl thene sümer was svnne àftere wolkum skolen as wilde hja irtha navt ne sja. wind reston in sina bûdar werthrvch rêk ànd stom lik sêla boppa hus ànd polon stand. loft wàrth althus drov ànd dimme. ànd inna tha hirta thêra mànniska was blydskip nach früchd. to midden thisre stilnise fàng irtha a to bêvade lik as hju stàrvande wêre. berga splyton fon ekkorum to spêjande fjvr ànd logha. ôra svnkon in hjra skât del. ànd thêr hju êrost fjelde hêde. hêjade hju berga vppa. Aldland. trvch tha stjûrar Atland hêten. svnk nyther ànd thàt wilde hef stâpton alsa nâka wr berg ànd dêlon that ella vndere sê bidvlwen wêre. fêlo mànniska wrdon in irtha bidobben ànd fêlo thêr et fjvr vnkêmen wêron kêmon thêrnêi innet wêter vm. navt allêna inda landa Finda.s spêidon berga fjvr men âk int Twisk.land. walda bàrnadon thêr.thrvch àfter ekkorum ànd thâ wind dâna wêi kêm. thâ wâjadon vsa landa fvl ask. rinstrâma wrdon vrlêid ànd by hjara mvda kêmon nêja ê.landa fon sand ànd drivande kwik. thrju jêr was irtha alsa to lydande men thâ hju bêter wêre macht màn hjra vvnda sja. fêlo landa wêron vrsvnken ôra uta sê rêsen ànd thàt Twisk.land to fâra.n half.dêl vntwalt. bànda Finda.s folk kêmon tha lêtogha rumtne bifâra. vsa wêi.britne vrdon vrdelgen jefta hja wrdon hjara harlinga. thâ warth wâkandom vs dvbbeld boden. ànd tid lêrd.vs that êndracht vsa stàrikste burch is.

Thit stêt inna Wara.burch by thêre Alde.ga.mvda wryt.

Thju Wâra.burch nis nên fâmna.burch. men thêr in wrdon alla uthêmeda ànd vrlandeska thinga wârath. thêr mithbrocht binne thrvch tha stjûrar. hju is thri pêla thàt is en half ty sûdward fon Mêdêa.sblik lêgen. alsa is thàt fôrword. berga nygath thinna krunna. wolka ànd strâma wên. jes. Skênland blôst, slâvona folka stôppath vppa thin klât... o. Frya.

Alsa is thju skêdnesse.

100 ànd 1 jêr nêi that âld.land svnken is. kêm thêr ut.et âsta en folk wêi. thàt folk was vrdrêven thrvch en ôther folk. àfter vs Twisk.land krêjon hja twispalt. hja skifton hjara

Hoe de kwade tijd kwam.

Heel den zomer had de zon achter de wolken gescholen, als wilde zij de aarde niet zien. De wind rustte in zijn holen, waardoor rook en damp als zuilen boven huis en poelen stonden. De lucht werd daardoor betrokken en heiïg en in de harten der menschen was blijdschap noch vreugde. Te midden van deze stilte begon de aarde te beven, alsof zij aan het sterven was. De bergen spleten uiteen om vuur en vlam te spuwen. Andere zonken op hun grondvesten neer en waar eerst velden waren, hief de aarde nu bergen omhoog. Aldland, door de zeelieden Atland *1) genoemd, verzonk en de woeste golven trokken zoo ver over bergen en dalen, dat alles door de zee bedolven werd. Vele menschen werden in de aarde begraven en velen, die aan het vuur ontkomen waren, kwamen daarna in het water om. Niet alleen in het land van Finda spuwden de bergen vuur, maar ook in het Tuïscoland (Twiskland). Wouden brandden daardoor achter elkander af en toen de wind daar vandaan kwam, waaiden onze landen vol asch. Stroomen werden verlegd en bij hun mondingen kwamen nieuwe eilanden van zand en drijvend vee. Drie jaren was de aarde zoo aan het lijden, maar toen zij beter werd, kon men haar wonden zien. Vele landen waren verzonken en andere uit de zee opgerezen en het Tuïscoland (Twiskland) voor de helft ontwoud. Benden Findavolk kwamen de leege ruimte bezetten. Onze (vroeger) weggetrokkenen werden verdelgd, of zij werden hun bondgenooten. Toen werd waakzaamheid ons dubbel geboden en de tijd leerde ons, dat eendracht onze sterkste burcht is.

Dit staat op de Waraburcht bij Aldegamonde *3) gegrift.

De Waraburcht *2) is geen maagdenburcht, maar daarin werden alle uitheemsche en buitenlandsche dingen bewaard, die meegebracht zijn door de zeelieden. Zij is drie palen, dat is een halftij (3 uur gaans) ten Zuiden van Medeasblik gelegen. Aldus luidt de zegswijze: „Bergen neigt uw kruinen, wolken en stroomen weent. Ja, Schoonland *4) bloost. Slavenvolken stappen op uw kleed, o Frya!"

Zoo is de geschiedenis.

100 en 1 jaar *5) nadat Aldland verzonken was, kwam er uit het Oosten een volk. Dat volk was verdreven door een ander volk. Achter ons Tuïscoland, kregen zij twist; zij scheidden zich

*1) Het Frya-Atlantis.
*2) wâra is dan ook van denzelfden stam als het Ned. ‚bewaren' d.w.z. het is hetzelfde woord. Hier dus zooveel als „Rijksmuseum" en „Rijksplantentuinen".
*3) Aldergamonde. Ouddorp (Alderga) bij Alkmaar.
*4) Schoonland = Skonen, toentertijd Skênland = Skandinavië.
*5) 2193—101 = 2092 v. Chr.

selva an twam hâpa. ek hêr gvng sines wêiges. fon.t êne dêl nis nên tâl to vs ne kêmen. men thàt ôre dêl fyl àfter to vs Skên.land. Skên.land was sunnich bifolkath. ând anda àfter.kâd thàt sunnichste fon al. thêrvmbe machton hja.t svnder strid wrwinna. ànd uthâwede hja ôwers nên lêth ne dêdon. nildon wi thêrvr nên orloch hâ. nw wi hjam hàvon kànna lêred. sâ willath wi ovir hjara sêda skriwa. àfternêi ho.t vs mith hjam forgungen is.. thàt folk was navt ne wild lik fêlo slachta Finda.s. men ê.lik anda Egipta.landar. hja hàvath prestera lik tham. ànd nw hja kàrka hàve. âk byldon. tha prestera send tha engosta hêra. hja hêton hjara selva Mâgjara. hjara aller ovirste hêt Magy. hy is hâved.prester ànd kêning mith ên. allet ôre folk is nul in.t siffer ànd êllik ànd al vnder hjara weld. thàt folk nêth navt ênis en nôme. thrvch vs send hja Finna hêten. hwand afskên hjare fêrsta algadur drov ànd blodich send. thach send hja thêr alsa fin vp. that wi thêr bi àfter stâne. forth ne send hja navt to binydane. hwand hja send slâvona fon tha presterum ànd jeta fül àrger fon hjara mêninga. hja mênath that ella fvl kvada gâston is. thêr inda mànniska ànd djara gluppe. men fon Wr.alda.s gàst nêton hja nawet. hja hàvath stêne wêpne. tha Magjara kâpra. tha Magjara tellath that hja tha àrge gâston banna ànd vrbanna mügon. thêr.vr is.t folk ôlan in ange frêse ànd vppera wêsa nis ninmer nên blydskip to bisjan.... thâ hja god sêten wêron sochten tha Magjara athskip bi vs. hja bogadon vp vsa tâl ànd sêdum. vp vs fja ànd vppa vs ysere wêpne. thêr hja gêrn to fori hjara goldun ànd sulvere syrhedum wandela wilde. ànd hiara tjoth hildon hja immerthe binna tha pêlon... men thàt vrskalkton vsa wâkendom. achtantich jêr forther. just wêr et jol.fêrste. thêr kemon hja vnwarlinge lik snêi thrvch storne.wind drêwen ovir vsa landa to runnande. thêr navt flya machton wrdon vrdên. Frya wàrth anhropen. men tha Skên.lander hêdon hira rêd warlâsed. thâ wrdon kràfta sâmlath. thri pêlun fon Goda.his burch wrdon hja wither stonden. tha orloch bilêv.. Kât jefta Kâter.inne) $*_1$) alsa hête thju fâm thêr burch.fâm to Goda burch was. Kât was stolte ànd hâchfâranda thêrvmbe ne lêt hju nên rêd ni follistar anda Moder ne frêja. men thâ tha burch.hêra thàt fâta. thâ svndon hja selva bodon nêi Tex.lând

$*_1$) Dit is een toevoegsel van den afschrijver, die overigens dit hoofdstuk blijkbaar ietwat slordig schijnt te hebben afgeschreven.

in twee groepen en elk ging zijns weegs. Van het eene gedeelte is geen bericht tot ons gekomen, maar het andere deel viel achter in ons Schoonland. Schoonland was schaars bevolkt en aan den achterkant het dunst van al. Daarom konden zij het zonder strijd overwinnen, en daar zij anders geen kwaad deden, wilden wij daarom geen oorlog hebben. Nu wij hen hebben leeren kennen, willen wij over hun zeden schrijven en daarna hoe het ons met hen vergaan is. Het volk was niet woest, gelijk vele geslachten van Finda, maar het is zooals de Egyptenaren, zij hebben priesters, evenals deze, en nu zij kerken hebben, ook beelden. De priesters zijn de eenige heeren, zij noemen zich zelf Magjaren, hun overste heet Magy, hij is opperpriester en meteen koning $*_1$), al het andere volk heeft geen van allen iets in te brengen en allen zijn in hun macht. Het volk heeft niet eens een naam. Door ons worden zij Finnen) $*_2$) genoemd, want ofschoon hun feesten allemaal treurig en bloedig zijn, gaat het daar toch zoo fijn toe, dat wij daarbij ten achter staan. Voorts zijn zij niet te benijden, want zij zijn de slaven van hun priesters, maar nog veel meer van hun meeningen. Zij meenen, dat alles vol is van booze geesten, die in de menschen en dieren sluipen, maar van Wr.alda's geest weten zij niets. Zij hebben steenen wapens, de Magjaren koperen. De Magjaren vertellen, dat zij de booze geesten kunnen bannen en verbannen, daarover is het volk steeds in bange vrees en op hun gelaat is nooit blijdschap te zien.

Toen zij goed en wel gezeten waren, zochten de Magjaren vriendschap met ons, zij roemden onze taal en zeden, ons vee en onze ijzeren wapens, die zij gaarne voor hun gouden en zilveren sieraden wilden ruilen en hun volk hielden zij altijd binnen de palen en dat verschalkte onze waakzaamheid.

Tachtig jaar later, juist was het Jolfeest, kwamen zij onverwachts, als sneeuw door een stormwind opgedreven, over onze landen aanstormen. Die niet vluchten konden, werden gedood. Frya werd aangeroepen, maar de Schoonlanders hadden haar raad verwaarloosd. Toen werden krachten verzameld en drie palen van Godasburcht werden zij wederstaan. De oorlog duurde voort. Kaat, zoo heette de vrouwe, die burchtvrouw op Godasburcht was. $*_3$) Kaat was trotsch en hooghartig, daarom liet zij noch raad, noch helpers aan de Moeder vragen. Maar toen de burchtheeren dat inzagen, zonden zij zelf bood-

$*_1$) Zuiver Atlantide instelling. $*_2$) De Finnen noemen zich „Suomi". De uitleg eenige regels verder is dus correct. „Suomi" beteekent: **„De Stam"** voor zoover kan worden nagegaan. De gewonere woorden in het Finsch zijn verwant aan het Turksch, de hoogere aan het Hongaarsch (Madzjaarsch), of Magiaarsch. Dit geldt thans nòg.

$*_3$) Godasburcht = Gothenburg.

nêi thêre Moder thâ. Minna alsa was thêre Moder.is nôme. lêt âla tha stjûrar mânja ànd âl et ôthera jongk.folk fon âst. fly.land ànd fon tha Dênne.markum. ut thesse tochte is thju skydnese fon Wodin bern sa.r vppa burgum writen is ànd hir êskrêven.... Anda Alder.gâmude thêr reste en alde sêkàning. Sterik was sin nôme ànd tha hrop vr sina dêda was grât. thisse alde rob hêde thrê nêva. Wodin thene aldeste hêmde to Lumka.mâkja by thêre E.mude to âst fly.land by sin eldrum t.us. ênes was er hêrman wêst. Tünis ànd Inka wêron sêkàmpar ànd just nw bi hjara fâderja anda Alderga.mude t.vs. as tha jonga kàmpar nw bi ekkôrum kêmon kêron hja Wodin to hjara hêr.man jefta kàning ut. ànd tha sê.kàmpar kêron Tünis to.ra sê.kàning ànd Inka to hjara skelte bi thêr nacht. tha stjurar gvngon thâ nêi tha Dênne.marka fâra. thêr nâmon hja Wodin mith sin wigandlika land.wêr in. Wind was rum ànd alsa wêron hja an en âmering *1) to Skên.land. thâ tha northeska brotha ra selva by.m fogath hêde dêlde Wodin sin weldich hêr an thri wiga. Frya was hjara wêpen hrop ànd sâ hi bàkward sloch. tha Finna ànd Mâgjara as of et bàrn wêron. thâ thene Mâgy fornôm ho sin ljvd al ombrocht wrdon. thâ sand hi bodon mith stàf ànd krone. hja sêidon to Wodin. o. thv alra grâteste thêra kàningar. wi send skeldvch thach al hwat wi dên hàve is ut nêd dên. je mêne that wi jvw brothar willengklik anfat hàve. men wi send thrvch vsa fyanda forth.fêtereth ànd thi alle send vs jeta vppa hakka. wi hàvath often helpe an thinre burch.fâm frêjath. men hja neth vs navt ne meld. thene Mâgy sêith sa hwersa wi ekkôrum to tha hàlte vrdva sâ skilun tha wilda skep.hàrdar kêmon ànd vs algadur vrdva. thene Mâgy heth fül rikdom. men hi heth sjan that Frya weldiger is as al vsa gâston et sêmine. hi wil sin hâved in hira skât del ledsa. thv bist thene wigandlikste kàning irtha.s thin folk is fon yser. warth vsa kàning ànd wi alle willath thin slâvona wêsa. hwat skolde that êr.rik fâr i wêsa aste tha wilda wither to bàk driwa koste. vsa sêfyra skoldet rond.blêsa ànd vsa mâra skoldon jv vral fârut gâ.

Wodin was sterik wost ànd wigandlik men hi nas navt klâr sjande. thêr.thrvch wàrth i in hjara mêra fvngen ànd thrvch thene Mâgy kroneth. rju fêlo stjurar ànd landwêrar tham thisse kêr navt ne sinde. brûdon stolkes hinne. Kât mith nêmande. men Kât thêr navt to fâra thêre Moder ner to fâra

*1) Amering, nog in W.-Friesland in gebruik. In 'n amering = in een oogwenk. (Ook Ottema wijst hierop).

schappers naar Texland tot de Eeremoeder. Minna, zoo was de naam van de Moeder, liet alle zeelieden oproepen en alle andere jonge mannen van Oost Vlieland en van de Denemarken. Uit deze tochten is de geschiedenis van Wodin ontstaan, die op de burchten gegrift is, en hier wordt beschreven.

Aan de Aldergamonde daar rustte een oude zeekoning, Sterik was zijn naam, en de roep van zijn daden was groot. Deze oude rob had drie neven: Wodin *1) de oudste woonde te Lumkamakja bij de Eemond *2) in Oost Vlieland bij zijn ouders. Eenmaal was hij heerman geweest. Tunis en Inka waren zeestrijders en toevallig bij hun oom in Aldergamonde. Toen nu de jonge soldaten bij elkander kwamen, kozen zij Wodin tot hun legerleider of koning en de zeesoldaten kozen Tunis tot hun zeekoning en Inka tot hun schout-bij-nacht. De zeelieden gingen toen op Denemarken varen. Daar namen zij Wodin met zijn krijgshaftige landweer aan boord. De wind was ruim en zoo waren zij in een ommezien in Schoonland. Toen de Noordsche broeders zich bij hem gevoegd hadden, deelde Wodin zijn geweldig leger in drie wiggen. „Frya" was hun wapenroep en zoo sloeg hij de Finnen en Magjaren terug alsof het kinderen waren. Toen de Magy vernam, hoe zijn manschappen overal omgebracht werden, zond hij afgezanten met staf en kroon. Zij zeiden tot Wodin: o gij allergrootste der koningen, wij zijn schuldig, doch al wat wij gedaan hebben, is uit nood gebeurd. Gij meent, dat wij uw broeders met moedwil aangegrepen hebben, maar wij zijn door onze vijanden voortgegeeseld en die zitten ons nog op de hielen. Wij hebben dikwijls aan uw burchtmaagd hulp gevraagd, maar zij heeft zich om ons niet bekommerd. De Magy zegt: indien wij elkander voor de helft vermoorden, dan zullen de wilde schaapherders komen en ons allen vermoorden. De Magy heeft vele rijkdommen, maar hij heeft gezien, dat Frya veel machtiger is dan al onze geesten te zamen. Hij wil zijn hoofd in haar schoot leggen. Gij zijt de krijgshaftigste koning der aarde, uw volk is van ijzer. Word onze koning en wij allen zullen uw slaven wezen. Wat zou dat eervol voor u wezen, als ge de wilden weer terug kondt drijven, onze bazuinen zouden het rondblazen en onze berichten zouden U overal voorafgaan. Wodin was sterk, woest en krijgshaftig, maar hij was niet helder van inzicht, daardoor werd hij in hun strikken gevangen en door den Magy gekroond. Zeer velen van de zeelieden en den landweer, dien deze keuze niet naar den zin was, vertrokken in stilte, Kaat medenemende. Maar Kaat, die noch voor

*1) Wodin, eigenlijk „Odin". „Wodan" is Saksisch. Odin is de bekende vergoddelijkte held uit de Noordsche sagen o.a. uit de Edda. In de Noordsche sagen treedt hij reeds als godheid op.

*2) Eemonde = Embden.

thêre mêna acht forskine nilde. jompade wr bord. thâ kêm storne.wind ànd fêtere tha skêpa vppa skorra fonna Dene.markum del svnder enkel man to mistane. àfternêi hàvon hja tha strêt Kât.s.gat hêten. thâ Wodin kroned was gvng.er vppa wilda lôs. thi wêron al rutar. lik een hêjel.buje kêmon hja ajn Wodin.is hêr. men lik en twyrne.wind wendon hja omme ànd ne thvradon na wither forskina. as Wodin nw to bàk kêm jav thene Mâgy him sin toghater to.n wif. àfternei wàrth.i mith krûdon birêkad. men thêr wêron tawer.krûdon mong. hwand Wodin warth bi grâdum alsa sêr vrmêten. that.i Frya ànd Wr.alda.s gâst mis kàna ând spota thvrade. thawhyla hi sin frya hals bog to fâra falska drochten.likande byldum. sin rik hilde sjvgun jêr thâ vrdwind.er. thene Mâgy sêide that.er among hjara godon vpnimeth wêre ànd that hi fon thêr over hjam welda men vs folk lakton vmbe sin tâl. thâ Wodin en stût wêi wêst hêde kêm thêr twispalt. wi wildon en ôra kàning kjasa. men thàt nilde thene Mâgy navt ne hengja. hi wêrde that et en rjucht wêre. him thrvch sina drochtne jêven. buta ànd bihalva thissa twist. sa was thêr jet.ên emong sin Mâgjara ànd Finna. thêr Frya ner Wodin êra navt nilde. men thi Mâgy dêde as.t im sinde hwand sin toghater hêde en svn bi Wodin wvnen. ànd nw wilde thene Mâgy that thisse fon en hâge kom.of wêsa skolde. thahwyla alle sanade ànd twista. krônade hi thene knâp to kàning ànd stàlade hin sels as foged ànd fora.mond jefta rêd.jêvar an. thêra thêr mâr hildon fon hjara balg as fon thàt rjucht. tham lêton him bidobba. men tha goda brûdon wêi. fêlo Mâgjara flodon mith hjara ljvda bàk ward. ànd tha stjurar gvngon to skip ànd en hêr fon drista Finna gvngon as rojar mitha . . . .

Nw kvmath tha skêdnese fon nêf Tünis ànd sin nêf Inka êrost rjucht vppet pat.

Thit ella stêt navt allêna vpper Wâra.burch men âk to thêre burch Stavja thêr is lidsen àftere hava fon Stâvre.

Tha Tünis mith sinum skêpum to honk kêra wilde gvng.i thet forma vppa Dênne.marka of. men hi ne macht thêr navt ne landa. thât hêde thju Moder bisjowath. âk et Fly.land ne macht.er navt ne landa ànd forth nàrne. hi skold alsa mith sinum ljvdum fon lek ànd brek omkomth hàve thêr vmbe gvngon hja thes nachtis tha landa birâwa ànd fâra bi dêi. alsa alinga thêre kâd forth.farande kêmon hja to thêre folk

de Moeder, noch voor de algemeene vergadering wilde verschijnen, sprong overboord. Toen kwam de stormwind en geeselde de schepen op de schorren van de Denemarken, zonder één enkel man te missen. Later hebben zij die straat het Kattegat (Katsgat) genoemd.*[1]) Toen Wodin gekroond was, ging hij op de wilden los. Het waren allen ruiters. Als een hagelbui vielen zij op Wodin's leger aan, maar als een dwarrelwind keerden zij om en durfden nooit meer te verschijnen. Toen Wodin nu terugkwam, gaf de Magy hem zijn dochter tot vrouw. Daarop werd hij met kruiden bewierookt, maar er waren tooverkruiden bij, want Wodin werd van lieverlee zoo vermetel, dat hij Frya en Wr.alda's geest durfde miskennen en bespotten, terwijl hij zijn vrije hals boog voor de valsche, afgodische beelden. *[2]) Zijn rijk duurde zeven jaar, toen verdween hij. De Magy zeide, dat hij onder hun goden was opgenomen en dat hij vandaar over hen heerschte, maar ons volk lachte om zijn taal. Toen Wodin een tijdje weg was geweest, kwam er tweedracht. Wij wilden een anderen koning kiezen, maar dat wilde de Magy niet dulden. Hij beweerde, dat het een recht was, hem door zijn afgoden gegeven. Maar buiten en behalve deze twist, was er nog een tusschen de Magjaren en Finnen, die Frya noch Wodin wilden eeren, maar de Magy deed wat hem zinde, want zijn dochter had bij Wodin een zoon gewonnen en nu wilde de Magy dat deze zoon van hooge komaf zou wezen. Terwijl allen keven en twisten, kroonde hij den knaap tot koning en stelde zichzelf tot voogd en tutor of raadgever aan. Zij, die meer hielden van hun buik dan van het recht, lieten hem betobben, maar de goeden trokken weg. Vele Magjaren trokken met hun manschappen terug, de zeelieden gingen scheep en een leger van stoutmoedige Finnen ging als roeiers met hen mee.

Nu komen de geschiedenissen van neef Tunis en zijn neef Inka eerst recht aan bod.

Dit alles staat niet alleen op de Waraburcht, maar ook op de burcht Stavia, die gelegen is achter de haven van Staveren.

Toen Tunis met zijn schepen naar huis wilde keeren, ging hij eerst op de Denemarken af, maar hij mocht daar niet landen, dat had de Moeder bestierd. Ook te Vlieland mocht hij niet landen en voorts nergens. Hij zou zoo met zijn manschappen van kommer en gebrek omgekomen zijn. Daarom gingen zij 's nachts aan land om te rooven en voeren bij dag verder. Zoo langs de kust voortvarende, kwamen zij aan de

*[1]) Ze Toelichtingen No. 14.

*[2]) Er staat „drochten.likande" = „op heerschers gelijkende", dus niet „gedrochtelijke". Intusschen is ons woord „gedrocht" van „drochte(en)" afgeleid en het oude Ned. woord „drost" (=heer).

planting Kâdik. althus hêton vmbe that hjara have thrvch êne stênene kâdik formath was. hir selladon hja allerhanne lif.tochta men Tütja thju burch.fâm nilde navt dâja that hja.ra selva nither setta. thâ hja rêd wêron krêjon hja twist. Tünis wilde thrvch thju strête fon tha middel.sê vmbe to fârane fâr tha rika kàning fon Egiptalandum. lik hi wel êr dên hêde. men Inka sêide that.i sin nocht hêde fon al et Finda.s folk. Inka mênde that er by.skin wel en hach dêl fon ât.land by wysa fon ê.land vrbilêwen skolde wêsa thêr hi mith tha ljvdum frêthoch lêva machte. as tha bêda nêva.t.althus navt ênes wrde koste. gvng Tünis to ànd stek en râde fône in.t strând ànd Inka êne blâwe. thêr àfter macht jahwêder kjasa hwam ek folgja wilde. ànd wonder. by Inka thêr en gryns hêde vmbe tha kàningar fon Finda.s folk to thjanja hlipon tha mâsta Finna ànd Mâgjar ovir. as hja nw thàt folk tellath ànd tha skêpa thêr nêi dêlath hêde. tha skêdon tha flâta fon ekkorum. fon nêf Tünis is àfternêi tâl kêmon fon nêf Inka ninmer.

Nêf Tünis for allinggen thêre kâd al thrvch thju porte thêre middel.sê. tha atland svnken is. was.t.inna middel.sê ra owera âk àrg to gvngen. thêrthrvch wêron thêr fêlo mànniska fon.t Finda.s land nêi vsa hêinde ànd fêre Krêka.landa kvmen. ànd âk fêlo fon Lyda.his land. thêr àjn wêron âk fêlo fon vs folk nêi Lyda.s land gvngen. thàt ella hêde wrocht that tha hêinde ànd fêre Krêkalanda far thàt weld thêre Moder vrlêren was. thêr hêde Tünis vp rêkned thêrvmbe wilde hi thêr en gode hâve kjasa ànd fon thêr ut fara rikka forsta fâra. men thrvchdam sine flâte ànd sin folk sa wanhâven utsagon. mêndon tha Kâdhêmer that hja râwera wêron. ànd thêrvmbe wrdon hja vral wêrath. tha to tha lesta kêmon hja an to Phonisivs kâd. that wêre 100 ànd 93 jêr nêi âtland svnken is. nêi bi thêre kâd fvndon hja en êland mith twam diapa slinka alsa.t as thrju êlanda utsach. vpp.et midloste thêra. stâldon hja hjara skula vp. àfternêi bvwadon hja thêr en burchwal om to. as hja thêr an nw en nôme jêva wilde. wrdon hja vnênes. svme wild et Frya.s.burch hêta. ôra Nêf.tünja. men tha Mâgjara ànd tha

volksplanting Kadijk. *1) Hier kochten zij allerhande leeftocht, maar Tuuntje de burchtmaagd wilde niet gedoogen, dat zij zich daar neerzetten. Toen zij gereed waren, kregen zij twist. Tunis wilde door de straat van de Middellandsche Zee, om te varen voor den rijken koning van Egypteland, zooals hij wel eer gedaan had. Maar Inka zei, dat hij zijn bekomst had van al dat Findavolk. Inka meende, dat er misschien wel een hooggelegen deel van Atland, bij wijze van eiland, zou zijn overgebleven, waar hij met zijn manschappen vredig kon leven. Toen de beide neven het dus niet eens konden worden, ging Tunis heen en stak een roode vaan in het strand en Inka een blauwe. Daarna mocht ieder kiezen, wien hij volgen wilde, en o wonder, tot Inka, die er een afkeer van had, om de koningen van Finda's volk te dienen, liepen de meeste Finnen en Magjaren over. Toen zij nu het volk geteld en de schepen daarnaar verdeeld hadden, scheidden de vloten van elkander. Van neef Tunis is naderhand bericht gekomen, van neef Inka nooit meer. *2)

Neef Tunis voer langs de kust door de straat der Middellandsche Zee. Toen Atland aan het verzinken was, was het aan de oevers van de Middellandsche Zee ook erg toegegaan. Daardoor waren er veel van het Findavolk naar onze heinde en verre Krekalandan gekomen en ook veel van Lyda's land. Daarentegen waren ook velen van ons volk naar Lyda's land gegaan. *3) Dat alles had uitgewerkt, dat de heinde en verre Krekalanden voor het oppergezag der Moeder verloren waren. Daar had Tunis op gerekend, daarom wilde hij daar een goede haven kiezen en vandaar uit voor de rijke vorsten varen, maar omdat zijn vloot en zijn volk er zoo haveloos uitzagen, meenden de Kadeheemers (kustbewoners), dat zij roovers waren en daarom werden zij overal geweerd. Doch ten laatste kwamen zij aan de Phoenicische kust, dat was 193 jaren nadat Atland verzonken is. *4) Nabij de kust vonden zij een eiland met twee diepe inhammen, zoodat het er als drie eilanden uitzag. Op het middelste daarvan stelden zij hun schuilplaats op, naderhand bouwden zij daar een burchtwal omheen. Toen zij nu daaraan een naam wilden geven, werden zij het oneens, sommigen wilden het Fryasburcht noemen, anderen Neeftunia, maar de Magjaren en Finnen verzochten, dat het Thyrhis-

*1) Kâdik = Kadijk = dijk, die kade is. Thans Cadiz in Z.Spanje; voorheen Cadix. uitspr. kádieks).

*2) Er zijn bewezen sporen van Inka's aankomst in Z.Amerika, waar hij een Maya-koningstam, die blank was, vormde en zijn naam gaf.

*3) Dus naar de N.Afrikaansche kusten: Marokko, Algiers, Tunis, Lybië, waarvan trouwens nog de sporen zijn te vinden.

*4) 2193—193=2000 v. Chr.

Finna bâdon thàt skolde Thyr.his burch hête. Thyr alsa hêton hja ên hjarar drochtena ànd vppe tham. is jêrdi wêron hja thêr land. to wither.jeld wildon hja Tünis êvg as hjara kàning bikànne. Tünis lêt im bilêsa ànd tha ôra nildon thêrvr nên orloch ne hâ. thâ hja nw god ısâton. thâ sandon hja svme alde stjurar ànd mâgjara ana wâl ànd forthnêi thêre burch Sydon. men thàt forma nildon tha Kâd.hêmar nawet fonra nêta. thv bist fêr.hêmanda swàrvar sêidon hja thêr wi navt hachta ne müge. tha thâ wi hjam fon vsa ysera wêpne vrsella wilde gvng to lersta ella god. àk wêron hja sêr ny. nêi vsa bàrnstênum ànd thàt frêja thêr nêi nam nên ende. men Tünis thêr fàrsjande wêre bârde thàt er nên ysere wêpne ner bàrn ıstêne mâr hêde. thâ kêmon tha kâp.ljvd ànd bâdon hi skolde twintich skêpa jêva. thêr hja alle mith.a finneste wêrum tho hrêda wilde. ànd hja wildon him alsa fêlo ljvda to rojar jêva as.er jêrde. twêlif skêpa lêt.i.to hrêda mith win hvning ànd tomâkad lèther. thêr bi wêron tàmar ànd sitlun mith gold wrtêin sa màn hja ninmer nêde sjan. mith al thi skàt fyl Tünis thàt Fly.mar binna. thi grêva.man fon West.flylând wàrth thruch al thessa thinga bigâstered hi wrochte thàt Tünis bi thêre mvde fon.t Fly.mar en loge bvwa mâchte. àfternêi is thju stêd Almana.land heten ànd tha mark thêr hja àfternei to Wyring.gâ vp wandelja machton tolêt.mark. thju Moder rêde thàt wi ra ella vrkâpja skolde. buta ysere wêpne. men màn ne melde hja navt. thâ tha Thyrjar thus fry spel hêdon. kêmon hja âlan wither.to farand vsa wêron sâ hêinde as fêre vsa ajn sêkàmpar to skâdne. thêràfter is bisloten vpper mêna acht. jêrlikes sjvguh Thyrjar skêpa to to lêtane ànd navt mâr.. . . .

Hwat thêr of wrden is.

Inner northlikste herne fon tha Middel.sê. thêr lêid en ê.land by thêre kàd. nw kêmon hja thàt a kâp to frêjande. thêrvr wàrth ene mêna acht bilêid. Moder.is rêd wàrth vvnnen. men Moder ısach ra lyast fêr of. thêrmbe mênde hju that er nên kwa an stek. thach as wi âfternêi sâgon ho wi misdên hêde hàvon wi thàt ê.land Mis.sellja hêten. hir àfter skil blika ho wi thêr to rêde hêde. tha Gola. alsa hêton. tha sàndalinga.

Afbeelding van een Phoenicische vaas, als tezamen met eenige andere gevonden bij de werkzaamheden aan den afsluitdijk door het Vliemeer (Zuider Zee) door den heer O. Bosker te Hippolytushoef op Wieringen. Zij worden op ten minste 2000 v. Chr. gesteld. Dit is dan geschied door deskundigen, die van het O.L.B. geen weet hebben. Volgens het O.L.B. klopt dit echter óók en is de collectie van den heer Bosker (een zevental vazen) afkomstig van de Phoenicische, Punische en ook Jonische kooplieden, die, zooals het O.L.B. verhaalt met 7 (zeven) schepen per jaar in ons Vliemeer mochten komen, om handel te drijven in alle mogelijke waren. Hiervoor was uitdrukkelijk aangewezen **alléén** de Wieringer markt, die „to.let màrk" heette, d.i. Toelaatmarkt. De vaas is met schelpen begroeid, als gevolg van het lange verblijf onder water. Men pleegt de stijl aan te duiden met „Syrische", wat niets afdoet aan het feit, dat het een Phoenicische vaas is, aangezien de Phoeniciërs deze streken bezetten. Ongetwijfeld moet de „Waraburcht", die in het O.L.B. als ‚museum' wordt beschreven en bij Alderga (Oudorp, W.-Friesl.) stond, veel van dit materiaal hebben bevat.

burcht *[1]) zou heeten. Thyr noemden zij een van hun afgoden en op diens verjaardag waren zij daar geland, als vergelding wilden zij Tunis eeuwig als hun koning erkennen. Tunis liet zich belezen en de anderen wilden daarover geen oorlog hebben. Toen zij daar goed en wel zaten, zonden zij eenige oude zeelieden en Magjaren aan den wal en verder naar den burcht Sydon, maar in het eerst wilden de Kadeheemers niets van hen weten. Gij zijt vreemde zwervers, zeiden zij, die wij niet kunnen achten. Maar toen wij hun van onze ijzeren wapens wilden verkoopen, ging ten laatste alles goed. Ook waren zij zeer begeerig naar onze barnsteen en de vraag daarnaar nam geen einde. Maar Tunis, die vooruit zag, deed alsof hij geen ijzeren wapens noch barnsteen meer had. Toen kwamen de kooplieden en verzochten hem, twintig schepen te geven, die zij allen met de fijnste waren wilden bevrachten en zij wilden hem zooveel roeiers geven als hij wenschte.

Twaalf schepen liet hij bevrachten met wijn, honig en gelooid leer, daarbij kwamen toomen en zadels met goud overtrokken, zooals men ze nooit had gezien. Met heel dien schat viel Tunis het Vliemeer binnen. De grevetman van West-Vlieland werd van al deze dingen verrukt, hij bewerkte dat Tunis bij den mond van het Vliemeer een pakhuis mocht bouwen. Naderhand is die plaats Almanaland (Ameland) genoemd en de markt, waarop zij naderhand te Wieringen ruilhandel mochten drijven: Toelaatmarkt. De Moeder raadde aan, dat wij hun alles zouden verkoopen behalve ijzeren wapens, maar men sloeg geen acht op haar. Daar de Thyriërs dus vrij spel hadden, kwamen zij steeds weer, om onze waren naar heinde en ver te vervoeren, tot schade van onze eigen zeelieden. Daarna is besloten op een algemeene vergadering, jaarlijks zeven Thyrische schepen toe te laten en niet meer.

Wat daarvan geworden is.

In den Noordelijksten hoek van de Middellandsche Zee ligt een eiland bij de kust. Nu kwamen zij dat te koop vragen. Daarover werd een algemeene vergadering belegd. Moeder's raad werd ingewonnen, maar Moeder zag hen liefst ver af. Daarom meende zij, dat er geen kwaad in stak, maar toen wij later zagen, hoe verkeerd wij gedaan hadden, noemden wij dat eiland Mis.sellja. *[2]) Hierna zal blijken, dat wij hiertoe reden hadden.

---

*[1]) Thyr his burch, dus letterlijk: „Thyr z'n burcht". Thyr of Tyr is de eenhandige god, die vaak in de Noordsche sagen voorkomt en een belangrijke rol speelt. Tyr is een vorm van Ty (Tu), n.l. Ty; Tys; Tyr; Ty (4 naamv.)

*[2]) Mis.selja = mis+selja = mis-koopen. Intusschen werd Massilia (Marseille) in 600 v. Chr. door de Phocaeërs gesticht. (Keltoïden)

prestera Sydon.is. tha Gola hêdon wel sjan thet et land thêr skares bifolkad was ànd fêr fon thêr Moder wêre. vmbira selva nw en gode skin to jêvane. lêton hja ra selva in vsa tâl an.a.trowe. wydena hêta. men that wêre bêtre wêst. as hja ra selva fon thêre trowe. wendena nômath hêda. jefta kirt wêi trv.wendne lik vsa stjûrar lêter dên hàve. thâ hja wel sêton wêron tha wandeldon hjara kâp.ljuda skêne kâpre wêpne ànd allerlêja syrhêdon to fara vsa ysere wêpne ànd wilde djara huda. wêrfon in vsa sûder.landa fêlo to bikvma wêron. men tha Gola fyradon allerhâna vvla drochten.lika fêrsta ând to tyande tha kâdhêmar thêre thvch todvan hjarar horiga manghêrtne ànd tha swêt. hêd fon hjara fininnige win. was thêr hwa fon vs folk thêr.et alsa àrg vrbrud hêde. that sin lif in frêse kêm than lênadon tha gola him hul ànd skul ànd foradon him nêi Phonisia. $*_1$) thàt is palm.land. was hi thêr sêten thàn most.i an sina sibba ànd frianda ànd âtha skriwa that.et land sâ god wêre ànd tha mànniska sâ luk.lik as ninmàn hin selva mocht forbylde. a Brittanja wêron rju fêlo manna tha lith wiva. thâ tha Gola that wiston. lêton hja alwêis manghêrtne skâka ànd thessa javon hja tha Britne vmb nawet. thach al thissa manghêrtne weron hjara thjansterum thêr tha bern fon Wr.âlda stolon vmb ar an hjara falske drochtne to jêvane.

NW WILLATH WI SKRIWA VR THA ORLOCH THêRA BURCH.FâMNA KàLTA AND MIN.ERVA àND HO WI THêR THVCH AL VSA SûDER LANDA àND BRITTANJA ANDA GOLA VRLêREN HàVE.

Bi thêre Sûder.rên.mvda ànd thêre Skelda. thêr send svgun à.landa. nômath nêi Frya.s sjvgum wâk.fâmkes thêre wêk. middel vppet êne àland is thju burch Walhallagara. inut tha wâgrum thêra is thju folgjande skêdnesse writen. thêr bvppa stêt..lês..lêr ànd wâk..

563 jêr nêi aldland svnken is. sat hir en wise burch.fâm. Min.erva was hira nôma. thrvch tha stjûrar Ny.hel.lênja tonômath. this tonôma was god kêren. hwand tha rêd thêr hju

$*_1$) Deze „ph” is evenals voren van den afschrijver. De Fryas schreven „fonisia”.

De Golen, zoo heetten de zendelingpriesters van Sydon $*_1$), hadden wel gezien dat het land daar schaars bevolkt was en ver van de Moeder. Om zich nu een goeden schijn te geven, lieten zij zich in onze taal ‚aan den trouw gewijden’ $*_2$) heeten, maar het was beter geweest, als zij zich ‚van den trouw afgewenden’ genoemd hadden of kortweg „Trouwenden” zooals onze zeelieden later gedaan hebben.

Toen zij goed en wel gezeten waren, ruilden hun kooplieden schoone koperen wapens en allerlei sieraden tegen onze ijzeren wapens en huiden van wilde dieren, waarvan er in onze Zuidelijke landen veel te verkrijgen waren. Maar de Golen vierden allerhande euvele afgodische feesten en verlokten de Kadeheemers met hun wulpsche meisjes en de zoetheid van hun venijnigen wijn. Was er iemand van ons volk, die het zoo erg verbruid had, dat zijn leven in gevaar kwam, dan verleenden de Golen hem onderdak en schuilplaats, en voerden hem naar Phoenicië, dat is Palmland. Was hij daar, dan moest hij aan zijn bloedverwanten, vrienden en kennissen schrijven, dat het land zoo goed was en de menschen zoo gelukkig, als niemand zich kon indenken. In Brittanië waren zeer veel mannen, maar weinig vrouwen. Toen de Golen dat wisten, lieten zij overal meisjes schaken en deze gaven zij aan de Britten voor niets. Maar al deze meisjes waren hun dienaressen, die kinderen van Wr.alda stalen om ze aan hun valsche afgoden te geven.

NU WILLEN WIJ SCHRIJVEN OVER DEN OORLOG DER BURCHTMAAGDEN KAELTA EN MINERVA EN HOE WIJ DAARDOOR ALLE ONZE ZUIDELIJKE LANDEN EN BRITTANIë AAN DE GOLEN $*_3$) VERLOREN HEBBEN.

Bij de Zuider Rijnmond en de Schelde daar zijn zeven eilanden, genoemd naar Frya's zeven waakmeisjes van de week. Midden op het éene eiland is de burcht Walhallagara $*_4$), en van de wanden dier burcht is de volgende geschiedenis afgeschreven. Daarboven staat: lees, leer en waak.

563 jaar $*_5$) nadat Atland verzonken was, zat hier een wijze burchtmaagd, Minerva was haar naam, door de zeelieden bijgenaamd Nyhellenia $*_6$) Deze bijnaam was goed gekozen, want

$*_1$) Golen, dus Kelten en indien priesters, dus Druïden. Golen, Galli, Galliërs, Gaulois. (Galaten). Inderdaad is uit de geschiedenis van Etrusken en Apuliërs bekend, dat rondom en bij genoemde volkeren, Keltische koloniën waren.
$*_2$) Trowe.wydena; trowydne; troydne; droydne, druydne = druïden.
$*_3$) Zie Toelichtingen No. 15.
$*_4$) Middelburg. Zie Toelichtingen No. 16.
$*_5$) 2193—563 = 1630 v. Chr.
$*_6$) Behandeld in de Inleiding.

lênade was ny ànd hel bvppa alle ôtherum.. Overa Skelda etêre Flyburch sat Syrhêd. thjus fâm was fvl renka. skên was r.anhlith ànd kwik was hjra tvnge men thi rêd thêr hju jef was immer in thjûstere worde. thêr vmbe warth hju thrvch tha stjûrar Kàlta hêten. tha landsâta mênadon that et en êrnôma wêre.. Inna ûtroste wille thêre vrsturvene Moder. stand Rôsa.mvda thet forma. Min.erva thet twêde ànd Syrhêd thet thredde as folgstere biskreven. Min.erva nêde thêr nên wit fon. men Syrhêd was.er thrvch knaked. lik en wr.landeske forstine wilde hju êrath frêsath ànd bêden wêsa. men Min.erva wilde enkel minth wêsa. to tha lesta kêmon alle stjûrar hjri hjara held bjada selva fon tha Dena.marka ànd fon.t Flymàr. that vvnde Syrhêd. hwand hju wilde bvppa Min.erva utminthja. til thju màn en grâte thànk ovir hjra wâkendûm hàva skolde. myk hju ennen hôna vpper fâne. thâ gvng Min.erva to ànd myk $*_{1}$) en hàrder.hvnd ànd en nacht.ul in vppira fâne. thene hvnd sêide hju wâkth ovir sin hêr ànd ovira kidda ànd thene nacht.ul wâkth ovira fjelda til thju hja thrvch tha musa navt vrden ne wrde. men thene hôna neth far nimman frjundskip. ànd thrvch sin vntocht ànd hâch.fârenhêd is er vaken thene bâna sinra nêista sibba wrden. as Kàlta sach that er wàrk falikant ut kêm. to gvng hju fon kwad to àrger. stolkes lêt hju Mâgjara to hjri kvma vmbe tâwery to lârane. as hju thêr hjra nocht fon hêde. werpte hju hjra selva anda àrma thêra Golum. thach fon al thi misdêdon ne macht hju navt bêtre ne wrde. as hju sach that tha stjûrar mâr ànd mâr fon iri wêke tha wilde hju ra thrvch frêse winna. was tha mône fvl ànd thene sê vnstumich than hlip hju over et wilde hef. tha stjurar to hropande that hja alle skolde vrgân sahwersa hja hjri navt anbidda nilde. forth vrblinde hju hjra âgum hwêr thrvch hja wêter fori land ànd land fori wêter hildon. thêrthrvch is mâni skip vrgvngen mith màn ànd mus. vppet forma wêrfêste tha al hjra landsâta wêpned wêron. lêt hju bàrga bjar skànka in thàt bjar hêde hju tâverdrank dên. as et folk nv algâdur drunken wêre gvng hju bvppen vp hjra stridhros standa to lênande mith hjra hole tojenst hjra spêri. môrne.râd ne kv navt skêner. tha hja sach that alle ôgon vpper fàstigath wêron. êpende hju hjra wêra ànd kêth. svnum ànd thogatrum Frya.s. i wêt wel thàt wi inna lerste tyd fül

$*_{1}$) In Zeeland en in Z.Ned. over het algemeen zijn nog steeds de vormen „miek" en „biek" voor ‚maakte' en ‚bakte' in gebruik. In Vlaanderen trouwens ook.

den raad, dien zij verleende was nieuw en helder boven alle andere.

Over de Schelde op de Vliedburcht, zat Sierheed. $*_{0}$) Deze burchtmaagd zat vol streken. Schoon was haar gelaat en rad haar tong, maar den raad dien zij gaf, was altijd in duistere woorden vervat. Daarom werd zij door de zeelieden Kàlta genoemd. De landzaten meenden, dat het een eerenaam was. $*_{1}$) In den uitersten wil der overleden Moeder stond Rosamonde als eerste, Minerva als tweede en Sierheed als derde opvolgster beschreven. Minerva had daar geen weet van, maar Sierheed was erdoor geknakt. Evenals een buitenlandsche vorstin wilde zij geëerd, gevreesd en aanbeden, Minerva alleen bemind zijn. Ten laatste kwamen alle zeelieden haar hulde bieden, zelfs van de Dennemarken en van het Vliemeer. Dat kwetste Sierheed, want zij wilde boven Minerva uitmunten. Opdat men een grooten dunk van haar waakzaamheid zou hebben, maakte zij een haan $*_{2}$) op haar banier. Toen ging Minerva heen en maakte een herdershond en een nachtuil op heur banier.$*_{3}$) De hond, zeide zij, waakt voor zijn heer en over de kudde en de nachtuil waakt over de velden, opdat zij niet door de muizen verwoest worden, maar de haan heeft voor niemand vriendschap en door zijn ontucht en zijn hoogvaardigheid is hij vaak de moordenaar van zijn naaste bloedverwanten geworden. Toen Kàlta zag, dat haar werk verkeerd uitkwam, kwam zij van kwaad tot erger. In stilte liet zij Magjaren bij zich komen om toovenarij te leeren. Toen zij daarvan haar bekomst had, wierp zij zich in de armen der Golen, maar van al die misdaden werd zij niet beter. Toen zij zag, dat de zeelieden meer en meer van haar vervreemdden, wilde zij hen door vrees winnen. Was het volle maan en de zee onstuimig, dan liep zij over den wilden vloed, de zeelieden toeroepend, dat zij allen zouden vergaan, indien zij haar niet wilden aanbidden. Voorts verblindde zij hun oogen, waardoor zij water voor land en land voor water hielden. Daardoor is menig schip met man en muis vergaan. Op het eerste krijgsfeest, toen al haar landgenooten gewapend waren, liet zij hun tonnen bier schenken. In dat bier had zij een tooverdrank gedaan. Toen nu heel het volk dronken was, ging zij boven op haar strijdros staan met het hoofd tegen haar speer geleund. Het morgenrood kon niet schooner zijn. Toen zij zag, dat aller oogen op haar gevestigd waren, opende zij haar lippen en sprak uitdrukkelijk: Zoons en dochters van Frya, gij weet wel, dat wij in den laatsten tijd veel schade

$*_{0}$) Sierheed = sieraad. Zie Toelichtingen No. 17.

$*_{1}$) De naam Kàlta werd in de Inleiding behandeld.

$*_{2}$) De welbekende „Gallische" haan in lateren tijd. Hier de Keltische haan (Atlantide).

$*_{3}$) Op één der in de Inleiding besproken votiefsteenen van Nahelennia komt dan ook een hond voor.

lek ànd brek lêden hàve. thrvchdam tha stjûrar navt lônger kvme vmb vs skrif filt to vrsella. men i nête navt hwêr thrvch et kvmen is. lông hàv ik my thêr vr inhalden thach nv kàn.k.et navt lônger ôn. hark then frjunda til thju i wêta müge hwêrnêi i bita mêi. anda ôra syde thêre Skelda hwêr hja tomet tha fêrt fon alle sêa hàve thêr mâkath hja hjvd dêgon skrif.filt fon pompa.blêdar. thêr.mith sparath hja linnent ut ànd kànnath hja vs wel miste.. Nêidam thàt skrif filt mâkja. nv alti vs grâteste bidriv wêst. is. sâ heth thju Moder wilt that màn.et vs lêta skolde. men Min.erva heth al.et folk bihexnath. jes bihexnath frjunda. ivin as al vs fja thàt làsten sturven is. er.ut mot.et. ik wil thi tella. nas.k.nên burch.fâm ik skold.et wel wêta. ik skolde thju hex in hjara nest vrbarne. thâ hju thi lerste worda ut hêde spode hju hjra selva nêi hjra burch tha. men thàt vrdrvnken folk was althus dênera bigâstered thàt et vr sin rêde navt mocht to wâkane. in dvl.dryste iver gvngon hja overa Sand.fal ànd nêidam nacht midlerwil del strêk gvngon hja evin drist vpper burch lâs. thach Kàlta miste al hwither hjra dol. hwand Min.erva ànd hjra fâmna ànd tha foddik wrdon alle thrvch tha ràppa stjûrar hreth.

Hir.by kvmth tha skêdnesse fon Jon.

Jon. Jôn. John ànd Jân. is al ên mith jêven. thach thet lêid anda ûtsprêk thêra stjûrar thêr thrvch wenhêd ellas bikirta vmbit fâra rêd ànd hard hropa to mvgane. Jon thàt is jêva. was sê.kêning. bern to.t Alder.gâ. to.t Flymâr ut fâren mith 100 ànd 27 skêpum. tohrêth fâr en grâte buta rêis. rik to lêden mith bàrnstên. tin. kâper. yser. lêken. linnent.filt. fâmna.filt fon otter. bêver ànd kanina.hêr. nw skold er fon hir jeta skrif.filt mith nimma. tha to Jon hir kêm ànd sach ho Kàlta vsa rom.rika burch vrdên hêde. thâ wàrth er sâ ûter.mête heftich that.er mith al sinum ljudum vpper Fly.burch of gvng. ànd thêr to witterjeld thene râda hône an stek. men thrvch sin skelta bi nacht ànd svme sinra ljudum. wàrth thju foddik ànd tha fàmna hret. thach Syrhêd jefta Kàlta ne mochton hja navt to fâtane. hju klyvvde vppa utroste tinne. jahweder tochte thàt hju inna logha omkvma moste. tha hwat bêrde. dahwile al hjra ljuda stàk ànd stif fon skrik standon hêm hju skêner as âto fora vp hjra kleppar to hropande

en gebrek hebben geleden, omdat de zeelieden niet langer komen om ons schrijfvilt te verkoopen, maar gij weet niet, waardoor dat gekomen is. Lang heb ik mij ingehouden, maar nu kan ik het niet langer. Hoort dan vrienden, opdat ge weten moogt, waarnaar ge moet toeslaan. Aan de overzijde van de Schelde, waar zij bijna de vaart van alle zeeën hebben, daar maken zij heden ten dage schrijfvilt van pompeblaren, daarmede sparen zij vlas uit en kunnen zij ons missen. Omdat het maken van schrijfvilt altijd ons voornaamste bedrijf is geweest, heeft de Moeder gewild, dat men het ons zou laten. Maar Minerva heeft heel het volk behekst, ja behekst, vrienden, evenals al ons vee, dat laatst gestorven is. Eruit moet het, ik wil het U vertellen, was ik niet burchtvrouw, ik zou het wel weten. Ik zou die heks in haar nest verbranden. Toen zij het laatste woord had geuit, spoedde zij zich naar haar burcht, maar het beschonken volk was zoo opgewonden, dat het zijn zinnen niet meer meester was. In dollen ijver ging het over de Sandfal en nadat de nacht middelerwijl gedaald was, ging men even driest op de burcht los. Doch Kàlta miste al weer haar doel, want Minerva en haar maagden en de lamp werden allen door de rappe zeelieden gered.

Hierbij komt de geschiedenis van Jon.

Jon, Joon, Jhon en Jaan, beteekent: ‚gegeven' (jeven), maar dat ligt aan de uitspraak van de zeelieden, die uit gewoonte alles verkorten, om het verweg en luid te kunnen roepen. *1) Jon, dat is ‚gegeven', was zeekoning, geboren te Alderga, en 't Vliemeer uitgevaren met 127 schepen, uitgerust voor een groote reis en rijk beladen met barnsteen, tin, koper, ijzer, laken, vlas-vilt en vrouwenvilt van otter-, bever- en konijnenhaar. Nu zou hij van hier nog schrijfvilt meenemen, maar toen Jon hier kwam en zag, hoe Kàlta onze roemrijke burcht verwoest had, werd hij zoo uitermate boos, dat hij met al zijn manschappen op den Vliedburcht afging en daar ter vergelding den rooden haan opstak. Maar door zijn schout-bij-nacht en sommige van zijn manschappen werden de lamp en de maagden gered, maar Sierheed of Kàlta konden zij niet vatten. Zij klom op de uiterste tinne, iedereen meende, dat zij in de vlammen zou omkomen, maar wat gebeurde? Terwijl al haar lieden stokstijf van schrik stonden, kwam zij schooner dan ooit tevoren op haar ros aanrijden, hun toeroepende: „naar Kàlta mijnes." *2) Toen liep

*1) De juistheid van dit alles werd in de Inleiding bewezen.
*2) Er staat „min.his" = letterlijk: „mijn-z'n". In vele streken van ons land zeggen, vooral de kinderen nog steeds „'t is mijnes" (mijn his) evengoed als „'t is welles" (wel his) en „'t is nietes" (niet his), zoodat „minhis" eenvoudig „mijnes" is, al klinkt het hier dan misschien wat ongewoon.

nêi Kàlta min.his. thâ strâmade thàt ora Skelde folk to hâpa. as tha stjurar that sâgon hripon hja fâr Min.erva wy. en orloch is thêrut kvmen. hwêrthrvch thvsande fallen send.

Under thesse tidon was Rôsa.mond. thàt is Rôsa.mvda. Moder. hju hêde fül in thêre minne dên. vmbe frêtho to wârja. thach nw.t alsa àrg kêm. myk hju kirte mête. bistonda sand hju bodun thrvch tha land.pála ànd lêt en mêna nêdban utkêtha. thâ kêmon tha land.wêrar ut alle wrda wêi. thàt strydande land.folk wàrth al fat. men Jon burch hin selva mith sin ljud vppa sina flâte. mith nemand bêda tha foddika. byonka Min.erva ànd tha fâmna fon bêdar burchum. Helprik thene hêr.man lêt.im in.banna. men tha hwila alle wêrar jeta o.ra Skelda wêron. for Jon to bek. nêi.t Fly.mar ànd forth wither nêi vsa à.landum. sin ljud ànd fêlo fon vs folk namon wif ànd bern skêp. ànd as Jon nw sach thât màn hin ànd sin ljud lik mis.dêdar strafja wilde. brudon hi stolkes hinne. hi dêde rjucht. hwand al vsa à.landar ànd allet o.ra Skelda folk thêr fjuchten hêdon wrdon nêi Brittanja brocht. thjus stap was mis dên. hwand nv kêm t.anfang fon thàt ende...

Kàlta thêr nêi.t segse. êven blyd vppet wêter as vppet land hlâpa machte. gvng nêi tha fàsta wal. ànd forth vppa Mis.sellja of. thâ kêmon tha Gola mith hjara skepum ut.a Middel.sê Kâdik bifâra ànd êl vs uter.land. forth fylon hja vp ànd over Brittannja thach hja ne mochton thêr nên fàste fot ne krêja. vmbe thàt tha sjvrda weldich ànd tha bannalinga jeta Frya.s wêron. men nw kêm Kàlta ànd kêth. thv bist fry.bern ànd vmbe litha lêka heth màn thi to vrwurpene mâkad. navt vmbe thi to bêterja. men vmbe tin to winnande thrvch thina handa. wilst wêr fry wêsa ànd vnder mina rêd ànd hoda lêva. tjàn ut then. wêpne skilun thi wrda. ànd ik skil wâka o.er thi. lik blixen.fjvr gvng et o.era à.landa. ànd êr thes kroder.s jol ênis omhlâpen hêde. was hju mâsterine over al gadur ànd tha Thyrjar fon al vsa suder stâta til thêre Sêjene. vmbe that Kàlta hjra selva navt to fül bitrowada. lêt hju in et northlika berch.land êne burch bvwa. Kàlta.s burch wàrth hju hêten. hju is jet anwêsa. men nv hêt hju. Kêren.àk. fon thjus burch welde hju lik en efte moder. navt to wille fâr. men over hjra

het andere Scheldevolk te hoop. Zoodra de zeelieden dat zagen, riepen zij: „wij voor Minerva". Daaruit is een oorlog ontstaan, waardoor duizenden gevallen zijn.

In dien tijd was Rosamonde, dat is Rosamuda, Moeder; zij had veel in der minne geschikt om vrede te bewaren, doch nu het zoo erg werd, maakte zij korte metten. Terstond zond zij boden langs de landpalen en liet een algemeene noodban uitroepen, *0) toen kwamen de landsverdedigers uit alle oorden vandaan. Het strijdende landvolk werd opgepakt, maar Jon borg zich met zijn manschappen op zijn vloot, de beide lampen meenemende, benevens Minerva en de maagden van de beide burchten. Helprijk, de veldheer, liet hem dagen, maar terwijl alle soldaten nog aan de overzijde van de Schelde waren, voer Jon terug naar 't Vliemeer en terstond weer naar onze eilanden. Zijn menschen en velen van ons volk namen vrouw en kinderen aan boord, en toen Jon nu zag, dat men hem en zijn volk als misdadigers wilde straffen, vertrok hij heimelijk. Daar deed hij wel aan, want al onze eilanders en het andere Scheldevolk, dat gevochten had, werd naar Brittanië gebracht. Deze stap was verkeerd, want nu kwam het begin van het einde.

Kàlta, die zoo men zegt, even gemakkelijk op het water als op het land kon loopen, ging naar den vasten wal en voorts op Missellja af. Toen kwamen de Golen met hun schepen uit de Middellandsche Zee naar Kadijk (Cadiz) varen en geheel ons Zuiderland langs en vielen op Brittannië aan, maar daar konden zij geen vasten voet krijgen, omdat de bestuurders machtig en de bannelingen nog Fryasch waren. Maar nu kwam Kàlta en sprak: gij zijt vrij geboren, en om kleine gebreken heeft men U tot verworpenen gemaakt, niet om U te verbeteren, maar om tin te winnen door uw handen. Wilt gij weer vrij wezen en onder mijn raad en hoede leven, trekt dan uit, wapens zullen U worden gegeven en ik zal over U waken. Als bliksemvuur ging het over de eilanden en eer er één sterrenbeeld *1) verloopen was, was zij meesteres over allen en over de Thyriërs van al onze zuiderstaten tot aan de Seine. *2) Omdat Kàlta zich niet te zeer vertrouwde, liet zij in het noordelijke bergland een burcht bouwen. Kàltasburcht werd hij geheeten, hij is nog aanwezig, maar nu heet hij Kerenak. *3) Van deze burcht uit heerschte zij als een echte moeder, doch niet ter wille vàn, maar óver haar volgelingen, die zich voortaan

*0) Thans zou dit heeten ‚mobilisatie' of ‚staat van beleg'.

*1) Dit is dan een bepaalde periode.

*2) Er staat: Sêjene = zegen; thans „Seine".. Men denke in dit verband aan den volledigen naam van „Le Hâvre" n.l. „Hâvre de Grace" = Haven van Zegen", tevens „haven van de Seine".

*3) In Gr. Brittannië zijn nog de ruïnes van de druïdische burcht Kerenak. Er werd hier dus het noordelijke bergland van Engeland (Schotland) bedoeld.

folgar ànd tham hjara selva forth Kàltana hêton. men tha Gola weldon by grâdon over êl Brittanja thàt kêm ênis dêlis. that hju nên mar burga nêde. twyas that hju thêr nên burch.-fâmna nêde ànd thryas thrvchdam hju nên efte foddik navt nêde. thrvch al thessa êrsêka kvn hjra folk navt ni lêra. thàt wrde dvm ànd dor ànd wrde endelik thrvch tha Gola fon al hira ysera wêpne birâwath ànd to thàt lesta. lik en buhl by thêre nôse omme lêid.

Nv willath wi skriva ho.t Jon vrgvngen is.
thit stêt to Tex.land skrêven.

10 jêr àfter Jon wêi.brit was kêmon hyr thrju skêpa in.t Fly.mar falla. thàt folk hrip ho.n.sêjen. fon hjra tàllinga heth thju Moder thit skrywen lêta.. thâ Jon antha Middel.sê kêm was then mâra thêra Gola hin vral fâr ut gvngen alsa hi an thêri kâd fon tha hêinda Krêka.landa nàrne fêlich nêre. hi stêk thus mith sinum flâte nei Lydia. thàt is. Lyda.his.lând. thêr wildon tha swarta mànniska fâta hjam ànd êta. to tha lesta kêmon hja et Thyr.his.. men Min.erva sêide hald of hwand hir is thju loft ôlangne vrpest thrvch tha prestera. thi kàning was fen Tünis ofstamed. sâ wi lêter hêrdon. men til thju tha prestera en kàning wilde hàve thêr alderlangne nêi hjara bigrip wêre alsa hêde hja Tünis to en gode up hêjad. to àrgnisse sinra folgar. as hja nv Thyr àfter bek wêre. kêmon tha Thyrjar en skip uta àfte.hoda râwa. nêidam thàt skip to fêr was kvndon wi.t navt wither.wina. men Jon swor wrêka thêrvr. tha nacht kêm kêrde Jon nêi tha fêre Krêka-landum. to lesten kêmon hja by en land thàt bjustre skryl ut sa. men hja fondon thêr en haves mvda. hir sêide Min.erva skil by skin nên frêse to fara forstum nach presterum nêdich wêsa nêidam hja algadur feta etta minna. thach thâ hja inner have hlipon fonth màn hja navt rum noch vmbe alle skêpa to bislûta. ànd thach wêron mêst alle to lof vmbe wider to gane. alsa gvng Jon thêr forth wilde mith sin spêr ànd fône thàt jongk folk to hropande hwa wîllinglik bi.m skâra wilde. Min.erva thêr biliwa wilde dêde alsa. thàt grâteste dêl gvng nêi Min.erva. men tha jongoste stjûrar gvngon by im. Jon nam thêre foddik fon Kàlta ànd hjra fâmna mitha. ànd Min.erva hild hjra ajn foddik ànd hjra ajn fâmna.

Bitwiska tha fêrum ànd heinda Krêka.landum fand Jon svma ê.landa thêr him likte. vppet grâteste gvng.er inna tha walda twisk thàt berchta en burch bvwa. fon uta litha ê.landa gvng er ut wrêka tha Thyrjar skêpa ànd landa birâwa. thêrvmbe

Kelten noemden. Maar de Golen heerschten allengs over heel Brittanië, dat kwam eensdeels, omdat haar volk niet meer burchten had, anderdeetis omdat men daar geen burchtvrouwen had en in de derde plaats, omdat men geen echte lamp had. Door al deze oorzaken kon haar volk niets leeren. Het werd dom en dwaas en werd eindelijk door de Golen van al zijn ijzeren wapens beroofd en tenslotte als een stier bij de neus rondgeleid.

Nu willen wij schrijven, hoe het Jon vergaan is.
Dit staat te Texland geschreven.

Tien jaar nadat Jon vertrokken was, kwamen hier drie schepen in het Vliemeer binnenvallen, het volk riep: „hoe 'n zegen" (hoezee) en van hun verhalen heeft de Moeder dit laten opschrijven.

Toen Jon in de Middellandsche Zee kwam, was de mare van de Golen hem overal vooruitgegaan, zoodat hij aan de kusten van het dichtstbije Krekaland (Italië) nergens veilig was. Hij stak dus met zijn vloot naar Lydia over, dat is Lyda's land (Lybië). Daar wilden de zwarte menschen hen grijpen en opeten. Ten slotte kwamen zij te Thyrrus, maar Minerva zei, houd af, want hier is de lucht al lang verpest door de priesters. De koning was een afstammeling van Tunis, gelijk wij later hoorden. Maar, omdat de priesters een koning wilden hebben, die daar naar hun begrip zeer lang was, hadden zij Tunis tot een god verheven, tot ergernis van zijn volgelingen. Toen zij nu Thyrrus achter den rug hadden, kwamen de Thyriërs een schip uit de achterhoede rooven. Omdat dat schip te ver achteraan voer, konden wij het niet terugwinnen. Maar Jon zwoer daarover wraak. Toen de nacht kwam, wendde Jon zich naar de verre Krekalanden. Tenslotte kwamen zij bij een land, dat er zeer schraal uitzag, maar zij vonden daar een havenmond.

Hier, zei Minerva, zal misschien geen vrees voor vorsten of priesters noodig zijn, omdat die allemaal van vette kleilanden houden. Maar toen zij de haven binnenliepen, vonden zij die hier niet ruim genoeg, om alle schepen te bevatten en toch waren bijna allen te laf om verder te gaan. Dus ging Jon, die weg wilde, met zijn speer en vaan, het jonge volk toeroepen, wie zich vrijwillig bij hem wilde scharen. Minerva, die daar blijven wilde, deed dat ook. Het grootste deel voegde zich bij Minerva, maar de jongste zeelieden gingen naar Jon over. Jon nam de lamp van Kàlta en haar maagden mee; Minerva hield haar eigen lamp en haar eigen maagden.

Tusschen de verre en naderbij gelegen Krekalanden vond Jon eenige eilanden, die hem goed leken. Op het grootste ging hij tusschen het gebergte in het woud een burcht bouwen. Van uit de kleine eilanden ging hij uit wraak de Thyrische

send tha êlanda evin blyd Râwer ê.landa as Jon.his ê.landa hêten.

Tha Minerva thàt land bisjan hêde. thàt thrvch tha inhêmar Attika is hêten. sach hju that folk al jêita hoder wêrn. hja hildon hjara lif mith flesk. krûdum. wilde wotelum ànd hvning. hja wêron mith felum tekad ànd hju hêdon hjara skula vppa hellinga thêra bergum. thêr thrvch send hja thrvch vs folk Hellinggar hêten.

Thàt forma gvngon hja vppa run. tha as hja sâgon that wi navt ne tâldon nêi hjara skàt. thâ kêmon hja tobek ànd lêton grâta âthskip blika. Min.erva frêjde jef wi vs in thêre minna machte nither setta. That wrde to staden vnder biding tha wi skolde helpa hjam with hjara swetsar to stridande. thêr alan kêmon hjara bern to skâkana ànd hjara skàt to râwana. thâ bvwadon wi êne burch arhalf pâl fon thêr have. vppa rêd Min.erva.s wàrth hju Athenja hêten. hwand sêide hju. tha àfter.kvmanda agon to wêtane. that wi hir navt thrvch lest ner weld kvman send. men lik âtha vntfongen. dahwile wi an thêre burch wrochton. kêmon tha forsta. as hja nv sagon that wi nên slavona hêde. sind er sok navt. ànd leton.t an Min.erva blika. til thju hja tochton that hju en forstene wêre. men Min.erva frêja, ho bist wel an thina slâvona kvmen. hja andere. svme hàvath wi kâpad. ôra anna strid vvnnen. Min.erva sêide sâhwersa ninman mànneska kâpja nilda sa ne skolde ninman jvw bern râwa ànd i ne skolda thêrvr nên orloch hàve. wilst thus vsa harlinga biliwa. sâ mot.i thina slâvona fry lêta.

That nv willath tha forsta navt. hja willath vs wêi driwa. men thâ klokeste hjarar ljuda kvmath helpa vsa burch ta bvwande, thêr wi nv fon stên mâkja.

Thit is thju skêdnesse fon Jon àn fon Min.erva.

As hja that nw ella tellad hêde. frêjath hja mith êr.bjadenesse vm yrsene.*₁) burch wêpne hwand sêidon hja vsa lêtha send weldich tha sa wi efta wâpne hàve skillon wi ra wel wither worda. as hju thêran to stemad hêde thâ frêjath tha ljuda jef tha Fryas sêda to Athenja ànd tha ôra Krekalanda bloja skolde. thju Moder andere. jef tha fêre Krêkalanda to tha erva Frya.s hêra. alsa skilun hja thêr bloja. ne hêrath hja

*₁) Thene skryvver his dol wêre . .yserne.

schepen en landen plunderen, daarom zijn die eilanden zoowel de Rooverselanden, als Jon z'n (Ionische) eilanden genoemd.*₁)

Toen Minerva het land gezien had, dat door de inwoners Attika genoemd is, zag zij, dat het volk uit geitenhoeders bestond, zij voedden zich met vleesch, wilde wortels, kruiden en honig. Zij waren met vellen bekleed en hadden hun verblijfplaatsen op de hellingen der bergen. Daardoor werden zij door ons volk Hellingers genoemd.

In het eerst gingen zij op den loop, maar toen zij zagen, dat wij niet taalden naar hun bezittingen; kwamen zij terug en lieten groote vriendschap blijken. Minerva vroeg of wij ons in der minne mochten nederzetten. Dit werd toegestaan onder voorwaarde, dat wij hen zouden helpen strijden tegen hun buren, die gedurig hun kinderen kwamen schaken en hun goed rooven. Toen bouwden wij een burcht anderhalve paal *₃ van de haven. Op raad van Minerva werd zij Athene*₂) genaamd, want, zeide zij, de nakomelingen behooren te weten, dat wij hier niet door list of geweld zijn gekomen, maar als vrienden ontvangen. Terwijl wij nu aan dien burcht werkten, kwamen de voornaamste ingezetenen. Toen zij nu zagen, dat wij geen slaven hadden, beviel hun zulks niet en zij lieten dat aan Minerva blijken, omdat zij dachten, dat deze een vorstin was. Maar Minerva vroeg: hoe zijt gij wel aan uw slaven gekomen? Zij antwoordden: sommige hebben wij gekocht, andere in den strijd gewonnen. Minerva zei: als nu eens niemand menschen wou koopen, zou niemand uw kinderen rooven en gij zoudt daarover geen oorlog hebben. Wilt gij dus onze bondgenooten blijven, dan moet gij uw slaven vrijlaten.

Dat nu willen de vorsten niet, zij willen ons verdrijven. Maar de kloeksten van hun menschen komen onze burcht helpen bouwen, die wij nu van steen maken.

Dit is de geschiedenis van Jon en van Minerva.

Toen zij nu dit alles verhaald hadden, vroegen zij eerbiedig om ijzeren burchtwapens, want zeiden zij, onze belagers zijn machtig, maar als wij echte wapens hebben, zullen wij hun wel weerstaan. Toen zij daarin toegestemd had, vroegen zij of Frya's zeden te Athene en in de andere Krekalanden zouden bloeien. De Moeder antwoordde: Indien de verre Krekalanden tot het erfdeel van Frya behooren, dan zullen zij daar

*₁) Er staat „jon.his ê.landa", dus letterlijk „Jon-z'n in-het-water-landen" = Jonische Eilanden. Latijnsch: „Insulae Joniae" of ook „Insulae piratarum" (Rooverseilanden).

*₂) âthene = vrienden (d.w.z. niet-vijanden); frjunda = vrienden, die men zichzelf kiest. Zie echter Toelichtingen No. 18.

*₃) Ook uit het vervolg blijkt, dat hier 1½ paal = 1½ ketting = ongeveer 302 meter.

navt thêr to. alsa skil thêr lang over kàmpad wrda mote. hwand thene Kroder skil jeta fif.thusand jêr mith sin jol omme.hlâpa. bifara thàt Finda.s.folk rip to fâra frydom sy.

Thit is over tha Gêrt.manna.

Thâ Hellênja jefta Min.erva sturven was thâ bâradon tha prestera as jef hja mith vs wêron til thju that hel blika skolde havon hja Hel.lênia to.ne godene ute.kêth. âk nildon hja nêne ore Moder kjasa lêta. to segande hja hêde frêse that.er emong hjra fâmna nimman wêre thêr hja sa god kvnde trowa as Min.erva thêr Ny.hellênia tonomt was. men wi nildon Min.erva navt as êne godene navt bikànna nêidam hja selva sêid hêde that nimman god jefta fvlkvma wêsa ne kvnde thàn Wr.alda.s. gâst. thêrumbe kêron wi Gert. Pire.his toghater to vsa Moder ut.

As tha prestera sagon that hja hjara hering navt vp vsa fjvr brêda ne machton. thâ gvngon hja buta Athenja ànd sêidon that wi Minerva navt to.ne godene bikàna nilda ut nyd vmbe that hju tha inhêmar sâ fül liafde biwêsen hede. forth javon hja hju tha folk byldnisse fon hira liknese. tjügande that hja thêr.an ella frêja machte alsa naka hja hêroch bilewon. thrvch al thissa tellinga warth that dvma folk fon vs ofkêrad ànd to tha lesta fylon hja vs to lif. men wi hêdon vsa stêne burch.wal mith twam hornum om têjen al to tha sê. hja ne machton vs thervmbe navt nâka. thath hwat bêrde. an Egiptalanda thêr wêre en overprester. hel fon âgnum, klâr fon bryn ànd licht fon gâst. sin nâm wêre Sêkrops. hy kêm vmb rêd to jêvane. as Sêkrops sach that er mith sinum ljda vsa wal navt birunna ne kv. thâ sand hi bodon nêi Thyr.his. àfternêi kêmon er thrju.hvndred skipun fvl salt.âtha *₁) fon tha wilde berchfolkum vnwarlinga vsa hâva bifâra dahwila wy mith alle mannum vppa wallum to strydande wêron.

Drêi as hja thju hâva innomth hêde. wildon tha wilda salt.àtha thàt thorp ànd vsa skipa birâwa. ên salt.âthe hêde al en bukja skànd. men Sêkrops wilde that navt ne hàngja. ànd tha Thyrjar stjûrar thêr jeta Frya.s blod int lif hêde sêidon aste that dêiste sâ skilun wi tha râde hône in vsa skypa stêka ànd thv ne skilst thina berga na withera.sja. Sêkrops tham navt ne hilde ni fon morthja nor fon hommelja *₂) sand bodon

---

*₁) sal.âtha. Zie Toelichtingen No. 19.
*₂) homelja. Denk aan het Ned.: „'t is hommeles".

bloeien, maar behooren zij daartoe niet, dan zal er lang over moeten worden gestreden; want het gesternte zal nog vijfduizend jaren met zijn Jol (zonnewiel) omloopen vóórdat Finda's volk rijp is voor de vrijheid. *₁)

Dit is over de Geertmannen.

Toen Hellenia of Minerva gestorven was deden de priesters alsof zij met ons waren en opdat zulks duidelijk zou blijken, hebben zij Hellenia tot godin uitgeroepen. Ook wilden zij geen andere Moeder laten kiezen, zeggende, dat zij vreesden, dat er onder haar maagden geen zou wezen, die zij zoo zouden kunnen vertrouwen als Minerva, die Nyhellenia bijgenaamd was. Maar wij wilden Minerva niet als een godin erkennen, omdat zij zelf ons gezegd had, dat niemand goed of volkomen kon wezen, dan alleen Wr.alda's geest. Daarom kozen wij Geert Pire's dochter tot Moeder.

Toen de priesters zagen, dat zij hun haring niet op ons vuur konden braden, gingen zij uit Athene en zeiden, dat wij Minerva niet als godin wilden erkennen uit nijd, omdat zij de inlanders zooveel liefde had bewezen. Daarop gaven zij het volk beeltenissen van haar, voorgevende, dat men daaraan alles kon vragen, zoolang men gehoorzaam bleef. Door al deze verhalen werd het domme volk van ons afkeerig gemaakt en ten slotte ging het ons te lijf. Maar wij hadden onzen steenen burchtwal met twee horens omgebogen tot aan de zee. Zij konden ons daarom niet genaken. Maar wat gebeurde? Een Egyptenaar, die opperpriester was, helder van oogen, klaar van brein en verlicht van geest, zijn naam was Seekrops *₂), kwam raad geven. Toen Seekrops nu zag, dat hij met zijn lieden onzen wal niet kon bestormen, zond hij boden naar Thyrrus. Daarop kwamen driehonderd schepen vol soldaten *₃) van de wilde bergvolken onverwachts onze haven binnenvaren, terwijl wij met al onze mannen op den wal aan het strijden waren.

Zoodra zij de haven hadden ingenomen, wilden de woeste soldaten het dorp en onze schepen plunderen. Een soldaat had reeds een meisje geschonden, maar Seekrops wilde dat niet gedoogen en de Thyrische zeelieden, die nog Fryasch bloed in de aderen hadden, zeiden: als ge dat doet, zullen wij den rooden haan op onze schepen zetten en gij zult uw bergen nooit weerzien. Seekrops, die niet hield van moorden noch van ver-

---

*₁) Hierop zou dan eigenlijk moeten volgen: II Uit Minno's Geschriften
*₂) Seekrops wordt in de geschiedenis vermeld als Cecrops bij de Latijnsche en als Seekrops bij de Grieksche schrijvers. Het betreft hier een periode van omstreeks 1560 v. Chr.
*₃) Zie Toelichtingen No. 19.

nêi Gêrt vmbir tha burch of to askja. hju macht frya uttochte hâ. mith al hjra drywande ànd bêrande hâva. hjra folgar alsa fül. tha wista thêra burch hêrum êl god sjande that hja tha burch navt hâlda ne kvnde rêden Gêrt hja skolde gaw to bitta. bi fira Sêkrops wodin wrde ànd overs bigvnde. thrê mônatha àfter brûde Gêrt hinne mith tha alder besta Frya.s bern ànd sjugum wara twilf skypum. thâ hja en stût buta thêre have wêron kêmon thêr wel thritich skêpun fon Thyr.his mit wif ànd bern. hja wilde nêi Athênja gâ. tha as hja hêrdon ho.t thêr eskêpen stande gvngon hja mit Gêrt. thi wêt.king thêra Thyrjar broch algadur thrvch tha strête thêr vnder thisse tida vppa tha râde sê uthlip. et leste lândon hja et Pang.ab. that is in vsa sprêke. fif wêterum. vmbe that fif rinstrâma mith hiri nêi tha sê to strâma. hyr seton hja hjara selva nithar. that lànd hàvon hja Gêrt.manja hêten. thene kêning fon Thyrhis àfternêi sjande that sin alderbesta stjûrar wêi brit wêren. sand al sin skipa mith sina wilde salt.âtha vmber dâd jefta lêvand to fâtane. men as hja by thêre strête kêm bêvadon. bêde. sê ànd irtha. Forth hêf irtha hjra lif thêr vppa. sa hâg thàt al et wêter to thêre strête uthlip. ànd that alle wata ànd skorra lik en burch.wal to fâra hjam vp rêson.... That skêde over tha Gêrt.manna hjara dügda lik as allera mannalik hel ànd klâr mêi sja.

An tha jêra 1000 ând 5 nêi Aldland svnken is is thit vppina âsterwach it Frya.s burch writen.

Nêi that wi in twilif jêr tid nên Krêkalander to Alman.lând sjân hêde kêmon thêr thrju skêpa sa syrlik as wi nên hêdon ànd to fara ninmer nêde sjan. vppet storoste thêra. wêre.n kêning thêra Jhonhis ê.landum. sin nôme wêre. Ulysus ànd tha hrop ovir sin wisdom grât. this kêning was thrvch êne presteresse far.sêid that er. kêning wertha skolde ovir alla Krêka.landa sa.r rêd wiste vmbe.n foddik to krêjande thêr vpstêken was anda foddik it Tex.land. vmber to fensane hêder fêlo skàta mith.brocht. boppa ella. fâmne syrhêdum. alsa thêr in Wr.alda navt skênener ne mâkad wrde. hja kêmon fon Troja en stede tham tha Krêkalandar innimth hêdon. al thissa skàta bâd hi tha Moder an. men thju Moder nilde nàrne fon nêta. as er to lesta sa. that hju navt to winne wêre. gvng

minken, zond boden naar Geert om de burcht op te eischen, zij mocht vrijen uittocht hebben met al haar drijvende en draagbare have en haar volgelingen insgelijks. De verstandigsten van de burchtheeren heel goed inziende, dat zij de burcht niet konden houden, raadden Geert aan, dat zij gauw moest toebijten, voordat Seekrops woedend werd en anders begon. Drie maanden daarna vertrok Geert met de beste Fryaszonen en zeven maal twaalf schepen. Toen zij een eind buiten de haven waren, kwamen er wel dertig schepen van Thyrrus met vrouwen en kinderen. Zij wilden naar Athene gaan, maar toen zij hoorden hoe het te Athene geschapen stond, gingen zij met Geert mee. De vlootvoogd der Thyriërs bracht allen tezamen door de straat, die in deze tijden op de Roode zee uitliep. Ten slotte landden zij aan de Pangab, dat is in onze taal ‚vijf wateren', omdat daar vijf rivieren tezamen naar de zee toe stroomen. *[1]) Hier zetten zij zich neer. Het land hebben zij Geertmannia genoemd. De koning van Thyrrus later ziende, dat zijn allerbeste zeelieden vertrokken waren, zond al zijn schepen met zijn wilde soldaten om hen dood of levend te vatten. Maar toen zij bij de straat kwamen, beefden de aarde en de zee. Daarop hief de aarde haar lijf daar zoo omhoog, dat al het water de straat uitliep en alle wadden en schorren als een burchtwal vooro hen oprezen.

Dit geschiedde wegens de deugden der Geertmannen, gelijk iedereen klaar en duidelijk kan zien. *[2])

In het jaar 1005 nadat Atland gezonken is, *[3]) is dit op den oosterwand van Fryasburcht gegrift.

Nadat wij in twaalf jaren tijd geen Krekalander te Almanland (Ameland) gezien hadden, kwamen hier drie schepen zoo sierlijk als wij er geen hadden, en tevoren nimmer hadden gezien. Op het grootste was een koning van de Jonische eilanden, zijn naam was Ulyssus en de roep van zijn wijsheid groot. Aan dezen koning was door een priesteres voorspeld, dat hij koning zou worden over alle Krekalanden, als hij raad wist om een lamp te krijgen, die aangestoken was aan de lamp te Texland. Om die te krijgen, had hij vele schatten meegebracht, bovenal vrouwensieraden, zooals er in de wereld niet schooner gemaakt werden. Zij waren afkomstig van Troje, een stad, die de Krekalanders hadden ingenomen. Al deze schatten bood hij de Moeder aan, maar de Moeder wilde nergens van weten. Toen hij ten langen leste zag, dat zij niet te winnen was, ging

*[1]) Pangab, thans Pantsjaab. Pang = 5; ab = wetering, zie Abcoude, Abbebroek, enz. Pangab, thans de Indus „Pang" is echter géén Fryasch, maar Grieksch (pant; pent[a]) of Indisch (pam).

*[2]) Zie Toelichtingen No. 20. Bij dit Geertmannia ligt de provincie „Germesier".

*[3]) 2193—1005=1188 v. Chr.

er nêi Walhallagara. thêr was en fâm sêten. hrja nôme wêre Kât tha inna wandel wrde hju Ka.lip hêten ut hawede that hjara vnderlip as en utkikbored farutstàk. thêrby heth er jêron hwilth to àrgenisse fon al tham et wiston. nêi thêra fâmna hrop heth er to lesta en foddik fon hir krêjen. tha hja heth im navt ne bât. hwand as er in sê kêm is sin skip vrgvngen ànd hy nâked ànd blât vpnimth thrvch tha ôthera skêpa.

Fon thisse kêning is hyr en skryver àfterbilêwen fon rên Frya.s blod bàrn to thêre nêie have fon Athênja ànd hwat hyr folgath het er vs fon ovir Athênja skrêven. thêrut mêi màn bisluta. ho wêr thju Moder Hel.licht sproken heth. thâ hju sêide thàt Frya.s sêda to Athênja nên stand holde ne kvste.

Fon tha ôthera Krêka.lander hetste sêkur fül kwâd ovir Sêkrops hêred. hwand hi wêre in nên gode hrop. men ik dâr segse. hi wêre.n lichte man hâchlik romed alsa sêr bi tha inhêmar as wel bi vs. hwand hi wêre navt vmbe tha mànniska to diapana sa tha ôra prestera. men hi wêre dügedsêm ànd hi wist tha wisdom thêra fêrhêmanda folkum nêi wêrde to skâtande. thêrvmbe that er that wiste, hêder vs to stonden. that wi machte lêva nêi vs ajn ê.lik Sêgsa.bok. thêr gvng en telling. that er vs nygen wêre. vmbe that er tjucht wêsa skolde ut en Fryaske mangêrte ànd Egiptiska prester uthawede that er blâwe âga hêde ànd that er fül mangêrta fon vs skâkt wêron ànd in ovir Egipta.lande vrsellath. tha selva heth er that nimmerte jecht. ho.t thêrmêi sy. sêkur ist that er vs mâra âthskip biwês as alle ôthera prestum to sêmne. men as er fallen was gvngon sina nêimanninga alring an vsa êwa torena ànd bi grâdum sa fêlo mislikanda kèra to mâkjande that er to lônge lesta fon êlik sa ànd fon frydom ha navt ôwers as tha skin ànd tha nôme vrbilêf. forth nildon hja navt ne dâja thàt-a setma an skrift brocht wrde hwêrthrvch tha witskip thêra far vs forborgen wàrth. to fâra wrdon alle sêkum binna Athênja in vsa tâl bithongon àfternêi most et in bêde tâla skên ànd to lesta allêna in tha landis tâl. in tha êrosta jêra nam that manfolk to Athênja enkel wiva fon vs ajn slacht men that jongkfolk vpwoxen mitha mangêrta thêr landsâton namen thêr âk fon. tha bâstera bern tham thêrof kemon wêron tha skênsta ànd snodsta in wralda men hja wêron âk tha àrgsta. to hinkande vr byde syda. to mâlande her vm sêda ner vm plêga. hit ne sy that et wêre for hjara ajne held. alsa nâka thêr jeta.n strêl fon Frya.s gâst weldande wêre wàrth al et bvwspul to mèna werka forwrochten ànd nimmàn ne mâcht en hus to bvwande thàt rumer ànd riker wêre as thàt sinra nêstum. tha thâ svme vrbastere stêdjar rik wêron

hij naar Walhallagara (Walcheren). Daar was een burchtvrouw, wier naam Kaat was, maar in de wandeling werd zij Kalip genoemd, omdat haar onderlip als een mastkorf vooruitstak. *1) Bij deze heeft hij jaren vertoefd tot ergernis van allen, die het wisten. Naar het zeggen der maagden heeft hij van haar ten slotte een lamp gekregen; maar het heeft hem niet gebaat, want toen hij in zee kwam, is zijn schip vergaan, en hij werd naakt opgenomen door de andere schepen.

Van dezen koning is hier een schrijver achtergebleven van zuiver Fryasbloed, geboren in de nieuwe haven van Athene, en wat hier volgt, heeft hij voor ons over Athene geschreven, waaruit men mag besluiten, hoe waar de Moeder Hellenia gesproken heeft, toen zij zeide, dat de zeden van Frya te Athene geen stand konden houden. Van de andere Krekalanders hebt gij zeker veel kwaad over Seekrops gehoord, want hij was in geen goeden roep. Maar ik durf zeggen, dat hij een verlicht man was, hoogelijk geroemd, zoowel bij de inwoners als bij ons, want hij was er niet voor om de menschen te onderdrukken, zooals de andere priesters, maar hij was deugdzaam en wist de wijsheid van véraf wonende volkeren naar waarde te schatten. Omdat hij dat wist, heeft hij ons toegestaan te leven naar ons eigen algemeen wetboek. Er liep een verhaal, dat hij ons genegen was, omdat hij geboren zou zijn uit een Fryasch meisje en een Egyptisch priester, daar hij blauwe oogen had en dat er vele meisjes bij ons geschaakt waren en verkocht naar Egypte. Maar zelf heeft hij dit nooit bevestigd. Hoe het ook zij, zeker is, dat hij ons meer vriendschap bewees, dan alle andere priesters tezamen. Maar toen hij gestorven was, gingen zijn opvolgers spoedig aan onze wetten tornen en allengs zooveel ongeschikte keuren maken, dat er ten langen laatste van gelijkheid en van vrijheid niet anders dan de schijn en de naam overbleef. Verder wilden zij niet gedoogen, dat de leefregels op schrift werden gesteld, waardoor de kennis ervan voor ons verborgen werd. Tevoren werden alle zaken binnen Athene in onze taal bepleit, naderhand moest het in beide talen geschieden en ten laatste alleen in de landstaal. In de eerste jaren nam het mansvolk van Athene enkel vrouwen van ons eigen geslacht, maar de jeugd opgegroeid met de meisjes der inheemschen trouwden daar ook mee. De bastaard kinderen, die daarvan kwamen, waren de schoonste en schranderste ter wereld, maar zij waren ook de slechtste. Hinkende op beide zijden, bekreunden zij zich noch om wet noch om gewoonte, hetzij het was voor hun eigen belang. Zoolang er nog een straal van Frya's geest doorbrak, werd alle bouwmateriaal tot algemeene werken verwerkt en niemand mocht een huis bouwen, dat ruimer en rijker was dan dat van zijn buurman. Maar

*1) Zie Toelichtingen No. 21.

thrvch vs fâra ànd thrvch et sulver thàt tha slâvona uta sulver.lôna vvnnon thâ gvngon hja buta vppa hellinga jefta inda dêla hêma. thêr beftha hâga wallum fon lâf tha fon stên bvwadon bja hova mith kestlik husark. ànd vmbe by tha vvla prestrum in en goda hrop to wêsande. stâldon hja thêr falska drochten likanda ànd vntuchtiga bilda in. by tha vvla prestrum ànd forstum wrdon tha knâpa al tomet mâra gêrt as tha toghatera. ànd fâken thrvch rika jefta tha thruch weld fon et pad thêre düged of hlêid. nêidam rikdom by thàt vrbrûde ànd vrbasterde slacht fêr bvppa düged ànd êre jelde. sach màn altomet knâpa tham hjara selva mit rûma rika klátar syradon. hjara aldrum ànd fâmna to skônda ànd hjara kunna to spot. Kêmon vsa ênfalda aldera to Athênja vppe thêre mêna acht ànd wildon hja thêrvr bâre. sâ warth ther hropen hark. hark thêr skil en sê.momma kêtha. alsa is Athênja wrdon ê.lik en brokland anda hête landa. fol blodsûgar pogga ànd feniniga snâka. hwêrin nên mànnisk fon herde sêdum sin fot navt wâga ne mêi.

Thit stàt in al vsa burga.

Ho vsa Dêna marka fâra vs vrlêren gvngon 1600 ànd 2 jêr nêi Aldland vrgongen is.

Thrvch Wodin.s dor ànd dertenhêd was thene Magy bâs wrden ovir Skênlandis âstardêl. wra berga ànd wr.n sê ne thvrade hi navt ne kvma. thju Moder wildet navt wêr ha. hja sprek ànde kêth. ik sja nên frêse an sina wêpne men wel vmbe tha Skênlander wêr to nimmande thrvchdam hja bastered ànd vrdêren sind. vppa mêna acht tochte man alên. thêrvmbe is.t im lêten. grât 100 jêr lêden bijondon tha Dênemarkar to wandelja mith hjam. hja jêvon him ysere wêpne ànd rêd.skip thêr fori wandeldon hja golden syrhêdon bijunka kâper ànd yser irtha. thju Moder sand bodon ànd rêd er hja skolde thju wandel fâra lêta. thêr wêre frêse sêide hju fori hjara sêdum ànd bitham hja hjara sêde vrlêren thàn skolde hja âk hjara frydom vrljasa. men tha Dêne markar nêde narne âra nêi. hja nilde navt bigrippa that hjara sêde vrbrûde koste. thêrvmbe ne meldon hja hja navt. to lônga lesta brochton hja hjara ajne wêpne ànd liftochta wêi. men thàt kwâd wrocht hjara

toen eenige verbasterde stedelingen rijk werden door onze zeevaart en door het zilver, dat de slaven uit de zilverlanden wonnen, gingen zij buiten op de hellingen of in de dalen wonen. Achter hooge wallen van loof of van steen, bouwden zij daar heerenhuizen met kostbaar huisraad en om bij de euvele priesters in een goeden roep te wezen, plaatsten zij daarin op valsche goden gelijkende en ontuchtige beelden in. Bij de slechte priesters en vorsten werden soms de knapen meer begeerd dan de dochters en vaak door rijke giften of door geweld van het pad der deugd afgeleid. Doordat rijkdom bij het verwende en verbasterde geslacht ver boven eer en deugd gold, zag men altemet knapen, die zich met wijde prachtige kleeren sierden, hun ouders en de burchtvrouwen tot schande, en hun sekse ten spot. Kwamen onze eenvoudige ouders te Athene op de algemeene volksvergadering en wilden zij zich daar beklagen, dan werd er geroepen: hoor, hoor, daar gaat een zeegedrocht *1) spreken. Zoo is Athene geworden als een moeras in de heete landen, vol bloedzuigers, padden en vergiftige slangen, waarin geen mensch van strenge zeden zijn voet kan wagen.

Dit staat op al onze burchten.

Hoe onze Denemarken voor ons verloren gingen, 1602 jaren nadat Atland is verzonken. *2)

Door Wodins dwaze sprongen, was de Magy de baas geworden over het oostelijke deel van Schoonland. Over de bergen en over de zee durfde hij niet komen. De Moeder wilde het niet terug hebben, zij zei uitdrukkelijk: Ik zie geen gevaar in zijn wapens, maar wel om de Schoonlanders weer op te nemen, omdat zij verbasterd en bedorven zijn. Op de algemeene vergadering dacht men evenzoo. Daarom is het aan hem gelaten. Ruim honderd jaar geleden begonnen de Denemarkers met hen handel te drijven. Zij gaven hun ijzeren wapens en gereedschap, daarvoor ruilden zij gouden sieraden, benevens koper- en ijzererts. De Moeder zond boodschappers en raadde hun, den ruilhandel te laten varen. Er was gevaar, zeide zij, voor hun zeden en indien zij hun zeden verloren, dan zouden zij ook hun vrijheid verliezen. Maar de Denemarkers hadden nergens ooren naar, zij wilden niet begrijpen, dat hun zeden verloren konden gaan, daarom stoorden zij zich niet aan haar. Ten langen leste brachten zij hun eigen wapens en leeftocht

---

*1) Er staat „sêmomma". Merkwaardig is het, dat wij nog steeds woorden als: „mombakkes (= mom-bakhuis = mom-wanghuis)", „onder het mom van" e.d. bezitten. Bij „mombakkes" ziet men duidelijk de beteekenis van „gedocht-wanghuis", d.i. ‚namaakgezicht' aan den dag komen. Zoo ook „sêmomma = zee-mom = zeegedrocht.

*2) Dus: 2193—1602 = 591 v. Chr. Denemarken = Lage Marken (of landen).

gêia. hjara lichêma wrdon bilâden mêi blik ànd skin men hjara arka spynton ànd skvra wrdon lêtoch. krek hondred jêr eftere dêi thàt et forma skip mith liftochta fona kâd fâren was. kêm ermode ànd lêk thrvch tha anderna binna. honger sprêda sina wjvka ànd strêk vppet land del. twispalt hlip stolte in overe strêta ànd forth to tha hûsa in. ljafde ne kv nên stek lônger navt finda ànd êndracht run êwei. that bàrn wilde êta fon sina màm ànd thju màm hêde wel syrhêdon tha nên êta. tha wiva kêmon to hjara manna. thissa gvngon nêi tha grêva tha grêva nêdon selva nawet of hildon.t skul. nw most màn tha syrhêdon vrsella. men thahwila tha stjurar thêrmêi wêi brit wêron kêm frost ànd lêi.n plônk del vppa sê. ànd wra strête. thâ frost thju brigge rêd hêde stop wâkandon thêrwr to.t land ut ànd vrêd klywade vpper sêtel. in stêde fon tha owera to biwâkande spandon hja hjara horsa far hjara togum ànd runon nêi Skênland thâ. tha Skênlander tham nêy wêron nêi that land hjarar êthla kêmon nêi tha Dênemarkum. vppen helle nacht kêmon hja alla. nw sêidon hja that hja rjucht hêde vppet land hjarar êthlon ànd thahwil that màn thêrvr kàmpade kêmon tha Finna in tha lêtoga thorpa ànd runadon mith tha bern ewêi. thêrtrvch ànd that hja nên goda wêpne navt nêdon dêd hjam tha kàse vrljasa ànd thêrmêi hjari frydom hwand thene Magy wrde bâs... that kêm that hja Frya.s tex navt ne lêsde ànd hjra rêdjêvinga warlâsd hêde...

Thêr send svme thêr mêne that hja thrvch tha grêva vrrêden send. that tha fâmna thàt lông spêrath hêdon. tha sa hvam sa thêr vr kêtha wilde thamis mvla wrdon to snôrath mith golden kêdne. wi ne mügun thêrvr nên ordêl to fellande. men wi willath jo tohropa... ne lên navt to sêre vppa wisdom ànd düged. ni fon jvwa forsta. ni fon jvwa fâmna. hwand skel et halda sa mot allera mannalik wâka ovir sin ajne tochta. ànd forit mêna held...

Twa jêr nêidam kèm thene Magy selva mith en flâte fon lichte kânum tha Moder fon Texland ànd tha foddik to râwana. thàs àrge sêke bistonde.r thes nachtis anda winter by storne tydum as wind gûlde ànd hêjel to jenst tha andêrna fêtere. thi utkik thêr mênde that er awet hêrde stàk sin balle vp. tha drêi as et ljucht fon êr tore vppet ronddêl del falde sa.r that al fêlo wêpende manna wra burchwal wêron. nw gvnger to vmbe tha klokke to lettane. tha et wêre to lêt. êr tha

weg. Maar dit kwaad veroorzaakte hun straf. Hun lichamen werden overladen met glans en schijn, maar hun kisten, kasten en schuren werden leeg. Juist honderd jaar nadat het eerste schip met leeftocht van de kust in zee gestoken was, kwam er armoede en gebrek door de vensters binnen, de honger spreidde zijn wieken uit en streek op het land neer, tweedracht heerschte op de straat en voorts in de huizen. Liefde kon niet langer steun vinden en eendracht vlood. Het kind vroeg eten aan zijn moeder en die had geen eten, maar wel sieraden. De vrouwen kwamen bij hun mannen, deze gingen naar de graven, maar de graven hadden zelf niets of hielden het verborgen. Nu moest men de sieraden verkoopen, maar terwijl de zeelieden daarmee vertrokken waren, kwam de kou en legde een vloer op de zee en over de straat (de Sont). Toen de vorst de brug gereed had, stapte de waakzaamheid daarover het land uit en het verraad klom op haar zetel. In plaats van de oevers te bewaken, spanden zij hun paarden voor hun sleden en reden naar Schoonland. Maar de Schoonlanders, die begeerig waren naar het land van hun voorvaderen, kwamen naar de Denemarken. Op een helderen nacht kwamen zij allen. Nu zeiden zij, dat zij recht hadden op het land van hun voorvaderen en terwijl men daarover streed, kwamen de Finnen in de verlaten dorpen en liepen met de kinderen weg. Daardoor en omdat zij geen goede wapens hadden, verloren zij den strijd en daardoor de vrijheid, want de Magy werd de baas. Dat kwam, omdat zij Frya's tex niet lazen en heur raadgevingen verwaarloosd hadden. Er zijn sommigen, die meenen, dat zij door de graven verraden zijn en dat de burchtvrouwen dat al lang bespeurd hadden. Maar zoodra iemand daarover wilde spreken, werd hem den mond gesnoerd met gouden ketenen. Wij kunnen daarover geen oordeel vellen, maar wij willen U toeroepen: Verlaat U niet te zeer op de wijsheid en deugd van uw vorsten noch van uw maagden, want wilt gij stand houden, dan moet iedereen waken over zijn eigen hartstochten en voor het algemeen welzijn.

Twee jaar daarna kwam de Magy zelf met een vloot van lichte booten om de Moeder van Texland en de lamp te rooven. *1) Deze slechte daad bestond hij bij nacht in den winter bij stormweer, terwijl de wind gierde en de hagel tegen de vensters kletterde. De torenwachter, die meende, dat hij wat hoorde, ontstak zijn toorts. Zoodra het licht van den toren op het ronddeel viel, zag hij dat reeds vele gewapende mannen over den burchwal waren. Nu ging hij de klok luiden,

*1) Dit was dus niet meer het oude Texland van den tijd van Atlantis, maar de burcht stond op het aanmerkelijk groote stuk van Texel dat ± 350 v. Chr. is weggeslagen en dat van den ramp van Atland (2193 v. Chr.) was overgebleven.

wêre rêd wêre wêron al twa thusand ina wêr vmbe tha porte to rammande strid hwilde thervmbe kirt hwand thrvchdam tha wêra navt nên gode wacht halden nêden kêmon alle om....

Hwil that alrek drok to kàmpane wêre was thêr en vvla Fin to thêre flête jeftha bedrum fon thêre Moder inglupth ànd wilde hja nêdgja. tha thju Moder wêrd.im of that er bekwârd tojênst tha wâch strumpelde. thâ.r wither vpa bên wêre stek er sin swêrd to ir buk in segsande. nilst min kul navt sâ skilst min swêrd hâ. after im kêm en skiper fona Dênemarka thisse nam sin swêrd ànd hif thene Fin thvch sina hole. thêrut flât swart blod ànd thêrvr swêfde.n blâwe logha. thi Mâgy lêt thju Moder vpa sinra skip forplêgja.. as hju nw wither alsa fêre hêl ànd bêter wêr thàt hju fàst sprêka machte sêide thene Mâgy thàt hju mith fâra moste. tha that hju hjra foddik ànd fâmna halda skolde. that hju en stât skolde nyta sâ hâch as hju to fara na nêde kenth. forth sêider thàt hi hjri frêja skolde in ajnwarde fon sinum forsta. jef er mâster skolde wertha over alle lânda ànd folkra Frya.s. hi sêide that hju that bijâe ànd bijechta most. owers skolder vnder fêlo wêja sterva lêta....

As er thêr after al sinra forsta om jra lêger to gadurad hêde frêjer lûd. Frâna vrmites i klârsjonde biste most m.ênis segsa of ik mâster skil wertha over alle lânda ànd folkra Frya.s. Frâna dêde as melde hja him navt... to lônga lesta êpende hju hjra wêra ânde kêth... min âgun wrde thjûstred. tha thàt ôre ljucht dêgth vp in minara sêle... jes ik sja.t... hark Irtha ànd wês blyde mith my... vndera tydum that Aldland svnken is. stand thju forma spêke fon thet Jol an top. thêrnei is hju del gvngen ànd vsa frydom mith tham. as er twa spêke jeftha 2000 jêr del trûled het. sâ skilun tha svna vpstonda thêr tha forsta ànd prestera thrvch hordom bi.t folk têled hàve ànd tojenst hjara tâta thjugha. thi alle skilun thrvch mort swika. men hwat hja kêth hàve skil forth bilywa ànd frûchdber wertha in.a bosma thêra kloke mànniska. alsa lik gode sêdum thêr del lêid wrde in thinra skât.... jeta thûsand jêr skil thju spêke then del nyga ànd al mâra syga anda thjusternesse ànd in blod. ovir thi utstirth thrvch tha lâga thêr forsta ànd prestera. thêrnêi skil thet mornerâd wither anfanga to glora. thit sjande skilun tha falska forsa ànd prester alsamen with frydom kàmpa ànd woxelja. men frydom. ljafde ànd êndracht skilet folk in hjara wach nêma ànd mith thet

maar het was te laat. Eer de wacht gereed was, waren er reeds twee duizend in de weer om de poort te rammeien. De strijd duurde daarom kort, want omdat de afweer niet goed wacht had gehouden, kwamen allen om. Terwijl iedereen druk aan het vechten was, was er een vuile Fin in het slaapvertrek van de Moeder binnengeslopen en wilde haar aanranden. De Moeder weerde hem af, zoodat hij ruggelings tegen den wand tuimelde. Toen hij weer op de been was, stak hij haar zijn zwaard in de buik, zeggende: wil je mijn roede niet, dan zul je mijn zwaard hebben. Achter hem kwam een schipper van de Denemarken. Deze nam zijn zwaard en kloofde den Fin den kop. Daaruit stroomde zwart bloed en daarboven zweefde een blauwe vlam.

De Magy liet de Moeder op zijn schip verplegen. Toen zij nu zoover hersteld en beter was, dat zij duidelijk kon spreken, zeide de Magy, dat zij met hem moest meevaren, maar dat zij haar lamp en haar maagden zou behouden en dat zij een staat zou voeren zoo hoog als zij nooit tevoren gekend had. Voorts zeide hij, dat hij haar vragen zou in tegenwoordigheid van zijn vooraanstaanden, of hij meester zou worden over alle landen en volkeren van Frya. Hij zeide, dat zij dit moest bevestigen en verzekeren, anders zou hij haar onder veel smarten laten sterven. Toen hij daarna al zijn voornaamsten om haar legerstede vergaderd had, vroeg hij luide: Frana, vermits gij helderziende zijt, moet ge mij eens zeggen of ik meester zal worden over alle landen en volken van Frya? Frana *1) deed alsof zij geen acht op hem sloeg. Tenslotte opende zij haar lippen en sprak: Mijn oogen worden verduisterd, maar het andere licht daagt op in mijn ziel. Ja, ik zie het. Hoor Irtha *2) en wees blij met mij. In de tijden, dat Atland verzonken is, stond de eerste spaak van het jol in top. *3) Daarna is zij gedaald en daarmee onze vrijheid. Als het twee spaken of twee duizend jaren naar omlaag heeft gewenteld, zullen de zoons opstaan, die de vorsten en priesters in ontucht bij het volk geteeld hebben en tegen hun vaders getuigen. Die allen zullen door moord bezwijken, maar wat zij verkondigd hebben, zal duurzaam blijven en vruchtbaar worden in den boezem van krachtige naturen, zooals goede zaden, die neergelegd worden in uw schoot. Nog duizend jaren *4) zal de spaak dalen en al maar neerzijgen in de duisternis en in het bloed, dat over U uitgestort werd door de listen der vorsten en priesters. Daarna zal het morgenrood weer beginnen te gloren. Dit ziende zullen de valsche vorsten en priesters allen tezamen tegen de vrijheid vechten en worstelen, maar vrijheid, liefde en eendracht zullen het volk in

*1) Frana = (de) vrome; (de) deugdzame; *2) Zie Toelichtingen No. 65.
*3) Top: 2193 v. Chr.; dan 193 v. Chr.
*4) Tot 807 n. Chr. Dan zal het licht beginnen te gloren. Toen hield dan ook de ergste vernietiging van Fryageschriften en overblijfselen op.

jol risa uta vvla pol. thàt rjucht thàt erost allêna glorade skil than fon lêjar laja to.n logha wertha. thàt blod thêra àrgum skil ovir thin lif strâma men thu nu mügth et navt to thi nêma.... To tha lesta skil thàt feninige kwik thêr vp âsa ànd thêrof sterva.... Alle vvle skêdnese tham forsunnen send vmbe tha forsta ànd prestera to boga skilun an logha ofred wertha. forth skilun al thinra bern mith frêtho lêva. thâ hju utspreken hêde sêg hju del.... Men thene Mâgy tham hja navt wel forstân hêde... krêth. ik hàv thi frêjeth jefth.ik bâs skilde wertha ovir alle lànda ànd folkra Frya.s and nw hàste to en other sproken.... Frâna rjuchte hjri wither. sach im star an ànd kêthe... êr sjugun etmelda om send. skil thin sêle mitha nachtfüglun to tha grâwa omme wâra ànd thin lik skil ledsa vppa bodem fona sê... El wel sêide thene Mâgy mith vrborgne wodin. segs men thàt ik kvme. forth sêider to jenst ên sinar rakkarum. werp that wif vr skippes bord ...

Althus wêret ende fonre leste thêra Moderum... Wrêke willath wi thêr vr navt ne hropa tham skil tyd nima. men thûsand wâra thûsand mêl willath wi Frya àfternêi hropa.... wâk.wâk.wâk....

Ho.t thene Mâgy forth vrgvngon is.

Nêi that tha Moder vrdên was. lêter tha foddik ànd tha fâmna to sina skip to brenga bijunka alle inbold thêr im likte.... Forth gvng er that Flymâr vp hwand hi wilde tha fâm fon Mêdêa.s.blik jeftha fon Stâvora gabja ànd tham to Moder mâkja. tha thêr wêron hja vp hjara hodum brocht. tha stjûrar fon Stâvora ànd fon that Alderga hêdon hini gêrn to jonis togen men tha grâte flâte wêre vppen fêre tocht ût. nw gvngon hja to ànd foron mith hjra littige flâte nêi Mêdêa.s.blik ànd hildon hja skul after thât ly thêra bâmun. thi Mâgy nâkade Mêdêa.s.blik bi helle dêi ànd skynander svnne thach gvngon sina ljuda dryst wêi vppera burch to runnande. men as allet folk mith tha bôtum land was. kêmon vsa stjûrar utêre krêke wêi ànd skâton hjara pila mith târbarntin bollum vp sinra flâte. hja wêron alsa wel rjucht that fêlo sinra skêpun bistonda anna brônd wêron. ham vppa skêpun wachton skâton âk nêi vs thâ. thach thàt ne rojade nawet.... As er to lesta en skip al barnande nêi.t skip thes Mâgy dryf. bifel er sin skiper hi skolde ofhâde men thene skiper that wêre thene Dêne marker thêr thene Fin felad hêde andere thv hest vse êre.moder nêi tha bodem fona sê svnden to meldande thatste kvma skolde thit skoste*$_1$) thrvch tha drokhêd wel vrjetta. nw wil ik njvde thatste thin word jecht. thi Mâgy wild im ofwêra. men thene skiper en àfte Frya.s ànd sterik lik en

*$_1$) thât mot wêst hâva.. this kvstv.

haar hoede nemen en met het jol uit de vuile poel rijzen. *$_1$) Het licht, dat eerst alleen maar gloorde, zal dan van lieverlee een vlam worden. Het bloed der boozen zal over uw lichaam stroomen, maar gij moogt het niet tot U nemen. Ten laatste zal het vergiftige gedierte daarop azen en daarvan sterven. Alle euvele geschiedenissen, die verzonnen zijn om de vorsten en priesters te roemen, zullen aan de vlam geofferd worden. Voortaan zullen al uw kinderen in vrede leven. Toen zij uitgesproken had, zeeg zij neer. Maar de Magy, die haar niet goed verstaan had schreeuwde: ik heb U gevraagd of ik meester zou worden over alle landen en volken van Frya, en nu hebt ge tot een ander gesproken! Frana richtte zich nogmaals op, zag hem strak aan en sprak: eer zeven etmalen om zijn, zal Uw ziel met de nachtvogels bij de graven rondwaren en Uw lijk zal liggen op den bodem van de zee. Heel goed zeide de Magy met verkropte woede, zeg maar dat ik kom. Vervolgens zeide hij aan één zijner gerechtsdienaars: werp dat wijf overboord. Zoo was het einde van de laatste Moeder. Wij willen daarover geen wraakroepen, die zal de tijd wel nemen, maar duizendwerf duizendmaal willen wij Frya naroepen: waak! waak! waak!

Hoe het den Magy verder vergaan is.

Nadat de Moeder vermoord was, liet hij de lamp en de maagden naar zijn schip brengen, benevens alle inboedel, die hem leek. Vervolgens ging hij het Vliemeer op, want hij wilde de burchtvrouw van Medeasblik of van Staveren rooven, en die tot Moeder aanstellen. Maar daar waren zij op hun hoede. De zeelieden van Staveren en Alderga zouden hem gaarne tegemoet zijn getrokken, maar de groote vloot was op een verre tocht uit. Nu voeren zij met hun kleine vloot naar Medeasblik en hielden zich schuil in de schaduw van de boomen. De Magy naderde Medeasblik bij helderen dag en schijnende zon. Toch gingen zijn manschappen boudweg op den burcht losstormen. Maar toen al het volk met de booten geland was, kwamen onze zeelieden uit de kreek weg en schoten hun pijlen met brandende terpentijnballen in zijn vloot. Zij waren zoo goed gericht, dat vele van zijn schepen terstond in brand vlogen. Die op de schepen de wacht hielden, schoten ook naar ons, maar zij raakten niets. Toen tenslotte een schip al brandende naar het schip van den Magy dreef, beval hij zijn stuurman af te houden, maar die stuurman was de Deen, die den Fin geveld had. Deze zeide: je hebt onze Eeremoeder naar den bodem van de zee gezonden om te melden, dat je komen zou, dat zou je door de drukte wel eens kunnen vergeten. Nu zal ik zorgen, dat jij je woord houdt. De Magy wilde hem afweren, maar de stuurman een

*$_1$) Als het jol moet rijzen, moet het 2000 jaar omhoog komen. In 2807 n. Chr. zou dus het licht ten volle moeten schijnen naar deze voorspelling.

jok.oxe klipade bêda sinum hônda om sin hole ànd hif hini vr bord into thàt wellande hef. forth hês er sin brune skild an top ànd for rjucht to rjucht an nêi vsa flâte. thêrthrvch kêmon tha fâmna vnforlet to vs men tha foddik was utgvngen ànd nimman wiste ho.t kêmen was. tha hja vppa vnfordên skêpa hêradon that thene Mâgy vrdrvnken was brûde hja hinne hwand tha stjurar thêra mêst Dênnemarkar, wêron.... nêi that tha flâte fêr enoch ewêi wêre wendon vsa stjurar ànd skaton hjara barnpila vppa tha Finna del. thâ tha Finna thus sagon ho hja vrrêden wêron hlip alrik thrvch vr ekkorum ànd thêr nêre lônger nên hêrichhêd ni bod. to thisre stonde run tha wêre hju uttêre burch. tham navt ne fljuchte werth afmakad. ànd thêr fljuchte fund sin ende into tha polum fon et Krylinger wald....

Nêiskrift....

Thâ tha stjurar anda kreke lêjon. was thêr en spotter fon ut Stavora mank thêr sêide Mêdêa mei lakkja sa wi hyr ut hjra burch reda. thêrvmbe hàvon tha fàmna thju krêke Mêdêa mêi lakkja hêten....

Tha bêrtnissa thêr afternêi skêd send. mêi alra mannalik hügja. tha fâmna hagon tham nei hjara wysa to tella ànd wel biskrive lêta. thêrvmbe rêkenjath wi hirmitha vsa arbêd fvlbrocht. held....

ende fon.t bok.

echte Fryas en sterk als een jukos, klemde beide handen om zijn hoofd en tilde hem overboord in de golven. Vervolgens heesch hij zijn bruine schild in top en voer recht toe, recht aan, naar onze vloot. Daardoor kwamen de maagden ongedeerd bij ons, maar de lamp was uitgegaan en niemand wist, hoe het gekomen was. Toen men op de onvernielde schepen hoorde, dat de Magy verdronken was, trok men weg, want die zeelieden waren meest Denemarkers. Nadat de vloot ver genoeg was, wendden onze zeelieden en schoten hun brandpijlen op de Finnen af. Toen de Finnen dat zagen en hoe zij verraden waren, liep alles door elkander en er was gehoorzaamheid noch bevel meer. Op dat tijdstip dreef de bezetting de Finnen uit de burcht. Wie niet vluchtte werd afgemaakt en wie vluchtte vond zijn einde in de poelen van het Krijlinger woud. *1)

Naschrift.

Toen de zeelieden in de Kreek lagen, was er een spotter uit Staveren onder hen, die zei: Medea mag wel lachen, als wij haar uit haar burcht redden. Daarom hebben de maagden die Kreek ‚Medeameilakja' genoemd. *2) De gebeurtenissen, die daarna geschied zijn, zullen iedereen heugen. De maagden behooren die op haar wijze te verhalen en goed te laten beschrijven. Daarom rekenen wij hiermede onzen arbeid volbracht. Heil.

Einde van het Boek.

*1) Dit bedekte voorheen het huidige West Friesland, maar is verdwenen. De visschers spreken nog steeds van „De Krijl".
*2) Zie Toelichtingen No. 22.

Tha skrifta fon Adelbrost ànd Apollonia.

Min nôm is Adelbrost svn fon Apol ànd fon Adela. thrvch min folk ben ik kêren to Grêvetman ovira Linda vvrda. thêrvmbe wil ik thit bok forfolgja vp alsa dênera wisa as mine mem sproken heth....

Nêi that.ne Mâgy felt was ànd Frya.s.burch vp stel brocht most er en Moder kêren wertha. bira lêva nêde thju Moder hjra folgstere navt nômth. hjra lerste wille was sok ànd narne to findne. sjvgun mônatha àfter werth.er en mêna acht bilidsen ànd wel to Grênegâ ut êrsêke thàt anna Saxanamarka pâlth. min mem werth kêren men hju nilde nên Moder wêsa. hju hêde heth lif minar tât hrêd thêrthruch hêden hja ekkorum lyaf krêjen ànd nw wildon hja âk gâdath wertha.... Fêlon wildon min mem fon er bislut ofbrenga. men min mem sêide.. en êre.moder âcht alsa rên inra mod to wêsane as hja buta blikth ànd êven mild fâr al hjara bern. nêidam ik Apol nw lyaf hàv boppa ella in wralda. sâ ne kàn ik sâne Moder navt nêsa. sâ sprek ànd kêth Adela. men tha ôra burchfâmna wildon algâder Moder wêsa... alrek stât thong fori sinera àjne fâm ànd nilde navt fyra. therthrvch nis er nêne kêren. ànd heth rik thus band.lâs.. hyr àfter mügit bigripa....

Ljûd.gêrt. tham kêning thêr hêmesdêga fallen is was bi thêre Moder.is lêva kêren blikbêr thrvch alle stâtha mith lyafde ànd trjvw.... Heth wêre sin torn vmbe vppin eth gràte hof to Dok.hêm to hêmande. ànd bi thêre Moder.is lêva wrd im ther grâte êr biwêsen hwand et wêre immer sa fvl mith bodon ànd riddarum fon hêinde ànd fêre as m.à to fora na nêde sjan. thach nw wêr er ênsêm ànd vrltêten. hwand alrek wêre ange thater him mâster skolde mâkja boppa heth rjucht ànd welda ê.lik tha slâvona kêninggar. elk forst wânde forth that er enoch dêde as er wâkade ovir sin àjn stât. ànd thi ên ne jêf nawet tâ antha ôthera... Mih.êra burchfâmna gvnget jeta àrger to. alrek thisra bogade vppira àjne wisdom ànd sahwersa tha Grêvetmanna awet dêdon buta hjam sâ wrochten hja mis tryvwa bitwiska tham and sinum ljudum. skêder en sêke thêr fêlon stâtha trof ànd hêde màn thju rêd êner fâm in wnnen sâ kêthon alle ôthera that hju sproken hêde to fêre fon hjra àjne stât. thrvch althus dênera renka brochton hja twyspalt in ovira stâtha ànd torendon hja that band sâdêne fon ên that et folk fon tha ênne stât nythich wêre vppet folk fon en ora stât ànd fâret alderminesta lik fêrhêmande biskâwade.. thju fêre thêra is wêst that tha Gola jeftha Trowyda vs alet lând of wnnen hàven alont thêre Skelda ànd thi Mâgy al to thêre

De geschriften van Adelbrost en Apollonia. *$_1$)

Mijn naam is Adelbrost, de zoon van Apol en Adela. Door mijn volk ben ik gekozen tot Grevetman over de Linda-oorden.*$_2$) Daarom wil ik dit boek vervolgen, op zoodanige wijze als moeder gesproken heeft.

Nadat de Magy verslagen was en de Fryasbrucht in orde gebracht, moest er een Moeder gekozen worden. Bij haar leven had de Moeder heur opvolgster niet genoemd. Haar uiterste wil was weg en nergens te vinden. Zeven maanden daarna werd een algemeene vergadering belegd en wel te Grenega (Groningen), omdat het aan de Saksenmarken grenst. Mijn moeder werd gekozen, maar zij wilde geen Moeder wezen. Zij had het leven van mijn vader gered, daardoor hadden zij elkander lief gekregen, nu wilden zij ook trouwen. Velen wilden mijn moeder van haar besluit afbrengen, maar mijn moeder zei: een Eeremoeder behoort zoo rein in haar gemoed te zijn, als zij uiterlijk schijnt en even liefderijk voor al heur kinderen. Doordat ik nu Apol lief heb boven alles in de wereld, kan ik zulk een Moeder niet zijn. Zoo sprak Adela met nadruk, maar de andere burchtvrouwen wilden allen Moeder zijn. Elke staat dong mee voor zijn eigen maagd en wilde niet toegeven. Daardoor is er geen gekozen en het rijk dus bandeloos gelaten. Uit het volgende zult ge het begrijpen. Ljudgeert de koning, die onlangs gestorven is, was bij het leven van de Moeder gekozen, blijkbaar door alle staten en met liefde en vertrouwen. Het was zijn beurt op het groote hof te Dokhem (Dokkum) te wonen en bij het leven van de Moeder werd hem daar groote eer bewezen, want het was er altijd zoo vol boden en ridders, als men te voren nooit gezien had. Maar nu was hij eenzaam en verlaten, want iedereen was bevreesd, dat hij de macht zou grijpen buiten het recht om en zou heerschen als de slavenkoningen. Elk opperhoofd waande voorts, dat hij genoeg deed, als hij waakte over zijn eigen staat en de een gaf niets toe aan den ander. Met de Burchtvrouwen ging het nog erger toe. Elk van haar boogde op haar eigen wijsheid en wanneer de Grevetmannen iets deden buiten haar, verwekten zij wantrouwen tusschen hem en zijn volk. Geschiedde er iets wat vele staten betrof en had men de raad van een vrouwe ingewonnen, dan riepen alle anderen, dat zij gesproken had ten voordeele van haar eigen staat. Door dergelijke streken brachten zij tweedracht tusschen de staten en tornden zij aan den band zoodanig, dat het volk van de éene staat nijdig was op het volk van den anderen staat en op z'n minst als vreemdelingen beschouwde. Het gevolg daarvan is geweest, dat de Golen of Trouwwijden (Druïden) ons al het land afgewonnen hebben tot aan de Schelde en de Magy tot aan de Wezer. Hoe het hierbij

*$_1$) en *$_2$) Zie Toelichtingen No. 23 en No. 24.

Wrsâra . . . ho.r thêrby to gvngen is heth min mem vntlêth owers nas thit bok navt skrêven ne wrden. askên ik alle hâpe vrlêren hàv that et skil helpa thâ bâta. . . . Ik ne skryw thus navt inna wân thet ik thêrthrvch thet lànd skil winna jeftha bihaldane. tha is minra achtne vndvalik . . . Ik skryw allêna fâr et àfter kvmande slacht til thju hja algâdur wêta müge vp hvdêna wisa wy vrlêren gvnge ànd tha alra mannalik hyrut lêra mêi that elk kwâd sin gêja têlath . . . .

My heth màn Apol.lânja hêten. twyia thritich dêga nei màm hjra dâd heth màn Adel.brost min brother vrslêjen fonden. vppa wàrf. sın hawed split ànd sina lithne ût ên hrêten. min tât thêr siak lêide is fon skrik vrsturven. thâ is Apol min jungere brother fon hyr nêi thêre west.syde fon Skênlând fâren. thêr heth er en burch ebuwad Linda.sburch hêten. vmbe dâna to wrekane vs lêth. Wr.âlda heth im thêr to fêlo jêra lênad. hy heth fif svna wnnen. altham brengath thêne Mâgy skrik ànd min brother gôma. *1) àfter màm ànd brother.is dâd send tha fromesta fon.ut.a lândum to ekkôrum kvmen. hja hàvon en bând sloten Adel.bând hêten . . . til thju vs nên leth witherfâra ne skolde hàvath hja my ànd Adelhirt min jungste brother vpper burch brocht. my by tha fâmkes ànd min brother by tha wêrar. thâ ik thritich jêr wêre heth màn my to burch.fâm kêren. ànd thâ min brother fiftich wêre werth.er kêren to Grêvetman. fon màm.is syde wêre min brother thene sexte. men fon tât his syde thene thride. nêi rjucht machton sine àfterkvmande thus nên ,overa Linda' àfter hjara nômun navt ne fora men alra mànnalik wildet hàva to êre fon mina màm. thêr to boppa heth màn vs àk en ofschrifte jêven fon thet bok thêra Adela follistar. thêr mitha ben ik thet blydeste hwand thrvch min màm hjra wisdom kêmet in wralda . . . in thas burch hàv ik jeta ôra skrifta fvnden thêr navt in.t bok ne stan. àk lov.sprêka ovir min màm. altham wil ik àfter skriva.

Thit send tha nêilêtne skrifta Brunno.s ther skrywer wêsen is to thisre burch . . .

After that tha Adela.follistar ella hêde lêta overskryva elk in sin rik hwat hwryt was in.vppa wâgarum thêra burgum. bisloton hja en Moder to kjasane. thêrto wàrth en mêna acht bilêid vp thisra hêm. àfter tha forme rêd Adela.s warth Tüntja bifolen. ak skolde.t slâcht hàve. thach nw frêge min burch.fâm thet wort. hju hêde immerthe wênich wêst thàt hju Moder skolde wertha. ut êrsêke thàt hju hyr vpper burch sat hwana mêst alle Moderum kêren wêron. tha hju thet

*1) Dit woord: gôme, voldoening, roem, vindt men terug in het Ned. ,bruidegom'; der bruid roem of voldoening (vreugde).

toegegaan is, heeft mijn moeder uitgelegd, anders was het boek niet geschreven geworden, ofschoon ik alle hoop verloren heb, dat het nog helpen zal. Ik schrijf dus niet in den waan, dat ik daardoor het land zal winnen of behouden, dat is mijns inziens ondoenlijk. Ik schrijf alleen voor het komende geslacht, opdat zij al tezamen mogen weten, op hoedanige wijze wij verloren gingen en opdat ieder daaruit mag leeren, dat alle kwaad zijn straf oproept.

Mij heeft men Apollonia genoemd. Tweemaal dertig dagen na moeder's dood heeft men Adelbrost mijn broeder vermoord gevonden op de werf, zijn hoofd gespleten en zijn leden uiteengereten. Mijn vader, die ziek lag, is van schrik gestorven. Toen is Apol mijn jongere broer van hier naar den westkant van Schoonland gevaren. Daar heeft hij een burcht gebouwd, Lindasburcht *1) geheeten, om vandaaruit ons leed te wreken. Wr.alda heeft hem daartoe vele jaren geleend. Hem zijn vijf zoons geboren. Die brengen den Magy allen schrik en mijn broer voldoenning. Na den dood van mijn moeder en mijn broer, zijn de vroomsten van onze landen bijeengekomen en hebben een verbond gesloten, Adelbond geheeten. Opdat ons geen leed zou overkomen, hebben zij mij en mijn jongsten broer Adelhirt op den burcht gebracht, mij bij de famkes en mijn broer bij de weermacht. Toen ik dertig jaar oud was, heeft men mij tot Burchtvrouw gekozen en toen mijn broer vijftig was, werd hij gekozen tot Grevetman. Van moeder's kant was mijn broeder de zesde, maar van vader's kant de derde. Volgens recht mochten dus zijn nakomelingen niet „vvra linda" (Over de Linden) achter hun naam zetten, maar iedereen wilde het hebben ter eere van mijn moeder. Daarenboven heeft men ons ook een afschrift gegeven van ,het boek van Adela's volgelingen'. Daarmee ben ik het meeste blij, want door mijn moeder's wijsheid kwam het in de wereld. In de burcht heb ik nog andere geschriften gevonden, ook lofspraken over mijn moeder, die wil ik allemaal hierna beschrijven.

Dit zijn de nagelaten geschriften van Bruno, die schrijver geweest is op dezen burcht.

Nadat de aanhangers van Adela alles hadden laten overschrijven, elk in zijn rijk, wat op de wanden der burchten gegrift was, besloten zij een Moeder te kiezen. Daartoe werd een algemeene vergadering belegd op dit erf. Volgens den eersten raad van Adela werd Tuuntje aanbevolen. Dit zou ook geslaagd zijn, maar nu vroeg mijn burchtvrouw het woord. Zij was altijd van meening geweest, dat zij Moeder zou worden, omdat zij hier op den burcht zat van waaruit meest alle Moe-

*1) Lindasburcht op Kaap Lindanaes of (thans) Lindesnaes. Zd. Noorwegen.

word gund was. êpende hju hjra falxa wêra ànde kêth. i alle skinth àrg to heftane an Adela.s rêd. tha thàt ne skil thêrvmbe min mvla navt ne sluta ner snâra.... Hwa tach is Adela ànd hwâna kvmt et wêi thàtster sokke hâge love to swikth. lik ik hjuddêga is hju to fara hyr burch.fam wêst. tha is hju thêr vmbe wiser jefta bêtre as ik ànd alle ôthera, jefta is hju mâr stelet vppvsa sêd ànd plêgum. hwêre thàt er fal sâ skolde hju wel Moder wrden wêsa thâ hju thêrto kêren is. men nêan hju wilde rêder ennen bosta ha mith all joi ànd nochta thêr er anebonden send in stêd fon ênsum far over hjam ànd et folk to wâkane. hju is êl klarsjande. god. men min âgne ne send fêr fon vrthjustred to wêsane. ik hàv sjan thàt hju hjra fryadelf herde minth. nw god. thàt is lovlik. men ik hàv forther sjan thàt Tüntja Apol.is nift is. wyder nil ik navt ne sedsa...

Tha forsta bigripon êl god hwêr hju hly sochte. men emong et folk kêm twyspalt ànd nêidam heth maradêl fon hyr wei kêm nilde.t Tüntja thiu êre navt ne guna. rêdne wrde stopth. tha saxne tâgon uta skâdne. men thêr ne wàrth nêne Moder kêren.... kirt àfter hêde annen vsera bodne sin makker fàleth. til hjuddêga hêde der frod wêsen. thêrvmbe hede min burch.fâm orlovi vmbim buta tha lând.pâla to helpane. thach in stêd fon im to helpane nêi thet Twisk.land, alsa fljuchte hju selva mith im overe Wrsara ând forth nêi tha Mâgy... thi Mâgy tham sina Frya.s.svna hagja wilde stald.iri as Moder to Goda.burch et Skên.land. men hju wilde mar. hju sêid ini thàt sahwersa hi Adela vpruma koste hi màster skolde wertha over êl Fryas.land... hju wêr en fyand fon Adela sêide hju hwand thrvch hjra renka nas hju nên Moder wrden. sahwersa hy hjr Tex.land forspreka wilde sa skolde hjra boda sina wichar to wêi.wyser thjanja... Al thisse sêka heth hjra boda selva bilyad.

That ôthera skrift.

Fiftian monatha nêi thêre lerste acht. wêr et Frjunskip jeftha Winne mônath. allera mànnelik jef to an mery fru ànd blyde ànd ninman nêde diger than to âkane sina nocht. thach Wr.alda wild vs wysa thàt wâkendom navt vrgamlath wrde ne mêi... To midne fon et fêst.fyrja kêm nêvil to hullande vsa wrda in thikke thjusternise. nocht runde wêi.tha wàkendom nilde navt ne kêra. tha strandwâkar wêron fon hjara nêd.fjura hlâpen. ànd vppa tha to.pâdum nas nênen to bisja... tha nêvil ewêi tâch lokte svnne thrvch tha rêta thêra wolkum vp irtha. alrek kêm wither ut. to juwgande

ders gekozen waren. Toen haar het woord gegund was, opende zij haar valsche lippen en sprak: Gij allen schijnt zeer te hechten aan Adela's raad, maar dat zal daarom mijn mond sluiten noch snoeren. Wie is toch Adela en waar komt het vandaan, dat gij haar zoo'n hoogen lof toezwaait? Zooals ik tegenwoordig ben, is zij tevoren hier burchtvrouw geweest, maar is zij daarom wijzer en beter dan ik en alle anderen? of is zij meer gesteld op onze zeden en gewoonten? Was dat het geval, dan zou zij wel Moeder geworden zijn, toen zij daarvoor gekozen werd, maar neen, zij wilde liever een huwelijk hebben met alle huwelijksgeluk en genoegens, die daaraan verbonden zijn, in plaats van eenzaam over zichzelf en het volk te waken. Zij heeft een helder inzicht, goed, maar mijn oogen zijn verre van verduisterd. Ik heb gezien dat zij haar echtgenoot ten zeerste bemint, nu goed, dat is prijzenswaardig, maar ik heb verder gezien, dat Tuuntje Apol's nicht is. Verder wil ik niets zeggen.

De meer vooraanstaanden begrepen heel goed, waar zij hèt zocht, maar onder het volk kwam tweedracht en, doordat het meerendeel van hier kwam, wilde het Tuuntje die eer niet gunnen. De redeneeringen werden beëindigd, de messen uit de scheede gehaald en er werd geen Moeder gekozen. Kort daarop had een van onze boden zijn makker gedood. Tot nu toe was hij oppassend geweest, daarom had mijn Burchtmaagd verlof hem buiten de landspalen te helpen. Maar, inplaats van hem te helpen naar het Twiskland (Tu'scoland), vluchtte zijzelf met hem over de Weser en voorts naar den Magy *1) De Magy, die zijn Fryaszonen behagen wilde, stelde haar aan als Moeder op Godaburcht in Schoonland. Maar zij wilde meer, zij zei hem dat, indien hij Adela uit den weg kon ruimen, hij meester zou worden over geheel Fryasland. Zij was een vijandin van Adela, zei zij, want door hààr streken was zij geen Moeder geworden. Indien hij haar Texland wilde toezeggen, zou haar bode zijn soldaten tot wegwijzer dienen. Dit alles heeft haar bode zelf bekend.

Het tweede geschrift.

Vijftien maanden na deze laatste algemeene vergadering was het Vriendschaps- of Winnemaand. Iedereen gaf toe aan uitbundige vreugde en blijdschap en niemand had andere zorg dan zijn pleizier te verhoogen. Maar Wr.alda wilde ons aantoonen, dat de waakzaamheid niet mag verwaarloosd worden. Middenin het feest kwam de nevel onze oorden in dikke duisternis hullen. Het feestvermaak verliep en toch wilde de waakzaamheid niet terugkeeren. De strandwakers waren van hun noodvuren weggeloopen en bij de overpaden was niemand te zien. Toen de nevel optrok, keek de zon door de reeten in de

*1) Zie Toelichtingen No. 25.

ànd to jolande. thet jungk.folk tâch sjongande mitha gürbâm ànd thisse over.fulde luft mith sina liaflika âdam. men thahwila thêr alrek in nocht bâjada was vrrêd lând. mith horsum ànd ridderum .... lik alle àrga wêron hja helpen thrvch thjusternisse. ànd hinne glupath thrvch Linda.wald.is pâda ... To fâra Adela.s dure tagon twilif mangêrtne mith twilif làmkes ànd twilif knâpa mith twilif hoklinga. en junge Saxmàn birêd en wilde bufle. thêr er selva fensen hêde ànd tàmad. mith allerlêja blomma wêron hja siarad ànd tha linnen to.hnekna thêra màngêrtne wàron omborad mith gold uter Rêne ....

Thâ Adela to hira hus ut vppet slecht kêm fol en blomrêin del vppira hole alle juwgade herde ànd tha tot.horne thêra knâpum gûldon boppa ella ut. àrme Adela· àrm folk. ho kirt skil frü hir bydja ... thâ thju lônge skàre ut sjocht wêre kêm er en hloth mâgjara ridderum lin.rjucht to rinnande vp Adela.s hêm. hjra tât ànd gâde wêron jeta vppa stoppenbenke sêten. thju dure stand êpen ànd thêr binna stand Adel.brost hjra svna. as er sach ho sina eldra in frêse weron gripter sine bôge fonere wâch wêi ànd skât nêi tha foresta thêra râwarum. this swikt ànd trulde vppet gàrs del. overne twade ànd thride was en ê.lik lôt biskêren. intwiska hêdon sina eldra hjara wêpne fat. ànd tagon vndyger to jonis. tha râwera skoldon hjam ring fensen ha. men Adela kêm. vppere burch hêde hja alle wêpne to hantêra lêrad. sjugun irth.fêt wêre hju lông ànd hjra gêrt sâ fêlo. thryja swikte hja tham or hjra hole ànd as er del kêm wêr en ridder gàrs.fallich. follistar kêmon omme herne thêre lône wêi. tha râwar wrdon fàlath ànd fensen. thach to lêt. en pil hêde hjra bosme trefth. vrrêdelika Mâgy ... In fenin was sin pint dipth ànd thêrof is hju sturven.

Thêre burchfâm.s lov.

Jes fer.hêmande âthe. thusande send al kvmen ànd jet mâra send vp wêi ....

Wel. hja willath Adela.s wisdom hêra ....

Sekur is hju forstine. hwand hju is immer thju forste wêst...

O wach hwêrto skolde hja thjanja. hjra hemeth is linnen.

wolken op aarde neer. Iedereen kwam weer naar buiten om te juichen en te joelen, de jeugd trok zingende met de meidoorn rond en deze vervulde de lucht met haar liefelijken adem. Maar, terwijl daar iedereen met vreugde genoot, was het verraad geland met paarden en ruiters. Zooals alle booswichten was het geholpen door de duisternis en binnengeslopen over de paden van Lindawoud. Voor de deur van Adela trokken twaalf meisjes met twaalf lammeren en twaalf knapen met twaalf hokkelingen. Een jonge Saksman bereed een wilden buffel, dien hij zelf gevangen en getemd had. Met allerlei bloemen waren zij versierd, en de linnen jurken van de meisjes waren afgezet met goud uit den Rijn.

Toen Adela uit haar huis op straat kwam, viel een bloemregen op haar hoofd, allen juichten luid en de toethorens van de knapen klonken boven alles uit. Arme Adela, arm volk, hoe kort zou de vreugde hier duren! Toen de lange optocht uit het gezicht was, kwam een troep Magjaarsche ruiters regelrecht aanrennen op Adela's erf. Haar vader en haar man zaten nog op de stoepbank. De deur stond open en daarbinnen stond Adelbrost, haar zoon. Toen hij zag hoe zijn ouders in het nauw zaten, greep hij zijn boog van den wand en schoot op den voorsten roover. Deze wankelde en tuimelde op het gras neer. Den tweeden en derden was een gelijk lot beschoren. Intusschen hadden zijn ouders hun wapens gegrepen en trokken hun onbezorgd tegemoet. De roovers zouden hen spoedig gevangen genomen hebben, maar daar kwam Adela. Op de burcht had zij alle wapens leeren hanteeren, zeven voet was zij lang en haar zwaard evengroot. Dit zwaaide zij driemaal over haar hoofd en toen het neerkwam beet er een ridder in het gras. Helpers kwamen van om den hoek van de laan. De roovers werden geveld en gevangen genomen. Maar te laat! Een pijl had haar boezem getroffen. Verraderlijke Magy! De pijlpunt was in vergif gedoopt en daaraan is zij gestorven.

Lofspraak over de Burchtvrouw.

Ja, mijn vriend de vreemdeling, duizenden zijn reeds gekomen en nog meerderen zijn op weg.

Wel, zij willen Adela's wijsheid hooren.

Zeker, zij is een vorstin, want zij is altijd de voorste geweest. *[1]).

Maar, gunst!, waartoe zou dat heur dienen? Haar hemd is

*[1]) De woorden „vorst" en „vorstin" zijn inderdaad van „voorste" afgeleid. Zij waren dan ook de eersten of „voorsten" des lands.

hjra tohnekka wol thàt hju selva spon ànd wêvade. hwêrmêi skolde hja hjra skênhêd hâga . . . navt mith pàrlum. hwand hjra tuskar send witter . . . . navt mith gold. hwand hjra hêr is blikkander . . . navt mith stêna. wel send hjra âgon saft as lamkes âgon thach to lik sa glander thàt màn thêr skrômlik in sja ne mêi . . .

Men hwat kàlt ik fon skên . . . Frya wêre wiss navt skêner . . .

Ja âthe. Frya thêr sjugun skênhêde hêde hwerfon hjra toghâtera men êne elk. hâchstens thria urven hàve. men al wêre hju lêdlik thach skolde hju vs djûra wêsa . . . .

Jef hju wygandlik sy . . . hark âthe. Adela is thet ênge bern vsar grêvet.man. sjugun jrth.fêt is hju hâch. jeta grâter then hjra licheme. is hjra wishêd ànd hjra mod is lik bêde to sêmine . . . .

Lok thêr. thêr wêre ênis en fênbrônd thrju bern wêron vp jenske gràfstên sprongen. wind blos fel. alrek krêta ànd thju màm wêre rêdalâs. thêr kvmt Adela. ho stêitst ànd têmethste hropth hju. tragd help tot lênande ànd Wr.alda skil jo krefta jêva. thêr hipth hju nêi.t Kryl.wod. gript elsne trêon tragd en breg to makpande. nw helpath âk tha ôthera ànd tha bern send hred . . .

Jêrlikes kêmon tha bern hyr blomma ledsa.

Thêr kêmon thrê Fonysjar skip.ljuda thêr hja wrêvela wilde. men Adela kêm hju hêde hjara hwop hêrad. in swim slêith hju tha lêtha ànd til thju hja selva jechta skolde thet hja vnwêrthelike manna wêron bint hju alsêmen an en spinrok fest. tha fêrhêmanda hêra kêmon hjara thjud askja. tha hja sagon ho skots hja misdên wêron kêm torn vp. thach màn tellade hot bêrd was . . . .

Hwat hja forth dêdon . . . hja buwgdon to fàra Adela ànd keston thju slyp hjrar tohnekka . . . .

Men kvm fêrhêmande âthe tha wald füglon fljuchtath to fâra tha fêlo forsykar. kvm âthe sâ mêist hjra wishêd hêra . . . .

By tha gràfstên hwer fon in tha lov.sprêke meld wàrth. is màm hira lik bigràven. vppira gràfstên heth màn thissa worda hwryten . . . .

Ne hlâp navt to hâstich hwand hyr lêid Adela.

Thju form.lêre thêr is hwryten inutere wâch thêr burch.tore nis navt wither eskrêven in thàt bok thêra Adela.follistar. hwêrvmbe thet lêten is nêt ik navt to skriwand. tha thit bok is min ajn thêrvmbe wil ik hja thêr inna setta to willa minra màgum . . . .

van linnen, haar japon *1) van wol, die zij zelf spon en weefde. Waarmee zou zij heur schoonheid verhoogen? Niet met parels, want heur tanden zijn witter; niet met goud, want heur lokken zijn glanzender en niet met edelsteenen. Wel zijn heur oogen zacht als die van een lam, maar tevens zoo energiek, dat men er nauwelijks in kan kijken. Maar wat bazel ik van schoon? Frya was zeker niet schooner. Ja vriend, dan Frya, die zeven schoonheden bezat, waarvan heur dochters elk maar één, hoogstens drie geërfd hebben. Maar al was zij leelijk geweest, toch zou zij ons dierbaar wezen.

Of zij krijgshaftig is? Luister vriend. Adela is het eenige kind van onzen grevetman. Zeven voet is zij lang, haar wijsheid is nog grooter dan haar lichaam en haar moed is gelijk aan allebei tezamen.

Zie eens. Er was eens een veenbrand. Drie kinderen waren op dien grafsteen daar gesprongen. De wind blies fel. Iedereen schreeuwde en de moeder was radeloos. Daar komt Adela: Wat staat ge te talmen, roept zij. Tracht hulp te verleenen en Wr.alda zal U krachten geven. Daarop ijlt zij naar het Krijlwoud, grijpt elzentakken en tracht een brug te maken. Nu helpen ook de anderen en de kinderen zijn gered.

Jaarlijks kwamen de kinderen hier bloemen neerleggen.

Er kwamen eens drie Phoenicische zeelieden, die de kinderen wilden lastig vallen, maar nu kwam Adela, die hun geschrei hoorde. Zij slaat de onverlaten in zwijm en opdat zijzelf zouden getuigen, dat zij onwaardige mannen waren, bindt zij hen allen tezamen aan een spinrok vast. De uitheemsche heeren kwamen hun volk opeischen. Toen zij zagen hoe raar zij toegetakeld waren, kwam er toorn bij hen op, maar men verhaalde hun, hoe het gebeurd was.

Wat deden zij toen? Zij bogen zich voor Adela en kusten de slip van haar kleed. Maar kom, mijn vriend de vreemdeling, de woudvogels vluchten voor de vele bezoekers. Kom, vriend, dan kunt gij haar wijsheid hooren.

Bij den grafsteen, waarvan in de lofspraak melding wordt gemaakt, is moeder's lijk begraven. Op haar grafsteen heeft men deze woorden gegrift:

Loop niet te haastig, want hier ligt Adela.

De oude leer, die gegrift is buiten op den wand van den burchttoren, is niet geschreven in het boek van Adela's volgelingen. Waarom dit nagelaten is, weet ik niet te schrijven. Maar dit boek is mijn eigendom, daarom wil ik die erin zetten, ter wille van mijn bloedverwanten.

---

*1) Er staat „tohnekka" = to hnekka = tot den nek. Dus een hoogsluitende japon. In hoeverre het Latijnsche „tunica" hiervan een parallelwoord is, is vooralsnog niet geheel bewezen.

Form.lêre.

Alle god minnanda Frya.s bern sy held. hwand thrvch tham skil et sêlich wertha vp jrtha .... lêr ànd kêth to tha folkum. Wr.alda is thet alder.aldesta jeftha over.aldesta. hwand thet skop alle thinga .... Wr.alda is ella in ella. hwànd thet is êvg ànd vn.endlik ... Wr.alda is overal ainwardich. men narne to bisja. thêrvmbe wàrth thet wêsa gâst hêten .... al hwat wi fon him sja müge send tha skepsela thêr thrvch sin lêva kvme. ànd wither henne ga .... hwànd inut Wr.alda kvmath alle thinga ànd kêrath alle thinga ... fonut Wr.alda kvmth.t anfang ànd et ende alra thinga gêith in im vppa. Wr.alda is thet êne ella machtige wêsa. hwand alle ôre macht is fon him lênad ànd kêrath to him wither. inut Wr.alda kvmath alle krefta ànd alle krefta kêrath to him wither .... thêrvmbe is hi allêna theth skeppande wêsa ànd thêr nis nawet eskêpen buta him ....

Wr.alda lêide êvge setma thet is êwa in al et skêpne ànd thêr ne send nên gode setma jeftha hja moton thêrnêi tavlikt wêsa .... men afskên ella in Wr.alda sy. tha boshêd thêra mànniska nis navt fon him. boshêd kvmth thrvch lômhêd vndigerhed ànd domhêd ... thêrvmbe kàn hju wel tha mànniska skâda. Wr.alda nimmer .... Wr.alda is thju wishêd, ànd tha êwa thêr hju tavlikt heth. send tha boka wêrût wy lera müge. ànd thêr nis nêne wishêd to findande ner to garjande buta tham .... tha mànniska mügon fêlo thinga sja .. men Wr.alda sjath alle thinga .... tha mànniska mügon fêlo thinga lêra .... màn Wr.alda wêt alle thinga .... tha mânniska mügon felo thinga vntslûta ... men to fâra Wr.alda is ella êpned ... tha mànniska send mànnalik ànd berlik .... men Wr.alda skepth bêide ... tha mànniska minnath ànd hàtath. tha Wr.alda is allêna rjuchtfêrdich .... thêrvmbe is Wr.alda allêne god. ànd thêr ne send nêne goda bûta him .... mith thet Jol wandelath ànd wixlat allet eskêpne. men god is allêna vnforanderlik. thrvch that Wr.alda god is. alsa ne mei hi ak navt foranderja. ànd thrvch thet er bilywath. thêrvmbe is hy allêna... wêsa. ànd al et ora skin. ...

Thet ôthera dêl fonre form.lêr.

Emong Finda.s folk send wan.wysa. thêr thrvch hjara overfindingrikhêd alsa àrg send erwerden thàt hja hjara selva

Oudste leer.

Alle Fryaskinderen, die het goede beminnen, zij heil! Want daardoor zullen zij zalig worden op aarde. Leer en verkondig aan de volkeren. Wr.alda is het alleroudste of overoudste, want Het schiep alle dingen. Wr.alda is alles in alles, want Het is eeuwig en oneindig. Wr.alda is overal tegenwoordig, maar nergens te aanschouwen, daarom wordt dit wezen geest genoemd. Alles, wat wij van hem kunnen zien, zijn de schepselen, die door zijn leven komen en weer heengaan, want uit Wr.alda komen alle dingen en tot Hem keeren alle dingen. *1) Vanuit Wr.alda komt de aanvang en het einde, alle dingen gaan in Hem op. Wr.alda is het eenige almachtige wezen, want alle andere macht is van Hem geleend en keert tot Hem terug. Uit Wr.alda komen alle krachten en alle krachten keeren tot Hem weder. Daarom is Het alleen het scheppende wezen, en niets is geschapen buiten Hem.

Wr.alda legde eeuwige leefregels, dat is wetten, in al het geschapene en er zijn geen goede wetten, of ze moeten daarnaar gemaakt zijn. Maar, ofschoon alles in Wr.alda is, is de boosheid der menschen niet van Hem. Boosheid komt door loomheid, zorgeloosheid en domheid. Daarom kan zij wel den menschen schaden, maar Wr.alda nooit. Wr.alda is de wijsheid, en de wetten, die hij uitgevaardigd heeft, zijn de boeken, waaruit wij kunnen leeren en er is daarbuiten geen wijsheid te vinden, noch te vergaderen. De menschen kunnen vele dingen zien, maar Wr.alda ziet alle dingen. De menschen kunnen vele dingen leeren, maar Wr.alda weet alle dingen. De menschen kunnen vele dingen ontsluiten, maar voor Wr.alda is alles geopend. De menschen zijn mannelijk en vrouwelijk, maar Wr.alda schept beide. De menschen beminnen en haten, maar alleen Wr.alda is rechtvaardig. Daarom is alleen Wr.alda goed en er zijn geen goeden buiten hem. *3) Met het Jol verandert en wisselt al het geschapene, maar alleen het goede is onveranderlijk. Omdat Wr.alda goed is, kan Hij *2) ook niet veranderen en omdat Hij blijft, daarom is Hij alleen wezen, en al het andere schijn. *4)

Het tweede deel van de oudste leer.

Onder Finda's volk zijn waanwijzen, die door hun óvervindingrijkheid zoo slecht zijn geworden, dat zij zichzelf wijsmaken

*1) en *2) Zie Toelichtingen No. 26 en No. 27.

*3) Vergelijk: Marcus X:18 „Waarom noemt ge Mij goed? Niemand is goed dan God alleen." Men merke op, dat dit „goed" evenals in het O.L.B. vooral niet in de eerste plaats „goedaardig" of „braaf" beteekent, maar een veel ruimeren inhoud heeft.

*4) Alleen in dit deel werden door mij „Het" en „Hij" met hoofdletter geschreven; verder wordt dit nagelaten.

wis mâkja ànd tha inewida bitjuga thàt hja thet besta dêl send fon Wr.alda. thàt hjara gâst thet beste dêl is fon Wr.alda.s gâst ànd thet Wr.alda allêna mêi thànkja thrvch helpe hjar.is bryn....

Thàt aider skepsle en dêl is fon Wr.alda.s vnendlik wêsa thàt hàvon hja fon vs gâbad.... men hjara falxe rêdne ànd hjara tàmlâse hâch.farenhêd heth ra vppen dwâlwêi brocht. wêre hjara gâst Wr.alda.s gâst sâ skolde Wr.alda êl dvm wêsa in stêde fon licht ànd wis. hwand hjara gâst slâvth him selva immer of vmbe skêne bylda to mâkjande thêr y àfternêi anbid... men Finda.s folk is en àrg folk. hwand afskên tha wan.wysa thêra. hjara selva wis mâkja thàt hja drochtne send. sa hàvon hja to fâra tha vn.ewida falxa drochtne eskêpe. to kêthande allerwêikes thàt thissa drochtne wralda eskêpen hàve. mith al hwat thêr inne is... gyriga drochtne fvl nyd ànd torn. tham êrath ànd thjanath willath wêsa. thrvch tha mànniska. thêr blod ànd offer willa ànd skàt âskja... men thi wan.wisa falxa manna. tham hjara selva godis skalka jeftha prestera nôma lêta. bürath ànd sâmnath ànd gethath aldam to fâra drochtne thêr er navt ne send vmbet selva to bihaldande. aldam bidrywath hja mith en rum emod. thrvchdam hja hjara selva drochtne wâne thêr a ninman andert skeldich ne send. send thêr svme tham hjara renka froda ànd et bâr mâkja alsa wrdon hja thrvch hjara rakkera fàt ànd vmbira laster vrbarnad ella mith fêlo stâtska plêgum hjara falxa drochtne to.n êre. men in trvth. allêna thêr vmbe thàt hja-ra navt skâda ne skolde.... til thju vsa bern nw wêpned müge wêsa tojenst hjara drochtenlika lêre alsa hâgon tha fâmna hjam fon buta to lêrande hwat hyr skil folgja....

Wr.alda was êr alle thinga. ànd nei alle thinga skil er wêsa. Wr.alda is alsa êvg ànd hi is vnendelik. thervmb nis thêr nawet buta him.... thrvch ut Wr.alda.s lêva warth tid ànd alle thinga bern. ànd sin lêva nimth tid ànd alle thinga wêi.... thissa sêka moton klâr ànd bâr mâkad wrda by alle wisa. sâ thàt hjat an ôthera bithjuta ànd biwisa müge. is.t sâ fâr vvnnen. sa sêith màn forther.. hwat thus vsa omme.fang treft alsa send wy en dêl fon Wr.alda.s vn.endelik wêsa. alsa tha ommefang fon al et eskêpne. thach hwat angâ vsa dânte vsa ainskipa vsa gâst ànd al vsa bithànkinga thissa ne hêra navt to thet wêsa. thit ella send fljuchtiga thinga tham thrvch Wr.alda.s lêva forskina. thach thêr thrvch sin wishêd sâdâne ànd navt owers navt ne forskina..... men thrvchdam sin lêva stêdes forthga alsa ne mêi thêr nawet vppa sin stêd navt

en den ingewijden *1) doen gelooven, dat zij het beste deel zijn van Wr.alda en dat hun geest het beste deel is van Wr.alda's geest en dat Wr.alda alleen kan denken met behulp van hun brein.

Dat ieder schepsel een deel is van Wr.alda's oneindig wezen, dat hebben zij van ons gestolen. Maar hun valsche redeneering en hun toomelooze hoovaardigheid hebben hen op een dwaalweg gebracht. Ware hun geest Wr.alda's geest, dan zou Wr.alda heel dom wezen, in plaats van verlicht en wijs. Want hun geest slooft zich altijd af om schoone beelden te maken, die zij naderhand aanbidden. Maar Finda's volk is een boos volk, want ofschoon de waanwijzen onder hen zichzelf wijsmaken, dat zij goden zijn, hebben zij voor de oningewijden valsche goden geschapen, en verkondigen overal, dat deze afgoden de wereld geschapen hebben met alles wat daarin is; gierige goden vol nijd en toorn, die door de menschen gediend en geëerd willen wezen, die bloed en offers willen en schatting eischen. Maar die waanwijze, valsche mannen, die zichzelf god's dienaren of priesters laten noemen, beuren en verzamelen en vergaren dat alles voor goden, die niet bestaan, om het zelf te houden. Dat alles bedrijven zij met een ruim gemoed, doordat zij zichzelf goden wanen, die aan niemand verantwoording schuldig zijn. Zijn er sommigen, die hun streken bevroeden en openbaar maken, dan worden zij door hun knechten gevat en om hun laster verbrand. Alles met veel statige plichtplegingen ter eere van de valsche goden. Maar in waarheid, alleen opdat zij hun niet zouden schaden. Opdat onze kinderen nu gewapend mogen wezen tegen hun afgodische leer, daarom behooren de maagden hen van buiten te laten leeren, wat hier zal volgen:

Wr.alda was eerder dan alle dingen en na alle dingen zal Hij wezen. *2) Wr.alda is dus eeuwig en hij is oneindig, daarom is er niets buiten hem. Door en uit Wr.alda's leven ontstond de tijd en werden alle dingen geboren en zijn leven neemt den tijd en alle dingen weg. Deze zaken moeten duidelijk openbaar gemaakt worden op alle wijzen, zoodat het aan anderen moge beduid en bewezen worden. Is het zoover gewonnen, dan zegt men verder: Wat dus onzen omvang betreft, zijn wij een deel van Wr.alda's oneindig wezen als de omvang van al het geschapene. Doch wat onze gedaante aangaat, onze eigenschappen, onzen geest en al onze bedenkingen, deze behooren niet tot het wezen. Dit alles zijn vluchtige dingen, die door Wr.alda's leven verschijnen en door zijn wijsheid zoodanig en niet anders. Maar doordat zijn leven steeds voortgaat, kan er

*1) Dit „ingewijden" en verderop „oningewijden" leggen duidelijk getuigenis af van de Atlantide inwijdingen, waarvan in de Inleiding sprake was.
*2) Hier en elders staat in den tekst zelf het onmogelijke „er" inplaats van „hy", waaruit bepaalden dialektinvloed bewezen wordt.

bilywa. thêrvmbe forwixlath alle eskêpne thinga fon stêd. fon dânte ànd âk fon thànkwisa. thervmbe ne mêi jrtha selva ner eng skepsle ni sedsa ik ben.... men wel ik was... âk ne mêi nên mànniska navt ne sedsa ik thànk. men blât ik thochte... thi knâp is grâter ànd owers as tha.r bern wêre. hy heth ora gêrtne. tochta ànd thànkwisa. thi màn en tât is ànd thànkth owers as thâ.r knâp wêre. êvin tha alda fon dêgum. thât wêt allera mannelik. sâhwersa allera mannalik nw wêt ànd jechta mot. thàt hy alon wixlath. sâ mot hy âk bijechta that er jahweder âgeblik wixlath âk thahwila.r sêid ik ben. ànd thàt sina thànk.bylda wixle tha hwîler sêid ik thànk....

Instêde thàt wy tha àrga Finda.s althus vn.werthlik afternêi snakka ànd kàlta.. ik ben. jeftha wel. ik ben thet beste dêl Wr.alda.s. ja thrvch vs allêna mêi.r thànkja. sâ willath wy kêtha vvral ànd aller.wêikes wêr et nêdlik sy.... wy Frya.s bern send forskinsla thrvch Wr.alda.s lêva. byt. anfang min ànd blât. thach immer wàrthande ànd nâkande to fvlkvmenlikhêd. svnder â sa god to wrda as Wr.alda selva.... vsa gâst nis navt Wr.alda.s gâst. hi is thêrfon allêna en afskinsle.... tha Wr.alda vs skop heth er vs in thrvch sine wishêd.bryn. sintûga. hügia ànd fêlo goda ainskipa lênad. hyrmêi mügon wy sina skepsela ànd sin êwa bitrachta. thêrof mügon wy lêra ànd thêrvr mügon wy rêda. ella ànd allêna to vs ain held. hêde Wr.alda vs nêne sinna jêven sa ne skolde wy narne of nêta ànd wi skolde jeta reddalâser as en sê.kwale wêsa. thêr forth dryven wàrth. thrvch ebbe ànd thrvch flod....

Thit stat vp skriv filt skrêven.... Tâl ànd andwarde ora fâmna to.n fârbyld....

En vnsels gyrich màn kêm to bârande by Trâst thêr fâm wêre to Stavia. hy sêide. vn.wêder hêde sin hus wêi brocht. hy hêde to Wr.alda bêden. men Wr.alda nêdim nêne helpe lênad. bist en àfte Frya.s. frêje Trâst. fon elder t.elder. andere thene màn. thàn sêide hju wil ik àwet in thin mod sêja in bitrouwa thàt et kyma groja ànd früchda jêva mêi. forth sprêk hju ànde kêth.... thâ Frya bern was. stand vs moder naked ànd blât vnbihod to jenst tha strêlum thêre svnne. ninman macht hju frêja ànd thêr wêre ninman thêr hja help macht lêna. thâ gvng Wr.alda to ànd wrochte in hjra mod nigung ànd liavde anggost ànd skrik. hju sach rondomme hjra nigung kâs thet beste ànd hju sochte skul vndera wâranda linda. men rêin kêm àndt.onhlest wêre thât hju wet wrde. thach hju hêde sjan ho thet wêter to tha hellanda blâdar

ook niets op zijn plaats blijven. Daarom verwisselen alle geschapen dingen van plaats, van gedaante en ook van denkwijze. Daarom mag de aarde zelf, noch eenig schepsel zeggen: ik ben, maar wel: ik was. Ook mag geen mensch zeggen: ik denk, maar enkel: ik dacht. De knaap is grooter en anders dan toen hij een kind was. Hij heeft andere begeerten, neigingen en denkwijzen. De man en vader is en denkt anders dan toen hij knaap was. Evenzoo de ouden van dagen. Dat weet iedereen. Omdat nu iedereen weet en moet erkennen, dat hij steeds wisselt, moet hij ook toegeven, dat hij ieder oogenblik wisselt, ook terwijl hij zegt: ik ben; en dat zijn denkbeelden veranderen, terwijl hij zegt: ik denk.

Inplaats dus van dat wij de booze Finda's op een onwaardige wijze napraten en klappen: ik ben, of wel: ik ben het beste deel van Wr.alda, ja alleen door ons kan hij denken, willen wij verkondigen overal en allerwegen, waar het noodig is: Wij, Frya's kinderen zijn verschijnselen van Wr.alda's leven. Bij den aanvang gering en bloot, maar altijd wordende en naderende tot volkomenheid, zonder ooit zoo goed te worden als Wr.alda zelf. Onze geest is niet Wr.alda's geest, hij is daarvan slechts een afschijnsel. Toen Wr.alda ons schiep, heeft hij ons in zijn wijsheid, brein, zintuigen, geheugen en vele goede eigenschappen geleend. Hiermee kunnen wij zijn schepselen en zijn wetten beschouwen. Daarvan kunnen wij leeren en daarover kunnen wij spreken, enkel en alleen tot ons eigen heil. Had Wr.alda ons geen zintuigen gegeven, dan zouden wij nergens van weten, en wij zouden nog reddeloozer zijn, dan een zeekwal die voortgedreven wordt door ebbe en vloed. *[1])

Dit staat op schrijfvilt geschreven. Taal en antwoord aan andere Maagden ten voorbeeld.

Een ongezellig, gierig man kwam klagen bij Troost, die burchtvrouw was te Stavia. Hij zei, dat onweer zijn huis had vernield. Hij had tot Wr.alda gebeden, maar Wr.alda had hem geen hulp verleend. Zijt ge een echte Fryas, vroeg Troost. Van ouder op ouder, antwoordde de man. Dan, zeide zij, wil ik iets in uw gemoed zaaien in het vertrouwen, dat het kiemt en groeit en vrucht zal dragen. Verder zei zij met nadruk: Toen Frya geboren was, stond onze moeder naakt en bloot, onbehoed tegen de stralen van de zon. Niemand kon zij vragen en er was niemand, die haar hulp kon verleenen. Toen maakte Wr.alda zich op en wrocht in haar gemoed aanleg en liefde, angst en schrik. Zij zag rondom zich heen. Haar aanleg koos het beste, en zij zocht een schuilplaats onder de beschuttende lindeboom. Maar er kwam regen en het gevolg was, dat zij nat werd. Maar zij had gezien hoe het water van de hellende blaren

*[1]) Zie Toelichtingen No. 28.

of drupte. nw mâkade hju en hrof mith hellanda sidum. vp stôka mâkade hju tham. men stornewind kêm ànd blos rêin thêr vnder. nw hêde hja sjan thàt tha stam hly jef. àfter gong hja to ànd mâkade en wâch jon plâga ând sâdum. thet forma an êne syda ànd forth an alle syda. stornewind kêm to bek jeta wodander as to fora ànd blos thju hrof ewêi. men hju ne bârade navt over Wr.alda ner to jenst Wr.alda. men hja mâkade en reitne hrof ànd leide stêna thêr vppa. bifvnden hàvande ho sêr thet dvath vmb. allêna to tobbande alsa bithjude hju hira bern ho ànd hwêrvmbe hju alsa hêde dên. thissa wrochton ànd tochton to sêmine. a sadenera wise send wy an hûsa kêmen mith stoppen bànkum en slecht ànd warande linda with tha svnnestrêlum. to tha lesa hàvon hja en burch mâkad ànd forth alle ôthera. nis thin hus thus navt sterk noch wêst alsa mot i trachda vmbet ôre bêter to mâkjande.... min hus wêre sterk enoch sêid.er men thet hâge wêter heth et vp bêrad ànd stornewind heth et ore dên. hwêr stand thin hus thàn. frêje Trâst. alingen thêre Rêne andere thene màn... ne stand.et thàn navt vpp.en nol. jeftha therp. frêje Trâst.... nêan sêider. min hus stand ênsum by ha overe. allêna hàv ik.et buwad men ik ne macht thêr allêna nên therp to mâkane.... ik wist wel sêide Trâst. tha fâmna hàv et my meld.... thv hest al thin lêva en grûwel had an tha mànniska ut frêse thàtste awet jêva jeftha dva moste to fara hjam. thach thêr mitha ne mêi màn navt fêr ne kvma. hwand Wr.alda thêr mild is kêrath him fona gyriga.... Fâsta heth vs rêden ànd boppa tha dura fon alle burgum is.t in stên ut wryten.... bist àrg bât.sjochtig sêide Fàsta... bihod thàn jvwe nêsta — bithjod thàn jvwe nêsta.... help thàn juwe nêsta.... sâ skilun hja.t thi wither.dva.... is i thissa rêd navt god noch. ik nêt fâr thi nên bêtera.... skâmrâd wàrth then màn ànd hi drupte stolkes hinne.

Nw wil ik selva skriwa êrost fon over min burch ànd thàn over hwat ik hàv müge sjan....

Min burch lêid an.t north.ende thêre Liud.gârda. thju tore heth sex syda. thrija thrittich fêt is hju hâch. flàt fon boppa. en lyth huske thêr vppa. hwâna màn tha stâra bisjath. an aider syd thêre tore stàt en hus. long thrija hondred brêd thrija sjvgun fêt. ê.lika hâch bihalva thju hrof thêr rond.lik is. altham fon hyr.bakken stên ànd fon buta ne send nênen ôthera. om tha burch is en hring.dik, thêr.om en gràft. diap thrija sjvgun fêt. wyd thrija twilif fêt. siath hwa fonêre tore

afdroop. Nu maakte zij een afdak met afloopende kanten. Op staken zette zij dat. Maar er kwam stormwind en die blies den regen er onder. Nu had zij gezien, dat de stam luwte gaf. Daarop ging zij tewerk en maakte een wand van plaggen en zoden, eerst aan den éénen kant en toen aan alle zijden De stormwind kwam terug, woedender dan tevoren en blies het dak weg. Maar zij klaagde niet over Wr.alda, noch tegen Wr.alda, en zij maakte een rieten dak en legde daarop steenen. Toen zij bevond hoe zeer het doet, om alleen te tobben, beduidde zij haar kinderen, hoe en waarom zij zoo gedaan had. Deze werkten en overlegden gezamenlijk. Op die manier zijn wij aan huizen gekomen met stoepbanken, een straat, en een beschuttende linde tegen de zonnestralen. Ten laatste hebben zij een burcht gemaakt en vervolgens al de andere. Is uw huis dus niet sterk genoeg geweest, dan moet ge trachten het andere beter te maken. Mijn huis was sterk genoeg, zei hij, maar het hooge water heeft het opgebeurd en de stormwind heef de rest gedaan. Waar stond uw huis dan, vroeg Troost? Langs den Rijn, antwoordde de man. Stond het dan niet op een nol (rond voetstuk) of terp? vroeg Troost. Neen, zeide de man, mijn huis stond eenzaam bij den oever. Ik heb het alleen gebouwd, maar ik kon er niet alleen een terp voor maken. Ik wist het wel, antwoordde Troost, de maagden hebben het mij gemeld. Ge hebt heel uw leven een afkeer gehad van de menschen, uit vrees, dat ge iets moest geven of doen voor hen. Maar daarmee kan men niet ver komen. Want Wr.alda, die mild is, keert zich af van de gierigen. Faesta heeft ons geraden en boven de deuren van alle onze burchten is 't in steen gegrift: Zijt ge erg baatzuchtig, zeide Faesta, behoed dan uw naasten, onderricht dan uw naasten, help dan uw naasten, dan zullen zij het U ook doen. Is U dezen raad niet goed genoeg; ik weet geen betere voor U. De man werd schaamrood en droop stil af.

Nu wil ik zelf schrijven, eerst over mijn burcht en dan over wat ik heb mogen zien.

Mijn burcht ligt aan 't Noordeinde van de Ljudgaarde. De toren heeft zes zijden. Driemaal dertig voet is hij hoog. Plat van boven. Een klein huisje staat erop, waaruit men naar de sterren ziet. Aan iederen kant van den toren staat een huis, lang drie honderd en breed driemaal zeven voet, en evenhoog, behalve het dak, dat rondachtig is. Alles is van eigengebakken steen, en het buitenwerk is niet anders. Om de burcht is een ringdijk en daaromheen een gracht diep driemaal zeven en breed driemaal twaalf voet. Ziet iemand boven van den

del sa siath hi thju dânte fon.et Jol . . . vppa grvnd twisk tha sûdlika hûsa thêre. sen allerlêja kruda fon hêinde ànd fêr. thêrof moton tha fémna tha krefta lêra. twisk tha north.lika hûsa is allêna fjeld . . . . tha thrju north.lika husa send fol kêren ànd ôther bihof. twa sûdar send to fâra tha fâmkes vmbe to skola ànd to hêma. thet sûdlikoste hus is thêre burchfâm his hêm. inna tore hangt thju foddik. tha wagar thêre tore send mith kestlika stêna smukad. in vppa thêre sûderwach is thêne Tex wryten. an tha fêre syde thêra finth màn thju form.lêre. anna winstere syde tha êwa. tha ora sêka finth màn vppa ôra thrja. tojenst tha dik by.t hus thêr fâm stêt hju ovvne ànd thju mol.mâk thrvch fjuwer bufla kroden. buta vsa burch.wal is.t hêm. whêrvppa tha burch.hêra ànda wêrar hême. thju ring.dik thêra is en stonde grât. nên stjûrar. men svnna stonda hwêrfon twija twilif vppen etmelde kvma. in vpper binnasyde fona dik is en flàt fif fêt vndera krun. thêrvppa send thrija hondred krân boga. todekt mith wod ànd lêther. bihalva tha hûsa thêra inhêmar send thêr binna alingne tha dik jeta thrija twilif nêd.hûsa to fâra tha om.hêmar. thet fjeld thjanath to kàmp ànd to wêde. anna sûdsyde fon tha butenste hring.dik is thju Ljudgârda. omtûnad thrvch thet grâte Linda.wald. hjra dânte is thrju her.nich. thet brêde buta. til thju svnne thêr in sia mêi. hwand thêr sen fêlo fêr.landeska thrêja ànd blommen thrvch tha stjurar mith brocht. alsa thju dânte vsar burch is send alle ôthera thach vs.is is thju grâteste. men thi fon Texland is tha aldergrâteste. thju tore fon Frya.sburch is alsa hâch thàt hju tha wolka torent. nêi thêre tore is al et ôthera . . . .

By vs vppa burch is.t alsa dêlad. sjvgun jonge fâmna wâkath by thêre foddik. aider wâk thrja stunda. in tha ôre tid moton hja huswàrk dva. lêra ànd slêpa. send hja sjvgun jêr wâkande wêsen. alsa send hja fry. thàn mügon hja emong tha mànniska gâ vp.ra sêd to letane ànd rêd to jêvane. is hwa thrju jêr fâm wêst sâ mêi hju altomet mith tha alda fâmna mith gâ . . . .

Thi skrywer mot tha fâmkes lêra. lêsa. skrywa ànd rêkenja. tha grysa jeftha grêva moton lêra hjam. rjucht ànd plicht. sêdkunda. krûdkunda. hêlkunda. skêdnesa tellinga ànd sanga bijunka allerlêja thinga thêr hjam nêdlik send vmbe rêd to jêvane. thju burchfâm mot lêra hjam ho hja thêrmith to wàrk gâ mota bi thà mànniska. êr en burchfâm hjra stêd innimt. mot hju thrvch thet lând fâra. en fvl jêr. thrê grêva

toren naar beneden, dan ziet hij de gedaante van het Jol. *1) Op den grond tusschen de zuidelijke huizen, zijn allerlei kruiden van heinde en verre, daarvan moeten de maagden de krachten leeren kennen. Tusschen de noordelijke huizen is alleen veld. De drie noordelijke huizen zijn vol koren en andere benoodigdheden. Twee zuidelijke huizen zijn voor de maagden, om school te houden en te wonen. Het zuidelijkste huis is de woning der burchtvrouw. In den toren hangt de lamp. De wanden van den toren zijn versierd met kostbare steenen. Op den zuiderwand is de ‚Tex' gegrift. Aan de rechterzijde daarvan vindt men de ‚Oudste Leer', aan den linkerkant de wetten. De andere zaken vindt men op de drie andere zijden. Tegen den dijk aan, bij het huis van de burchtvrouw, staat de oven en de meelmolen door vier buffels rondgetrokken. Buiten onzen burchtwal is de woonplaats voor de burchtheeren en de soldaten. De ringrijk daaromheen is een uur groot, niet een zeemans-, maar een zonneuur, waarvan er tweemaal twaalf in een etmaal gaan. *2) Aan de binnenzijde van den dijk is een plat, vijf voet beneden de kruin. Daarop zijn drie honderd kraanbogen, bedekt met hout en leer. Behalve de huizen van de inwoners zijn daarbinnen langs den dijk nog driemaal twaalf noodhuizen voor de omwonenden. Het veld dient tot kamp en tot wei. Aan de Zuidzijde van den buitensten ringdijk is de Ljudgaarde omringd door het groote Lindenwoud. Haar vorm is driehoekig, met den breeden kant naar buiten, opdat de zon erin kan schijnen. Want daar zijn veel buitenlandsche bloemen en bloemen, door de zeevaarders meegebracht. Zooals de vorm van onzen burcht is, zoo zijn alle andere, maar onze burcht is de grootste. De allergrootste is die van Texland. De toren van Fryaburcht is zoo hoog, dat hij tot de wolken reikt en in evenredigheid met den toren is al het overige.

Bij ons op de burcht is het zóó verdeeld. Zeven jonge maagden waken bij de lamp. Iedere waak is drie uur. In den overigen tijd moeten zij huiswerk doen, leeren en slapen. Hebben zij zeven jaar gewaakt, dan zijn zij vrij. Dan mogen zij onder de menschen gaan, om op hun zeden te letten en raad te geven. Is er een drie jaren maagd geweest, dan mag zij soms met de oudere maagden meegaan.

De schrijver moet de meisjes leeren lezen, schrijven en rekenen. De grijsaards of greva moeten hun recht en plicht, zedekunde, kruidkunde en heelkunde leeren, geschiedenissen, vertellingen en liederen, benevens allerhande dingen, die zij noodig hebben om raad te geven. De burchtvrouw moet hun leeren, hoe zij daarmee te werk moeten gaan bij de menschen. Voordat een burchtvrouw haar plaats inneemt, moet zij een vol jaar door het land reizen. Drie oudere burchtheeren en

*1) en *2). Zie Toelichtingen No. 29 en No. 30.

burch.hêra ànd thrja alda fâmna gan mith hjri mitha. alsa is.t âk my gvngon. min fârt is alingen thêre Rêne wêst. thjus kâd vpward. alingen thêre ôre syde ofward... ho hâger ik upkêm. to àrmer likte mi tha mànniska.... vvr.al inna Rêne hêde màn utstekka makad. thet sôn thàt thêr ain kêm wrde mith wêter wr skêp.fachta. gâten vmbe gold to winnande. men tha màngêrta ne drogon thêr nêne golden krona fon. êr wêron thêr mâr wêst. men sont wi Skênland miste. send hja nêi tha berga gvngen. thêr delvath hja yser jrtha, thêr hja yser of mâkja.... boppa thêre Rêne twisk thet berchta. ther hàv ik Mârsâta sjan... tha Mârsâta thàt send mànniska thêr in vppa mâra hêma. hjara husa send vp pàlum buwad. thàt is vret wilde kwik ànd bose mànniska. thêr send wolva. bâra ànd swârte grislika lâwa. ànd hja send tha swetsar jeftha pàlinggar fonda hêinde Krêka.landar thêra Kàlta folgar ànd tha vrwildere Twiskar. alle gyrich nêi râv ànd but.... tha Mâr.sâta helpath hjara selva mith fiska ànd jâga. tha huda wrdath thrvch tha wiva tomâkad ànd birhet mith skors fon berkum. tha litha huda saft lik fâmna filt.. thju burch.fâm et Ny.Fryasburg sêide vs thàt hja gode ênfalde mànniska wêron. thach hêd ik hja êr navt sprêken hêred. ik skolde mênath hàve thàt hja nên Fryas wêre. men wilda. sa dryst sâgon hja ut. hjra fachta ànd kruda wrdon thrvch tha Rên.hêmar vrwandelath ànd thrvch tha stjurar buta brocht. Alingen thêre Rêne wêr et alên. til Lyda.sburch. thêr was en grâte flyt. invppa thisra flyt wêron ak mànniska thêr husa vp pàla hêde. men thàt nêr nên Fryas.folk. men thàt wêron swarte ànd bruna mànniska. thêr thjanath hêde to rojar vmbe tha buta.fârar to honk to helpane. hja moston thêr bilywa til thju thju flâte wither wêi brûda.

To tha lersta kêmon wi to.t Alderga. by.t suder hâva.hâved stêt thju Wâraburch. en stên.hus. thêrin send allerlêja skulpa. hulka. wêpne ànd klathar wârad fon fêre landum. thrvch tha stjurar mith brocht. en fjardêl dâna is.t Alderga. en grâte flyt omborad mith hlothum. husa ànd gârdum. ella riklik sjarad. invpper flyt lêi.ngrâte flâte rêd. mith fônon fon allerlêja farwa.

drie oudere maagden gaan met haar mee. Zoo is het mij ook gegaan. Mijn reis is langs den Rijn geweest, dezen oever op en langs den anderen oever naar beneden. Hoe hoogerop ik kwam, des te armer schenen mij de menschen toe. Overal in den Rijn had men kribben gemaakt. Het zand dat daartegen aan kwam, werd met water over schapenvachten gegoten om goud te winnen. Maar de meisjes droegen daar geen gouden kronen van.*0) Voorheen waren er meer geweest, maar sedert wij Schoonland misten, zijn zij naar de bergen gegaan. Daar delven zij ijzererts, waar zij ijzer van maken. Boven den Rijn tusschen het gebergte, daar heb ik Marsaten gezien. De Marsaten, dat zijn menschen die op de meren wonen. Hun huizen zijn op palen gebouwd. Dat is wegens het wilde gedierte en de booze menschen. Daar zijn wolven, beren en zwarte, afgrijselijke leeuwen. *1) En zij zijn de buren *2) of aangrenzenden van de heinde Krekalanden van de Kàlta volgelingen en van de verwilderde Tuïscoërs, allen begeerig naar roof en buit. De Marsaten voorzien in hun onderhoud door visschen en jagen. De huiden worden door de vrouwen klaargemaakt en bereid met berkenschors, de kleine huiden zijn zoo zacht als vrouwenvilt. De Burchtvrouw te Fryasburcht *3) zeide ons, dat zij goede, eenvoudige menschen waren. Maar had ik haar dat niet vooraf hooren zeggen, dan zou ik gemeend hebben, dat zij geen Fryasvolk waren, maar wilden, zoo woest zagen zij er uit. Hun vachten en kruiden werden door de Rijnbewoners verhandeld en door de schippers naar buiten gebracht. Langs den anderen kant van den Rijn was het evenzoo tot aan Lydasburcht *4) toe. Daar was een groote vliet. Op deze vliet waren ook menschen, die huizen op palen hadden. Maar dat was geen Fryasvolk. Het waren zwarte en bruine menschen, die gediend hadden als roeiers om de buitenvaarders naar huis te helpen. Zij moesten daar blijven, tot dat de vloot weer vertrok. *5)

Ten laatste kwamen wij te Alderga. Bij het zuiderhavenhoofd staat de Waraburcht, een steenen gebouw. Daarin worden allerlei schelpen, horens, wapens en kleeren van verre landen bewaard, door de zeelieden meegebracht. Een kwartier daarvandaan is het Alderga. Een groote vliet omzoomd met schuren, huizen en tuinen, alles rijk versierd. In die vliet lag een groote

*0) Wat de Fryameisjes nu juist wèl deden; n.l. wat wij zouden noemen: diadeempjes van geplet goud.
*1) Zie Toelichtingen No. 31.
*2) buren = swetsar, wat het stamwoord is voor „Zwitser". Ze zijn n.l. de buren van de huidige Romaansche volkeren.
*3) Die „Fryasburcht" is dan Freiburg of Fribourg.
*4) Op de plaats van „de Burcht" te Leiden.
*5) Dit punt werd in de Inleiding behandeld. Dit volk was n.l. „autochtoon".

et Frya.s.dêi hongon tha skilda omma tha borda to. svme blikton lik svnna. tha skilda thêr witking ànd thêra skolta bi tha nachtum wêron mith gold vmborad. abefta thêre flyt was en gràft gràven. to hlâpande dana alingen thêre burch Forâna ànd forth mith en ênga mvde in sê. to fâra thêre flâte wêre thit tha utgvng ànd et Fly tha ingvng. a bêde syda thêre gràft send skêne husa mith hel blikanda farwa mâlad. tha gârdne send mith altid grêne hâgum omtunad. ik hàv thêr wiva sian thêr filtne tohnekna drogon as.t skrif filt wêre. lik to Staveren wêron tha màngertne mith golden kronum vppir holum ànd mith hringum om àrma ànd fêt sjarad. sudward fon Forâna thêr lêid Alk.mârum. Alk.mârum is en mâre jefta flyt thêrin lêid en ê.land vppa thàt ê.land moton tha swarte ànd bruna mànniska hwila êvin as to Lyda his. burch .... thju burch.fâm fon For.âna sêide my thàt tha burchhêra dêistik to ra gvngon vmb ra to lêrande. hwat âfte frydom sy. ànd ho tha mànniska an thêre minne agon to lêvane vmbe sêjen to winnande fon Wr.alda.s gâst .... was thêr hwa thêr hêra wilde ànd bigripa machte sa wàrth er halden alont er fvl.lêrad wêre. thàt wrde dên vmbe tha fêr.hêmande folka wis to mâkane ànd vmbe vral âtha to winnande. êr hêd ik anda Sâxana.marka to thêre burch Mànnagârda forda wêst. thach thêr hêd ik mâr skâmelhêd sjan as.k hyr rikdom spêrde .... hju andere .. sâ hwersa thêr an da Sâxana.marka en frêjar kvmath en mangêrte to bi frêjande. alsa frêjath tha màngêrtne thêr .. kanst thin hus fry wêra tojenst tha bannane Twisklândar. hàst nach nêne fàlad. ho fêlo bufle hàst al fànsen ànd ho fêlo bâra ànd wolva huda hàst al vppa thêre màrk brocht. dâna ist kvmen thàt tha Saxmanna thju buw anda wiva vrlêten hàva. thàt fon hvndred to sêmine nên êne lêsa mêi ner skriwa ne kàn .... dâna is.t kvmen thàt nimman nên sprêk vppa sin skild neth. men blât en mislikande dânte fon en diar thàt er fàlad heth. ànd àndlik. dâna is.t kvmen thàt hja sêr wichandlik ewrden send. men tomet êvin dvm send as et kwik thàt hja fànsa ànd êvin erm as tha Twisk.lândar hwêr mith hja orloge .... to fara Frya.s folk is jrtha ànd sê eskêpen. al vsa rin.strâma runath vppa sê to. thàt Lyda.s folk ànd thàt Finda.s folk skil ekkorum vrdelgja ànd wy moton tha lêthoga landa bifolka. in.t fon ànd omme fâra lêid vs

vloot gereed, met banieren van allerlei kleur. Op Fryasdag hingen de schilden om de boorden heen. Sommige schitterden als de zon. De schilden van den zeekoning en de schouten-bij-nacht waren met goud afgezet. Achter die vliet was een gracht gegraven, die vandaar voortliep langs de burcht Forana *1) en dan met een nauwe monding in zee. *2) Voor de vloot was dit de uitgang en het Vlie de ingang. Aan beide kanten van de gracht zijn mooie huizen in heldere, frissche kleuren geschilderd. De tuinen zijn met altijd groene hagen omheind. Ik heb daar vrouwen gezien, die vilten japonen droegen, alsof het schrijfvilt was. Evenals te Staveren hadden de meisjes gouden kronen op het hoofd, met ringen om armen en voeten. *3) Zuidwaarts van Forana ligt Alkmarum. Alkmarum is een maire of vliet, daarin ligt een eiland, op dat eiland moeten de zwarte en bruine menschen verwijlen, evenals te Lydasburcht. De Burchtmaagd van Forana zei mij, dat de burchtheeren dagelijks naar hen toegingen om hun te leeren, wat echte vrijheid is en hoe de menschen in der minne behooren te leven om zegen te verkrijgen van Wr.alda's geest. Was er iemand, die hooren wilde en begrijpen kon, dan werd hij daar gehouden totdat hij volleerd was. Dat werd gedaan om de vèrafwonende volkeren wijs te maken en om overal vrienden te winnen. Voorheen was ik in de Saksenmarken op de burcht Mannagardaforde *4) geweest, maar daar had ik meer armoede gezien dan ik hier rijkdom bespeurde. Zij antwoordde: als daar in de Saksenmarken een vrijer een meisje komt vrijen, dan vragen de meisjes daar, kun je je huis vrijwaren tegen de verbannen Tuïscoërs? heb je er nog geen verslagen? Hoeveel buffels heb je al gevangen en hoeveel beren- en wolvenhuiden heb je al op de markt gebracht? Daarvan is het gekomen, dat de Saksmannen den landbouw aan de vrouwen hebben overgelaten en dat er van de honderd bij elkaar niet één kan lezen of schrijven. Daarvan is het gekomen, dat niemand een spreuk op zijn schild heeft, maar alleen een wanstaltige gedaante van een dier, dat hij geveld heeft. En tenslotte, daardoor is het gekomen, dat zij zeer oorlogzuchtig zijn geworden, maar bijna even dom zijn als het gedierte, dat zij vangen, en even arm als de Tuïscoërs, die zij beoorlogen. Voor Fryasvolk is er aarde en zee geschapen. Al onze rivieren loopen in zee uit. Het Lydasvolk en het Findavolk zullen elkander verdelgen en wij moeten de ledige landen bevolken. In het uit- en

*1) Forana is het huidige Vroonen.
*2) Er staat: „mith ên ênga mude". Dit ‚ênga mude' wordt het huidige Egmond.
*3) Zie Toelichtingen No. 32.
*4) Mannagardaforde = Munster i/W.

held .... wilst nw thàt tha boppalânder dêl hàve an vsa rikdom ànd wisdom sâ skil ik thi en rêd jêva. lêt et tha mangêrtne to wênhêd wrde hjara frêjar to frêjande. êr hja ja segsa. hwêr hàst al in wralda omme fâren. hwad kànst thin bern tella wra fêra landa ànd wra fêrhêmanda folka. dvath hja alsa sâ skilun tha wichandlika knâpa to vs kvma. hja skilun wiser wàrtha ànd rikkâr. ànd wi ne skilun nên bihof longer navt nàve an thàt vvla thjud.... tha jongste thêr fâmna fon thêra thêr by mi wêron. kêm uta Saxsana.marka wêi. as wi nw to hongk kêmon. heth hju orlovi frêjad vmbe nêi hjra hus to gâne. àfternêi is hju thêr burch.fâm wrden. àn dâna is.t kvmen thàt er hjudêga sâ felo Saxmànna by tha stjurar fâre. . .

ende fon Apollonja his bok.

thuisvaren ligt ons heil. *1) Wil je nu, dat de bovenlanders deel hebben aan onzen rijkdom en wijsheid, dan zal ik je een raad geven. Laat het de meisjes tot een gewoonte worden om hun vrijers te vragen, voor zij ja zeggen: waar heb jij al in de wereld rondgevaren? Wat kun jij je kinderen vertellen van verre landen en van verre volkeren? Doen zij dat, dan zullen de krijgshaftige knapen tot ons komen. Zij zullen wijzer worden en rijker en wij zullen niet langer behoefte hebben aan dat vuile volk. De jongste van de maagden, die bij mij waren, kwam van de Saksenmarken. Toen wij nu thuis kwamen, heeft zij verlof gevraagd om naar huis te gaan. Naderhand is zij daar Burchtvrouw geworden en daardoor is het gekomen, dat heden ten dage zooveel Saksmannen bij onze zeelieden varen.

Einde van Apollonia's Boek.

*1) Een zeer beteekenisvolle uitspraak voor Nederlanders. Inderdaad: In het uit- en thuisvaren ligt ons heil!!

Tha skrifta fon Frêthorik ànd Wiljo.

Min nôm is Frêtho.rik to nomath oera Linda. thàt wil segsa ovir tha Linda. to Ljud.wardja bin ik to Asga kêren. Ljudwardja is en ny thorp. binna thene ring.dik fon thêr burch Ljud.gârda. hwêrfon tha nôma en vnêr kvmen is.... vnder mina tida is fül bêred. fül hêd ik thêr vr skrêven. men àfternêi send mi âk fêlo thinga meld. fon ên ànd ôther wil ik en skêdnese àfter thit bok skrywa. tha goda mànniska to.n êre tha àrga to vn.êre....

In min jüged hêrd ik grêdwird alomme. àrge tid kêm. àrge tid was kvmen... Fryk hêd.vs lêten. hjra wâk.fâmkes hêde hju abefta halden. hwand drochten likande bylda wêron binna vsa lând.pàla fvnden. ik brônde fon nysgyr. vmbe thi bylda tho bisjan. in vsa bûrt strompele en ôld fâmke to tha husa uta in. immer to kêthande vr àrge tid... ik gyrde hja ling syde. hju strik mi omme kin to. nw wrd ik drist ànd frêje jef hju mi àrge tid ànd tha bylda rêis wisa wilde. hju lakte godlik ànd brocht mi vpper burch.... en grêve màn frêje my jef ik al lêsa ànd skrywa kv. nê sêid.ik. thàn most êrost to ga ànd lêra. sêider owers ne mêi.t jow navt wysen ne wrde. dystik gvng ik bi tha srkywer lêra.... acht jêr lêtter hêrd ik vsa burchfâm hêde hordom bidryven ànd svme burch.hêra hêdon vrrêd plêgad mith tha Mâgy. ànd fêlo mànniska wêron vp hjara syde. vvral kêm twispalt. thêr wêron bern thêr vpstandon ajen hjara eldrum..... inna gluppa wrdon tha froda mànniska morth. thet alde fâmke thêr ella bâr mâkade. wàrth dâd fvnden in en grupe. min tàt thêr rjuchter wêre wilde hja wrêken hâ. nachtis wàrth er in sin hus vrmorth. thrju jêr lêtter wêr thene Mâgy bâs. svnder strid. tha Saxmànna wêron frome ànd frod bilywen. nêi tham fljuchton alle gode mànniska. min màm bistvrv.et. nw dêd ik lik tha ôthera.... thi Mâgy bogade vppa sinra snôdhêd. men Jrtha skold.im thâna thât hju nên Mâgy ner afgoda to lêta ne machte to thêre hêlge sêta hwêrut hju Frya bêrade.... êvin sa thet wilde hors sina mànna sked. nêi thàt heth sina ridder gers.fallich mâkad heth. êvin sâ skodde jrtha hjra walda ànd berga. rin.strâma wrdon ovira fjelda sprêd. sê kokade. berga spydon nêi tha wolkum ànd hwad hja spyth hêde. swikton tha wolka wither vp jrtha... by t.anfang thêre Arne.mônath nigade jrtha northward hju sêg del. ôl lêgor ànd lêgor. anna Wolfa.mônath lêidon tha Dêne.marka fon Frya.s lând vnderne sê bidobben.

De geschriften van Freethorik *1) en Wiljo.

Mijn naam is Freethorik bijgenaamd „Oera Linda", dat wil zeggen „Over de Linden". Te Ljudwarja *2) ben ik tot Asega gekozen. Ljudwardja is een nieuw dorp, binnen den ringdijk van den burcht Ljudgarda, waarvan de naam in oneer gekomen is. In mijn tijd is er veel gebeurd. Veel had ik daarover geschreven, maar naderhand is mij nog veel gemeld. Van een en ander wil ik een geschiedenis achter in dit boek schrijven, den goeden menschen tot eer, den slechten tot oneer.

In mijn jeugd hoorde ik alom klachten: Er zou een booze tijd komen, er was een kwade tijd gekomen, Frya had ons verlaten, zij had haar waakmeisjes achterwege gehouden, want er waren afgodische beelden binnen onze landspalen gevonden. Ik brandde van nieuwsgierigheid om die beelden te bekijken. In onze buurt strompelde een oud vrouwtje de huizen uit en in, dat altijd riep over den boozen tijd. Ik trok haar opzij. Zij streek mij om de kin. Nu werd ik vrijmoedig en vroeg haar of zij mij den boozen tijd en de beelden eens wilde laten zien. Zij lachte goedaardig en bracht mij op de burcht. Een grijsaard vroeg mij of ik al lezen en schrijven kon. Neen, zei ik. Dan moet je eerst eens gaan leeren, zei hij, anders mag het je niet getoond worden. Dagelijks ging ik bij den schrijver leeren. Acht jaren later hoorde ik, dat onze burchtvrouw ontucht had bedreven en dat sommige burchtheeren verraad gepleegd hadden met den Magy. En veel menschen waren op hun kant. Overal kwam tweedracht. Er waren kinderen, die opstonden tegen hun ouders. In het geheim werden de oppassende menschen vermoord. Het oude vrouwtje, dat alles openbaar maakte werd dood gevonden in een greppel. Mijn vader, die rechter was, wilde haar gewroken hebben. 's Nachts werd hij in zijn huis vermoord. Drie jaar later was de Magy meester zonder strijd. De Saksmannen waren vroom en oppassend gebleven. Naar hen vluchtten alle goede menschen. Mijn moeder bestierf het. Nu deed ik als de anderen. De Magy verhief zich op zijn slimheid. Maar Irtha (de Aarde) zou hem toonen, dat zij geen Magy noch afgoden kon toelaten tot den heiligen schoot, waaruit zij Frya baarde. Evenals het wilde ros zijn manen schudt, nadat het zijn berijder in het gras heeft geworpen, zoo schudde Irtha haar wouden en bergen. Rivieren werden over de velden gespreid. De zee kookte. Bergen spuwden hun vuur hemelhoog en wat zij gespuwd hadden, slingerden de wolken weer op aarde. Bij den aanvang van Arnemaand (Oogstmaand) neigde de aarde naar het Noorden en zeeg al lager en lager neer. In de Wolvenmaand (Wintermaand) lagen de lage marken van Fryasland onder de zee bedolven. De wouden, waarin

*1) Frêtho.rik = vrede-rijk (rijk aan vrede)
*2) Ljudwardja = Leeuwarden.

tha walda thêr bylda in wêron wrdon vphyvath. ànd thêr windum spel. thet jêr àfter kêm frost inna Herde.mônath ànd lêid ôld Frya.s.lând vnder en plônke skul. in Sella.mônath kêm storne.wind ut et northa wêi. mith forande berga fon ise ànd stênum. tha spring kêm hyf jrtha selva vp. ise smolt ewêi. ebbe kêm ànd tha walda mith a byldum drêvon nêi sê. inner Winna jeftha Minna.mônath gvng aider thurvar wither hêm fâra .... ik kêm mith en fâm to thêra burch Ljudgârda .. ho drove sach et ut. tha walda thêra Lindawrda wêron mêst wêi... thêr tha Ljudgarde wêst hêde was sê. sin hef fêtere thene hring.dik. ise hêde tha tore wêi brocht ànd tha husa lêide in thrvch ekkôrum. anna helde fonna dik fand ik en stên. vsa skriver hêd.er sin nôm inwryten. thàt wêre my en bâken. sa.t mith vsa burch gvngen was. wàs.t mith mitha ôra gvngen. inna hâga lânda wêron hja thrvch jrtha. inna dêna landa thrvch wêter vrdên. allêna Frya.sburch to Tex.land wàrth vnedêrad fvnden. men al et lànd thet northward lêid hêde. wêre vnder sê. nach nis.t navt boppa brocht... an thàs kàd fon.t Flymâre wêron nêi meld wrde thrittich salta mâra kvmen. vnstonden thrvch tha walda thêr mith grvnd ànd al vrdrêven wêron. to West.flyland fiftich.... thi gràft thêr fon.t Alderga thweres to thet land thrvch.lâpen hêde. was vrsôndath ànd vrdên... tha stjurar ànd ór fârande folk thêr to honk wêron. hêde hjara selva mith mâga ànd sibba vppira skepum hret. men thàt swarte folk fon Lydasburch ànd Alik.marum hêde alên dên. thawil tha swarta sûdward dryvon. hêdon hja fêlo màngêrtne hret ànd nêidam nimman ne kêm to aska tham hildon hja tham to hjara wiva .... tha mànniska thêr to bek kêmon gvngon alle binna tha hring.dika thêra burgum hêma. thrvchdam et thêr buta al slyp ànd broklând wêre. tha gamla husa wrde by ên klust. fona boppalândum kâpade màn ky ànd skêp ànd inna tha grâte husa thêr to fâra tha fâmna sêten hêde. wrde nw lêken ànd filt mâkad. vmbe thes lêvens willa. thàt skêd 1888 jêr nêi thàt Atlànd svnken was.

In 282 jêr nêdon wi nên êre.moder navt hat. ànd nw ella tomet vrlêren skinde gvng màn êne kjasa... thet hlot falde vp Gosa to nômath Makonta .... hju wêre burch.fâm et Frya.sburch to Texlând. hel fon hawed ànd klâr fon sin êlle god ànd thrvchdam hjra burch allêna spârad was sach alrik thêrut hjra hropang....tjan jêr lêttere kêmon tha stjurar fon For.ana

Γ spring = lente
de Jong 142

beelden waren, werden opgeheven en een spel der winden. Het jaar daarop kwam er vorst in de Hardemaand (Louwmaand) en deed vroeger Fryasland onder een ijskorst verscholen liggen. In Sellemaand (Sprokkelmaand) kwam er stormwind uit het Noorden en voerde bergen van ijs en steenen mee. Toen er springvloed kwam, hief de aarde zich op. Het ijs smolt weg. Er kwam ebbe en de wouden met de beelden dreven naar zee. In de Winne- of Minnemaand (Bloeimaand) ging ieder, die durfde, weer naar huis varen. Ik kwam met een maagd op de burcht Ljudgaarde. Hoe droevig zag het er daar uit! De wouden van de Lindaoorden waren meest weg. Waar de Ljudgaarde geweest was, was zee. De golfslag zweepte den ringdijk. Het ijs had den toren vernield en de huizen lagen door elkander. Aan de helling van den dijk vond ik een steen. Onze schrijver had daarin zijn naam gegrift, dat was mij een baken. Gelijk het met onze burcht gegaan was, zoo was het ook met de andere gegaan. In de hooge landen waren zij door de aarde, in de lage landen door het water vernield. Alleen Fryasburcht op Texland werd ongedeerd gevonden. Maar al het land dat ten Noorden gelegen had, was onder zee, nóg is het niet boven gebracht. Aan dezen kant van het Vliemeer waren, naar gemeld werd, dertig zoute plassen gekomen, ontstaan door de wouden, die met grond en al weggedreven waren. Te West-Vlieland vijftig. De gracht, die van het Alderga dwars door het land geloopen had, was verzand en vernield. De zeelieden en ander varensvolk, die thuis waren, hadden zich op hun schepen gered met magen en bloedverwanten. Maar het zwarte volk van Lydasburcht en Alkmarum had hetzelfde gedaan. Terwijl de zwarten zuidwaarts afdreven, hadden zij vele meisjes gered en doordat niemand kwam om ze op te eischen, hielden zij ze als hun vrouwen. De menschen, die terugkwamen, gingen allen binnen de ringdijken van de burchten wonen, omdat het daarbuiten louter slib en moerasland was. De oude huizen werden op een hoop gegooid. Van de bovenlanden kocht men koeien en schapen en in de groote huizen, waar tevoren de maagden gevestigd waren, werd nu laken en vilt gemaakt, om des levens wille. Dit geschiedde 1888 jaren nadat Atland verzonken was. *1)

In 282 jaar *2) hadden wij geen Eeremoeder gehad en nu alles bijna verloren scheen, ging men er een kiezen. Het lot viel op Gosa bijgenaamd Makonta. Zij was Burchtmaagd op Fryasburcht te Texland. Helder van hoofd, klaar van zin en heel goed en omdat alleen haar burcht gespaard was, zag iedereen daaruit haar roeping. Tien jaar later kwamen de zeelieden

*1) 2193—1888=305 v. Chr.

*2) Dit zou dan neerkomen op: sinds 587 v. Chr.

ànd fon Lydaburch. hja wildon tha swarte mànniska mith wiv ànd bern to thet lând utdryva. thêrwr wildon hja thêre Moder.is rêd biwinna. men Gosa frêje. kànst ên ànd ôr to bek fora nêi hjra lândum thàn âchste spod to mâkjande. owers ne skilun hja hjara mâga navt wither ne finda. nê sêide hja. thâ seide Gosa. hja hàvon thin salt provad ànd thin bràd êten. hjara lif ànd lêva hàvon hja vnder jow hod stàlad. i moste jow ajne hirta bisêka. men ik wil thi en rêd jeva. hald hjam alond jow wàldich biste vmra wither honk to fora. men hald hjam bi jow burgum thêr bûta. wâk ovir hjara sêd ànd lêr hjam as jef hja Frya.s svna wêre.. . hjra wiva send hyr tha steriksta. as rêk skil hjara blod vrfljuchta. til er to tha lesta navt owers as Frya.s blod in hjara àfterkvmande skil bilywa. sâ send hja hyr bilêwen . . . nw winst ik wel thàt mina àfterkvmande thêr vp letta. ho fêr Gosa wêrhêd sprek. thâ vsa lânda wither to bigana wêr kêmon thêr banda erma Saxmanna ànd wiva nêi tha vvrdum fon Stavere ànd thàt Alderga. vmbe golden ând ôra sjarhêda to sêkane fon ut tha wasige bodeme. thach tha stjurar nildon hja navt to lêta. tha gvngon hja tha lêthoga thorpa bihêma to West Flyland. vmbe ra lif to bihaldane . . . .

Nvv wil ik skriwa ho tha gêrt.manna ànd fêlo Hêlênja folgar tobek kêmon . . . .

Twa jêr nêi thàt Gosa Moder wrde, kêm.er en flâte to thet Flymara in fala. thet folk hropte. ho.n.sêen. hja foron til Stavere thêr hropton hja jeta rêis. tha fôna wêron an top ànd thes nachtes skâton hja barn.pila anda loft. thâ dêirêd wêre rojadon svme mith en snâke to thêre hava in. hja hropton wither ho.n.seên. thâ hja landa hipte.n jong kerdel wal vp. in sina handa hêdi.n skild. thêrvp was bràd ànd salt lêid. àfterdam kêm en grêva. hi sêide wi kvmath fona fêre Krêkalandum wêi. vmb vsa sêd to warjande. nvv winstath wi i skolde alsa mild wêsa vs alsa fül lând to jêvane thàt wi thêrvp müge hêma. hi telade.n êle skêdnese. thêr ik àfter bêtre skryva wil. tha grêva niston navt hwat to dvande. hja sandon bodon allerwêikes. âk to my. ik gvng to ànd sêide. nvv wi.n Moder hàve agon wi hjra rêd to frêjande. ik selva gvng mitha. thju Moder. thêr ella wiste. sêide. lêt hja kvme sâ mügon hja vs lând helpa bihalda. men ne lêt hjam navt vp

van Forana en van Lydasburcht. Zij wilden de zwarte mannen met vrouw en kinderen uit het land drijven. Daarover wilden zij den raad van de Moeder inwinnen. Maar Gosa vroeg: kunt gij een en ander terugvoeren naar hun landen, dan behoort gij spoed te maken, anders zullen zij hun bloedverwanten niet meer terug vinden. Neen, zeiden zij. Toen zeide Gosa: Zij hebben uw zout geproefd en uw brood gegeten. Hun lijf en leven hebben zij onder uw hoede gesteld. Gij moet uw eigen hart onderzoeken. Maar ik wil U een raad geven. Houdt hen totdat gij in staat zijt, om hen weer naar huis te brengen. Maar houdt hen uit de buurt van uw burchten. Waakt over hun zeden en onderwijst hen alsof zij Frya's zonen waren. Hun vrouwen zijn hier de sterksten. Als rook zal hun bloed vervliegen, tot er ten laatste niets anders dan Frya's bloed in hun nakomelingen zal overblijven. Toen zijn zij hier gebleven. Nu wenschte ik wel, dat mijn nakomelingen er op zouden letten in hoeverre Gosa waarheid sprak.

Toen onze landen weer begaanbaar waren, kwamen er benden arme Saksmannen en -vrouwen naar de oorden van Staveren en het Alderga, om gouden en andere sieraden te zoeken in den drassigen bodem. Maar de zeelieden wilden hen niet toelaten. Toen gingen zij de ledige dorpen bewonen te West-Vlieland, om in 't leven te blijven. *$_1$)

Nu wil ik schrijven hoe de Geertmannen en vele volgelingen van Helenia terugkwamen.

Twee jaren nadat Gosa moeder werd, kwam er een vloot het Vliemeer binnenvallen. *$_2$) Het volk riep „ho 'n seeën" (hoe 'n zegen). *$_3$) Zij voeren naar Staveren, daar riepen zij het nog eens. De banieren waren in top en 's nachts schoten zij brandpijlen *$_4$) in de lucht. Toen het dageraad was, roeiden er enkelen met een snik de haven in, zij riepen weer „hoe 'n zegen". Toen zij landden, wipte een jonge kerel den wal op. In zijn handen had hij een schild, daarop was brood en zout gelegd. Na hem kwam een oudere man, hij zei: Wij komen van de verre Krekalanden, om onze zeden te bewaren. Nu zouden wij willen, dat gij zoo vriendelijk zoudt zijn, om ons zooveel land te geven, dat wij daarop kunnen wonen. Hij vertelde een heele geschiedenis, die ik hierna beter beschrijven wil. De ouderen wisten niet wat te doen, zij zonden overal boden, ook naar mij. Ik ging heen en zei: nu wij een Moeder hebben, behooren wij haar raad te vragen. Ikzelf ging mee. De Moeder, die alles reeds wist, zei: laat hen komen, dan kunnen zij ons land helpen be-

*$_1$) Dit wil dus zeggen, kleine Saksische nederzettingen. Zoo omstreeks 300 v. Chr. in West-Friesland, d.w.z. in het Noorden daarvan.
*$_2$) Dus 305—2=303 v. Chr.
*$_3$) Zie Toelichtingen No. 33.
*$_4$) Dr. Ottema wijst hier op: Livius XXI. 8 „De falarica".

êne stêd ne bilywa. til thju hja navt weldich ne wrde ovir vs. wi dêdon as hju sêid hêde. thàt wêre êl nêi hjra hêi. Fryso reste mith sina ljudum to Stavere that hja wither to êne sê.stêde mâkade sa god hja machte. Wichhirte gvng mith sinum ljudum âstward nêi there Emude. svme thêra Johnjar thêr mênde thàt hja font Alderga folk sproten wêre gvngon thêr hinne. en lyth dêl thêr wânde thàt hjara êthla fon tha sjvgon ê.landa wei kêmon gvngon hinne ànd setton hjara selva binna tha hring.dik fon there burch Walhalla.gâra del. Ljud.gêrt thene skolte bi nachte fon Wich.hirte wàrth min àthe àfternêi min frjund. fon ut sin dêi.bok hàv ik thju skêdnese thêr hir àfter skil folgjà....

Nei thàt wi 12 mel 100 ànd twia. 12 jêr bi tha fif wêtrum sêten hêde thahwila vsa sê.kàmpar alle sêa bifâren hêde thêr to findane. kêm Alexandre tham kêning mith en weldich hêr fon boppa allingen thêr strâm vsa thorpa bifâra. nimman ne màcht im wither worda. thach wi stjurar thêr by tha sê sâton wi skêpt vs mith al vsa tilbêre have in ànd bruda hinna. thâ Alexandre fornom thàt im sá ne gràte flâte vntfâra was. wàrth er wodin.lik. to swêrande hi skolde alle thorpa an logha offerja jef wi navt to bek kvma nilde. Wichhirte lêide siak to bedde. thâ Alexandre thàt fornom heth er wacht alont er bêter wêre. àfternêi kêm er to him. sêr kindlik snakkande. thach hi thrjvchde lik hi êr dê hêde. Wich.hirte andere thêr àfter. o alder.grâteste thêra kêningar. wi stjurar kvmath allerwêikes. wi hàvon fon jow grâte dêdun hêred. thêrvmbe send wi fvl êrbidenese to fara jowa wêpne. thà jet mar vr thina witskip. men wi ôthera. wy send fry bern Frya.s bern. wy ne mügon nêne slâfona navt ne wrde. jef ik wilde. tha ôra skolde rêder sterva willa. hwand alsa ist thrvch vsa êwa bifôlen... Alexandre sêide ik nil thin lând navt ne mâkja to min but ner thin folk to mina slâfona. ik wil blât thàtstv my thjanja skolste vmb lân. thêrvr wil ik swêra by vs bêdar godum. thàt nimman vr my wrogja skil. tha Alexandre àfternei bràd ànd salt mith im dêlade. heth Wich.hirte that wiste dêl kâsen. hi lêt tha skêpa hala thrvch sin svne. thâ thi alle tobek wêron. heth Alexandre thi alle hêred. thêrmitha wilde hi sin folk nêi tha hêlge Gônga fâra. thêr hi to land

houden, maar laat hen niet op één plek blijven, opdat zij ons niet de baas worden. Wij deden zooals zij gezegd had. Dat was best naar hun zin. Fryso $*_1$) bleef met zijn lieden te Staveren, dat zij weer tot een zeestad maakten, zoo goed zij konden. Wichhirte $*_2$) ging met zijn lieden Oostwaarts naar de Emude. Sommigen der Joniërs, die meenden dat zij van het Aldergavolk gesproten waren, gingen daarheen. Een klein deel, dat waande, dat hun voorvaders van de Zeven Eilanden (Zeeland) kwamen, gingen zich nederzetten binnen den ringdijk van de burcht Walhallagara. Ljudgeert $*_3$) de schout-bij-nacht van Wichhirte werd mijn makker en naderhand mijn vriend. Uit zijn dagboek heb ik de geschiedenis, die hierna zal volgen.

Nadat wij 12 maal 100 en tweemaal 12 jaren bij de Vijf wateren gezeten hadden $*_4$), terwijl onze zeestrijders alle zeeën bevoeren, die er te vinden waren, kwam Alexander de koning met een geweldig leger van boven langs den stroom naar onze dorpen varen. Niemand kon hem weerstaan. Maar wij zeelieden, die bij de zee woonden, wij scheepten ons met al onze roerende have in en vertrokken. Toen Alexander vernam, dat zulk een groote vloot hem ontvaren was, werd hij woedend zwerende, dat hij alle dorpen aan de vlam zou offeren, als wij niet wilden terugkomen. Wichhirte lag ziek te bed. Toen Alexander dat vernam, heeft hij gewacht, totdat hij beter was. Daarna kwam hij bij hem, met een minzaam praatje; maar hij bedroog, zooals hij vroeger gedaan had. Wichhirte antwoordde: o, allergrootste der koningen, wij zeelieden komen overal, wij hebben van Uw groote daden gehoord, daarom zijn wij vol eerbied voor Uw wapens, maar nog meer voor Uw wetenschap. Maar wij anderen, wij zijn vrijgeboren Fryaskinderen, wij mogen Uw slaven niet worden. En al wilde ik het, de anderen zouden liever willen sterven, want zoo is het door onze wetten bevolen. Alexander zei: ik wil Uw land niet maken tot mijn buit, noch Uw volk tot mijn slaven. Ik wil alleen, dat gij mij zult dienen voor loon. Daarop wil ik zweren bij ons beider goden, dat niemand over mij ontevreden zal zijn. Toen Alexander naderhand brood en zout met hem deelde, heeft Wichhirte het wijste deel gekozen. Hij liet de schepen halen door zijn zoon. Toen zij alle terug waren, heeft Alexander die alle gehuurd. Daarmede wilde hij zijn volk naar den heiligen Ganges voeren,

---

$*_1$) Zie Toelichtingen No. 34.
$*_2$) Wich.hirte = „Krijgshaftig hart". Denk aan Richard Leeuwenhart; Eng. Lionheart, als soortgelijke namen.
$*_3$) Ljud.gêrt = Ljudgeert = „der lieden zwaard" letterlijk, dus bijv. „Volkszwaard".
$*_4$) Alexander is aan den Indus in 327 v. Chr. In 327+12×100+24=1563 v. Chr. kwamen dus deze kolonisten aan de Pangab.

navt hêde müge nâka. nw gvng. er to ànd kâs altham ut sin folk ànd ut sina salt.atha thêr wenath wêron vvr.ne sê to fârane. Wich.hirte was wither siak wrden thêrvmbe gvng ik allêna mitha ànd Nearchus fon thes keningis wêga. thi tocht hlip svnder fardêl to.n.ende. uthâvede tha Johnjar immerthe an vnmin wêron with tha Phonisjar. alsa Nearchus thêr selva nên bâs ovir bilywe ne kv. intwiska hêde tham kêning navt stile nêst. hi hêde sina salt.atha bâma kapja lêta ànd to planka mâkja. thrvch help vsar timber,ljud hêder thêrof skêpa mâkad. nw wilder selva sê.kêning wertha. ànd mith êl sin hêr thju Gonga vpfâra. thach tha salt.atha thêr fon thet berg.land kêmon wêron ang to fara sê. as hja hêradon thàt hja mith moste stakon hja tha timber hlotha ane brônd . . . . thêrthrvch wrde vs êle thorp anda aske lêid. thet forma wânde wy thàt Alexandre thàt bifalen hêde ànd jahwêder stand rêd vmb sê to kjasane. men Alexandre wêre wodin hi wilde tha salt.atha thrvch sin ajn folk ombrensa lêta. men Nêarchus tham navt allêna sin êroste forst men ak sin frjund wêre rêde him owers to dvande. nw bêrad er as wen der lavade thet vnluk et dên hêde. tha hi ne thvade sin tocht navt vrfata. nw wild er to bek kêra. thach êr hi thàt dêde. lêt hi thet forma bisêka hwa.r skeldich wêron. dry.r thàt wiste. lêt er altham svnder wêpne bilywa. vmb en ny thorp to mâkjande. fon sin ajn folk lêt.er wêpned vmbe tha ôra to tàmma. ànd vmbe êne burch to bvwande. wy moston wiv ànd bern mith nimma. kêmon wi anda muda thêre Euphrat sa machton wi thêr en stêd kiasa jeftha omkêra. vs lân skold.vs êvin blyd to dêlath wrde. an tha nya skêpa thêr tha brônd vntkvma wêron lêt er Johniar ànd Krêka.landar gâ. hi selva gvng mith sin ôra folk allingen thêre kâd. thrvch tha dorra wostêna. thàt is thrvch.et land thàt Jrtha vphêid hêde ua sê. tha hju thju strête after vsa êthela vphêide as hja inna Râde sê kêmon.

Tha wi to ny. gêrt.manja kêmon. ny. gêrt.manja is en hava thêr wi selva makad hede. vmbe thêr to wêterja. mêton wi Alexandre mith sin hêr . . . . Nêarchus gvng wal vp ànd bêide thrja dêga. tha gvng et wither forth. tha wi bi thêre êuphrat kêmon gvng Nêarchus mith sina salt.âtha ànd fêlo fon sin folk wal vp. tha hi kêm hring wither. hi sêide thi kêning lêt jow bidda. i skile jet. en lithge tocht to sinra wille dvan.

dien hij te land niet had kunnen genaken. *1) Nu ging hij te werk en koos al degenen uit zijn volk en zijn soldaten, die gewoon waren over zee te varen. Wichhirte was weer ziek geworden, daarom ging ik alleen mee en Nearchus van 's konings wege. De tocht liep op niets uit, omdat de Joniërs altijd in onmin leefden met de Phoeniciërs, zoodat Nearchus er zelf geen meester over kon blijven. Intusschen had de koning niet stil gezeten. Hij had zijn soldaten boomen laten kappen en tot planken maken. Met behulp van onze timmerlieden had hij daar schepen van gemaakt. Nu wilde hij zelf zeekoning worden en met zijn heele leger den Ganges opvaren. Maar de soldaten, die uit het bergland kwamen, waren bang voor de zee. Toen zij hoorden, dat zij mee moesten, staken zij de timmerloodsen in brand. Daardoor werd ons heele dorp in de asch gelegd. Eerst dachten wij, dat Alexander het bevolen had en iedereen stond gereed om zee te kiezen. Maar Alexander was woedend, hij wilde de soldaten door zijn eigen volk laten ombrengen. Maar Nearchus, die niet alleen zijn eerste vorst, maar ook zijn vriend was, raadde hem aan anders te doen. Nu hield hij zich alsof hij geloofde, dat het bij ongeluk geschied was. Doch hij durfde zijn tocht niet te hervatten. Hij wilde wel terugkeeren, maar eer hij dat deed, liet hij eerst onderzoeken, wie er schuldig waren. Zoodra hij dat wist, liet hij die allen zonder wapens blijven, om een nieuw dorp te maken. Van zijn eigen volk liet hij gewapenden achter, om de anderen te temmen en om een burcht te bouwen. Wij moesten vrouwen en kinderen meenemen. Als wij aan den mond van den Euphraat kwamen, mochten wij daar een plaats kiezen, of terugkeeren, ons loon zou ons evengoed toebedeeld worden. Op de nieuwe schepen, die den brand ontkomen waren, liet hij Joniërs en Krekalanders (Grieken) gaan. Hijzelf ging met zijn ander volk langs de kust door de dorre woestijn, dat is door het land, dat Irtha uit de zee had opgeheven, toen zij de straat achter onze voorvaderen had opgehoogd, zoodra zij in de Roode Zee kwamen.

Toen wij te Nieuw Geertmanje kwamen (Nieuw Geertmanje is een haven, die wij zelf gemaakt hadden, om daar water in te nemen), ontmoetten wij Alexander met zijn leger. Nearchus ging den wal op en vertoefde daar drie dagen. Vervolgens ging het weer verder. Toen wij bij den Euphraat kwamen, ging Nearchus met de soldaten en velen van zijn volk den wal op. Maar hij kwam spoedig terug. Hij zei, de koning laat U verzoeken, of gij nog een kleine tocht voor hem zoudt willen

*1) In verband met het in de Inleiding verklaarde, bedenke men dus, dat hier een zeer groot Grieksch, dus gemengd Atlantide-Indide vorst naar een „heilige" Indide plaats trekt, en zooals de geschiedenis en het O.L.B. leert, volstrekt niet in de eerste plaats, om te veroveren.

alont et ende fona Râde sê. thêrnêi skil jawehder sâ fül gold krêja as er bêra mêi. thâ wi thêr kêmon, lêt. er vs wysa hwêr thju strête êr wêst hêde. thêrnêi wylad.er en ànd thritich dêga alan ut sjande vvra wostêne. tha tha lesta kêm.er en hloth mànniska. mith forande twa hondred êlephanta. thvsend kêmlun. tolêden mith woden balkum. râpum ând allerlêja ark vmbe vsa flâte nêi tha Middel.sê to tyande. thàt bisâwd.vs ànd likt vs bal to.men Nêarchus teld.vs. sin kêning wilde tha ôthera kêninggar tâna. that.i weldiger wêre sâ tha kêninggar fon Thyris êr wêsen hêde. wi skoldon men mit helpa. sêkur skolde vs thàt nên skâda navt dva..... wi moston wel swika. ànd Nêarchus wiste ella sâ pront to birjuchte thàt wi inna Middel.sê lêide êr thrja mônatha forby wêron. thâ Alexandre fornom ho.t mith sinra onwerp ofkvmen was. wàrth er sa vrmêten thàt.er tha drage strête ut.diapa wilde. Jrtha to.n spot. men Wr.alda lêt sine sêle lâs. thêrvmbe vrdronk er inna win ànd in sina ovirmodichhêd. êr that. er bijinna kvste. àfter sin dâd wrde thet rik dêlad thrvch sina forsta. hja skolde alrek en dêl to fara sina svnum wârja. thach hja wêron vnmênis. elk wilde sin dêl bihalda ànd selva formâra. thâ kêm orloch ànd wi ne kvste navt omme kêra. Nêarchus wilde nw. wi skolde vs del setta an Phonisi his kâd. men thàt nilde nimman navt ne dva. wi sêide. rêder willath wâga nêi Frya.sland to gâna. thâ brocht er vs nei thêre nya hâva fon Athenja. hwêr alle àfte Fryas bern formels hin têin wêron. forth gvngon wi salt.âtha liftochta ànd wêpne fâra. among tha fêlo forsta hêde Nêarchus en frjund mith nôme Antigonus. thisse strêdon bêde vmb ên dol. sâ hja sêidon as follistar to fâra.t kêninglike slachte ànd forth vmbe alle Krêka.landa hjara alda frydom wither to jêvane. Antigonus hêde among fêlo ôtherum ênnen svn. thi hête Demêtrius. àfter tonômad thene stêda winner. thisse gvng ênis vpper stêde Salâmes of. nêi thàter thêr en êle stût mêi strêden hêde moster mith thêre flâte strida fon Ptholemêus. Ptholemêus alsa hête thene forst thêr welda ovir Egipta.land. Dêmêtrius wn thêre kêse. tha navt thrvch sina salt.âtha. men thrvchdam wy him helpen hêde. thit hêde wi dên thrvch ath.skip to fâra Nêarchus. hwand wi him far basterd blod bikànde thrvch sin friska hud ànd blâwa âgon mith wit hêr. afternêi gvng Dêmêtrius lâs vp Hrodus. thêr hinne brochton wi sina salt.âtha ând liftochta vvr. thâ wi tha leste rêis to Hrodus kêmon was orloch vrtyan. Dêmêtrius was nêi Athenja fâren. tha vs kêning thàt vnder.stande lêd.er vs tobek. tha as wi anda hâve kêmon wêre êl.et thorp in row bidobben. Friso

doen, tot aan het einde van de Roode Zee. Daarna zal ieder zooveel goud krijgen, als hij tillen kan. Toen wij daar kwamen, liet hij ons aanwijzen, waar de straat vroeger geweest was. Daarna vertoefde hij daar een en dertig dagen, aldoor uitziende naar de woestijn. Ten langen leste kwam er een troep menschen, medevoerende 200 olifanten en 1000 kameelen met houten balken, reep en allerlei gereedschap om onze vloot naar de Middellandsche Zee te sleepen. Dat verbaasde ons en leek ons mal toe, maar Nearchus vertelde ons, dat zijn koning aan de andere koningen wilde toonen, dat hij machtiger was, dan de koningen van Thyrrus vroeger waren geweest. Wij moesten maar meehelpen, dat zou ons zeker geen schade doen. Wij moesten wel zwichten en Nearchus wist alles zoo netjes te regelen, dat wij in de Middellandsche Zee lagen, eer drie maanden verloopen waren. Toen Alexander vernam, hoe het met zijn ontwerp afgeloopen was, werd hij zoo vermetel, dat hij de droge straat wilde uitdiepen, Irtha ten spot. Maar Wr.alda liet zijn ziel los, daarom verdronk hij in den wijn en in zijn overmoed, eer hij daarmee kon beginnen. Na zijn dood, werd het rijk verdeeld door zijn vorsten. Zij zouden elk een deel behouden en zelfs vermeerderen. Toen kwam er oorlog en wij konden niet terugkeeren. Nearchus wilde nu, dat wij ons zouden nederzetten aan de kust van Phoenicië, maar dat wilde niemand doen. Wij zeiden het liever te willen wagen om naar Fryasland te gaan. Toen bracht hij ons naar de nieuwe haven van Athene, waar alle echte Fryaskinderen vroeger heengetogen waren. Voorts gingen wij soldaten, leeftocht en wapens vervoeren. Onder de vele vorsten had Nearchus een vriend met name Antigonus. Deze streden beiden voor één doel, zooals zij zeiden, als helpers van het koninklijk geslacht en voorts om alle Grieksche landen hun oude vrijheid terug te geven. Antigonus had onder vele anderen een zoon, die Demetrius heette, later bijgenaamd de stedenwinner. Deze ging eens op de stad Salamis af. Nadat hij daar een poos mee gestreden had, moest hij vechten tegen de vloot van Ptolemêus. Ptolemêus zoo heette de vorst die over Egypteland heerschte. Demetrius won den strijd, maar niet door zijn soldaten, maar doordat wij hem geholpen hadden. Dit hadden wij gedaan uit vriendschap voor Nearchus, want wij kenden hem als een bastaardbloed, door zijn blanke huid met blauwe oogen *1) en blond haar. Naderhand trok Demetrius los op Rhodos. *2) Daarheen brachten wij zijn soldaten en leeftocht over. Toen wij de laatste reis te Rhodos kwamen, was de oorlog voorbij. Demetrius was naar Athene gevaren. Toen wij in de haven

*1) Duidelijk blijk gevende van Frya-Keltischen invloed bij de Grieken, waarvan, zooals voorheen gezegd, de blonde Grieksche boeren van het binnenland thans nog het bewijs zijn.

*2) 305 v. Chr.

thêr kêning wêr ovir a flâte. hêde en svn ànd en toghater tûs sa bjustre fres as jef hja pâs ut Frya.sland wêi kvmen wêren ànd sâ wonderskên as nimman mocht hügja. thjv hrop thêrvr gvng vvr alle Krêka.landa ànd kêm in tha âra fon Dêmêtrius. Dêmêtrius wêre vvl ànd vnsêdlik ànd hi thogte thàt-im ella fry stvnde. hi lêt thju toghater avbêr skâkja. thju moder ne thvrade hjra joi navt wachtja . . joi nomath tha stjurar wiva hjra mâna. thàt is blideskip. ak segsath hja swêt.hirte. tha stjurar hêton hjra wiva trâst. ànd fro jefta frow that is frü âk fro.lik. thàt is êlik an frü . . . thrvchdam hju hjra man navt wachtja thurade. gvng hju mith hjra svne nêi Dêmêtrius ànd bad hi skolde hja hjra toghater wither jêva. men as Dêmêtrius hjra svn sa. lêt.er tham nêi sinra hove fora. ànd dêde alên mith him as.er mith tham his suster dên hêde. anda moder sand hi en buda gold. thach hju stirt.et in sê. as hju t.us kêm, warth hju wan.sinnich. allerwêikes run hju vvra strête nàst min kindar navt sjan. o wach. lêt mi to jow skul sêka. wand min joi wil mi dêja for tha.k sina kindar wêi.brocht hàv. thâ Dêmêtrius fornom thàt Friso to honk wêre. sand.i en bodja to him segsande thàt hi sina bern to him nomen hêde vmbe ra to fora to.n hâge stât. vmbe to lânja him to fâra sina thjanesta. men Friso thêr stolte ànd herd.fochtich wêre sand en bodja mith en brêve nêi sinum bern thâ. thêrin mânde hi hjam hja skolde Dêmêtrius to willa wêsa vrmithis tham hjara luk jêrde. thach thene bodja hêde jeta.n ôr brêve mith fenin. thêrmêi bifâl.er hja skolde thàt innimma hwand sêid.er. vnwillinglik is thin lif bivvllad. thàt ne skil jow navt to rêkned ni wrde. thach sâhwersa jow jowe sêle bivvlath sa ne skil jow nimmerthe to Wal.hâlla ne kvma. jow sêle skil thàn ovir jrtha omme.wâra svnder a thet ljucht sja to mvgande. lik tha flâra. musa ànd nacht.ula skilstv alra dystik in thina hola skula. thes nachtis utkvma. then vp vsa grâva grâja ànd hûla. thahwila Frya hjra haved fon jow ofwenda mot. tha bern dêde lik.ra bifâlen warth. Dêmêtrius lêt ra likka in sê werpa ànd to tha mànniska wrde sêid thàt hja fljucht wêron. nw wilde Friso mith alle man nêi Frya.sland fâra. thêr.i êr wêst hêde. men tha mêst nilde that navt ne dva. nw gvng Friso to ànd skât thet thorp mith.a kêninglika fâr.rêd. skûrum anda brônd. hjud ne kv ni thvrade ninman ne bilywa. ànd alle wêron blyde that hja bûta wêre. bihalva wif ànd bern hêdon wi ella abefta lêten. thach wi wêron to lêden mith liftochtum ànd orloch.tuch.

kwamen, was het heele dorp in rouw gedompeld. Friso, die koning was over de vloot, had een zoon en een dochter thuis, zoo bijster frisch, alsof zij pas uit Fryasland gekomen waren, en zoo wonderschoon als niemand zich kon heugen. De roep daarvan ging over alle Krekalanden en kwam tot de ooren van Demetrius. Demetrius was vuil en onzedelijk en hij dacht, dat hem alles vrij stond. Hij liet de dochter openlijk schaken. De moeder durfde haar ‚joi' niet op te wachten. ‚Joi' noemen de schippersvrouwen haar mannen, dat is ‚blijdschap', ook zeggen zij ‚zoethart'. De schippers noemen hun vrouwen, ‚troost' en ‚fro' of ‚frow', dat is vreugde en ook ‚frolik' dat is ‚aan vreugde gelijk'. *[2]) Omdat zij haar man niet durfde opwachten, ging zij met haar zoon naar Demetrius en smeekte hem, dat hij haar heur dochter terug zou geven. Maar toen Demetrius haar zoon zag, liet hij hem naar zijn hof brengen en deed met hem zooals hij met zijn zuster had gedaan. Aan de moeder zond hij een zak vol goud, maar zij smeet die in zee. Toen zij thuis kwam, werd zij waanzinnig, overal liep zij op straat te roepen: hebt gij mijn kinderen niet gezien. O wee!, laat mij bij U een schuilplaats zoeken, want mijn man wil mij dooden, omdat ik zijn kinderen verloren heb. Toen Demetrius vernam, dat Friso weer thuis was, zond hij een bode naar hem zeggende, dat hij zijn kinderen tot zich genomen had, om hen tot een hoogen staat te brengen en om hem te beloonen voor zijn diensten. Maar Friso, die trotsch en hardvochtig was, zond een bode met een brief naar zijn kinderen, daarin maande hij hen aan Demetrius ter wille te zijn, daar deze hun geluk wenschte. Maar de bode had nog een anderen brief, met vergif, en daarin beval hij hen dit in te nemen, want, zeide hij, tegen jullie wil is je lichaam verontreinigd, dat zal jullie niet aangerekend worden, maar als jullie je ziel verontreinigt, zul je nooit in Walhalla*[3]) komen, jullie zielen zullen dan over de aarde rondwaren, zonder ooit het licht te mogen zien. Als de vleermuizen en nachtuilen zullen jullie steeds bij dag in je holen schuilen en 's nachts er uitkomen en dan op onze graven schreien en huilen, terwijl Frya haar hoofd van jullie moet afwenden. De kinderen deden zooals hun vader hun bevolen had. Demetrius liet hun lijken in zee werpen en aan de menschen werd gezegd, dat zij gevlucht waren. Nu wilde Friso met alle mannen naar Fryasland varen, waar hij vroeger geweest was, maar de meesten wilden dat niet doen. Nu ging Friso te werk en schoot het dorp met de koninklijke voorraadschuren in brand. Toen kon en durfde niemand blijven en allen waren blij, dat zij buiten waren. Behalve vrouwen en kinderen hadden wij alles achtergelaten, maar wij waren geladen met leeftocht en oorlogstuig.

*[2]) Zie Toelichtingen No. 35.
*[3]) Walhalla = Uol-hallen = zonne(wiel)hallen. Hier is dus nog het oude Mayawoord „uol" (Grootfriesch: Jol). „Halla" is Grootfriesch. Dus Walhalla = Hemel.

Friso nêde nach nên frêthe. tha wi by thêre alda hâva kêmon gvng.er mith sina drista ljudum to ànd skât vnwarlinga tha brônd inna skêpa thêr.i mith sina pilum bigâna kv. àfter sex dêgum sâgon wi tha orloch.flâte fon Dêmêtrius. vp vs to kvma. Friso bifâl vs. wi moston tha lithste skêpa àfter hâde. in êne brêde line. tha stora mith wif ànd bern fârut. forth bâd.er wi skoldon tha krân.boga fon for nimma ànd anda àfte stewen fàstigja. hwand sêid.er wi achon al fljuchtande to fjuchtane. nimman ne mêi him formêta vmb.en enkeldera fiand to forfolgjande. alsa sêid.er is min bislut. thahwila wi thêrmitha al dvande wêron kêm wind vs vppa kop. to thêra làfa ànd thêra wiva skrik. thrvchdam wi nêne slâvona navt nêde as thêra thêr vs bi ajn willa folgad wêre. wi ne machton hja thus navt thruch roja ni vntkvma. men Wr.alda wiste wel hwêrvmb er sâ dêde, ànd Friso thêr.et fata. lêt tha bàrn.pila ring inna krânboga lidsa. to lik bâd.er thàt nimman skiata ne nachte êr hy skâten hêde. forth sêid.er thàt wi alle nêi thàt midloste skip skiata moste. is thàt dol god biracht sêid.er sâ skilun tha ôra him to helpane kvma ànd thàn mot alrik skiata sa.r a alderbesta mêi. as wi nw arhalf ketting fon ra of wêre bigoston tha Phonisiar to skiata. men Friso n.andere navt bifâra tha êroste pil del falde a sex fadema fon sin skip. nw skât.er. tha ôra folgade thet likte en fjur.rêin ànd thrvchdam vsa pila mith wind mêi gvngon bilêvon hja alle an brônd ànd nâkade selva tha thridde lâge. allera mannelik gyradon ànd jûwgade. men tha krêta vsar witherlâgum wêron sa herde thet.et vs thet hirte binêpen warth. as Friso mênde thât et to koste. lêt.er ofhalde ànd wi spode hinne. thach nêi that wi twa dêga forth pilath hêde kêm thêr en ôre flâte ant sjocht. fon thrittich skêpun thêr vs stêdis in wnne. Friso lêt vs wither rêd makja. men tha ôthera sandon en lichte snâka fvl rojar forut. tha bodon thêra bâdon ut alera nôma jef hja mith fâra machte. hja wêron Johniar. thrvch Demêtrius wêron hja wàldantlik nêi there alda hâve skikad. thêr hêdon hja fon thêre kêse hêrad ànd nw hêdon hja thet stolta swêrd antjan ànd wêron vs folgjad. Friso thêr fül mitha Johnjar faren hêde sêide jà. men Wich.hirte vsa kêning sêide nê. tha Johnjar send afgoda thjanjar sêid er. ik selva hàv hêrad. ho hja thi an hropte. Friso sêide thet kvmath thrvch tha wandel mith tha àfta Krêka.landar. thàt hàv ik vâken selva dên. thach ben ik alsa herde Fryas as tha finste fon jow. Friso wêre

Friso had nog geen vrede. Toen wij bij de oude haven kwamen, ging hij met zijn stoutmoedige manschappen te werk en schoot onverhoeds de schepen in brand, die hij met zijn pijlen kon bereiken. Na zes dagen zagen wij de oorlogsvloot van Demetrius op ons toekomen. Friso beval, dat wij de kleinste schepen achteraf moesten houden in een breede linie, de groote met vrouwen en kinderen voorop. Voorts gebood hij, dat wij de kraanbogen van voren moesten wegnemen en aan den achtersteven bevestigen, want zei hij, wij behooren al vluchtende te vechten. Niemand mag zich vermeten, om één enkelen vijand te vervolgen. Dit zei hij, is mijn besluit. Terwijl wij daarmede reeds bezig waren, kwam de wind ons voor den boeg tot schrik van de lafaards en de vrouwen, omdat wij geen slaven hadden, dan die ons vrijwillig gevolgd waren. Wij konden den vijand dus niet door roeien ontkomen. Maar Wr.alda wist wel, waarom hij zoo deed. En Friso, die dat begreep, liet de brandpijlen vlug op de kraanbogen leggen. Tevens gebood hij, dat niemand mocht schieten, voordat hij geschoten had. Daarop zei hij, dat wij allen naar het middelste schip moesten schieten. Is dat doel goed bereikt, zei hij, dan zullen de anderen hem te hulp komen. Dan moet ieder schieten, zoo goed als hij maar kan. Toen wij nu anderhalf ketting *1) van hen af waren, begonnen de Phoeniciërs te schieten, maar Friso beantwoordde dat niet voordat de eerste pijl op zes vademen van zijn schip neerviel. Nu schoot hij. De anderen volgden. Het geleek wel een vuurregen en omdat onze pijlen met den wind meegingen, bleven zij allen in brand en raakten zelfs de derde laag. Alle mannen gierden en juichten, maar de kreten van onze tegenstanders waren zoo hard, dat ons hart benepen werd. Toen Friso meende, dat het wel kon, liet hij afhouden en wij spoedden ons weg. Echter, nadat wij twee dagen hadden voortgesukkeld, kwam er een andere vloot in 't zicht van dertig schepen, die steeds op ons won. Friso liet ons weer alles klaarmaken, maar de anderen zonden een lichte snik vooruit, met roeiers bemand. Hun boden verzochten ons uit aller naam, of zij met ons mee mochten varen. Het waren Joniërs. Door Demetrius waren zij met geweld naar de oude haven gestuurd. Daar hadden zij van dit gevecht gehoord. Nu hadden zij hun moed bijeengegaard en waren ons gevolgd. Friso, die veel met Joniërs gevaren had, zei ja, maar Wichirte onze koning zei neen. De Joniërs zijn afgodendienaars, zei hij ,ik zelf heb gehoord hoe zij die aanriepen. Friso zei, dat komt door den omgang met de echte Krekalanders. Dat heb ik vaak zelf gedaan en toch ben ik zoo Fryasch als de fijnste van jullie. Friso was de

*1) 1 oude landmijl = ± 1600 meter = 80 ketting, zoodat 1 ketting = ± 200 meter en 1½ ketting = ± 300 meter. 1 zeemijl = ± 1850 meter = 10 kabellengten = ongev. 92½ ketting = 1000 vademen. Dus ook 1½ ketting = ± 300 meter. 1 vadem = ongeveer 1,85 meter.

thene màn thêr vs to Fryasland wisa moste. thus gvngon tha Johnjar mith. âk likt.et nei Wr.aldas hêi. hwand êr thrja mônatha om hlâpen wêron. gvgon wi allingen Britanja ànd thrja dêga lêter machton wi ho.n sêen hropa. . .

Thit skrift is my ower North.lând jeftha Skênlând jêven . . . .

Vnder.a tida thàt vs land del sêg. wêre ik to Skênland. thêr gvng.et alsa to. thêr wêron grâte mâra thêr fon tha bodeme lik.en blês vt.setta. then spliton hja vt.ên. ut.a rêta kêm stof as.t gliande yser wêre. thêr wêron berga thêr tha krunna of swikte. thesse truldon nêther ànd brochton walda ànd thorpa wêi. ik self sâ thàt en berch fon tha ôra of torent wrde. lin.rjucht sêg.er del. as ik afternêi sjan gvng. was thêr en mâra kvmen. thâ jrtha bêterad was. kêm er en hêrtoga fon Linda.sburch wêi. mit sin folk ànd en fâm. thju fâm kêthe allomme. thene Mâgy is skeldich an al.eth lêt thàt wi lêden hàve. hja tégon immer forth en thet hêr wàrth al grâter. thene Mâgy fluchte hinne. màn fand sin lik. hi hêde sin self vrdên. tha wrdon tha Finna vrdrêven. nêi ênre stêd. thêr machton hja lêva. thêr wêron fon basterde blode. thissa machton biliwa. thach fêlo gvngon mith tha Finna mêi. thi hêrtoga warth to kêning kêren. tha kàrka thêr êl bilêven wêron wrde vrdên. sont komath tha gode North.ljud vâken. to Texland vmb there Moderis rêd. thâ wi ne mügath hjam for nêne rjuchta Fryas mar ne halde. inna Dêna marka ist sêkur as bi vs gvngon. tha stjurar tham hjara self thêr stoltelika sêkàmpar hêton. send vppira skêpa. gvngon ànd àfternêi sen hja to bek gvngon . . .

Held . . . .

Hwersa thene Kroder an tid forth kroden heth thàn skilun tha àfterkomanda wâna thàt tha lêka and brêka thêr tha Brok.manna mith brocht hàve. àjen were an hjara êthla. thêr vr wil ik wâka ànd thus sâ fül vr hjàra plêga skriva as ik sjan hà. vr tha Gêrtmanna kàn ik rêd hinne stappa. ik nàv navt fül mith ra omme gvngen. tha sâ fêr ik sjan hà send hja thàt mast bi tâl ànd sêd bilêwen. thàt ne mêi ik navt segsa fon tha ôthera. thêr fon.a Krêkalânda wêi kvme send kwâd ther tâl ànd vppira sêd ne mêi màn êl navt boga. fêlo hàvath brûna âgon ànd hêr. hja send nidich ànd drist ànd ang thrvch overbilâwichhêd. hwêrsa hja sprêka sâ nômath hja tha worda fâr vppa thêr lerst kvma mosta. àjen ald segath hja âd âjen salt sâd. mâ fori màn. sel fori skil. sode fori skolde. to fül

man, die ons naar Fryasland moest wijzen, dus gingen de Joniërs mee. Ook scheen het naar Wr.alda's genoegen, want eer drie maanden verloopen waren, gingen wij langs Brittanië en drie dagen later konden wij ‚hoe'n zegen' (hoezee) roepen.

Dit geschrift is mij over Noordland of Schoonland gegeven.

In den tijd, dat ons land verzonk, was ik in Schoonland. Daar ging het zoo toe: Er waren groote meren, die vanop den bodem als een blaas uitzetten, dan spleten zij open. Uit de scheuren kwam een stof, alsof het gloeiend ijzer was. Er waren bergen, waarvan de kruinen aftuimelden, deze stortten neer en vernielden wouden en dorpen. Ik zelf zag, dat een berg van een anderen werd afgerukt. Lijnrecht zeeg hij neer. Toen ik naderhand ging zien, was er een meer ontstaan. Toen de aarde hersteld was, kwam er een hertog van Lindasburcht met zijn volk en een maagd, die alom uitriep: De Magy is schuldig aan al het leed, dat wij geleden hebben. Zij trokken steeds voort en het leger werd al grooter. De Magy vluchtte weg, men vond zijn lijk; hij had zelfmoord gepleegd. Toen werden de Finnen verdreven naar ééne plaats, waar zij leven mochten. Er waren er ook van gemengd bloed, die mochten blijven, maar velen gingen met de Finnen mee. De hertog werd tot koning gekozen. De kerken, die heel gebleven waren, werden vernield. Sedert dien tijd komen de goede Noormannen dikwijls op Texland om raad van de Moeder. Toch kunnen wij hen niet meer voor echte Fryas houden. In de Denemarken is het zeker zooals bij ons gegaan. De zeelieden, die zichzelf trotsch zeesoldaten noemen, zijn op hun schepen gegaan en naderhand zijn zij teruggetrokken.

Heil!

Wanneer het gesternte een wijle gewenteld heeft, dan zullen de nakomelingen denken, dat de fouten en gebreken, die de Brokmannen*[1]) hebben meegebracht, eigen waren aan hun voorvaderen. Daarvoor wil ik waken en dus zooveel over hun gewoonten schrijven, als ik gezien heb. Over de Geertmannen kan ik gereedelijk heenstappen. Ik heb niet veel met hen omgegaan. Voor zoover ik gezien heb, zijn zij het meest bij hun taal en zeden gebleven. Dat kan ik niet zeggen van de anderen. Die van de Krekalanden komen, zijn kwaad ter taal en op hun zeden valt niet te roemen. Velen hebben bruine oogen en bruin haar. Zij zijn nijdig en vrijpostig en bang door bijgeloovigheid. Wanneer zij spreken, noemen zij de woorden voorop, die het laatst moesten komen. Tegen ald zeggen zij aad, tegen salt, saad, maa voor maen,

*[1]) Veel later; ‚Brukteren, Broekteren' of ‚Bructeren' genaamd. Zie kaartje achterin Toelichtingen.

vmb to nomande. âk forath hja mêst vrdvaliske ànd bikirte nôma hwêran màn nên sin an hefta ne mêi. tha Johniar sprêkath bêtre thach hja swygath thi h ànd hwêri navt nêsa mot. wàrth er ûtekêth. hwersa imman en byld mâkath âfter ênnen vrstvrven ànd thet likt. sâ lâwath hja thàt thene gâst thes vrsturvene thêr inne fârath. thêrvr hàvath hja alle bylda vrburgen fon Frya. Fàsta. Mêdêa. Thjanja. Hellênja ànd fêlo ôthera. hwerth thêr en bern ebern sâ kvmath tha sibba et sêmne ànd biddath an Frya thàt hju hjara fâmkes mêi kvma lêta thàt bern to sêenande. hàvon hja bêden sâ ne mêi nimman him rora ni hêra lêta. kvmt et bern to gràjande. ànd halt thit en stvnde an alsa is thàt en kwâd têken. ànd màn is an formoda thàt thju màm hordom dên heth. thêrvr hàv ik al àrge thinga sjan . . . kvmt et bern to slêpande sâ is thàt en têken thàt tha fâmkes vret kvmen send. lakt et inna slêp sâ hàvon tha fâmkes thàt bern luk to sêit. ôlon lâwath hja an bosa gâsta. hexna. kolla. uldermankes. ànd elfun as jef hja fon tha Finna wei kêmen. hyrmitha wil ik enda ànd nw mên ik tha.k màr skrêven hà as ên minra êthla . . . . Frêtho.rik . . . .

Frêtho.rik min gâd is 63 jêr wrden. sont 100 ànd 8 jêr is hi thene êroste fon sin folk thêr frêdsum sturven is. alle ôthera send vndera slêga swikt. thêrvr thàt alle kàmpade with ajn ànd fêrhêmande vmb rjucht ànd plicht. min nôm is Wil.jo ik bin tha fâm thêr mith him fona Saxana marka to honk for. thrvch tâl ànd ommegang kêm.et ût thàt wi alle bêde fon Adela his folk wêron. thâ kêm ljafde ànd àfternêi send wi man ànd wif wrden. hi heth mi fif bern lêten 2 svna ànd thrju toghatera. Kone.rêd alsa hêt min forma. Hâch.gâna min ôthera. mine aldeste toghater hêt A.del.a. thju ôthera Fru.lik ànd tha jongeste Nocht. thâ.k nêi tha Saxana marka for. hàv ik thrju boka hret. thet bok thêra sanga. thêra tellinga ànd thet Hêlêna bok. ik skrif thit til thju màn navt thànka ne mêi thàt hja fon A.pol.lânja send. ik hàv thêr fül lêt vr had ànd wil thus âk thju êre hà. âk hàv ik mâr dên. tha Gosa. Makonta fallen is. hwames god.hêd ànd klârsjanhêd to en sprêkword is wrden. thâ ben ik allêna nêi Tex.land gvngen

sel voor skil, sode voor skolde, te veel om op te noemen. *$_{1}$) Ook dragen zij meestal zonderlinge en verkorte namen, waaraan men geen beteekenis kan hechten. De Joniërs spreken beter, maar zij verzwijgen de **h** en waar die niet moet wezen, wordt zij uitgesproken. *$_{2}$) Wanneer iemand een beeld maakt naar een afgestorvene en het gelijkt, dan gelooven zij, dat de geest van den overledene daarin vaart. Daarom hebben zij alle beelden van Frya, Faesta, Medea, Thjanja, Hellenia en vele andere verborgen. Wordt er een kind geboren, dan komen de nabestaanden bijeen en bidden Frya, dat zij haar waakmeisjes zal laten komen, om het kind te zegenen. Als zij gebeden hebben, mag niemand zich verroeren, noch laten hooren. Begint het kind te schreien en houdt dat een tijdje aan, dan is dat een kwaad teeken en men heeft het vermoeden, dat de moeder overspel heeft bedreven. Daarvan heb ik al erge dingen gezien. Begint het kind te slapen, dan is dat een teeken dat de waakmeisjes gekomen zijn. Lacht het in den slaap, dan hebben de waakmeisjes het kind geluk toegezegd. Vervolgens gelooven zij aan booze geesten, heksen, kollen, aardmannetjes en elfen, alsof zij van de Finnen afstamden. Hiermede wil ik eindigen en nu meen ik, dat ik meer geschreven heb dan één van mijn voorvaderen. Freethorik.

Freethorik mijn echtgenoot is drie en zestig jaar oud geworden. Sinds honderd acht jaar is hij de eerste van zijn geslacht, die vreedzaam gestorven is. Alle anderen zijn door moordaanslagen bezweken, omdat allen tegen eigen volk en vreemden vochten om recht en plicht.

Mijn naam is Wiljo, ik ben de vrouw, die met hem uit de Saksenmarken naar huis voer. Door taal en omgang kwam het uit, dat wij allebei van Adela's geslacht waren. Toen kwam de liefde en daarna zijn wij man en vrouw geworden. Hij heeft mij vijf kinderen nagelaten, twee zoons en drie dochters. Konereed *$_{3}$) zoo heet mijn oudste, Haachgana*$_{4}$) mijn tweede, mijn oudste dochter heet Adela *$_{5}$), de tweede Frulik *$_{6}$) en de jongste Nocht. *$_{7}$) Toen ik naar de Saksenmarken ging, heb ik drie boeken gered, het liederenboek, het vertellingenboek en het Hellenia-boek. Ik schrijf dit, opdat men niet moge denken, dat zij van Apollonia zijn. Ik heb daar veel verdriet over gehad, nu wil ik dus de eer ook hebben. Ook heb ik meer gedaan. Toen Gosa-Makonta gestorven is, wier goedheid en helder in-

*$_{1}$) Vergelijk: old en oud; salt en zout; „ma" als naamsuitgang in het Midfriesch = man. Dit laatste is aantoonbaar **Phoenicisch!**

*$_{2}$) Dit is tot op den huidigen dag in hoofdzaak het geval vanaf de kust van W.Brabant tot en met Zeeland. Volgens dit boek hebben deze Joniërs zich dan ook juist daar nedergezet (zie blz. 125 bovenaan).

*$_{3}$); *$_{4}$); *$_{5}$) Zie Toelichtingen Nos. 36, 37, 38.

*$_{6}$) Frulik = (oorspronkelijk) zoowel „vrouwelijk" als „vroolijk".

*$_{7}$) Nocht = o.a. geneugte.

vmbe tha skrifta vr to skrivane thêr hju àfter lêten heth. ànd thâ tha lerste wille fonden is fon Frâna ànd tha nêilêtne skrifta fon Dela jefta Hel.lênja hàv ik thàt jera rêis dên. . . .

Thit send tha skrifta Hel.lênja.s. ik set hjam fâr vppa vmbe thàt hja tha aldesta send. . . .

Alle àfta Frya.s held . . . .

In êra tida niston tha Slâvona folkar nawet fon fryhêd. lik oxa wrden hja vnder et juk brocht. in jrtha.s wand wrdon hja jâgath vmbe mêt.al to delvane ànd ut.a herde bergum moston hja hûsa hâwa to forst ànd presterum.s hêm. bi al hwat hja dêdon. thêr nas nawet to fâra hjara selva men ella most thjanja vmbe tha forsta ànd prestera jeta riker ànd weldiger to mâkjane hjara selva to sâdene. vnder thesse arbêd wrdon hja grêv ànd stràm êr hja jêrich wêron. ànd sturvon svnder nochta afskên jrtha tham overflodlik fvl jêf to bâta al hjara bern. men vsa britna kêmon ànd vsa bânnalinga thrvch tha Twisk.lânda vr in hjara marka fâra. ànd vsa stjurar kêmon in hjara hâvna. fon hjam hêràdon hja kàlta vr ê.lika frydom ànd rjucht ànd overa ê.wa. hwêr bûta nimman omme ne mêi. altham wrde vpsugen thrvch tha drova mànniska lik dâwa thrvch tha dorra fjelde. as hju fvl wêron bijonnon tha alder. drista mànniska to klippane mith hjara kêdne alsa.t tha forsta wê dêde. tha forsta send stolte ànd wichandlik thêrvmbe is thêr ak nach düged in hjara hirta hja birêdon et sêmine. ànd javon awet fon hjara overflodalikhêd. men tha làfa skin.frâna prestara ne machton thàt navt ne lyda. emong hjara forsinde godum hêdon hja àk wrang.wràda drochtne e.skêpen. pest kêm inovera lânda. nw sêidon hja. tha drochtna send tornich overe over.hêrichhêd thêra bosa. tha wrdon tha alderdrista mànniska mith hjara kêdne wirgad. Jrtha heth hjara blod dronken. mith thàt blod fode hju früchda ànd nochta ànd alle tham thêr of êton wrdon wis . . .

16 wâra 100 jêr lêden is Atland svnken. ànd to thêra tidum bêrade thêr awat hwêr vppa nimman rêkned nêde . . . . in.t hirte fon Finda.s lând vppet berchta lêid en del thêr is kêthen Kasamyr. thet is sjeldsum. thêr werth en bern e.bern. sin màm wêre thju toghater enis kêning ànd sin tât wêren hâved. prester. vmb skôm to vnkvma moston hja hjara àjen blod vnkvma. thêrvmbe wàrth.er bûta thêre stêde brocht. bi àrma mànniska. intwiska wàs.t im navt forhêlad ne wrden. thêr-

zicht tot een spreekwoord geworden is, ben ik alleen naar Texland gegaan, om de geschriften over te schrijven, die zij nagelaten had, en toen de laatste wil gevonden is van Frana, en de nagelaten geschriften van Dela of Hellenia, heb ik dat nog eens gedaan. Dit zijn de geschriften van Hellenia. Ik heb ze voorop gezet, omdat zij de alleroudste zijn.

Alle echte Fryas heil!

In oude tijden wisten de Slavonische volken niet van vrijheid. Als ossen werden zij onder het juk gebracht. Zij werden in de ingewanden der aarde gejaagd om metaal te delven en uit de harde bergen moesten zij huizen houwen, tot woning voor vorsten en priesters. Bij alles, wat zij deden, was er niets voor henzelf, maar alles moest dienen, om de vorsten en priesters nog rijker en machtiger te maken en zich te verzadigen. Bij dezen arbeid werden zij grijs en stram eer zij oud waren en zij stierven zonder genot, ofschoon de aarde daarvan overvloedig veel geeft ten bate van al haar kinderen. Maar onze weggeloopenen en ballingen kwamen door Tuïscoland heen hun marken binentrekken en onze zeelieden kwamen in hun havens. Van hen hoorden zij spreken over gelijke vrijheid en recht en over wetten, waar niemand buiten kan. Dit alles werd door die droeve menschen ingezogen als dauw door de dorre velden. Toen zij ervan vervuld waren, begonnen de stoutmoedigsten te rammelen met hun ketenen, zoodat het de vorsten schrijnde. De vorsten zijn trotsch en krijgshaftig, daarom is er ook nog deugd in hun harten. Zij hielden onderling beraad en deelden iets van hun overvloed mee. Maar de laffe, schijnvrome priesters konden dat niet dulden, onder hun verzonnen goden hadden zij ook bitter wreede heeren geschapen. *[1]) De pest kwam over het land. Toen zeiden zij, dat de goden vertoornd waren over de ongehoorzaamheid der boosdoeners en toen werden de stoutmoedigste menschen met hun ketenen gewurgd. De aarde heeft hun bloed gedronken, met dat bloed voedde zij vruchten en koren en allen, die daarvan aten, werden wijs.

Zestien honderd jaar geleden is Atland verzonken, en te dien tijde gebeurde er iets, waarop niemand gerekend had. *[2])

In het hart van Finda.s land *[3]) in het gebergte ligt een vlakte die Kasjmier genaamd is, dat is: zeldzaam. *[4]) Aldaar werd een kind geboren. Zijn moeder was de dochter van een koning en zijn vader was een opperpriester. Om de schande te ontkomen, moesten zij hun eigen bloed verzaken. Daarom werd het buiten de stad gebracht bij arme menschen. Gaandeweg had men den knaap niets verzwegen, daarom deed hij alles om

*[1]) Er staat „wrang.wràda drochtne", dus letterlijk „wrangwreede heeren". Ons huidig spraakgebruik eischt echter de uitdrukking „bitter wreede" (bitter koud, bitter hard, enz. enz.)

*[2]) Dus 2193—1600=593 v. Chr.

*[4]) Zie Toelichtingen No. 39.

vmbe dêd er ella vmbe wisdom to gêtane ànd gârane. sin forstân wêre sâ grât thàt er ella forstânde hwat er sâ ànd hêrade. thàt folk skowde him mit êrbêdnese ànd tha prestera wrdon ang vr sina frêga. thà.r jêrich wrde gvng.er nêi sinum aldum. hja moston herda thinga hêra. vmb im kwit to werthane javon hja him vrflad fon kestlika stênum. men hja ne thvradon him navt avbêr bikàna as hjara àjne blod. mith drovenese invrdelven overa falxe skôm sinra aldrum gvng er ommedwâla. al forth fârande mête hi àn Fryas stjûrar thêr as slâv thjanade. fon tham lêrd.i vsa sêd ànd plêgum. hi kâpade him fry ànd to thêr dâd send hja frjunda bilêwen. alomme hwêr er forth hinne tâch lêrd i an tha ljuda thàt hja nêne rika ner prestera tolêta moston. thàt hja hjara selva hoda moston àjen falxe skôm. ther allerwêikes kvad dvat an tha ljavde. Jrtha sêid er skànkath hjara jêva nêi mêta men hjarâ hûd klâwat. thàt màn thêrin âch to delvane to êrane ànd to sêjane sâ màn thêrof skêra wil. thach sêid er. nimman hovat hit to dvande fori ennen ôthera. hit ne sy thàt et bi mêna wille jef ut ljavade skêd. hi lêrde thàt nimman in hjara wand machte frota vmbe gold her silver ner kestlika stêna hwêr nid an klywath ànd ljavde fon fljuth. vmbe jow manghêrta ànd wiva to sjarane. sêid er jêvath hjara rin.strâma ênoch .... nimman sêid er. is weldich alle mànniska mêt.rik ànd ê.lika luk to jân. tha thàt is alra mànniska plicht vmbe tha mànniska alsa mêtrik to mâkjane ànd sa fêlo nocht to jân. as to binâka is ... nene witskip sêid er ne mêi màn minachtja. thach ê.lika dêla is tha grâteste witskip thêr tid vs lêra mêi. thêrvmbe thàt hju àrgenese fon jrtha wêrath ànd ljavde feth ....

Sin forme nôm wêre Jes(us) thach tha prestera thêr im sâralik hàton. hêton him Fo (thàt is falx). thàt folk hête him Kris.en thàt is herder. ànd sin Fryaske frjund hête him Bûda.*$_1$) vmbe that hi in sin hâved en skât fon wisdom hêde ànd in sin hirt en skàt fon ljavde... to tha lesta most.er fluchta vr tha wrêka thêra prestera. men vral hwêr er kêm was sine lêre him fârut gvngen ànd vral hwêr er gvng folgadon him sina lêtha lik sine sâde nêi .... thâ Jes(vs) alsa twilif jêr omfâren hêde sturv.er. men sina frjunda wâradon sine lêre ànd kêthon hwêr et âron fvnde ....

Hwat mênst nw thàt tha prestera dêdon. thàt mot ik jo melde âk mot.i thêr sêralik acht vp jân. forth mot.i over hjara bidryv ànd renka wâka. mith alle kràftum thêr Wr.alda in jo lêid heth .... thahwila Jes(us) lêre vr jrtha for. gvngon tha falxa prestera nêi.t lând sinra berta sin dâd avbêra. hja sêidon thàt

*$_1$) bûda = buidel; sjan Toelichtingen 40 ànd 3.

wijsheid te verzamelen en te vergaderen. Zijn verstand was zoo groot, dat hij alles begreep, wat hij zag en hoorde. Het volk beschouwde hem met eerbied en de priesters werden bang voor zijn vragen. Toen hij meerderjarig werd, ging hij naar zijn ouders. Zij moesten harde dingen hooren. Om hem kwijt te worden, gaven zij hem een overvloed van edelsteenen, maar zij durfden hem niet openlijk erkennen als hun eigen bloed. Met droefenis overstelpt door de valsche schaamte van zijn ouders ging hij ronddwalen. Al verder reizende, ontmoette hij een Fryasch zeevaarder, die als slaaf diende. Van hem leerde hij onze zeden en gewoonten. Hij kocht hem vrij en tot den dood toe zijn zij vrienden gebleven. Overal waar hij verder heentrok, leerde hij aan de menschen, dat zij noch rijken noch priesters moesten toelaten, dat zij zich moesten hoeden tegen de valsche schaamte, die overal kwaad doet aan de liefde. De aarde, zeide hij, schenkt haar gaven naarmate men haar huid openkrabt en dat men daarin behoort te delven, te ploegen en te zaaien, als men maaien wil. Echter, zeide hij, niemand behoeft iets te doen voor een ander, als het niet door algemeenen wil of uit liefde geschiedt. Hij leerde, dat niemand in haar ingewanden mocht wroeten om goud of zilver of edelsteenen, waaraan nijd kleeft en waarvan liefde vliedt. Om uw meisjes en vrouwen te sieren, zeide hij, geeft de rivier (goud) genoeg. Niemand, zeide hij, heeft het in zijn macht om alle menschen gelijke welvaart en gelijk geluk te geven, doch het is aller menschen plicht om de menschen zooveel welvaart en zooveel genoegen te geven als te bereiken is. Geen wetenschap, zeide hij, mag men minachten, maar gelijkberechtigdheid is de grootste kennis, die de tijd ons kan leeren, omdat zij ergernis van de aarde weert en de liefde voedt.

Zijn eerste naam was Jes *$_1$), doch de priesters, die hem zeer haatten, noemden hem Fo *$_2$), het volk noemde hem Kriesjna*$_3$) dat is herder en zijn Frya vriend noemde hem Boeddha *$_4$), omdat hij in zijn hoofd een schat van wijsheid had en in zijn hart een schat van liefde.

Ten laatste moest hij vluchten om de wraak der priesters, maar overal waar hij kwam, was zijn leer hem vooruitgegaan, en overal waar hij ging, volgden zijn vijanden hem als zijn schaduw. Toen Jes zoo twaalf jaren rondgereisd had, stierf hij, maar zijn vrienden bewaarden zijn leer en verkondigden die, waar zij ooren vond.

Wat denkt ge nu, dat de priesters deden? Dat moet ik U melden. Ook moet ge er vooral acht op geven, en moet ge waken voor hun bedrijf en streken met alle krachten, die Wr.alda in U gelegd heeft. Terwijl de leer van Jes zich over de aarde uitbreidde, gingen de valsche priesters naar het land

*$_1$) *$_2$) *$_3$) *$_4$) Zie Toelichtingen Nos. 40, 41, 42 en 43.

hja fon sinum frjundum wêron. hja bâradon grâte rowa. torennande hjara klâthar to flardum ànd to skêrande hjara hola kâl. inna hôla thêra berga gvngon hja hêma. thach thêrin hêdon hja hjara skàt brocht. thêr binna mâkadon hja byldon àfter Jes(us) thessa byldon jâvon hja an tha vnàrg thànkanda ljuda. to longa lersta sêidon hja thàt Jes(us) en drochten wêre. thàt.i thàt selva an hjam bilêden hêde. ànd thàt alle thêr an him. ànd an sina lêra lâwa wilde nêimels in sin kêningkrik kvma skolde. hwêr frü is ànd nochta send. vrmites hja wiston thàt Jes(us)*1) àjen tha rika to fjelda tâgen hêde. sâ kêthon hja allerwêikes thàt àrmode hâ. ànd ênfald sâ. thju düre wêre vmbe in sin rik to kvmane. thàt thêra thêr hyr vp irtha thàt mâste lêden hêde. nêimals tha màsta nochta hàva skolde. thahwila hja wiston thàt Jes(us) lêrad hêde thàt màn alle sina tochta welda ànd bistjura moste. sâ lêrdon hja thàt màn alle sina tochta dêja moste. ànd thàt tha fvlkvminhêd thêra mànniska thêrin bistande thàt.er êvin vnforstoren wrde sâ thàt kalde stên .... vmbe thàt folk nw wis to mâkjande. thàt hja alsa dêdon alsa bâradon hja armode overa strêta ànd vmb forth to biwisane thàt hja al hjara tochta dâd hêde nâmon hja nêne wiva. thach sahwersa en toghater en misstap hêde sâ wàrth hja that ring forjân. tha wrakka sêidon hja most màn helpa ànd vmbe sin ajn sêle to bihaldane most màn fül anda cherke jân. thus to dvande hêde hja wiv ànd bern svnder hûshalden ànd wrdon hja rik svnder werka. men thàt folk wàrth fül àrmer ànd mâr ê.làndich as â to fâra ... thas lêre hwêrbi tha prestera nên ôre witskip hova as drocht.lik rêda. frâna skin ànd vnrjuchta plêga. brêd hiri selva ut fon.t âsta to.t westa ànd skil âk vr vsa landa kvma. men as tha prestera skilum wâna thàt hja allet ljucht fon Frya ànd fon Jes(us) lêre utdâvath hàva. sâ skilun thêr in alle vvrda mànniska vpstonda tham wêrhêd in stilnise among ekkorum wârath ànd to fâra tha prestera forborgen hàve. thisse skilun wêsa ut forsta blod. fon presterum blod fon Slâvonum blod ànd fon Frya.s blod. tham skilun hjara foddikum ànd thàt ljucht bûta bringa sâ thàt allera mànnalik wêrhêd mêi sjan. hja skilun wê hropa overa dêda thêra prestera ànd forsta. tha forsta thêr wêrhêd minna ànd rjucht tham skilun fon tha prestera wika. blod skil strâma. men thêrut skil et folk nye kràfta gâra. Finda.s folk skil sina findingrikhêd to mêna nitha wenda. thàt Lyda.s folk

*1) An tha skriftum wàrthat vr.al skryven. Jes.us.

van zijn geboorte, om zijn dood bekend te maken. Zij zeiden, dat zij zijn vrienden waren, zij veinsden groote droefheid door hun kleeren in stukken te scheuren en hun hoofd kaal te scheren. Zij gingen in bergholen wonen, maar hierin hadden zij hun schatten gebracht en daarbinnen maakten zij beelden van Jes. Deze beelden gaven ze aan de nietsvermoedende lieden. Tenslotte zeiden zij, dat Jes een godheid was, dat hijzelf dit aan hun had bekend en dat allen, die aan hem en zijn leer wilden gelooven, hiernamaals in zijn koninkrijk zouden komen, waar vreugde is en genietingen zijn. Daar zij wisten, dat Jes tegen de rijken te velde was getrokken, verkondigden zij allerwegen, dat armoede, lijden en eenvoudig zijn de deur was om in zijn rijk te komen, dat degenen, die op aarde het meeste geleden hadden hiernamaals de meeste vreugde zouden hebben. Ofschoon zij wisten, dat Jes geleerd had, dat men zijn hartstochten moest overwinnen en moest beheerschen, leerden zij, dat men al zijn hartstochten moest dooden en dat de volkomenheid van den mensch daarin bestond, dat hij even gevoelloos werd als koude steen. Teneinde nu het volk wijs te maken, dat zijzelf zoo deden, veinsden zij armoede op straat, en om verder te bewijzen, dat zij al hun zinnelijke lusten gedood hadden, namen zij geen vrouwen. Echter, als ergens een jonge dochter een misstap gedaan had, werd haar dat spoedig vergeven. De zwakken, zeiden zij, moest men helpen en om zijn eigen ziel te behouden, moest men veel aan de kerk geven. Daarom hadden zij vrouw en kinderen zonder huishouding en werden rijk zonder werken, maar het volk werd veel armer en ellendiger dan ooit tevoren. Deze leer, waarbij de priesters geen andere wetenschap noodig hebben, dan bedriegelijk redeneeren, een vrome schijn ophouden en ongerechtigde gebruiken, breidde zich uit van het Oosten naar het Westen en zal ook over ons land komen.

Maar als de priesters zullen wanen, dat zij al het licht van Frya en van Jes' leer uitgedoofd hebben, dan zullen er in alle oorden menschen opstaan, die de waarheid in stilte onder elkander bewaard en voor de priesters verborgen gehouden hebben. Dezen zullen zijn van vorstelijken bloede, van priesterlijken bloede, van Slavonischen bloede en van Frya's bloed. Zij zullen hun lampen en het licht uitdragen, zoodat elkeen de waarheid kan zien. Zij zullen wee roepen over de daden der priesters en vorsten. De vorsten, die de waarheid en het recht liefhebben, zullen zich van de priesters afscheiden, het bloed zal stroomen, maar daaruit zal het volk nieuwe krachten putten. Finda's volk zal zijn vindingrijkheid ten algemeenen nutte aanwenden en Lyda's volk zijn krachten en wij onze wijsheid. *1) Dan

*1) „en wij onze wijsheid" beteekent òòk: „en wij de wijsheid der Broederschappen".

sina kràfta ànd wi vsa wisdom. tha skilun tha falxa prestera wêi fâgath wertha fon jrtha. Wr.alda his gâst skil alomme ànd allerwikes êrath ànd bihropa wertha. tha êwa thêr Wr.alda bi.t.anfang in vs mod lêide skilun allêna hêrad wertha. thêr ne skilun nêne ôra mâstera nach forsta ner bâsa navt nêsa. as thêra thêr bi mêna wille kêren send. thàn skil Frya juwgja ànd Jrtha skil hira jêva allêna skànka an tha werkande mànnisk .... altham skil anfanga fjuwer thusand jêr nêi At.land svnken is. ànd thusand jêr lêter ne skil thêr longer nên prester ner tvang vp jrtha sa.

Del.a. tonômath. Hel.lênja. wâk ....

Sâ lûda Frâna.s ûtroste wille.

Alle welle Fryas held. antha nôme Wr.alda.s. fon Frya ànd thêre fryhêd grête ik jo. ànd bidde jo. sahwersa ik falla machte êr ik en folgster nômath hêde. sâ bifêl ik jo Tüntja thêr burchfâm is to thêre burch Mêdêas.blik til hjud dêgum is hja tha besta ....

Thit heth Gôsa neilêten ....

Alle mànniska held .... ik nàv nêne êremoder binomad thrvchdam ik nêne niste. ànd et is jo bêter nêne to hàvande as êne hwêr vp.i jo navt forlêta ne mêi .... àrge tid is forbi fâren. men thêr kvmt en ôthere. Jrtha heth hja navt ne bàrad ànd Wr.alda heth hja navt ne skêpen. hju kvmt ut et àsta. ut.a bosma thêra prestera wêi. sa fêlo lêd skil hju broda. thàt jrtha.t blod algâdur navt drinka ne kàn fon hjra vrslêjana bernum. thjustrenesse skil hju inoverne gâst thêra mànniska sprêda lik tongar.is wolka overet svnneljucht. alom ànd allerwêikes skil lest ànd drochten bidryf with fryhêd kàmpa ànd rjucht. rjucht ànd fryhêd skilun swika ànd wi mith tham. men thesse winst skil hjara vrlias wrochta. fon thrju worda skilun vsa àfterkvmande an hjara ljuda ànd slâvona tha bithjutnesse lêra. hja send. mêna ljavde. fryhêd ànd rjucht. thàt forma skilun hja glora. àfternêi with thjustrenesse kàmpa alont et hel ànd klàr in hjawlikes hirt ànd holle wàrth. thàn skil tvang fon jrtha fâgad wertha. lik tongar.s.wolka thrvch storne.wind. ànd alle drochten bidryv ne skil thêr àjen nawet navt ne formüga .... Gôsa.

zullen de valsche priesters weggevaagd worden van de aarde. Wr.alda's geest zal alom en allerwegen geëerd en aangeroepen worden. Alleen de wetten, die Wr.alda bij den aanvang in ons gemoed legde, zullen gehoord worden. Daar zullen geen andere meesters, noch vorsten, noch bazen wezen, dan die,, welke door den algemeenen wil gekozen zijn. Dan zal Frya juichen en Irtha zal haar gaven alleen schenken aan den werkenden mensch. Dit alles zal aanvangen vierduizend jaar nadat Atland verzonken is en duizend jaren later zal er priester noch dwang op aarde zijn. *1)

Dela, bijgenaamd Hellenia, waak!

Zoo luidde Frana's uiterste wil.

Alle edele Fryas, heil! In den naam van Wr.alda, van Frya en van de vrijheid groet ik U. en verzoek U, dat als ik sterven mocht, eer ik een opvolgster heb benoemd, te weten, dat ik Tuuntje aanbeveel, die burchtvrouw is op de burcht Medeasblik. Tot op den huidigen dag is zij de beste.

Dit heeft Gôsa nagelaten.

Alle menschen heil. Ik heb geen Eeremoeder benoemd, omdat ik er geen wist en omdat het U beter is er geen te hebben dan een, waarop gij U niet kunt verlaten. Een booze tijd is voorbijgegaan, maar er komt nog een andere. Irtha heeft hem niet gebaard en Wr.alda heeft hem niet geschapen. Hij komt uit het Oosten uit den boezem der priesters weg. Zooveel leed zal hij veroorzaken, dat Irtha het bloed niet zal kunnen drinken van haar verslagen kinderen. Duisternis zal hij over den geest der menschen spreiden, gelijk donderwolken over het zonnelicht. Alom en allerwegen zullen list en geweld tegen vrijheid en recht strijden. Vrijheid en recht zullen bezwijken en wij met hen. Maar deze winst zal hun verlies uitwerken. Van drie woorden zullen onze nakomelingen aan hun menschen en slaven de beteekenis leeren. Zij zijn ,naastenliefde'*2), ,vrijheid' en ,recht'. In het eerst zullen zij schitteren, daarna met duisternis te kampen hebben, totdat het helder en klaar wordt in ieders hart en hoofd. Dan zal de dwang van de aarde gevaagd worden, gelijk de donderwolken door den stormwind en alle heerschersgeweld zal daartegen niets meer vermogen. Gosa.

*1) Zie Toelichtingen no. 44 en 45.
*2) Er staat „mêna ljavde" = algemeene liefde, waarmede klaarblijkelijk naastenliefde is bedoeld.

Thàt skrift fon Konerêd.

Min êthla hâvon in àfter thit bok skreven. thit wil ik boppa ella dva. vmbe thàt er in min stât nên burch ovir is. hwêrin tha bêrtnesa vp skrêven wrde lik to fâra .... min nôme is Kone.rêd. min tât his nôme was Frêtho.rik. min mem his nôme Wil.jow. àfter tât his dâd ben ik to sina folgar kêren. ànd tha.k fiftich jêr telde kâs men my to vrste grêvet.màn .... min tât heth skrêven ho tha Linda.wrda ànd tha Ljudgârdne vrdilgen send. Linda hêm is jeta wêi. tha Linda.wrda far en dêl. tha north.lika Ljud.gârdne send thrvch thene salta sê bidelven. that brûwsende hef slikth an tha hring.dik thêre burch .... lik tât melth heth sâ send tha hâva.lâsa mànniska to gvngen ând hâvon hûskes bvwad binna tha hring.dik thêre burch. thêrvmbe is thàt rond.dêl nvv Ljud.werd hêten .... tha stjurar segath Ljv.wrd men thàt is wansprêke .... bi mina jüged was.t ôre lând thàt bûta tha hring.dik lêid. al pol ànd brok. men Frya.s folk is diger ànd flitich. hja wrdon mod ner wirg thrvchdam hjara dol to tha besta lêide. thrvch slâta to delvane ànd kâdika to mâkjane fon tha grvnd thêr ût.a slâta kêm. alsa hàvon wi wither en gode hêm bûta tha hring.dik. thêr thju dânte heth fon en hof. thrê pêla âstwarth. thrê pêla sûdwarth ànd thrê pêla westwarth mêten. . . hjud dêgum send wi to dvande à.pela*₁) to hêjande. vmb êne hàve to winnande ànd mith.ên vmb.vsa hring.dik to biskirmende. jef.et werk rêd sy. sâ skilun wi stjûrar ut.lvka .... bi min jüged stand et hyr bjûstre om.to. men hjud send tha hûskes al husa thêr an rêja stân. ànd lek ànd brek thêr mith ermode hir in glupt wêron. send thrvch flit abuta drêven. fon hir ut mêi allera mànnalik lêra. thàt Wr.alda vsa al foder al sina skepsela fot. mits thàt hja mod halde ànd mànlik ôtherum helpa wille.

Nv wil ik vr Friso skriva ....

Friso thêr al weldich wêre thrvch sin ljud wàrth âk to vrste grêve kêrn thrvch Staveren.s omme landar. hi spot mith vsa wisa fon lând.wêr ànd sê.kàmpa. thêrvmbe heth.er en skol stift hwêr in tha knâpa fjuchta lêra nêi Krêkalandar wysa. thàn ik lâv thàt.i thàt dên heth vmb thàt jongk.folk an sin snôr to bindane. ik hàv min brother thêr âk hin skikt tha.s nv thjan jêr lêden. hwand tocht ik nv wi nêne Moder lônger navt nàve. vmbe tha ênen àjen tha ôre to biskirmande àch ik dubbel to wâkane thàt hi vs nên mâster ne wàrth ...

Gosa neth vs nêne folgstere nômeth. thêr vr nil ik nên ordêl ne fella. men thêr send jeta alda àrg.thenkande mànniska

*₁) à.is thàt aldesta wir fâra wêter. men hja skryvath màr. ê. Sjan ak vnder syde 100 ând 49.

Het geschrift van Konreed.

Mijn voorouders hebben echtereenvolgens dit boek geschreven. Dit wil ik vóór alles doen, omdat in mijn staat geen burcht over is, waarin de gebeurtenissen worden opgeschreven zooals voorheen. Mijn naam is Konereed, mijns vaders naam was Freethorik, mijns moeders naam was Wiljow. Na mijns vaders dood ben ik tot zijn opvolger gekozen. Toen ik vijftig jaar was, koos men mij tot opperste Grevetman. Mijn vader heeft beschreven, hoe de Lindaoorden en de Ljudgaarden verwoest zijn. Lindaheem is nog weg, de Lindaoorden voor een deel, de Noordelijke Ljudgaarden zijn door de zoute zee bedolven. Het bruisende zeewater likt aan den ringdijk van den burcht. Gelijk mijn vader vermeld heeft, zijn de van hun have en goed beroofde menschen tewerkgegaan en hebben huisjes gebouwd binnen den ringdijk van den burcht, daarom is dat ronddeel nu Ljudwerd genoemd. De zeelieden zeggen Ljuwwerd, maar dat is radbraken. In mijn jeugd was het andere land, dat buiten den ringdijk ligt, allemaal poel en moeras. Maar Frya's volk is wakker en vlijtig, het werd moe noch mat, omdat zijn doel het best mogelijke opleverde. Door slooten te delven en kadijken te maken van de aarde die uit de slooten kwam, hebben wij weer goede dorpsgrond buiten den ringdijk, die de gedaante heeft van een hoef, drie palen Oostwaarts, drie palen Zuidwaarts en drie palen Westwaarts gemeten. Heden ten dage zijn wij bezig waterpalen te heien om een haven te maken en meteen om onzen ringdijk te beschermen. Als het werk gereed is, zullen wij zeelieden laten komen. In mijn jeugd stond het er hier raar voor, maar tegenwooordig zijn de huisjes reeds huizen, die in rijen staan. Fouten en gebreken, die met de armoede waren ingeslopen, zijn door vlijt uitgedreven. Hieruit kan iedereen leeren, dat Wr.alda, onze Alvoeder, al zijn schepselen voedt, mits zij moed houden en elkander willen helpen.

Nu wil ik over Friso schrijven.

Friso, ,die reeds machtig was door zijn manschappen, werd ook tot opperste Grevetman gekozen door Staveren's ommelanders. Hij spotte met onze wijze van landsverdediging en zeestrijd. Daarom heeft hij een school gesticht, waarin de knapen leeren vechten op de wijze van de Grieken. Maar ik geloof, dat hij dat gedaan heeft, om de jeugd aan zich te binden. Ik heb mijn broer daar ook heengezonden. Dat is nu tien jaren geleden. Want dacht ik, nu wij geen Moeder meer hebben, om den een tegen den ander te beschermen, behoor ik dubbel te waken, opdat hij ons niet de baas wordt.

Gosa heeft ons geen opvolgster benoemd, daarover wil ik geen oordeel vellen, maar hier zijn nog oude kwaaddenkende

thêr mêne thàt hju.t thêr.vr mith Friso ênis wrden is. thâ Gosa fallen was thâ wildon tha ljud fon alle wrda êne ôthere Moder kjasa. men Friso thêr to dvande wêre vmb en rik to fara him selva to mâkjane. Friso ne gêrde nên rêd ner bodo fon Tex.land. as tha bodon thêra Landsâtum to him kêmon sprêk.i ànde kêth. Gosa sêid er was fêr.sjande wêst. ànd wiser alle grêva etsêmne ànd thach nêde hju nên ljucht nêr klârhêd in thjuse sêke ne fvnden. thêrvmbe nêde hju nêne mod hân vmb êne folgstere to kjasane. ànd vmb êne folgstere to kjasane thêr tvyvelik wêre thêr heth hju bald in sjan. thêrvmbe heth hju in hjara utroste wille skrêven. thàt is jow bêtre nêne Moder to hàvande as êne hwêr vpp.i jo selva navt forlêta ne mei. Friso hêde fül sjan. bi orloch was er vpbrocht. ànd fon tha hrenkum ànd lestum thêra Gvlum ànd forstum hêd.er krek sa fül lêred ànd geth as.er nêdich hêde vmbe tha ôra grêva to wêiande hwêr hi hjam wilde ... sjan hir ho.r thêr.mith to gvngen is . . . .

Friso hêde hir ne ôther wif nimth. thju toghater fon Wil.frêthe bi sin lêve was.er vrste Grêva to Staveren wêst. thêr bi hêder twên svna wnnen ànd twa toghatera. thrvch sin bilêid is Kornêlja sin jongste toghater mith min brother mant. Kornêlja is wan.Fryas ànd mot Korn.hêlja skrêven wrde... Wêmod sin aldeste heth.er an Kavch bonden. Kavch thêr âk bi him to skole gvng is thi svnv fo Wich.hirte thene Gêrt.manna kàning. men Kavch is âk wan. Fryas ànd mot Kâp wêsa. men kvade tâle hàvon hja mar mithbrocht as gode sêda.

Nv mot ik mith mine skêdnese a befta kêra . . . .

àftre grâte flod hwêr.vr min tât skrêven heth. wêron fêlo Juttar ànd Lêtne mith ebbe ut.a Balda jefta kvade sê fored. bi Kât his gat drêvon hja in hjara kâna mith yse vppa tha Dêne.marka fàst ànd thêr.vp send hja sitten bilêwen. thêr nêron narne nên mànniska an.t sjocht. thêrvmbe hàvon hja thàt lând int. nêi hjara nôme hàvon hja thàt land Juttar.land hêten. àfternêi kêmon wel fêlo Dêne.marker to bek. fon tha hâga landum. men thissa setton hjara selva sûd.liker del. ànd as tha stjûrar to bek kêmon thêr navt vrgvngen navt nêron. gvng thi êna mith tha ôthera nei tha sê jefta ê.landum. thrvch thisse skikking mochton tha Juttar thàt land halda hwêr.vppa Wr.alda ra wêjad hêde ... tha Sê.landar stjûrar tham hjara

menschen, die meenen, dat zij het daarover met Friso eens is geworden. Toen Gosa was gestorven, wilden de menschen van alle oorden een andere Moeder kiezen. Maar Friso, die bezig was om een rijk voor zichzelf te stichten, wenschte raad noch bode van Texland. Toen zendboden van de Landzaten bij hem kwamen, sprak hij met nadruk. Gosa, zeide hij, was vooruitziende geweest en wijzer dan alle Graven tezamen, en toch had zij licht noch helderheid in deze zaak gevonden, daarom had zij geen moed gehad om een opvolgster te kiezen en om een opvolgster te kiezen, die twijfelachtig was, daar heeft zij kwaad in gezien. Daarom heeft zij in haar uitersten wil geschreven: het is U beter geen Moeder te hebben dan een, waarop gij U niet kunt verlaten. Friso had veel gezien, hij was in den oorlog opgevoed en van de streken en listen van de Golen en vorsten had hij juist zooveel geleerd en vergaard als hij noodig had, om de andere Graven te leiden, waarheen hij wilde. Zie hier, hoe hij daarmee is te werk gegaan.

Friso had hier een andere vrouw genomen, een dochter van Wilfreethe*$_{00}$), die bij zijn leven opperste Graaf te Staveren geweest was. Bij haar had hij twee zoons gewonnen en twee dochters. Door zijn beleid is Kornelia, zijn jongste dochter aan mijn broer uitgehuwelijkt. Kornelia is geen goed Fryasch en moet Kornhelia geschreven worden. Weemoed zijn oudste, heeft hij aan Kauch verbonden. Kauch, die ook bij hem op school ging, is de zoon van Wichhirte den koning der Geertmannen. Maar Kauch is ook geen goed Fryasch en moet Kaap (koop) wezen. Maar slechte taal hebben zij meer meegebracht dan goede zeden.*$_{0}$)

Nu moet ik naar mijn geschiedenis terugkeeren.

Na den grooten vloed, waarover mijn vader geschreven heeft, waren vele Jutten en Letten met de ebbe uit de Balda of kwade zee gevoerd. *$_{1}$) Bij 't Kattegat dreven zij in hun boten met het ijs op de Denemarksche kust en zijn daar op blijven zitten. Daar waren nergens menschen in 't zicht. Daarom hebben zij het land in bezit genomen, naar hun naam hebben zij het land Jutland genoemd. Naderhand kwamen wel veel Denemarkers terug van de hooge landen, maar deze zetten zich zuidelijker neer. En toen de zeelieden terugkeerden, die niet vergaan waren, gingen dezen en genen naar de Zee- of Ei-landen. *$_{2}$) Door deze schikking mochten de Jutten het land behouden waarop Wr.alda hen gevoerd had. De Seelandsche schippers, die zich niet wilden behelpen of leven van visch alleen en die

*$_{0}$) In Toelichtingen No. 66 wordt nog een specimen gegeven van een Oud-Friesch dat dicht bij de taal van het O.L.B. komt.

*$_{00}$) Wilfreethe (Wilfrêtho) = (ik) wil vrede.

*$_{1}$) Balda sê = Boude Zee = kwade zee; Baltische Zee.

*$_{2}$) D.i. het Deensche eiland Seeland e.a. Men houde in 't oog, dat „eiland" = „ee-land" = „(in het) water-land". Zoo is bijv. „Het IJ" = „Het Ee" = „Het Water" en „IJmuiden" = „Ee-monde" = „Mond van het Water".

selva mith blâte fisk navt helpa ner nêra nilde ànd thêr en àrge grins hêde antha Gola. tham gvngon dâna tha Phonisjar skêpa birâwa . . . . antha sûd.wester hern fon Skên.land thêr lêid Linda.sburcht tonômath Lindas nôse. thrvch vsa A.pol stift alsa in thit bok biskrêwen stât.. alle kâd.hêmar ànd omme.landar dâna. wêron eft Fryas bilêven. men thrvch tha lust thêre wrêke àjen tha Golum ànd àjen tha Kàltana folgar gvngon hja mitha Sêlandar sâma dvan. men that sâma dva neth nên stek navt ne halden. hwand tha Sê.landar hêde felo mislika plêga ànd wen.hêde ovir nommen fon tha vvla Mâgjarum. Frya.s folk to.n spot. forth gvng ek tofara him selva râwa thach jef.et to pase kêm thàn standon hja mànlik ôtherum trvlik by . . . . thach to tha lesta bijondon tha Sê.landar brek to krêjande an goda skêpa. hjara skip.mâkar weron omkvmen ànd hjara walda wêron mith grvnd ànd al fon.t land of.fâged. nv kêmon thêr vnwarlingen thry skêpa by tha hring.dik fon vsa burch mêra. thrvch tha inbrêka vsra landum wêron hja vrdvaled ànd tha Flymvda mis.faren. thi kâp.man thêr mith svnden was. wilde fon vs nya skêpa hà. thêrto hêdon hja mith.brocht allerlêja kestlika wêra thêr hja râwed hêdon fon tha Kàltanar landum ànd fon tha Phonisjar skêpum. nêidam wy selva nêne skêpa navt n.êde. jêf ik hjam flingka horsa ànd fjvwer wêpende rin.bodon mith. nêi Friso. hwand to Stàveren ànd allingen thàt Alder.gà thêr wrdon tha besta wêrskêpa maked. fon herde êken wod thêr nimmerthe nên rot an ne kvmth. thahvila tha sê.kamper by my byde. wêrom svme Juttar nêi Tex.land fâren. ànd dânâ wêron hja nêi Friso wêsen. tha Sê.landar hêdon felo fon hjara storeste knâpum râwed thi moston vppa hjara benka roja. ànd fon hjara storeste toghtera vmb thêr by bern to têjande. tha stora Juttar ne mochton.et navt to wêrane thrvchdam hja nêne gode wêpne navt n.êde. thâ hja hjara lêth telad hêde ànd thêrvr fêlo wordon wixlad wêron. frêje Friso to tha lesta jef hja nêne gode have in hjara gâ navt n.êde. O.jes anderon hja. êne besta ên. êne thrvch Wr.alda skêpen. hju is net krek lik jow bjarkrûk thêr. hjra hals is eng tha in hjra bàlg kànnath wel thvsanda grâte kâna lidsa. men wi nâvath nêna burch ner burch.wêpne vmbe tha râw.skêpa thêr ut to haldane. thàn moston jow gvnst mâkja sêide Friso. god rêden anderon tha Juttar. men wi n.àvath nêne ambachtes.ljud ner bvw.ark. wi alle send fiskar ànd juttar. tha ora send vrdrvnken jefta nêi tha hâga landum

een grooten afkeer hadden van de Golen, gingen toen de Phoenicische schepen berooven. Aan den Zuidwestelijken hoek van Schoonland, daar ligt Lindasburcht, bijgenaamd Linda'sneus, (Lindanaes, Noorwegen), door onzen Apol gesticht, gelijk in dit boek geschreven staat. Alle kustbewoners en ommelanders waren daar echt Fryasch gebleven, maar door de lust tot wraak tegen de Golen en tegen de Kelten, gingen zij met de Seelanders samen, maar dat samendoen heeft geen steek gehouden. Want de Seelanders hadden vele verderfelijke zeden en gewoonten overgenomen van de booze Magjaren, Frya's volk ten spot. Vervolgens ging elk voor zichzelf rooven, maar als het te pas kwam, dan stonden zij elkander getrouwelijk bij. Ten laatste echter begonnen de Seelanders gebrek te krijgen aan goede schepen. Hun scheepmakers waren omgekomen en hun wouden waren met grond en al van het land weggevaagd. Nu kwamen er onverwachts drie schepen bij den ringdijk van onze burcht meren. Door de overstroomingen door onze landen waren zij verdwaald en den Vliemond misgevaren. De koopman, die meegegaan was, wilde van ons nieuwe schepen hebben. Daarvoor hadden zij allerlei kostbare waren meegebracht, die zij geroofd hadden van de Keltische landen en van de schepen der Phoeniciërs. *[1]) Omdat wij zelf geen schepen hadden, gaf ik hun flinke paarden en vier gewapende renboden mee naar Friso. Want te Staveren en langs het Alderga, daar werden de beste oorlogsschepen gemaakt van hard eikenhout, dat nooit rot. Terwijl de zeesoldaten (mariniers) bij mij vertoefden, waren sommige Jutten naar Texland gevaren en daar waren zij naar Friso verwezen. De Seelanders hadden velen van hun grootste knapen geroofd, die op hun banken moesten roeien en van hun grootste dochters, om bij haar kinderen te verwekken. De groote Jutten konden daar niets aan doen, doordat zij geen goede wapens hadden. Toen zij hun leed verteld hadden en daarover veel woorden gewisseld waren, vroeg Friso tenslotte, of zij geen goede haven in hun land hadden. O ja, antwoordden zij, een beste, een door Wr.alda geschapene. Zij is net als uw bierkruik daar, de hals is nauw, maar in haar buik kunnen wel duizend groote booten liggen. Maar wij hebben geen burcht, noch burchtwapens, om de roofschepen er uit te houden. Dan moeten jullie er een maken, zei Friso. Goed geraden, antwoordden de Jutten, maar wij hebben geen ambachtslieden, noch bouwgereedschap; wij zijn allemaal visschers en jutters. De anderen zijn verdronken of naar de hooge landen gevlucht.

*[1]) Daar te dien tijde Brittanië niet door de Phoeniciërs, maar wel door de Puniërs = de Carthagers werd bevaren, moet men hier dus „Puniërs" lezen voor het woord „Phonisjar" van den tekst. Deze Puniërs hadden nog altijd een aanmerkelijken inslag Fryasbloed, hoewel Lyda's bloed overheerschte.

fljucht. midlar hwila hja thus kàlta. kêmon mina bodon mitha Sê.landar hêra et sina hove.... hir most nw letta ho Friso alle te bidobbe wiste to nocht fon bêde partja ànd to bâte fon sin àjn dol.... tha Sê.landar sêider to. hja skoldon jèrlikes fiftech skêpa hàve. nêi fàsta mêtum ànd nêi fàsta jeldum. to hrêd mith ysere kêdne ànd krânbogum ànd mith fvlle tjuch alsa far wêr.skêpa hof ànd nêdlik sy. men tha Juttar skoldon hja thàn mith frêthe lêta. ànd all.et folk thàt to Frya.s bern hêred. jâ hi wilde mar dva. hi wilde al vsa sê.kàmper ut nêda thàt hja skolde mith fjuchta ànd râwa. thâ tha Sê.landar wêi brit wêron thâ lêt er fjuwertich alda skêpa to laja mith burch wêpne. wlod. hir.baken stên. timber.-ljud. mirtselêra ànd smêda vmbe thêr mith burga to bvwande. Witto. that is witte. sin svn. sand hi mith vmb to to sjanande. hwat thêr al fâr fallen is. n.is my navt ni meld. men sa fül is mi bâr wrden.... an byde sida thêre haves.mvde is êne with.burch bvwed. thêr in is folk lêid that Friso uta Saxana.-marka tâch. Witto heth Sjucht.hirte bifrêjad ànd to sin wif nomen. Wil.him alsa hête hira tât. hi wàs vreste aldermàn thêra Jutta. that is vrste grêvetman jefta grêve. Wil.him is kirt àfter sturven ànd Witto is in sin stêd koren....

Ho Friso forther dêde....

Fon sin êrosta wif hêder jeta twên sviaringa bihalda. thêr sêr klok wêron. Hetto. that is hête. thene jongste skikt.er as senda boda nêi Katta.burch thàt djap inna Saxanar marka lêid. hi hêde fon Friso mith krêjen sjugon horsa. buta sin àjn. to lêden mith kestlika sêkum. thrvch tha sê.kàmpar râwed. bi jahweder hors wêron twên jonga sê.kàmpar ànd twên jonga hrutar mith rika klâdarum klâth ànd jeld in hjara bûdar. êvin as.er Hetto nêi Kattaburch skikte. skikter Bruno. thàt is brûne. thene ôthera svjaring nêi Manna.gârda.vvrda. Manna-gârda.vvrda is far in thit bok Mannagârda.forda skrêven. men thât is misdên. alle rikdoma thêr hja mith hêde wrdon nêi omstand wêiskànkt an tha forsta and forstene ànd an tha utforkêrne mangêrtne. kêmon tha sine knapa vppa thêre mêid *1) vmbe thêr mith.et jongk.folk to dônsjane. sa lêton hja kvra mith krûd.kok kvma ànd bàrgum jeftha tonnum fon tha besta bjar. after thissa bodon lêt.er immer jongk.folk over tha Saxanar marka fâra. thêr alle jeld inna bûdar hêde ànd alle mêida jeftha skànkadja mith brochton. ànd vppa thêre

*1) Mêid, gelagkamer, waar in de eerste plaats getrakteerd werd. Het is van denzelfden stam als het Ned.: (zich) vermeiden en (zich) vermeien, (zich verlustigen). In het Russisch noemt men café's enz.: „Traktier".

Midderlerwijl zij zoo aan het praten waren, kwamen mijn boden met de Seelander-heeren aan zijn hof. Hier moet je nu opletten, hoe Friso allen wist te bedotten, tot genoegen van beide partijen en ten bate van zijn eigen doel. Aan de Seelanders beloofde hij, dat zij jaarlijks vijftig schepen zouden krijgen naar vaste afmetingen en voor vaste prijzen, toegerust met ijzeren ketenen en kraanbogen en met vol tuig, zooals dat voor oorlogsschepen noodig en nuttig is, maar dan moesten zij de Jutten met rust laten en al het volk, dat tot Frya's kinderen behoorde. Ja, hij wilde meer doen, hij wilde al onze zeesoldaten uitnoodigen, om mee te vechten en te rooven. Toen de Seelanders vertrokken waren, liet hij veertig oude schepen laden met burchtwapens, hout, eigengebakken steenen, timmerlieden, metselaars en smeden om daarmee burchten te bouwen. Witto, dat is ‚de witte', z'n zoon, zond hij mee, als opzichter. Wat er zooal is voorgevallen, is mij niet gemeld, maar zooveel is mij duidelijk geworden, dat aan beide zijden van den havenmond een versterkte burcht gebouwd is en daarin is volk gelegd, dat Friso uit de Saksenmarken haalde. Witto heeft Sjuchthirte gevrijd en tot vrouw genomen. Wilhim (Willem), zoo heette haar vader. Hij was opperste Olderman der Jutten, dat is opperste Grevetman of graaf. Wilhim is kort daarna gestorven, en Witto is in zijn plaats gekozen.

Wat Friso verder deed.

Van zijn eerste vrouw had hij twee zwagers overgehouden, die zeer kloek waren. Hetto, dat is ‚de heete', den jongste zond hij als zendbode naar Kattaburcht, dat diep in de Saksenmarken ligt. Hij had van Friso zeven paarden meegekregen behalve zijn eigen en beladen met kostbare zaken, door de zeesoldaten geroofd. Bij ieder paard waren twee jonge mariniers en twee jonge ruiters, die rijk gekleed waren en met geld in hun buidels. Zooals hij Hetto naar Kattenburch zond, zond hij Bruno, dat is ‚de bruine', den anderen zwager, naar Mannagarde-oord, Mannagarda-oord is vroeger in dit boek ‚Mannagarda-forda' geschreven, maar dat is fout. *1) Alle rijkdommen, die zij mee hadden, werden al naar de omstandigheden weggegeven aan vorsten en vorstinnen en aan uitverkoren meisjes. Kwamen dan zijn knapen in de gelagkamer om daar met de jeugd te dansen, dan lieten zij korven met kruidkoek en vaten of tonnen van het beste bier komen. Na deze boden liet hij gedurig jongelui over de Saksenmarken reizen, die allen geld in hun buidels hadden en allemaal giften of geschenken

*1) De verwisseling is het gevolg van de schrijfwijze „vvrda", waarin „vv" òf „w" òf „vu" (Ned. waarde: u in put) kan zijn, of ook „uv". De betreffende zin is door den afschrijver als noot bedoeld geweest, maar eenvoudig tusschen den tekst gezet.

mêid têradon hja alon vnkvmmerlik wêi. jef.t nv bêrde thàt tha Saxana knâpa thêr nydich nêi ut.sâgon thàn lakton hja godlik ànd sêidon aste thvrath thene mêna fjand to bikàmpane sâ kànst thin brêid jet fül riker mêida jân ànd jet forstelik têra. albêda sviaringa fon Friso send bostigjad mith toghaterum thêra romriksta forstum. ànd àfternêi kêmon tha Saxanar knâpa ànd mangêrtne by êlle keddum nêi thàt Fly.mar del....

Tha burchfâmna ànd tha alda fâmna thêr jeta fon hjar êre grâthêd wiste. nygadon navt vr nêi Friso.s bedriv. thêrvmbe ne kêthon hja nên god fon him. men Friso snoder as hja. lêtra snâka. men tha jonga fâmna spônd.er mith goldne fingrum an sina sêk. hja sêidon alomme wi nàvath longer nên Moder mâr. men thàt kvmth dâna thàt wi jêroch send. jvd past vs ne kàning. til thju wi vsa landa wither winna thêr tha Modera vrlêren hàve thrvch hjara vndigerhêd.... forth kêthon hja. alrek Frya.sbern is frydom jêven. sin stem hêra to lêtane bi fara thêr bisloten wàrth bi.t kjasa ênre forste. men ast alsa wyd kvma machte thàt i jo wither ne kàning kjasa. sâ wil ik âk min mêne segse. nêi al hwat ik skoja mêi. sâ is Friso thêr to thrvch Wr.alda kêren. hwand hi heth im wonderlik hir hinne wêiad. Friso wêt tha rhenka thêra Golum hwam his tâle hi sprêkth. hi kàn thus âjen hjara lestum wâka. thàn is thêr jeta awet to skojande. hok grêva skolde màn to kàning kjasa svnder that tha ôra thêr nidich vr wêron.... aldulkera tâlum wàrth thrvch tha jonga fâmna kethen. men tha alda fâmna afskên fê an tal. tapadon hjara rêdne ut en ôthera bàrg. hja kêthon allerwêikes ànd to alla mànnalik. Friso kêthon hja. dvath sâ tha spinna dvan. thes nachtis spônth.i netta nêi alle sidum ànd thes dêis vrskalkth.i thêr sina vn.âftertochtlika frjunda in.... Friso sêith that er nêne prestera ner poppa forsta lyde ne mêi. men ik seg. hi ne mêi nimman lyda as him selva. thêrvmbe nil hi navt ne dâja thàt thju burch Stavia wither vp hêjath warth. thervmbe nil hi nêne Moder wêr ha... jud is Friso jow rêd jêvar. men morne wil hi jow kàning wertha. til thju hi ovir jo alle rjuchta mei... inna bosm thes folkis antstondon nw twa partyja. tha alda ànd àrma wildon wither êne Moder hâ. men thàt jongk.folk thàt fvl stryd.lust wêre. wilde ne tât jeftha kàning hà. tha êrosta hêto hjara selva moder.his svna ànd ha ôthera hêton hjara selva tât.his svna. men tha moder.his svna ne wrde navt ni meld. hwand thrvchdam thêr fêlo skêpa mâked wrde was thêr ovirflod to fâra skipmâkar. smêda. syl.mâkar. rêp.mâkar ànd to fâra alle ôre ambachtis.ljud. thêr to boppa brochton

meebrachten en in de gelagkamer verteerden zij maar onbekommerd door. Als het nu gebeurde, dat de Saksenknapen daar afgustig op neerzagen, dan lachten zij goedmoedig en zeiden: als jullie den algemeenen vijand durft te bestrijden, dan kunnen jullie je meisje nog veel rijker geschenken geven en dan nog vorstelijke verteringen maken. Beide zwagers van Friso zijn getrouwd met dochters van de aanzienlijkste vorsten en naderhand kwamen de Saksische jongelui en meisjes bij heele troepen naar het Vliemeer afzakken. De Burchtvrouwen en oudere maagden, die nog van de vroegere grootheid wisten, voelden niets voor Friso's bedrijf. Daarom spraken zij geen goed van hem. Maar Friso, slimmer dan zij, liet ze babbelen. De jonge maagden echter, bond hij met gouden vingers aan zijn zaak. Zij zeiden overal: wij hebben toch geen Moeder meer, maar dat komt omdat wij meerderjarig zijn. Tegenwoordig past ons een koning, opdat wij onze landen terugkrijgen, die de Moeders verloren hebben door haar ondoortastendheid. Verder verkondigden zij: Aan ieder Fryaskind is de vrijheid gegeven, zijn stem te laten hooren, voordat er een besluit genomen wordt bij het kiezen van een vorst. Maar als het zoover mocht komen, dat gij U weer een koning kiest, dan wil ik ook mijn meening zeggen. Naar al wat ik beschouwen kan, is Friso daartoe door Wr.alda gekozen, want Hij heeft hem op wonderbare wijze hierheen geleid. Friso kent de streken van de Golen, wier taal hij spreekt, hij kan dus tegen hun listen waken. Dan is er nog iets in het oog te houden. Welken graaf zou men tot koning kiezen, zonder dat de anderen daar afgunstig op zouden zijn? Al zulke praatjes werden door de jonge maagden gehouden, maar de oudere maagden, ofschoon weinig in aantal, tapten haar redenen uit een ander vaatje. Zij spraken allerwegen en tot iedereen: Friso, zoo spraken zij, doet, zooals de spinnen doen, 's nachts spant hij zijn netten naar alle zijden en overdag verschalkt hij daarin zijn van niets kwaads bewuste vrienden. Friso zegt, dat hij geen priesters noch vreemde vorsten mag lijden, maar ik zeg, dat hij niemand kan lijden dan zichzelf. Daarom wil hij niet gedoogen, dat de burcht Stavia weer opgericht wordt. Daarom wil hij geen Moeder meer hebben. Vandaag is Friso Uw raadgever, maar morgen wil hij Uw koning worden, opdat hij over U allen heerschen kan. In den boezem van het volk ontstonden twee partijen. De ouden en armen wilden nu weer een Moeder hebben, maar de jeugd, die vol strijdlust was, wilde een Vader of koning hebben. De eersten noemden zich Moederszonen en de anderen noemden zich Vaderszonen, maar de Moederszonen waren niet in tel, want omdat er veel schepen gemaakt werden, was er overvloed van werk voor de scheepmakers, smeden, zeilmakers, reepmakers en voor alle andere ambachtslieden. Daarenboven brachten de zeesoldaten

tha sê.kàmpar allerlêja syrhêda mith. thêr fon hêdon tha wiva nocht. tha fâmna nocht. tha mangêrtne nocht. ànd thêrof hêdon al hjara mêgum nocht ànd al hjara frjundum ànd âthum.

tha Friso bi fjuwertich jêr et Stâveren hushalden hêde sturf er. thrvch sin bijelda hêde.r fêlo stâta wither to manlik ôtherum brocht. thach jef wi thêr thrvch bêter wrde thvr ik navt bijechta. fon alle grêva thêr bifâra him wêron n.as thêr nimman sâ bifâmed lik Friso wêst. tha sâ as.k êr sêide. tha jonge fâmna kêthon sina love thahwila tha alda fâmna ella dêdon vmb.im to achtjane ànd hâtlik to mâkjane bi alle mànniska . . . nw ne machton tha alda fâmna him thêr.mitha wel navt ne stôra in sina bijeldinga. men hja hàvon mith hjara bâra thach alsa fül ut.rjucht thàt.er sturven is svnder thàt er kàning wêre . . . .

Nvv wil ik skriwa vr A.del *1) sin svnv.

Friso thêr vsa skidnese lêred hêde ut.et bok thêra A.del.linga hêde ella dên vmbe hjara frjundskip to winnande. sin êroste svnv thêr hi hir won by Swêt.hirte sin wif. heth.er bi.stonda A.del hêten. ànd afskên hi kàmpade mith alle sin weld. vmbe nêne burga to forstàlane ner wither vp to bvwande. thach sand hi A.del nêi thêre burch et Tex.land til thju hi diger bi diger kvd wertha machta. mith ella hwat to vsa êwa tâle ànd sêdum hêreth . . . tha A.del twintich jêr tàlde lêt Friso him to sin àjn skol kvma. ànd as er thêr utlêred was lêt er him thrvch.ovir alle stâta fâra. A.del was ne minlika skalk. bi sin fâra heth er fêlo âtha wnnen. dâna is.t kvmen thàt et folk him Atha.rik hêten heth. awet hwat im àfternêi sa wel to pase kêm hvand as sin tât fallen was. bilêv.er in sin stêd. svnder that er vr.et kjasa êner ôthera grêva sprêka kêm . . . .

Thahwila A.del to Tex.land inna lêre wêre. was thêr tefta en êlla ljawa fâm in vpper burch. hju kêm fon ut tha Saxana markum wêi. fon ut.êre stâtha thêr is kêthen Svôba.land thêr thrvch wàrth hju to Tex.land Svôbene hêten. afskên hjra nôme Ifkja wêre. . . A.del hêde hja ljaf krêjen ànd hju hêde A.del ljaf. men sin tàt bêd.im hi skolde jet wachtja. A.del was hêrich. men alsa ring sin tât fallen was ànd hi sêten. sand hi bistonda bodon nei Berth.holda hjra tât hin. as.er sine toghter to wif hàva machte. Berth.holda wêr ne forste fon vnforbastere sêd. hi hêde Ifkja nêi Tex.land inna lêre svnden inner hâpe that hja ênis to burch.fâm kêren wrde skolde in sine àjn land. thach hi hêde hjara bêder gêrte kànna lêred. thêrvmb gvng.er to ànd jef hjam sina sêjen. Ifkja wêr.ne

*1) Sjan. Toelichtingen 46. thàt erosta half.dêl.

allerhande sieraden mee. Daarin hadden de vrouwen, de maagden en de meisjes pleizier en daarin hadden al hun bloedverwanten genoegen en al hun goede kennissen en vrienden.

Toen Friso ongeveer veertig jaar te Staveren had huis gehouden, stierf hij. *1) Door zijn bemoeiïngen had hij vele staten weer tot elkander gebracht, maar of wij daardoor beter werden, durf ik niet te bevestigen. Van alle graven die vóór hem waren, was er niemand zoo befaamd als Friso geweest. Maar, zooals ik al eerder zei, de jonge maagden spraken zijn lof, terwijl de oudere maagden alles deden om hem te laken en gehaat te maken bij alle menschen. Daarmee konden de oudere maagden hem wel niet storen in zijn bemoeiïngen, maar zij hebben met haar misbaar toch zooveel uitgewerkt, dat hij gestorven is zonder dat hij koning was.

Nu wil ik schrijven over Adel, zijn zoon.

Friso, die onze geschiedenis had leeren kennen uit het boek der Edelen, had alles gedaan om hun vriendschap te winnen. Zijn eersten zoon, dien hij hier won bij zijn vrouw Sweethirte,*0) heeft hij terstond Adel *2) genoemd. En ofschoon hij vocht met alle macht, om geen burchten te herstellen noch op te bouwen, zond hij toch Adel naar de burcht te Texland, opdat hij door en door bekend zou worden met alles wat tot onze wetten, taal en zeden behoort. Toen Adel twintig jaren telde, liet Friso hem naar zijn eigen school komen en toen hij daar volleerd was, liet hij hem door alle staten reizen. Adel was een beminnelijk jongmensch. Op zijn reizen heeft hij vele vrienden gewonnen, daardoor is het gekomen, dat het volk hem Atharik (vriendenrijk) genoemd heeft, iets wat hem naderhand zoo wel te pas is gekomen, want toen zijn vader gestorven was, bleef hij in zijn plaats, zonder dat er over het kiezen van een anderen graaf sprake was. Terwijl Adel te Texland in de leer was, bevond zich aldaar tevens een heel lieve maagd op de burcht. Zij kwam uit de Saksenmarken, uit den staat, die genoemd wordt „Swobenland" *3), daarom werd zij te Texland Swobene genoemd, ofschoon haar naam Iefke was. Adel had haar lief gekregen en zij had Adel lief, maar zijn vader beval hem, dat hij nog wat wachten moest. Adel was gehoorzaam, maar zoodra zijn vader gestorven was en hij gezeten, zond hij terstond boden naar haar vader Bertholde toe om zijn dochter tot vrouw te mogen hebben. Bertholde was een vorst van onverbasterde zeden, hij had Iefke naar Texland in de leer gezonden in de hoop, dat zij eens tot burchtvrouw zou worden gekozen in zijn land. Maar hij had hun beider verlangen leeren kennen, daarom ging hij heen en gaf hun zijn zegen. Iefke was

*0) Swêt.hirte = Zoet harte (sweetheart).
*1) Dit is dan 263 v. Chr.
*2), *8) Zie Toelichtingen No. 47 en 48.

kante Fryas. far sa fêre ik hja hàv kànna lêred heth hju alôn wrocht ànd wrot til thju Fryas bern wither kvma machte vndere selva ê.wa ànd vnder ênen bôn. vmbe tha mànniska vppa hjra syd to krêjande. was hju mith hjra frjudelf fon of hjra tât thrvch alle Saxana marka fâren ànd forth nêi Gêrt.mannja. Gêrtmanja alsa hêdon tha Gêrt.manna hjara stât hêten. thêr hja thrvch Gosa hjra bijeldinga krêjen hêde. dâna gvngon hja nêi tha Dêne.marka. fon tha Dêne.marka gvngon hja skyp nêi Tex.land. fon Tex.land gvngon hja nêi Westflyland ànd sa allingen tha sê nêi Wal.halla.gâra hin. fon Wal.halla.gâra brûdon hja allingen thêra sûder Hrênum alont hja mith grâta frêse boppa thêre Rêne by tha Marsâta kêmon hwerfon vsa A.pol.lânja $*_1$) skrêven heth. tha hja thêr en stût wêst hêde gvngon hja wither nêi tha delta $*_2$) as hja nw en tid lông nêi tha delta of.fâren wêron alont hja inna strêk fon thêre alda burch Aken kêmon tha sind thêr vnwarlinga fjuwer skalka morth ànd naked uteklât. hja wêron en lith àfter an kvmen. min brother thêr vral by was hêde hja often vrbêden thach hja nêde navt ne hêred. tha bônar thêr thàt dên hêde wêron Twisk.lândar thêr juddêga drist wêi ovira Hrêna kvma to morda ànd to râwande. tha Twisk.lândar thàt sind bannane ànd wêi britne Frya.s bern. men hjara wiva hàvath hja fon tha Tartarum $*_3$) râwet. tha Tartara is en brûn Finda.s folk althus hêten thrvchdam hja alle folka to strida uttarta. hja sind al hrutar ànd râwar. thêrfon send tha Twisk.lândar alsa blod.thorstich wrden. tha Twisk.lândar tham thjus àrgnise dên hêde, hêton hjara selva Frya jeftha Franka. thêr wêron sêide min brother. râda. bruna. ànd wita mong. thêre thêr râd jeftha brun wêron biton hjara hêre mith sjalk.wêter wit. nêidam hjara ônthlita thêr brun by wêr alsa wrdon hja thesto lêdliker thêr thrvch. êvin as A.pol.lânja biskojadon hja àfter-nêi Lyda.sburch ànd et Alder.gâ. dâna tâgon hja in over Stâveren.s vvrde by hjara ljuda rond. alsa minlik hêdon hja hjara selva anstâled. that tha mànniska ra allerwêikes halda wilde.... thrê mônatha forther sand A.del bodon nêi alle âthum thêr hi biwnnen hêde ànd lêt tham bidda. hja skoldon ina Minna mônath lichta ljuda to him senda. sin wif sêid er.

$*_1$) Zie Toelichtingen No. 46 2e helft.

$*_2$) „Delte" is nog in West-Friesland in gebruik, het beteekent evenals, „delta", laagte. In het Maya (Atlantide) is het „Telta". Het Ned. „dal" is van denzelfden stam.

$*_3$) Er bestaat gereede aanleiding, om aan te nemen, dat er oorspronkelijk „tatarum" heeft gestaan.

een flinke Fryasinne. Voor zoover ik haar heb leeren kennen, heeft zij steeds gewerkt en gewroet, opdat Frya's kinderen weer onder dezelfde wet mochten komen en in éénen bond. Om de menschen aan haar kant te krijgen, was zij met haar echtgenoot vanaf haar vader door alle Saksenmarken gereisd en voorts naar Geertmannië. Geertmannië, zoo hadden de Geertmannen hun staat genoemd, die zij door Gosa's bemoeiïng hadden gekregen. Daarop gingen zij naar de Denemarken. Van de Denemarken gingen zij scheep naar Texland. Van Texland gingen zij naar West Vlieland en zoo langs de zee naar Walhallagara. Van Walhallagara vertrokken zij langs den Zuiderrijn $*_1$), totdat zij met groote vrees aan den Bovenrijn bij de Marsaten kwamen, waarvan onze Apollonia geschreven heeft. Toen zij hier een poos geweest waren, gingen zij weer naar de lage landen. Toen zij nu een tijdlang naar ‚beneden' gevaren waren, totdat zij in de streek van de oude burcht Aken kwamen, zijn er onverhoeds vier knechts vermoord en naakt uitgekleed. Zij waren een beetje achteraan gekomen. Mijn broer, die overal bij was, had het hun vaak verboden, maar zij hadden niet geluisterd. De moordenaars, die dat gedaan hadden, waren Tuïscoërs, die heden ten dage stoutweg over den Rijn komen moorden en rooven. $*_2$) De Tuïscoërs (Twisklanders), dat zijn verbannen en weggeloopen Fryaskinderen, maar hun vrouwen hebben zij van de Tataren $*_3$) geroofd. De Tataren zijn een bruin Finda's volk, aldus genoemd, omdat zij alle volken ten strijde uittarten. $*_4$) Zij zijn allen ruiters en roovers. Daardoor zijn de Tuïscoërs even bloeddorstig geworden. De Tuïscoërs (Twisklanders), welke die boosheid bedreven hadden, noemden zichzelf „Vrijen" of „Franken". Er waren er, zei mijn broer, roode, bruine en blanke onder. Die, welke rood of bruin waren, beten hun haar met kalkwater wit. $*_5$) Omdat echter hun gezichten bruin bleven, werden zij daardoor des te leelijker. Evenals Appolonia bezichtigden zij $*_6$) naderhand Lydasburcht en het Alderga. Daarna trokken zij over Staveren's oorden bij hun menschen rond. Zij hadden zich zoo beminnelijk betoond, dat de menschen hen overal wilden houden. Drie maanden later zond Adel boodschappers naar alle vrienden, die hij gemaakt had en liet hun verzoeken, of zij in de Minnemaand ontwikkelde menschen naar hem toe wilden zenden. $*_7$) Zijn vrouw, zei hij,

---

$*_1$) n.l. de Waal. Zijtak of „ab" van de „Bat" (Maas), dus bij de Batabmannen of Batavieren.

$*_2$) Zie Toelichtingen No. 49.

$*_3$), $*_4$) en $*_5$) Zie Toelichtingen Nos. 50, 51 en 52.

$*_6$) zij = Iefke en Adel.

$*_7$) Hier heeft een der afschrijvers bij het afschrijven twee bladen tegelijk omgeslagen, waardoor er twee bladzijden werden overgeslagen.

thêr fâm wêst hêde to Tex.land hêde dâna en ovirskrift krêjen. to Tex.land wàrthat jeta fêlo skriftt fvnden thêr navt in.t bok thêra â.delinga vrskrêven send. fon thissa skriftum hêde Gosa ên bi hjra utroste wille lêid. thêr thrvch tha aldeste fâm Albêthe avbêr mâkth wertha most alsa ringen Friso fallen was....

Hyr is thàt skrift. mith Gosa.s rêd.

Tha Wr.alda bern jêf antha modera fon thàt mànniskelik slachte thâ lêider êne tâle in aller tonga ànd vp aller lippa. thjus mêide hêde Wr.alda antha mànniska jêven. til thju hja mànlik ôthera thêrmith machte kànbêr mâkja. hwat màn formyde mot ànd hwat màn bijagja mot vmbe sêlighêd to findane ànd sêlighêd to haldane in al êvghêd. Wr.alda is wis ànd god ànd al fàrsjande. nêidam er nv wist thàt luk ànd sêlighêd fon jrtha flya mot. jef boshêd. düged bidroga mêi. alsa heth er an thju tâl êne rjuchtfêrdige àjendomlikhêd fàst bonden. thjus àjendomlikhêd is thêr an lêgen. thàt màn thêr mith nên lêjen sêge. ner bidroglika worda sprêka ne mêi svnder stem.lêth nach svnder skâm.râd. thrvch hvam màn tha bosa fon hirte bistonda vrkànna mêi.... nêidam vsa tâle thus to luk ànd to sêlighêd wêjath. ànd thus mith wâkth àjen tha bosa nygonga thêrvmbe is hju mith alle rjucht god.es tâle hêten. ànd alle tha jêna hwam hja an êre halda hàvath thêr gôme fon.... tha hwat is bêrth.... alsa ring thêr mong vsa half susterum ànd half brotharum bidrogar vpkêmon tham hjara selfori god.is. skalkum utjavon. alsa ring is thàt owers wrden. tha bidroglika prestera ànd tha wrang wrêja forsta. thêr immer sêmin hêladon. wildon nêi wilkêr lêva ànd buta god.is êwa dvan. in hjara tsjod.ishêd send hja to gvngen ànd hàvon ôthera tâla forsvnnen til thju hja hêmlik machte sprêka in àjenwàrtha fon alrek ôtherum. vr alle bosa thinga ànd vr alle vnwêrthlika thinga svnder thàt stemlêth hjam vrrêda mocht nach skâm.râd hjara gelât vrderva. men hwat is thêrut bern.... êvin blyd as.t sêd thêra goda krûdum fon vnder ne grvnd ut vntkêmth thàt avbêr sêjed is thrvch goda ljuda by helle dêi. êvin blyd brength tyd tha skâdlika krûda an.t ljucht thêr sêjed send thrvch bosa ljuda in.t forborgne ànd by thjustrenesse...

tha lodderiga *1) mangêrtne ànd tha vnmànlika knâpa thêr mitha vvla presterum ànd forstum horadon vntlvkadon tha nya tâla an hjara bola. thêrwisa send hja forth kvmen êmong tha folkrum til thju hja god.is tâle glâd vrjetten hàve.... wilst nv wêta hwat thêr of wrden is.... nv stem.lêth ner gelât

*1) Vondel gebruikt bijv. nog „met een lodder oog" (met een ‚vriendelijk' of ‚beminnelijk' oog).

die maagd geweest was te Texland, had daarvan een afschrift gekregen. Te Texland worden nog vele geschriften gevonden, die niet in het boek der Edelen overgeschreven zijn. Van deze geschriften had Gosa er een bij haar uitersten wil gelegd, dat door de oudste maagd Albetha openbaar gemaakt moest worden, zoodra Friso gestorven was.

Hier is dit geschrift met Gosa's raad.

Toen Wr.alda kinderen gaf aan de moeders van het menschelijk geslacht, legde hij ééne taal in aller tongen en op aller lippen. Dit geschenk had Wr.alda aan de menschen gegeven, opdat zij elkander daarmede mochten beduiden, wat men moet vermijden en wat men moet nastreven om zaligheid te vinden en zaligheid te behouden in alle eeuwigheid. Wr.alda is wijs en goed en voorziet alles. Daar Hij nu wist, dat geluk en zaligheid van de aarde moeten vlieden, als de boosheid de deugd bedriegen kan, heeft Hij aan de taal een zuiverende eigenschap verbonden. Deze eigenschap is hierin gelegen, dat men met de taal geen leugen kan zeggen, noch bedriegelijke woorden spreken zonder te stamelen, noch zonder te blozen, waardoor men de boozen van harte terstond herkennen kan. Doordat dus onze taal den weg baant tot geluk en zaligheid en dus tegelijk waakt tegen de booze neigingen, daarom is zij met alle recht godestaal genoemd *1) en al degenen, die haar in eere houden, worden daardoor geëerd. Doch wat is er gebeurd? Zoodra er onder onze halfzusters en halfbroeders bedriegers opkwamen, die zichzelf voor dienaars des goeds uitgaven, is dat weldra anders geworden. De bedriegelijke priesters en de boosaardige vorsten, die altijd samen heulden, wilden naar willekeur leven en buiten de wetten des goeds *2) handelen. In hun zigeunerachtigheid *3) zijn zij te werk gegaan en hebben andere talen verzonnen, opdat zij heimelijk konden spreken in tegenwoordigheid van ieder ander over alle slechte dingen en over alle onwaardige zaken, zonder dat stamelen hen zou verraden, noch blozen hun gelaat ontsieren. Maar wat is daaruit geboren? Even gemakkelijk als het zaad van goede kruiden van onder den grond uit ontkiemt, terwijl het in het openbaar gezaaid is door goede menschen bij klaarlichten dag, even gemakkelijk brengt de tijd de schadelijke kruiden aan het licht, die gezaaid zijn door slechte menschen in het verborgene en bij duisternis.

De wulpsche meisjes en onmannelijke knapen, die met de onzedelijke priesters en vorsten hoereerden, begonnen die nieuwe talen met hun bijslapen, zoodoende zijn zij verspreid onder de volkeren, totdat zij de taal des goeds glad vergeten hadden. Wilt ge nu weten, wat daarvan geworden is? Nu het stamelen

*1), *2) en *3) Zie Toelichtingen No. 53 en 54.

hjara bosa tochta navt longer mâr vrrêdon nv is düged fon ut hjara midden wêken. wisdom is folgth ànd frydom is mith gvngen. êndracht is sok râkth. ànd twispalt heth sin stêd innommen. ljafde is fljucht ànd hordom sith mith nyd an têfel. ànd thêr êr rjuchtfêrdichhêd welde. welth nv thàt swêrd .... alle send slâvona wrden tha ljud fon hjara hêra. nyd. bosa lusta ànd fon bigyrlikhêd. hêde hja nv mâr êne tâle forsvnnen. müglik was.t thàn jet en lith god gvngen. men hja hàvon alsa fêlo tâla utfonden as thêr stâta send. thêrthrvch mêi that êne folk thàt ôre folk êvin min forstân as thju kv thene hvnd ànd thi wolf thàt skêp ... thit mügath tha stjurar bitjuga .... thach dânâ is.t nv wêi kvmen. thàt alle slâvona folkar mànlik ôthara lik ôra mànniska biskoja ànd thàt hja to straffe hjarar vndigerhêd àd fon hjara vrmêtenhêd. mànlik ôthera alsa long biorloge ànd bikampa moton til thju alle vrdilgad send ....

Hyr is nv min rêd ....

Bist thv alsa gyrich that thu jrtha allêna erva wilste alsa achst thv nimmer mare nên ôre tâle ovir thina wêra ni kvma to lêtane as godis tâle. ànd thàn achst thv to njodane til thju thin àjn tâle fry fon uthêmeda klinka bilyweth. wilst thv thàt er svme fon Lydas bern ànd fon Findas bern resta sâ dvath stv êvin alsa. thju tâle thêra Ast.Skênlandar is thrvch tha vvla Mâgjara vrbrûd. thju tâle thêra Kaltana.folgar is thrvch tha smûgrige Gole vrderven. nv send wi alsa mild wêst vmbe tha witherkvmande Hel.lêna.folgar wither in vs midden to nêmande. men ik skrom ànd ben sêrelik ange thàt hja vs mild.sa vrjelda skilun mith vrbrûding vsra rêne tâle ....

Fül hàvon wi witherfâren. men fon alle burgum thêr thrvch àrge tyd vrhomlath send ànd vrdiligad. heth jrtha Fryas.burch vnforleth bihalden. àk mêi ik thêr by melda thàt Fryas jeftha god.is tâle hir êvin vnforleth bihalden is. . .

Hyr to Tex.land most màn thus skola stifta. fon alle stâtum thêr et mitha alda sêdum halda most.et jongk.folk hyr hinne senden wrde àfterdam mochton thêra thêr utlêred wêre tha ôra helpa thêr to honk vrbêide .... willath tha ôra folkar ysre wêron fon thi sella ànd thêrvr mith thi sprêka ànd thinga sâ moton hja to god.is tâle wither kêra. lêrath hja god.is tâle sâ skilun tha worda fry.sâ ànd rjucht.hâ to hjara inkvma. in hjara brêin skilet thàn bijina to glimmande ànd to glorande til thju ella to.ne logha warth. thissa logha skil alle balda forsta vrtêra ànd alle skinfrâna ànd smûgriga prestera ....

en de gelaatskleur hun booze driften niet meer verrieden, is de deugd uit hun midden geweken, de wijsheid is gevolgd en de vrijheid is meegegaan. De eendracht is zoek geraakt en tweedracht heeft haar plaats ingenomen. De liefde is gevlucht en ontucht en nijd zitten samen aan tafel. Waar vroeger rechtvaardigheid heerschte, heerscht nu het zwaard. Allen zijn slaven; het volk van hun heeren, van nijd, booze lusten en begeerten. Hadden zij nu maar één taal uitgevonden, mogelijk was het dan nog een tijdje goed gegaan. Maar zij hebben zooveel talen uitgevonden, als er staten zijn. Daardoor kan het éene volk het andere evenmin verstaan als de koe den hond of de wolf het schaap. Dit kunnen de zeelieden getuigen. Daarvandaan is het nu gekomen, dat alle slavenvolken elkander als andere menschen beschouwen en dat zij tot straf van hun onbezonnenheid en vermetelheid elkander zoo lang moeten beoorlogen en bestrijden totdat zij allen verdelgd zijn.

Hier nu is mijn raad.

Zijt ge zóó begeerig, dat ge de aarde alleen wilt erven, dan behoort ge nimmer meer een andere taal over Uw lippen te laten komen dan die des goeds en dan behoort ge te zorgen, dat Uw eigen taal vrij blijft van uitheemsche klanken. Wilt gij nu, dat er enkelen van Lyda's kinderen en van Finda's kinderen blijven, dan moet ge hetzelfde doen. De taal van de Oost-Schoonlanders is door de euvele Magjaren verdraaid. De taal van de Kelten is door de smerige Golen verdorven. Nu zijn wij zoo mild geweest, om de terugkomende volgelingen van Hellenia weer in ons midden op te nemen, maar ik schroom ervan en ben er zeer bezorgd over, dat zij onze mildheid zullen vergelden met verontreiniging van onze zuivere taal.

Veel hebben wij ondervonden, maar van alle burchten, die door den boozen tijd verstoord en verdelgd zijn, heeft Irtha Fryasburcht onverlet behouden. Ook mag ik daarbij vermelden, dat Frya's taal of de taal des goeds, hier even ongeschonden behouden is.

Hier op Texland moest men dus scholen stichten. Van alle staten, die bij de oude zeden blijven, moest de jeugd hierheen gezonden worden; daarna konden zij, die volleerd waren, de anderen helpen die thuis blijven. Willen de andere volken ijzerwaren van U koopen en daarover met U spreken en dingen, dan moeten zij tot de taal des goeds terugkeeren. Leeren zij de taal des goeds, dan zullen de woorden ‚vrij zijn' en ‚recht hebben' tot hen doordringen, in hun brein zal het dan beginnen te glinsteren en te gloren totdat alles een vlam wordt. Deze vlam zal alle slechte vorsten verteren en alle schijnvrome en smerige priesters.

Tha hêinde ànd fêrhêmande senda.bodon hêdon nocht fon vr thàt skrift thach thêr ne kêmon nêne skola. thâ stifte A.del selva skola àfter him dêdon tha ôra forsta lik hy.... jêrlikis gvngon A.del ànd Ifkja tha skola skoja. fandon hja thàn êmong tha inhêmar ànd uthêmar seliga thêr ekkorum frjundskip bâradon sâ lêton bêde grâte blidskip blika. hêdon svme seliga ekkorum frjundskip sworen. alsa lêton hja alra mannalik to manlik.ôrum kvma. mith grâte stât lêton hja thàn hjara nôma in en bok skriva. thrvch hjam thàt bok thêra frjundskip hêten àfter dam warth fêrst halden.... al thissa plêga wrde dên vmbe tha asvndergana twyga fon Frya.s stam wither et sêmene to snôrane. men tha famna thêr A.del ànd Ifkja nydich wêron sêidon that hja.t niwerth ôre vr dêdon as vmben gode hrop. ànd vmb bi grâdum to weldana inovir ênis ôther man his stât....

By min tât sinra skriftum hàv ik ênen brêf funden. skrêvin thrvch Lud.gêrt thene Gêrt.màn bihalva svmlika sêka thêr min tât allêna jelde. jêf ik hyr thàt ôthera to that besta....

Pang.ab. that is fyf wàtera. ànd hwêr neffen wi wech kvme is.ne runstrâme fon afsvnderlika skênhêd. ànd fif wàtera hêten vmb thet fjuwer ôra run.strama thrvch sine mvnd in sê floja. êl fêre âstwarth is noch ne grâte run.strâme thêr hêlige jeftha frâna $*_1$) Gong.ga hêten. Twisk thysum run.strâmne is.t lônd thêra Hindos. bêda run.strâma runath fon tha hâga bergum nêi tha delta del.... tha berga hwanâ se $*_2$) del strâme sind alsa hâch thet se to tha himel làja. thêrvmbe wàrth.et berchta Himel.làja berchta hêten. vnder ha Hindos ànd ôthera ut.a lôndum sind welka ljuda mank thêr an stilnise by malkorum kvma. se gelâvath thet se vnforbastere bern Finda.s sind. se gelâvath thet Finda fon ut.et Himmel.làja berchta bern is. hvanâ se mith hjara bern nêi tha delta (jeftha lêgte) togen is.... welke vnder tham gelâvath thet se mith hjra bern vppet skum thêr hêlige Gongg.à del gongen is. thêrvmbe skolde thi run.strâme hêlige Gong.gà hêta... màr tha prestera thêr ut en ôr lônd wech kvma lêton thi ljuda vpspêra ànd vrbarna. thêrvmbe ne thurvath se far hjara sêk nit ôpentlik ut ni kvma. in thet lônd sind ôlle prestera tjok ànd rik. in hjara chàrka werthat ôllerlêja drochtenlika byldon fvnden. thêr vnder sind fêlo golden mank. biwesta Pang.ab thêr sind tha Yra jeftha wranga. tha Gedrostne jeftha britne. ànd tha Orjetten jeftha

---

$*_1$) „hêlige" is van afstamming een Atlantide woord; „frâna" is Fryasch.
$*_2$) Dit „se" en verderop nog eenige woorden duiden op sterke (Saksisch) dialektische invloeden bij den afschrijver. By skin wrda an 1200 jêr nêi kersten bigrip thàt êle VVra Linda Bok màra.dêlis an thju nyara sprêke fon.t midlosta fryask vr mâkad.

De binnenlandsche en buitenlandsche zendboden hadden voldoening van dat geschrift, maar er kwamen geen scholen. Toen stichtte Adel zelf scholen. Na hem deden de andere vorsten hetzelfde. Jaarlijks gingen Adel en Iefke de scholen inspecteeren. Bevonden zij dan onder de inheemschen of buitenlanders brave (kinderen), die elkander vriendschap toedroegen, dan gaven zij beiden blijk van groote blijdschap. Hadden enkele braven elkander vriendschap gezworen, dan lieten zij alle menschen bij elkaar komen en met groote plechtigheid lieten zij dan hun namen in een boek schrijven, door hen ‚het boek der vriendschap' genoemd. Daarna werd er feest gevierd. Al deze gebruiken werden onderhouden om de afzonderlijke takken van Frya's stam weer aaneen te binden. Maar de maagden, die op Adel en Iefke afgunstig waren, zeiden, dat zij het nergens anders om deden dan om een goeden naam en om van lieverlee te heerschen over eens anders staat.

Bij mijns vaders geschriften heb ik een brief gevonden, geschreven door Ljudgeert den Geertman. Behalve sommige zaken, die alleen mijn vader aangaan, geef ik hier het overige ten beste.

Pangab, dat is vijf weteringen, waar wij vandaan komen, is een rivier van bijzondere schoonheid en vijf weteringen genoemd, omdat vier andere rivieren door haar mond in zee stroomen. Heel ver Oostwaarts is nog een groote rivier, de heilige of vrome Ganges geheeten. Tusschen deze beide rivieren is het land der Hindoes. De beide rivieren loopen van de hooge bergen naar de laagte. De bergen, waarvan zij afstroomen, zijn zoo hoog, dat zij tegen den hemel aanliggen, daarom wordt het gebergte Himalaja gebergte genoemd. $*_1$) Onder de Hindoes en anderen uit die landen zijn er sommige lieden, die in stilte bij elkaar komen. Zij gelooven, dat zij onverbasterde kinderen van Finda zijn. Zij gelooven, dat Finda in het Himalajagebergte geboren is, vanwaar zij met haar kinderen naar de delta getrokken is. $*_2$) Sommigen onder hen gelooven, dat zij met haar kinderen op het schuim van de heilige Ganges naar beneden gegaan is. Daarom zou die rivier de heilige Ganges heeten. Maar de priesters, die uit een ander land komen, lieten die menschen opsporen en verbranden. Daarom durven zij voor hun zaak niet openlijk uit te komen. In dit land zijn alle priesters dik en rijk. In hun kerken worden allerlei afgodische beelden gevonden, daaronder zijn er vele van goud. Ten Westen van Pangab zijn de Yren (Iraniërs) of Wrangen (Drangianen), de Gedrosiërs (of weggeloopenen $*_0$)) en de Urjetten (Oriten)

$*_1$) en $*_2$) Zie Toelichtingen No. 55 en 56.
$*_0$) Aan deze verklaring wordt sterk getwijfeld. Het meest waarschijnlijke is, dat we hier te doen hebben met de voorvaderen der Afghanistanen e.d.

vrjetne. ôl thisa nôma sind.ar thrvch tha nydige prestera jêven thrvchdam hja fon ar fljuchte. vmb sêda ànd gelâv... bi hjara kvmste hêdon vsa êthla hjara selva âk an tha âst.lika ower fon Pang.ab del set. men vmb thêra prestera wille sind se âk nêi thêr wester ower fâren. thêrthrvch hàvon wi tha Yra ànd tha ôthera kenna lêrth. tha Yra ne sind nêne yra mâr gôda minska thêr nêna byldon to lêta nach ônbidda. âk willath se nêna chàrka nach prestar doga. ànd êvin als wy.t frâna ljucht fon Fàsta vpholda. êvin sâ holdon se ôllerwechs fjur in hjara hûsa vp. kvmth môn efter êl westlik ôlsâ kvmth môn by tha Gedrostne. fon tha Gedrostne. thisa sind mith ôra folkrum bastered ànd sprêkath ôlle afsvnderlika tâla.... thisa minska sind wêrentlik yra bonar *1). thêr ammer mith hjara horsa vp overa fjelda dwâla. thêr ammer jâgja ànd râwa ànd thêr hjara selva als salt.âtha forhêra antha omhêmmande forsta. ther wille hwam se alles nither hâwa hwat se birêka müge....

Thet lônd twisk Pang.ab ànd ther Gangg.a is like flet as Frya.s lônd antha sê. afwixlath mith fjeldum ànd waldum. fruchtbâr an alle dêlum. mâr thet mach nit vrletta that thêr bi hwila thûsanda by thûsanda thrvch honger biswike. thisa hongernêde mach thêrvmbe nit an Wr.alda nach an jrtha wyten nit wertha. mâr allêna antha forsta and prestera. tha Hindos sind ivin blode ànd forfêred from hjara forstum als tha hindne from tha wolva sind. thêrvmbe hàvon tha Yra àn ôra ra Hindos hêten. thet hindne bitjoth. mâr fon hjara blodhêd wàrth afgrislika misbruk mâkth. kvmath thêr fêrhêmande kâpljud vmb kêren to kâpjande alsâ warth alles to jeldum mâkth. thrvch tha prestera ni warth.gt nit wêrth. hwand thisa noch snoder ànd jyriger als alle forsta to samene, wytath êl god, thet al.et jeld endlik in hjara bûdar kvmth. buta ànd bihalva thet tha ljuda thêr fül fon hjara forsta lyda. moton hja âk noch fül fon thet fenynige ànd wilde kwik lyda. thêr sind store elefanta thêr by êle kiddum hlâpa. thêr bihwyla êle fjelda kêren vrtrappe ànd êle thorpa. thêr sind bonte ànd swarte katta. tigrum hêten thêr sâ grât als grâte kalvar sind. thêr minsk ànd djar vrslynne. bûta fêlo ôra wriggum sind thêr snâka fon af tha grâte êner wyrme âl to tha grâte êner bâm. tha grâteste kennath en êle kv vrslynna. mâr tha lythste sind noch frêsliker als tham. se holdon hjara selva twisk blom ànd fruchta skul. vmb tha minska to bigâna tham thêr of plokja wille. is môn thêr fon byten. sâ mot môn stàrva. hwand àjen

*1) bonar = misdadigers, moordenaars. ledsa.t del by thàt Nither.lândska wird. boenders. thàt is. geboefte.

of vergetenen. *1) Al deze namen zijn hun door de nijdige priesters gegeven, omdat zij hen ontvluchten wegens de zeden en het geloof. Bij hun komst hadden onze voorouders zich ook aan den Oostelijken oever van de Pangab neergezet, maar wegens de priesters zijn zij ook naar den Westelijken oever gevaren. Daardoor hebben wij de Yren en anderen leeren kennen. De Yren zijn geen wilden, maar goede menschen, die geen beelden toelaten noch aanbidden. Ook willen ze geen kerken noch priesters dulden en evenals wij het heilige licht van Faesta aanhouden. Zoo houden zij overal vuur in hun huizen brandende. Komt men echter heel Westelijk, zoo komt men bij de Gedrosiërs. Van de Gedrosiërs dit: zij zijn door andere volkeren verbasterd en spreken allen afzonderlijke talen. Deze menschen zijn werkelijk kwaadaardige moordenaars, die altijd met hun paarden over de velden dwalen, die altijd jagen en rooven en die zich als soldaten verhuren aan de omwonende vorsten ,voor wie zij alles neerhouwen, wat zij kunnen bereiken. Het land tusschen de Pangab en de Ganges is even vlak als Fryasland aan de zee, afgewisseld met velden en wouden, vruchtbaar in alle deelen, maar dit kan niet beletten dat daar bijwijlen duizenden en duizenden van honger bezwijken. Deze hongersnood mag daarom noch aan Wr.alda, noch aan Irtha geweten worden, maar alleen aan de vorsten en priesters. De Hindoes zijn even bang en vervaard van hun vorsten als de hinden voor de wolven zijn. Daarom hebben de Yren en anderen hen Hindoes genoemd, dat hinden beteekent. *2) Maar van hun bangheid wordt een afgrijselijk misbruik gemaakt. Komen er uitheemsche kooplieden om koren te koopen, dan wordt alles te gelde gemaakt en door de priesters wordt het niet belet, want deze, nog snooder en hebzuchtiger dan alle vorsten tezamen, weten heel goed, dat al het geld eindelijk in hun buidels terecht komt. Buiten en behalve, dat de menschen daar veel van hun vorsten te lijden hebben, moeten zij ook nog veel van de vergiftige en wilde dieren lijden. Er zijn groote olifanten, die in heele kudden loopen, die soms heele korenvelden vertrappen en heele dorpen. Er zijn bonte en zwarte katten, tijgers geheeten, die zoo groot als groote kalveren zijn, die mensch en dier verslinden. Behalve vele andere kruipende dieren zijn er slangen van de grootte van een worm af tot de grootte van een boom. De grootste kunnen een heele koe verslinden, maar de kleinste zijn nog vreeselijker dan die. Zij houden zich tusschen bloemen en vruchten verscholen om de menschen te overrompelen, die willen plukken. Is men daardoor gebeten dan moet men sterven, want tegen haar vergif heeft

*1) Zie Toelichtingen No. 57.
*2) Deze uitleg is geheel onjuist, Hindu, Indus en Indra zijn van „Indu" = druppel of sap, d.w.z. levengevend sap of ook regen. Zie Romeinsch: Jupiter, Pluvius = regengevende oppergod.

hjara fenyn heth jrtha nêna krûda jêven. ôlsânâka tha minska hjara selva hàvon skildich mâkth an afgodie. forth sind thêr ôllerlêja slacht fon hâch.diska nyn.diska ànd a.diska. ôl thisa diska sind yvin als tha snâka fon of ne wyrme til.ne bâmstame grât. nêi that hja grât jof frêslik sind. sind hjara nôma. thêr ik alle nit noma ni ken. tha aldergrâtesta a.diska sind al.gàttar*[1]) hêten thrvchdam se yvin grûsich bitte an thet rotte kwik that mith.a strâma fon boppa nêi tha delta dryweth as an thet lêvande kwik that se bigâna müge.... antha west.syde fon Pang.ab wânâ wi wech kvme. ànd hwer ik bern ben. thêr blojath ànd waxath tha selva frùchta ànd nochta as an tha âst.side. to fâra wrdon er âk tha selva wrigga fonden. mâr vsa êthla havon alle kryl.walda vrbàrnath ànd alsânâka àfter.et wilde kwik jâged that ther fê màr resta. kvmth man êl west.lik fon Pang.ab then finth man neffen fette etta âk dorra gêst.landa thêr vn.endlik skina bihwila ofwixlath mith ljaflika strêka hwêran thet âg forbonden bilywet. vnder tha fruchta fon min land sind fêlo slachta mank thêr ik hyr nit fonden hàv. vnder allerlêja kêren is.er àk golden mank. àk gold.gêle aple hwêrfon welke sâ swêt as hüning sind ànd welke sa wrang as êk. by vs werthat nochta fonden lik bern hâveda sâ grât. thêr sit tsys ànd melok in. werthat se ald sâ makth màn ther ôlja fon ... fon tha bastum mâkth màn tâw ând fon tha kernum mâkth màn chelka ànd ôr gerâd. hyr inna walda hàv ik krup ànd stâkbêja sjan. by vs sind bêi.bâma als jow linda.bâma. hwêrfon tha bêja fül swêter ànd thrê wâra grâter as stâkbêja sind.... hwersa tha dêga vppa sin olderlôngste sind ànd thju svnne fon top skinth. then skin se lin.rjucht vppa jow hole del. is màn then mith sin skip êl fêr sûdlik faren ànd màn thes middêis mith sin gelât nêi.t âsten kêred. sâ skinth svnna àjen thine winstere syde lik se ôwers àjen thine fêre syde dvath... hyrmitha wil ik enda. mâr after min skrywe skil.et thi licht nog falla. vmb tha lêjenaftige teltjas to müge skiftane fon tha wara tellinga... Jow Ljudgêrt.

*[1]) „algàtter" = Alligators; denk aan het Eng.: „all-getters" = „alles-krijgers" of „alles-pakkers".

Irtha geen kruiden gegeven, en dat is dan omdat de menschen zich hebben schuldig gemaakt aan afgoderij. Voorts zijn daar allerlei soorten hagedissen, schildpadden (nijdassen) en krokodillen (addissen)*[1]) Al deze „dissen" zijn evenals de slangen van een worm tot een boomstam groot. Naardat zij groot of vreeselijk zijn, zijn hun namen, die ik niet allen kan noemen. De allergrootste „addissen" heeten alligators *[2]), omdat zij even gretig bijten in rottende dieren, die met den stroom van boven komen afdrijven, als in het levende gedierte, dat zij kunnen overrompelen. Aan de westzijde van Pangab, waar wij vandaan komen en waar ik geboren ben, bloeien en groeien dezelfde vruchten en noten als aan de oostzijde. Voorheen werden er ook dezelfde kruipende dieren gevonden, maar onze voorvaderen hebben alle kreupelbossen verbrand en tevens zoo vaak op het wilde gedierte gejaagd, dat er slechts weinig meer over zijn. Komt men heel westelijk van Pangab, dan vindt men naast vetten kleigrond ook dorre geestlanden, die eindeloos schijnen, af en toe afgewisseld door liefelijke streken, waardoor het oog geboeid blijft. Onder de vruchten van mijn land zijn veel soorten, die ik hier niet heb gevonden. Onder allerlei koren is er ook goudgeel, ook goudgele appels, waarvan sommige zoet zijn als honing en sommige zoo wrang als azijn. Bij ons worden noten gevonden zoo groot als kinderhoofden. Daar zit kaas en melk in. *[3]) Worden ze oud dan maakt men er olie van. Van de bast maakt men touw en van de kernen maakt men kelken en ander huisraad. Hier in de wouden heb ik bosch- en aalbessen gezien. Bij ons zijn bessenboomen zoo groot als uw lindeboomen, waarvan de bessen veel zoeter en driemaal zoo groot als uw aalbessen zijn. Wanneer de dagen op z'n langst zijn en de zon uit het toppunt schijnt, dan schijnt ze loodrecht op uw hoofd. Is men dan met zijn schip heel ver Zuidelijk gevaren en 's middags met zijn gelaat naar het Oosten gekeerd, dan schijnt de zon tegen uw linkerzijde zooals zij anders aan uw rechterzijde doet. Hiermee wil ik eindigen, maar na mijn schrijven zal het U licht genoeg vallen, om de leugenachtige vertelsels te kunnen schiften van de ware verhalen. Uw Ljudgeert.

*[1]) In overeenkomst met den tekst, die spreekt van „hâchdiska, nyn diska ànd adiska", heb ik genomen: „hagedissen, nijdassen en addissen". Nijdas, omdat men heeft, wat in het Eng. heet de „snapping turtle" (= nijdig happende schildpad), terwijl „nijdas" (nijdigaard) met „das" (martersoort) **niets** te maken heeft.
Bij „addissen" is ‚ad' van „adda" en dat is één van de vele oerstamvormen voor water (adda, ada aqa, aga, â) evenals in adder = vocht- of waterwerper. (Vele slangen spuwen n.l. gif). Addissen is dus ‚waterdissen'. Vandaar „hagedissen, nij(n)dassen, addissen".

*[2]) Zie Noot [1] op de vorige blz.

*[3]) Cocosnoten.

Thàt skrift fon Bêden.

Mine nôm is Bêden, Hach.gâna his svn. Konerêd min êm is nimmer bostigjath ànd alsa bernlâs sturven. my heth màn in sin stêd koren. A.del thene thredde kàning fon thjuse nôme heth thju kêse godkêrth mites ik him as sina *$_1$) màstre bikenna wilde. buta thàt fvlle erv minre êm heth.er mi en êle plek grvnd jêven thàt an mina erva pâlade. vnder fârwêrde that ik thêr.vp skolde mànniska stàlla thêr sina ljuda nimmerthe skolde. . . . *$_0$)

thêrvmbe wil ik thet hir.ne stêd forjune . . . .

Brêf fon Rika thju Ald.fam.vpsêid to Staveren by.t jol.fêrste . . . .

Jy alle hwam his êthla mith Friso hir kêmon. min êr.bydnesse to jo. alsa jy mêne send jy vnskeldich an afgodie thêr nil ik jvd navt vr sprêka. men jvd wil ik jo vppen lek wysa thàt fê bêtre sy. . . . jy wêthat jeftha jy nêthat navt. ho Wr.alda thusand glor.nôma heth. thach thàt wêtath jy alle. thàt hy warth Al.fêder hêten. ut êrsêke thàt alles in ut im warth ànd waxth to fêding sinra skepsela. t.is wêr thàt jrtha warth bihwyla âk Al.fêdstre hêten. thrvchdam hju alle früchda ànd nochta bêrth hwermitha mànnisk ànd djar hjara selva fêde. thach ne skolde hju nêne früchd ner nocht navt ne bêra bydam Wr.alda hja nêne krefta ne jêf. âk wiva ther hjara bern màma lêta an hjara brosta werthat fêdstra hêten. thâ ne jef Wr.alda thêr nên melok in sa ne skoldon tha bern thêr nêne bâte by finda. sâ thàt by slot fon rêknong Wr.alda allêna fêder bilywet. thàt jrtha byhwyla warth Al.fêdstre hêten ànd êne màm fêdstre kàn jeta thrvch.ne wende. men thàt-ne màn him lêt fêder hête vmbe thàt er tât sy. hà strid wih.àjen alle rêdnum. tha ik wêt wânât thjus dwêshêd wêi kvmth. hark hyr. se kvmth fon vsa lêtha. ànd sàhwersa thi folgath werthe sâ skilun jy thêrthvch slâvona wertha to smert fon Frya ànd jowe hâg.mod to.ne straf . . . . ik skil jo melda ho.t by tha slâvona folkar to gvngen is. thêr after mêi jy lêra . . . . tha poppa kàningar tham nêi wilkêr lêva stêkath Wr.alda nêi thêre krône. ut nyd that W.ralda Al.fêder hêt. sa wildon hja fêdrum thêra folkar hêta . . . nvv wêt allera mannalik thàt.ne kêning navt ovir.ne waxdom ne welth, ànd thàt.im sin fêding thrvch thàt folk brocht warth . . .

*$_0$) hyr fêlath 20 syda. than by skin vrdên wrda.

*$_1$) sina. mot hêta .min.

Het geschrift van Beeden.

Mijn naam is Beeden, zoon van Haachgana. Konereed mijn oom is nooit getrouwd geweest en dus kinderloos gestorven. Mij heeft men in zijn plaats gekozen. Adel, de derde koning van dezen naam, heeft die keuze goedgekeurd, mits ik hem als mijn meester erkennen wilde. Behalve het volledige erf van mijn oom, heeft hij mij een heele plek grond gegeven, die aan mijn erf grensde, onder voorwaarde, dat ik daarop menschen zou zetten, die zijn lieden nimmer zouden. . . .*$_1$)

daarom wil ik dit hier een plaats gunnen.

Brief van Rika de Oudmaagd, voorgelezen te Staveren bij het jolfeest.

Gij allen van wie de voorvaderen met Friso hier kwamen, mijn eerbiedig welkom! Zooals ge meent, zijt ge niet schuldig aan afgoderij. Daar wil ik vandaag niet over spreken, maar heden wil ik U op een gebrek wijzen, dat weinig beter is. Ge weet het of ge weet het niet, dat Wr.alda duizend huldigingsnamen heeft. Doch dat weet ge allen, dat hij Alvoeder wordt genoemd, omdat alles uit hem wordt en wast tot voeding van zijn schepselen. Het is waar, dat Irtha soms ook Alvoedster genoemd wordt, omdat zij alle vruchten en noten voortbrengt, waarmee mensch en dier zich voeden. Maar zij zou geen vruchten en noten voortbrengen, indien Wr.alda haar geen krachten gaf. Ook vrouwen, die heur kinderen aan heur borsten zogen, worden voedsters genoemd. Echter gaf Wr.alda daarin geen melk, dan zouden de kinderen daar geen baat bij vinden. Zoodat bij slot van rekening Wr.alda alleen de voeder blijft. Dat Irtha soms Alvoedster genoemd wordt en een zoogster „voedster", kan nog door woordwending ,maar dat een man zich „voeder" laat noemen, omdat hij vader is, strijdt tegen alle rede.

Doch ik weet, waar deze dwaasheid vandaan komt. Hoort maar, zij komt van onze vijanden en wanneer die gevolgd worden, dan zult ge daardoor slaven worden tot smart van Frya en tot straf van uw hoogmoed. Ik zal U eens zeggen, hoe het bij de slavenvolken toegegaan is, daaruit kunt ge leeren. De vreemde koningen, die naar willekeur leven, steken Wr.alda naar de kroon. Uit nijd, dat Wr.alda Alvader heet, wilden zij ook de vaders van de volkeren genoemd worden. Nu weet iedereen, dat een koning niet over den wasdom heerscht en dat hem zijn voeding door het volk gebracht wordt, maar

*$_1$) Hier ontbreken de blz. 169 tot en met 188 aan het handschrift (20 blz.), waarin Beeden over koning Adel III schrijft, zooals uit den aanhef blijkt. Adel III wordt door de kroniekschrijvers Ubbo genoemd. Vermoedelijk zijn deze blz. vernietigd, omdat men vreesde, dat eenige zakelijke gegevens van belang in verkeerde handen zouden kunnen komen.

men thach wildon hja fvlherdja by hjara formêtenhêd... til thju hja to.ra dol kvma machte alsa hàvon hja thet forma navt fvldên wêst mith tha frya jefta men hàvon hja thàt folk êne tins vplêid. fori thene skàt tham thêrof kêm hêradon hja vrlandiska salt.âtha. tham hja in.om hjara hova lêidon. forth namon hja alsa fêlo wiva as.ra luste. ànd tha lithiga forsta ànd hêra dêdon al.ên . . . as twist ànd tvyspalt àfternêi inna hûshaldne glupte ànd thêrvr klâchta kêmon thâ hàvon hja sêid. jahweder màn is thene fêder fon sin hûshalden thêrvmbe skil.er âk bâs ànd rjuchter ovir wêsa. thâ kêm wilkêr ànd êvin as tham mitha mànnum in ovir tha hûshaldne welde gvng.er mith tha kàninggar inovir hjara stât ànd folkar dvan. thâ tha kàninggar et alsa wyd brocht hêde thàt hja fêderum thêra folkar hête thâ gvngon hja to ànd lêton byldon àfter hjara dântne mâkja. thissa byldon lêton hja inna tha cherka stalla nêst tha byldon thêra drochtne ànd thi jena tham thêr navt far bûgja nilde warth ombrocht jeftha an kêdne dên . . . . jow êthla ànd tha Twisk.landar hàvon mith.a poppa forsta omme gvngen dâna hàvon hja thjuse dwêshêd lêred. tha navt allêna thàt svme jower màn hjara selva skeldich mâkja an glor.nôma râw. âk mot ik my vr fêlo jower wiva biklâgja. werthat by jo màn fvnden tham mith Wr.alda an ên lin wille thêr werthat by jo wiva fvnden thêr et mith Frya wille. vmbe thàt hja bern bêred hàve lêtath hja hjara selva modar hêta. tha hja vrjettath thàt Frya bern bêrde svnder jengong ênis màn. jà. navt allêna thàt hja Frya ànd tha êre.modar fon hjara glor.rika nôma birâwa wille hwêran hja navt nâka ne müge. hja dvath al.ên mitha glor.nôma fon hjara nêsta. thêr send wiva thêr hjara selva lêtath frovva hêta afsken hja wête thàt thjuse nôme allêna to forsta wiva hêreth. âk lêtath hja hjara toghatera fâmna hêta vntankis hja wête thàt nêne mangêrt alsa hêta ne mêi. wâra hju to êne burch hêrth . . . . jy alle wânath thàt jy thruch thàt nôm râwa bêtre werthe thach jy vrjettath thàt nyd thêr.an klywet ànd thàt elk kwâd sine tuchtrode sêjath. kêrath jy navt ne wither sé skil tid thêr waxdom an jêva. alsa stêrik thàt màn et ende thêr of navt bisjâ ne mêi. jow àfterkvmanda skilun thêrmith fêterath wertha. hja ne skilun navt ne bigripa hwânat thi slâga wêi kvme. men afskên jy tha fâmna nêne burga bvwe ànd an lot vrlête thach skilun thêr bilywa. hja skilun fon ut wald ànd holum kvma. hja skilun jow àfterkvmande biwysa. thàt jy thêr willens skildech an send. thàn skil màn jo vrdema. jow skina skilun

toch wilden zij volharden bij hun vermetelheid. Opdat zij tot hun doel konden geraken, zijn zij in 't eerst niet voldaan geweest met de vrije giften, maar hebben het volk een cijns opgelegd. Voor de schat, die daarvan kwam, huurden zij buitenlandsche soldaten, die zij rondom hun hoven legerden. Vervolgens namen zij zooveel vrouwen, als hun lustte en de kleine vorsten en heeren deden eender. Toen naderhand twist en tweespalt in de huishouding sloop en daarover klachten kwamen, hebben zij gezegd: Ieder man is de voeder van zijn huisgezin, daarom zal hij ook meester en rechter daarover zijn. Toen kwam de willekeur en evenals die met de mannen over het huisgezin heerschte, ging zij dat ook met de koningen over de volkeren doen. Toen de koningen het zoo ver gebracht hadden, dat zij vader des volks heetten, gingen zij tewerk en lieten beelden naar hun gelijkenis maken. Deze beelden lieten zij in de kerken zetten naast de beelden der afgoden en degene, die daar niet voor wilde buigen, werd omgebracht of in ketenen geslagen. Uw voorvaderen en de Tuiscoërs hebben met de vreemde koningen omgegaan, daarvan hebben zij deze dwaasheid geleerd. Doch niet alleen, dat sommige van U mannen zich schuldig maken aan roof van eerenamen, ook moet ik mij over vele van jullie vrouwen beklagen. Worden bij U mannen gevonden, die zich met Wr.alda op één lijn willen stellen, er worden bij U ook vrouwen gevonden, die dit met Frya willen doen. Omdat zij kinderen gebaard hebben, laten zij zich „moeder" noemen. Doch zij vergeten, dat Frya kinderen baarde zonder toegang eens mans.$*_1$) Ja, niet alleen hebben zij Frya en de Eeremoeders van heur eervolle namen willen berooven, waarmee zij zich toch niet gelijk kunnen stellen, zij doen het evenzoo met de eerenamen van haar naasten. Er zijn huisvrouwen, die zich ,vrouwe' laten noemen, ofschoon zij weten, dat deze naam alleen aan vrouwen van vorsten toebehoort. Ook laten zij haar dochters ,maagden' noemen, hoewel zij weten, dat geen jonge dochter zoo heeten mag, tenzij zij tot een burcht behoort. Gij allen waant, dat ge door dat naamstelen beter wordt, doch ge vergeet, dat er afgunst aan kleeft en dat elk kwaad zijn tuchtroede oproept. Verbetert ge U niet, dan zal de tijd de zaak erger maken, zoo erg, dat men er het eind niet van kan zien. Uw nakomelingen zullen daarmee gegeeseld worden, zij zullen niet begrijpen, waar die slagen vandaan komen. Maar ofschoon ge voor de maagden geen burchten bouwt en aan haar lot overlaat, toch zullen er overblijven. Zij zullen uit wouden en holen komen $*_2$), zij zullen Uw nakomelingen bewijzen, dat ge daaraan moedwillig schuldig zijt. Dan zal men U

$*_1$) Ook voorheen wordt gezegd, dat Frya, Finda en Lyda door Wr.alda's inwerking kinderen baarden. Hier wordt dat nogmaals bevestigd.
$*_2$) Zie Toelichtingen No. 58.

vrfêrth fon ut.a grêvum rysa. hja skilun Wr.alda hja skilun Frya ànd hjara fâmna anhropa thâ nimman skil.er àwet an bêtra ne müge bifâra thàt Jol inop en ôre hlâp.hring trêth. men thàt skil êrist bêra as thrê.thûsand jêr vrhlâpen send àfer thisse êw . . . . .

ende fon Rika.s brêf. . . *1)

thêrvmbe wil ik thàt forma vr swarte Adel skriva. swarte A.del wêre thene fjurde kêning àfter Fryso. by sin jüged heth er to Tex.land lêredt àfternêi heth er to Stâveren lêred. ànd forth heth er thrvch ovir alle stâta fâren . . . . thâ thàt er fjuwer ànd tvintich jêr wêre heth sin tât mâked thât er to A.sega.âskar kêren is. thâ.er ênmel âskar wêre. âskte hi alti in.t fârdêl thêra àrma. tha rika sêd er plêgath ênoch vnrjuchta thinga thrvch middel fon hjara jeld. thêrvmbe âgon wi to njvdane thàt tha àrma nêi vs omme sjan. . . thrvch thâ.s ànd ôra rêdne wêr.i thene frjund thêra àrma ànd thêra rika skrik. alsa àrg is.t kvmen thàt sin tât him nêi tha âgum sach . . . thâ sin tât fallen was. ând hy vppa tham his sêtel klywed. thâ wild.er êvin god sin ambt bihalda. lik as tha kêninggar fon.t âsta plêgath. tha rika nildon thàt navt ne dâja. men nw hlip allet ôra folk to hâpa ànd tha rika wêrom blyde that hja hêl hûd.is fon thêre acht of kêmon. fon to ne hêrade màn nimmar mâra ovir ê.lika rjucht petârja. hi dumde tha rika ànd hi strykte tha àrma mith hwam his helpe hi alle sêkum âskte, thêr.er bistek vp hêde . . . kêning Askar lik.er immer hêten warth. wêre by sjugun jrth.fêt lônge. sâ grât sin tôl wêr wêron âk sina krefta. hi hêde.n hêl forstân sâ thàt.er alles forstânde hwêrwr that sprêken warth. thach in sin dvan ne macht màn nêne wisdom spêra. bi.n skên ônhlite hêde.r êne glâde tonge. men jeta swarter as sin hêr is sine sêle fvnden. . .. thâ that.er ên jêr kening wêre. nêdsêkte hi alle knâpa fon sin stât. hja skoldon jêrlikis vppet kàmp kvma ànd thêr skin.orloch mâkja. in.t êrost hêde.r thêr spul mith. men to tha lersta warth.et sâ menêrlik that ald ànd jong ût alle vvrdum wei

*1) àfter thene tàl.nomar fon tha sydum. twa syda fêlath.

verdoemen, Uw schimmen zullen vervaard uit hun graven oprijzen, zij zullen Wr.alda, zij zullen Frya en heur maagden aanroepen, maar niemand zal er iets aan kunnen verbeteren alvorens het Jol in een andere baan loopt, maar dat zal eerst gebeuren als er drie duizend jaar verloopen zijn na deze eeuw. *1)

Einde van Rika's brief. *2),

daarom wil ik eerst over zwarten Adel schrijven. Zwarte Adel was de vierde koning na Friso. In zijn jeugd heeft hij op Texland geleerd, naderhand heeft hij in Staveren geleerd en vervolgens heeft hij door alle staten gereisd. Toen hij vier en twintig jaar oud was, heeft zijn vader gemaakt, dat hij tot Asetga Asker gekozen is. *3) Toen hij eenmaal Eischer was, eischte hij altijd in het voordeel van de armen. De rijken, zeide hij, plegen genoeg onrechtmatigheden door middel van hun geld, daarom behooren wij te zorgen, dat de armen naar ons uitzien. Door deze en andere redeneeringen, was hij de vriend van de armen en de schrik van de rijken. Het is zoo ver gekomen, dat zijn vader hem naar de oogen zag. Toen zijn vader gestorven was, heeft hij diens zetel beklommen. Hij wilde toen evengoed zijn ambt behouden als de koningen van het Oosten plegen te doen. De rijken wilden dat niet dulden, maar nu liep al het andere volk te hoop en de rijken waren blij af, dat zij heelhuids van de vergadering afkwamen. Van toen af aan hoorde men nooit meer over gelijkheid van recht praten. Hij veroordeelde de rijken en hij vleide de armen, met wier hulp hij alle zaken afdeed, die binnen zijn bestek vielen. Koning Askar, gelijk hij altijd genoemd werd, was bij de zeven voet lang en zoo groot als hij was, was ook zijn kracht. Hij had een helder verstand, zoodat hij alles verstond, waarover gesproken werd, maar in zijn manier van doen kon men geen wijsheid bespeuren. Bij een mooi gezicht had hij een gladde tong, maar nog zwarter dan zijn haar is zijn ziel bevonden. Toen hij een jaar koning was, noodzaakte hij alle jongens uit zijn staat, om jaarlijks in het kamp te komen om daar manoeuvres te maken. In het eerst had hij daar moeite mee, maar op 't laatst kwam het zóó in de mode, dat oud en jong uit alle oorden vandaan kwamen, om te vragen, of zij mee mochten

*1) Dit zou dan in 2807 zijn en Rika's brief van ongeveer 193 j. v. Chr.; zulks in aansluiting op de vorige profetieën.

*2) In het handschrift ontbreken, twee blz. volgens de nummering. Er zullen er vermoedelijk meer ontbreken, om dezelfde redenen als voorheen al eens is uiteengezet. Schrijver of schrijfster van wat volgt, kan zijn geweest een zoon, dochter, kleinzoon of kleindochter van Beeden. De aanhef van het volgende geschrift ontbreekt n.l.

*3) Zie Toelichtingen No. 59.

kêmon to frêjande jef hja machte mitha dva. tha hi.t alsa fêre brocht hêde lêt.er wêr.skola stifta. tha rika kêmon to bârane ànd sêidon that hjara bern nw nên lêsa nach skryva navt ne lêrade. Askar ne melde.t navt. men as thêr kirt àfter wither skin.orloch halden warth, gvng.er vppen vpstal stonda. ànd kêtha hlûd. tha rika sind to my kvmen to bârana thàt hjara knâpa nên lêsa nach skryva noch lêra. ik n.àv thêr nawet vp sêith thach hir wil ik mine mênong sedsa. ànd antha mêna acht bithinga lêta. thâ alrek nw nêisgyrich nêi him vpsach. sêid er forther. nêi min bigrip mot màn hjud thàt lêsa ànd skriva. tha fâmna ànd alda lichta vrlêta. ik nil nên kwâd sprêka vr vsa êthla. ik wil allêna sega. vndera tyda hwêrvp thrvch svme sâ herde bogath warth hàvon tha burch.fâmna twyspalt inovir vsa lânda brocht. ànd tha Modera für ànd nêi ne kvndon twyspalt navt wither to.t land ut ne dryva. jeta àrger thahwila hja kàlta ànd petàrade vr nâdelâsa plêga. send tha Gola kvmen ànd hàvon al vsa skêna sûdar landa râweth .... hêmisdêga send hja mith vsa vrbrûda brotharum ànd hjara salt.âthum al overa Skelda kvmen. vs rest thus to kjasane twisk.et bêra fon juk jef swêrd. willath wi fry send ànd fry bilywâ alsa âgon tha knâpa thàt lêsa ànd skryva fâr.hôndis àfterwêi.n to lêtane ànd in stêde thàt hja invppa thêre mêide hwip ànd swik spêle moton hja mith swêrd ànd spyre spêla. send wi in alle dêla ofned ànd tha knâpa stor enoch vmb helmet ànd skild to bêrane. ànd tha wêpne to hôntêrane. then skil ik my mith jower helpa vppa thene fjand werpa. tha Gola mêieath then tha nitherlêga fon hjara helpar ànd salt.âthum vppa vsa fjeldum skryva mith.et blod thàt ût hjara wndun drupth.... hàvon wi thene fyand ên mel far vs ût drêven alsa moton wi thêrmith forth gvnga alhwenne thêr nên Gola ner Slâvona nach Tartara mâra fon Frya.s erv to vrdryvane send. tha.s rjucht hrypon ta mâsta ànd tha rika ne thvradon hjara mula navt êpen navt ne dva .... thjus tospréke hêd (hi) sekur to fara forsonnen ànd vrskriva lêten hwand.s. êwendis fon thêre selvare dêi wêron tha ofskriftum thêra hwel in twintich hônda ànd thi alle wêron ênis hlûdande. àfternêi bifel.er tha skipmanna hja skoldon dubbele fâr.stêwene mâkja lêta. hwêran màn êne stêlen krân.-boga macht fàstigja. thêra thêr àfterwêi bilêv warth bibot. kvn imman swêra that.er nêne midle navt nêde alsa moston tha rika fon sin gâ.t bitalja. hjud skil màn sjan hvêr vppa al thàt bâhêi ûthlâpen is. an.t north.ende fon Britanja thàt fvl mith hâga bergum is thêr sit en Skots folk. vr.et mâradêl ût Frya.s blod sproten. vr.a êne helte send hja ût Kàltana. folgar vr.et ôra dêl ût Britne ànd bannane thêr by grâdum mith tyd fo. ût.a tinlônum thêr hinna fljuchte. thêr ut.a tinlôna kêmon

doen. Toen hij het zoo ver gebracht had, liet hij krijgsscholen stichten. De vermogenden kwamen klagen en zeiden, dat hun kinderen niet meer leerden lezen of schrijven. Askar sloeg er geen acht op, maar toen er kort daarop weer manœuvers gehouden werden, ging hij op een gestoelte staan en sprak luid: De vermogenden zijn bij mij komen klagen, dat hun jongens niet genoeg lezen of schrijven leeren. Ik heb daar niets op gezegd, doch hier wil ik mijn meening zeggen en de algemeene vergadering laten beslissen. Toen elk nu nieuwsgierig naar hem op zag, zeide hij verder: Naar mijn begrip moet men tegenwoordig het lezen en schrijven aan de maagden en oude wijze lieden overlaten. Ik wil geen kwaad spreken van onze voorvaderen, ik wil alleen zeggen, dat in die tijden, waarop door sommigen zoo hoog geroemd wordt, de burchtmaagden tweedracht over onze landen gebracht hebben en de Moeders voor en na, konden de tweedracht niet meer uit het land drijven. Nog erger, terwijl zij praatten en keuvelden over noodelooze gewoonten, zijn de Golen gekomen en hebben al onze schoone zuiderlanden geroofd. Heden ten dage zijn zij met onze verbasterde broeders en hun soldaten reeds over de Schelde gekomen. Ons rest dus te kiezen tusschen het dragen van een juk of een zwaard. Willen wij vrij zijn en vrij blijven, dan moeten de jongens het lezen en schrijven voorshands achterwege laten, en in plaats van in hun vrijen tijd wip en zwik te spelen, moeten zij met zwaard en speer spelen . Zijn wij tot in onderdeelen geoefend en de knapen groot genoeg om helm en schild te dragen en de wapens te hanteeren dan zal ik mij met uw hulp op de vijanden werpen. De Golen kunnen dan de nederlagen van hun helpers en soldaten op onze velden schrijven met het bloed, dat uit hun wonden druipt. Hebben wij den vijand eenmaal voor ons uitgedreven, dan moeten wij daarmee voortgaan, totdat er geen Golen, noch Slaviërs, noch Tataren meer van Frya's erf te verdrijven zijn. — Goed zoo!, riepen de meesten en de rijken durfden hun monden niet open te doen. Deze toespraak had hij zeker te voren bedacht en laten overschrijven, want 's avonds van dienzelfden dag waren de afschriften daarvan in wel twintig handen en waren allemaal eensluidend. Naderhand beval hij de scheepslieden, dat zij dubbele voorstevens moesten maken, waaraan men een stalen kraanboog kon bevestigen. Die hierbij achterstallig bleef werd beboet. Kon iemand zweren, dat hij geen middelen had, dan moesten de vermogenden van het dorp het betalen. Nu zal men zien, waarop al die drukte is uitgeloopen. Aan het noordeinde van Brittanië, dat vol met hooge bergen is, daar zit een Schotsch volk, voor het meerendeel van Fryasch bloed. Voor het eene deel stammen zij van de Kelten, voor het andere deel van vluchtelingen en bannelingen, die mettertijd allengs uit de tinlanden daarheen vluchtten. Die uit de tinlanden kwamen,

hàvah algadur vrlandiska wiva jeftha fon vrland.his tuk. thi alle send vnder.et weld thêra Golum. hjara wêpne send woden boga ànd spryta mith pintum fon hert.his.hornum âk fon flintum. hjara hûsa send fon sâdum ànd strê ànd svme hêmath inna hola thêra bergum. skêpon thêr hja râved hàve is hjara ênge skàt. mong tha àfterkvmanda thera Kàltana folgar hàvath svme jeta ysera wêpne thêr hja fon hjara êthlum urven hàve. . . vmbe nv god forstân to werthande mot ik min telling vr thàt Skotse folk resta lêta. ànd êwet fon tha hêinda Krêka-landa skriva . . . tha hêinda Krêka.landa hàvon vs to fara allêna to hêrath. men sunt vnhüglika tidum hàvon ra thêr âk àfter.kvmanda fon Lyda ànd fon Finda nitherset. fon tha lersta kêmon to tha lersta en êle hâpe fon Trôje. Trôje alsa heth. êne stêde hêten thêr et folk fon tha fêre Kreka.landa innomth ànd vrhomelt heth. thâ tha Trôjana to tha hêinda Krêka.-landum nestled wêron tha hàvon hja thêr mith tid ànd flit êne sterke stêd mith wâlla ànd burgum bvwed Rome that is Rum hêten. tha thàt dên was heth thàt folk him selva thrvch lest ànd weld fon thàt êle lând mâster mâked... thàt folk thàt anda sûd. side thêre Middel.sê hêmth is fâr.et mâra dêl fon Fhonysja wêi kvmen. tha Fhonysjar send en bast.red folk. hja send fon Frya.s blod. ànd fon Finda.s blod ànd fon Lyda his blod. thàt folk fon Lyda send thêr as slâvona. men thrvch tha vntucht thêr wyva hàvon thissa swarte mànniska al.et ôra folk bastered ànd brun vrfàrvet. thit folk ànd tham fon Rome kâmpath ôlân vmb.et mâsterskip fon tha Middel.sê. forth lêvath tham fon Roma an fjandskip with tha Fonysjar ànd hjara prestera thêr et rik allêna welda wille wr jrtha ne mügon tha Gola navt ne sjan. thàt forma hàvon hja tha Fhonysjar Mis.sellja of nomen. dânâ alle landa thêr sûdward westward ànd northward lidsa. âk.et sûdar.dêl fon Brittanja ànd allerwêikes hàvon hja tha Fonysjar prestera. that hêt. tha Gola vrjâgeth. dânâ sind thusanda Gola nêi north Brittanja brit. kirt vrlêden was thêr tha vreste thêra Golum sêten vppa thêre burch. thêr is kêthen Kêrenàk. that is herne. hwanath hi sin bifêla jef an alle ôra Gola. âk was thêr al hjara gold togâdur brocht. Kêren.herne jeftha Kêren.àk is êne stênen burch thêr êr an Kàlta hêrde. thrvmbe wildon tha fàmna fon tha àfterkvmande thêra Kàltana folgar tha burch wither hâ. alsa was thrvch ha fyanskip thêra fâmna ànd thêra Golum. faithe ànd twist in ovir thàt Berch.land kvmen mith morth ànd brônd . . . vsa stûrar kêmon thêr fâken

hebben allegaar buitenlandsche vrouwen of van buitenlandsch ras. Zij zijn allen onder de heerschappij der Golen, hun wapens zijn houten bogen en pijlen met punten van hertshoorn, of ook van flint. Hun huizen zijn van zoden en stroo en sommigen wonen in bergholen. Schapen, die zij geroofd hebben, zijn hun eenige bezit. Onder de afstammelingen van de Kelten hebben sommigen nog ijzeren wapens, die zij van hun voorvaderen geërfd hebben. Om nu goed verstaan te worden, moet ik mijn verhaal over het Schotsche volk laten rusten, en iets van de dichtstbijë Krekalanden schrijven. De nabije Krekalanden hebben voorheen alleen aan ons toebehoord, maar sedert onheuglijke tijden hebben zich daar ook nakomelingen van Lyda en Finda nedergezet. Van deze laatsten kwam eindelijk een heele hoop van Troje. Troja, zoo heeft een stad geheeten, die het volk van de verre Krekalanden (Griekenland) heeft ingenomen en verwoest. Toen de Trojanen *1) in de nabije Krekalanden (Italië) genesteld waren, hebben zij daar met tijd en vlijt een sterke stad met wallen en burchten gebouwd, Rome, dat is Ruim genaamd. Toen dat gedaan was, heeft het volk zich door list en geweld van het heele land meester gemaakt. Het volk, dat aan de Zuidzijde der Middellandsche Zee huist, is voor het meerendeel uit Phoenicië gekomen. De Phoeniciërs *2) zijn een bastaard volk. Zij zijn van Frya's, van Finda's en van Lyda's bloed. Het volk van Lyda is daar als slaven, maar door de ontucht der vrouwen hebben deze zwarte menschen al het andere volk verbasterd en bruin gekleurd. Dit volk en dat van Rome kampen gestadig om het meeesterschap van de Middellandsche Zee. Voorts leven die van Rome in vijandschap met de Phoeniciërs. En hun priesters, die het rijk alleen willen hebben op aarde, kunnen de Golen niet zien.*3) Eerst hebben zij den Phoeniciërs Missellja afgenomen, daarna alle landen die Zuidwaarts, Westwaarts en Noordwaarts liggen, ook het Zuidelijke deel van Brittanië, en allerwegen hebben zij de Phoenicische priesters, dat is de Golen, verjaagd. Daarop zijn duizenden Golen naar Noord Brittanië getogen. Kort geleden zat daar de opperste der Golen op de burcht, die Kerenak heet, dat is hoek,*4) vanwaar hij zijn bevelen gaf aan alle Golen. Ook was daar al hun goud bijeen gebracht. Uitverkoren of Kerenak is een steenen burcht, die aan Kàlta behoorde. Daarom wilden de burchtvrouwen van de nakomelingen der Kelten de burcht terug hebben. Zoo was door de vijandschap van burchtvrouwen en Golen veete en twist over het Bergland gekomen met moord en brand. Onze zeelieden kwamen daar dikwijls wol halen, die

---

*1) Zie Toelichtingen No. 60.
*2) In dit geval dan ook Puniërs of Carthagers.
*3) Deze ,Golen" zijn dus de Druïden, maar niet Kelten zonder meer.
*4) Zie Toelichtingen No. 61.

wol hâlja thàt hja sellade fori to birêde hûdum ànd linne. Askar was often mith wêst. an stilnesse hêder mith tha fâmna ànd mith svme forstum âth.skip sloten. ànd him selva forbonden vmbe tha Gola to vrjâgane ût Kêren.àk. as.er thêrnêi wither kêm jêf hi tha forsta ànd wigandliksta manna ysere helma ànd stêla boga. orloch was mith kvmen ànd kirt àfter flojadon strâma blod by tha hellinga thêra bergum del . . . thâ Askar mênde that kans him to lâkte. gvng.er mith fjuwertich skêpum hin ànd nam Kêrenàk ànd thene vreste thêra Golum mith al sine gold. thàt folk wêrmith hi with tha salt.âthum thera Golum kàmped hêde hêd.er ût.a Saxana markum lvkt mith lofte fon grâte hêra.râve ànd but. thus warth tha Gola nêwet lêten. àtfernêi nam.er twâ ê.landa to berch far sinum skêpum. ànd hwanath hi lêter ûtgvng vmb alle Fonysjar skêpa ànd stêda to birâwane thêr.i bigâna kv. tha.er tobek kêm brocht.i tomet sex.hvndred thêra storeste knâpum fon thàt Skotse berch.folk mith. hi sêide that hja him to borgum jêven wêren. til thju hi sêkur wêsa machte thàt tha eldra him skolde trow bilywa. men.t was jok. hi hild ra as lif.wêre et sina hova. thêr hja allera disthik les krêjon in.t ryda ànd in.t hôndtêra fon allerlêja wêpne. . . tha Dena.markar tham hjara selva sunt lông boppa alle ôra stjûrar stoltlike sê.kàmpar hête. hêdon sâ ringe navt fon Askar sina glor.rika dêdum navt ne hêred. jef hja wrdon nydich thêr vr. thêr.mête. that hja wilde orloch brensa over.ne sê ànd over sina landa. . . . sjan hyr. ho hi orloch formitha machte. twisk tha bvw.fala thêre vrhomelde burch Stâvja was jeta êne snode burch.fâm mith svme fâmna sêten. hjra nôme was Rêintja ànd thêr gvng en grâte hrop fon hjra wishêd ût. thjus fâm bâd an Askar hjra helpe vnder bithing that Askar skolde tha burch Stâvja wither vpbvwa lète. as.er him thêr to forbonden hêde gvng Rêintja mith thrim fâmna nêi Hals. nachtis gvng hju rêisa ànd thes dêis kêthe hju vppa alle markum ànd binna alle mêidum. Wr.alda sêide hju hêde hja thrvch thongar to hropa lêta thàt allet Fryas folk moston frjunda wertha. lik sustar ànd brothar tâmed. owers skolde Finda.s folk kvma ànd ra alle fon jrtha vrdilligja. nêi thongar wêron Fryas sjvgun wâk.fâmkes hja anda drâme forskinnen. sjvgun nachta àfter ekkôrum. hja hêde seith. boppa Frya.s landum swabbert ramp mith juk ànd kêdne omme. thêrvmbe moton alle folkar thêr ût Frya sproten send. hjara tonôma wêi werpa ànd hjara selva allêna Frya.s bern jeftha folk hêta. forth moton alle vpstonda ànd et Finda.s folk fon Frya.s erv dryva. nillath hja thàt navt ne dva alsa skilun hja slâvona benda vmbe hjara halsa krêja alsa skilun tha vrlandiska hêra hjara bern misbruka ànd fytra lêta. til thju thàt blod sygath inna jowre grêva. thàn skilun tha skinna jowre êthla jo kvma

zij kochten voor bereide huiden en linnen. Askar was dikwijls mee geweest. In stilte had hij met de burchtvrouwen en met sommige vorsten vriendschap gesloten en zich verbonden, om de Golen te verjagen uit Kerenak. Toen hij daarna weer terugkwam, gaf hij de vorsten en krijgshaftigste mannen ijzeren helmen en stalen bogen. Er was tevens oorlog gekomen en kort daarna vloeiden stroomen bloeds van de berghellingen af. Toen Askar meende, dat de kans hem toelachte, ging hij met veertig schepen op weg en nam Kerenak en den opperste der Golen met al zijn goud. Het volk, waarmee hij tegen de soldaten der Golen had gestreden, had hij uit de Saksenmarken gelokt met beloften van grooten oorlogsroof en buit. Dus werd den Golen niets gelaten. Naderhand nam hij twee eilanden als bergplaats voor zijn schepen, vanwaar hij later uitging, om alle Phoenicische schepen en steden te berooven, die hij overvallen kon. Toen hij terugkwam, bracht hij bijna zeshonderd van de grootste knapen van het Schotsche bergvolk mede. Hij zei, dat zij hem als borg gegeven waren, opdat hij zeker zou kunnen zijn, dat de ouders hem trouw zouden blijven. Maar dat jokte hij. Hij hield ze als lijfwacht aan zijn hof, waar zij dagelijks les kregen in het rijden en in het hanteeren van allerlei wapens. De Denemarkers, die zich sinds lang boven alle andere zeelieden heel trotsch mariniers noemen, hadden nauwelijks van Askar's glorierijke daden gehoord, of zij werden daarop afgunstig en wel dermate, dat zij oorlog wilden brengen over de zee en over zijn landen. Zie eens hier, hoe hij oorlog kon vermijden. Tusschen de bouwvallen van de verwoeste burcht Stavia woonde nog een schrandere burchtvrouw met eenige maagden. Haar naam was Reintje en er ging een groote roep van haar wijsheid uit. Deze Vrouwe bood Askar haar hulp aan, onder beding, dat Askar de burcht Stavia weer zou laten opbouwen. Toen hij zich hiertoe verbonden had, ging Reintje met drie maagden naar Hals (Holstein). 's Nachts reisde zij en overdag sprak zij op alle markten en in alle gezelschappen. Wr.alda, zeide zij, had haar door donder laten toeroepen, dat al het Fryasvolk vrienden moest worden, als zusters en broeders vereenigd, anders zou Finda's volk komen en hen allen van de aarde verdelgen. Na dien donder waren Frya's zeven waakmeisjes haar in den droom verschenen, zeven nachten achter elkander. Zij hadden gezegd: boven Frya's landen zwaait een ramp met juk en ketenen. Daarom moeten alle volkeren, die uit Fryasch bloed gesproten zijn, hun bijnamen verwerpen en zich alléén Fryaskinderen of Frya's volk noemen. Voorts moeten allen opstaan en Finda's volk van Frya's erf verdrijven. Willen ze dat niet doen, dan zullen zij slavenbanden om hun halzen krijgen en zullen de buitenlandsche heerschers hun kinderen misbruiken en laten geeselen, totdat het bloed in uw graven vloeit. Dan zullen de schimmen van uw voorvaderen U komen

wekja ànd jo bikyvja vr jo lefhêd ànd vndigerhêd. thàt dvme folk thàt thrvch todvan thêra Magjara al an sa fül dwêshêd wenth was .lâvadon alles hwat hju sêide ànd tha màmma klimdon hjara bern àjen hjara brosta an. thâ Rêintja thene kening fon Hals ànd alle ôthera mànniska to êndracht vrwrocht hêde sand hju bodon nêi Askar ànd tâg selva alinggen thene Balda sê. dânâ gvng hju by tha Hlith.hâwar, althus hêten vmbe that hja hjara fyanda immer nêi thet ônhlite hâwe. tha Hlithhâwar send britne ând bannene fon vs àjn folk thàt inna tha Twislanda sit ànd omme dwarelt. hjara wyva hâvon hja mêst algadur fon tha Tartara râwed. tha Tartara sênd en dêl fon Finda.s slachte ànd althus thrvch tha Twislandar hêten vmbe thàt hja nimmerthe nên frêtho wille. men tha mànniska alti ût tarta to strydande . . . forth gvng hju âftera Saxa marka tweres thrvch tha ôra Twisk.landa hin. allerwêikes thàt selva ûtkêtha. nêi twam jêr om wêron kêm hju allingen thêre Rêne to honk . . . . by tha Twisk.landar hede hju hjara selva as Moder ûtjân ànd sêid thàt hja mochton as fry ànd franka mànniska wither kvma. men thàn moston hja ovir tha Rêne gvngga ànd tha Gola folgar ût Fryas sûdarlandum jâgja. as hja thàt dêde sâ skolde hjara kêning Askar overa Skelda gvngga ând thêr thàt land ofwinna . . . by tha Twisk.landar send fêlo tjoda *2) plêga fon tha Tartarum ànd Mâgjara binna glupt. men âk fül send thêr fon vsa sêdum bilêwen. thêr thrvch hàvath hja jeta fâmna thêr tha bern lêra ànd tha alda rêd jêva. bi t.anfang wêron hja Rêintja nydich men to tha lesta wàrth hju thrvch hjam folgath ând thjanjath ànd allerwêikes bogath hwêr.et nette ànd nêdlik wêre . . .

Alsa ringen Askar fon Rêintja hjra bodon fornom ho tha Juttar nygath wêron sand hi bistonda bodon fon sin.ant wegum nêi tha kàning fon Hals. thàt skip wêr mith tha bodon gvngon was fvl lêden mith fâmna syrhêdum ànd thêr by wêr en golden skild hwêrvppa Askar his dânte kunstalik was utebyld. thissa bodon moston frêja jêf Askar thes kàning his toghter Frêtho.-gunsta to sin wif hàve machte . . . Frêtho.gunsta kêm en jêr lêter to Stâveren. bi hjara folgar wêre âk ênen Mâgy hwand tha Juttar wêron sunt lông vrbrud . . . kirt âfter that Askar mith Frêtho.gunsta bostigjath was wàrth thêr to Stâveren êne scherke *1) bvwed. inna thju scherke wrdon tjoda drochten lykanda byldon stàlth. mith gold thrvch wrochtne klâhar. âk is er biwêrath that Askar thêr nachtis ând vntydis mith Frêtho.gunsta fâr nither buwgade. men sâ fül is sêkur. thju

*1) Een merkwaardige weergeving van de Noorsche uitspraak van Kjerke (Kjirke) = kerk.

*2) „tjoda" of „tsjoda" een N.Aziatische, door de Madzjara overheerschte stam en zooals in de Inleiding werd uiteengezet „Zigeuners".

wekken en U onderhouden over uw lafheid en zorgeloosheid. Het domme volk, dat door toedoen der Magjaren reeds aan zoo veel dwaasheid gewend was, geloofde alles wat zij zei en de moeders klemden haar kinderen aan de borst. Toen Reintje den koning van Hals en alle andere menschen tot eendracht had overgehaald, zond zij boden naar Asker en trok zelf langs de Baltische Zee. Vandaar ging zij bij de Lithauers, aldus genoemd omdat zij hun vijanden altijd in het gezicht hakken.*1) De Littauers zijn voortvluchtigen en verbannenen van ons eigen volk, dat in de Tuïscolanden zit en ronddwaalt. Hun vrouwen hebben zij meest allen van de Tataren geroofd. De Tataren zijn een deel van Finda's geslacht en aldus door de Tuïscoërs genoemd, omdat zij nooit vrede willen, maar de menschen altijd tot den strijd uittarten. Voorts ging zij achter de Saksenmarken langs, dwars door de andere Tuïscolanden heen, om overal hetzelfde te verkondigen. Nadat twee jaar verstreken waren, kwam zij langs den Rijn thuis. Bij de Tuïscoërs had zij zich voor Moeder uitgegeven en gezegd, dat zij als vrije en franke menschen mochten terugkomen, maar dan moesten zij over den Rijn trekken en de aanhangers der Golen uit Frya's zuiderlanden verjagen. Als zij dat deden, dan zou haar koning Askar over de Schelde gaan en daar het land veroveren. Bij de Tuïscoërs zijn vele Zigeunergewoonten van de Tataren en Magjaren binnengeslopen, maar er zijn ook vele van onze zeden gebleven. Daardoor hebben zij ook nog burchtmaagden, die de kinderen onderwijzen en aan ouderen raad geven. In den beginne waren zij Reintje vijandig, maar op 't laatst werd zij door haar gevolgd en gediend en overal geprezen, waar het nuttig en noodig was.

Zoodra Askar van Reintje's boden vernam, hoe de Jutten gezind waren, zond hij terstond boden van zijnentwege naar den koning van Hals. Het schip, waarmede de boden gingen, was vol geladen met vrouwensieraden en daarbij was een gouden schild, waarop Askar's gelijkenis kunstig was afgebeeld. Deze boden moesten vragen of Askar 's konings dochter Freethogunste *2) tot vrouw mocht hebben. Freethogunste kwam een jaar later te Staveren. Bij haar gevolg was ook een Magy, want de Jutten waren sedert lang verdorven. Kort nadat Askar met Freethogunste getrouwd was, werd er te Staveren een kerk gebouwd. In de kerk werden Zigeunersche afgodsbeelden neergezet, in met goud doorweven gewaden. Ook is er beweerd, dat Askar bij nacht en bij ontij met Freethogunste zich daarvoor boog. Maar zooveel is zeker: de burcht Stavia werd niet meer opgebouwd.

*1) „Littauwers". De naam — een Sanskritische vorm van „Letten" — werd in de Inleiding behandeld. De hier gegeven uitleg is geheel onjuist.

*2) Freethogunste = Vredesgunst [gunst (van den) vrede.]

burch Stâvia ne wàrth navt wither vpebvwed . . . Rêintja was al to bek kvmen. ànd gvng nydich nêi Prontlik thju Moder et Texland bârja. Pront.lik gvng to ànd sand allerwêikes bodon thêr ûtkêthon. Askar is vrjéven an ofgodie. Askar dêde as murk.i.t navt. men vnwarlingen kêm thêr êne flâte ût Hals. nachtis wrdon tha fâmna ût.êre burch drywen, ànd ogtins kvn màn fon thêre burch allêne êne glandere hâpe sjan. Prontlik ànd Rêintja kêmon to my vmb skul. thâ ik thêr àfternêi vr nêi tochte lêk it my to that it kwâdlik fâr min stât bidêja kvste. thêrvmbe hàvon to sêmnê êne lest forsonnen thêr vs alle bâta most. sjan hyr ho wi to gvngen send . . . middel in.t Krylwald bi âsten Ljvd.werde lêith vsa fly jeftha wêra thêr màn allêna thrvch dwarl.pâda mêi nâka. in vppa thjus burch hêd ik sunt lônga wâkar stald thêr alle êne grins an Askar hêde. ànd alle ôra mànniska dânath halden. nv wast bi vs âk al sa wyd kvmen thàt fêlo wyva ànd âk manna al patêrade vr spokka witte wyva ànd uldermankes. lik tha Dêna.markar. Askar hêde al thissa dwâshêde to sin bâta anwenth ànd thàt wildon wi nv âk to vsa bâta dva. bi.ne thjustre nacht brocht ik tha fâmna nêi thêre burch ànd dânâ gongen hia mith hjara fâmna in thrvch tha dwarl.pâda spokka in witta klâthar huled. sâ that thêr afternêi nên mànnisk mâra kvma ne thvrade. . . . thâ Askar mênde thàt.er tha hônda rum hêde lêt.i tha Mâgiara vnder allerlêja nôma thrvch ovir sina stâta fâra ând bûta Grêne.gâ ànd bûta mina stât ne wrdon hja nàrne navt ne wêrath . . . . nêi that Askar alsa mith tha Juttar ànd tha ôra Dêna.markar forbonden was gvngon hja alsêmine râwa. thach that neth nêne gode früchda bâred. . . hja brochton allerlêja vrlandiska skàta to honk. men just thêr thrvch nildon thàt jong folk nên ambacht lêra. nach vppa tha fjeldum navt ne werka. sâ that hi to tha lersta wel slâvona nimma moste. men thit was êl al àjen Wr.alda his wille ànd àjen Frya.s rêd. thervmbe kv straf navt àfterwêga ne bilywa. sjan hyr ho straffe kvmen is . . . . ênis hêdon hja to sêmene êne êle flâte wnnen. hja kêm fon ût.a Middel.sê. thjus flâte was to lêden mith purpera klâthar ànd ôra kostelikhêd thêr alle fon of Phonisja kêmon. thàt wraka folk thêre flâte wàrth bisûda thêre Sêjene an wal set men thàt stora folk wàrth halden. . . thàt mos ra as slâvona thianja. tha skàneste wrdon halda vmbe vppet lând to bilywane ànd tha lêdliksta ànd swartste wrdon an bord halden vmbe vppa tha benka to rojande. an.t Fly wàrth tha bodel dêlath men svnder hjara wêta wàrth âk hjara straf dêlath . . . fon tha mànniska thêr vppa tha vrlandiska skepun stalt wêron wêron sex thrvch buk pin felth. màn tochte thàt

Reintje was reeds teruggekomen en ging zich verstoord bij Prontlik de Moeder te Texland beklagen. Prontlik ging te werk en zond overal boden, die verkondigden: Askar heeft zich overgegeven aan afgoderij. Askar deed alsof hij het niet merkte, maar onverwachts kwam er een vloot uit Hals. 's Nachts werden de maagden uit de burcht gedreven en 's ochtends was de burcht nog slechts een gloeiende puinhoop. Prontlik en Reintje kwamen bij mij om een schuilplaats. Toen ik daar later over nadacht, scheen het mij toe, dat het slecht voor mijn staat kon opbreken. Daarom hebben wij gezamenlijk een list verzonnen, die ons allen zou baten. Ziehier hoe wij te werk zijn gegaan. Midden in het Krylwoud *1) ten Oosten van Ljudwerd ligt onze vlucht- of weerburcht, dien men alleen langs kronkelpaden kan genaken. Op dezen burcht had ik sinds langen tijd jonge wachters neergezet, die allen een afschuw van Askar hadden en alle andere menschen daarvandaan hielden. Nu was het bij ons al zoo ver gekomen, dat vele vrouwen en ook mannen al praatten over spoken, witte wijven en kaboutermannetjes evenals de Denemarkers. Askar had al deze dwaasheden tot zijn voordeel aangewend en dat wilden wij nu ook tot ons voordeel doen. Op een duisteren nacht bracht ik de maagden naar de burcht en daarna gingen zij met haar diensters langs de kronkelpaden spoken, gehuld in witte kleeren, zoodat er naderhand geen mensch meer durfde te komen. Toen Askar meende, dat hij de handen vrij had, liet hij de Magjaren onder allerlei namen door zijn staten reizen en behalve in Groningen en in mijn staat werden zij nergens geweerd. Nadat Askar dus met de Jutten en de andere Denemarkers was verbonden, gingen zij met elkaar rooven, doch dat heeft geen goede vruchten opgeleverd. Zij brachten allerhande buitenlandsche schatten thuis. Maar juist daardoor wilden de jonge mannen geen ambacht leeren, noch op het veld werken, zoodat hij op 't laatst wel slaven moest nemen. Maar dat was geheel tegen Wr.alda's wil en tegen Frya's raad. Daarom kon de straf niet achterwege blijven. Ziehier hoe de straf gekomen is. Eens hadden zij tezamen een heele vloot gewonnen. Deze kwam uit de Middellandsche Zee. De vloot was geladen met purperen kleeren en andere kostbaarheden, die uit Phoenicië kwamen. Het zieke volk van de vloot werd ten Zuiden van de Seine aan wal gezet, maar het sterke volk werd gehouden. Dat moest hun als slaven dienen. De schoonsten werden gehouden, om op het land te blijven en de leelijksten en zwartsten werden aan boord gehouden, om op de banken te roeien. In het Vlie werd de boedel gedeeld, maar zonder hun weten werd ook de straf gedeeld. Van de menschen, die op de buitenlandsche schepen gezet waren,

*1) Letterlijk: kreupelbosch. Het woord „kryl" vinden we terug bijv. in het Ned. „krielkip" (kleine kip).

et eta ànd drinka vrjêven wêre. thêrvmbe wàrth alles ovir bord jompth. men bûk.pin reste ànd allerwêikes hwêr slavona jeftha god kêm kêm âk bûk.pin binna. tha Saxmanna brochten hju ovir hjara marka. mith tha Juttar for hju nêi Skênland ànd alingen thêre kâd fon tha Balda.sê. mith Askar his stjurar for hju nêi Brittanja. wi ànd tham fon Grêne.gâ ne lêton nên god ner minniska ovir vsa pâla navt ne kvma ànd thêrvmbe bilêwon wi fon tha bûk.pin fry.... ho fêlo mànniska bûk.pin wêi râpth heth nêt ik navt to skrywane men Pront.lik thêr.et âfernêi fon tha ôra fâmna hêrde heth my melth thàt Askar thûsand mel mâra frya mànniska ût sina stâtum hulpen heth as er vvla slâvona inbrochte... thâ pest far god wyken was thâ kêmon tha fri wrden Twisk.landar nêi thêre Rêne men Askar nilde mith tha forstum fon thàt vvla vrbasterde folk navt an êne lyne navt ne stonda... hi nilde navt ne dâja tha hja skoldon hjara selva Frya.s bern hêta. lik Rêintja biboden hêde. men hi vrjet thêrbi that.i selva swarte hêra hêde... êmong tha Twisk.landar wêron thêr twâ folkar thêr hjara selva nêne Twisk.landar. hêton. thàt êne folk kêm êl fêr ût.et sûd.âsten wêi hja hêton hjara selva Alle.manna. thissa nôma hêdon hja hjara selva jêven thâ hja jeta svnder wiva inna tha walda as bannane omme.dwarelde. lêtar hàvon hja fon.et slâvona folk wiva ràvath êvin sa tha Hlith.âwar men hja hàvon hjara nôme bihalden. thàt ôra folk thàt mâra hêinde omme.dwarelde hêton hjara selva Franka. navt vmbe that hja fry wêron. men Frank alsa hêde thene êroste kàning hêten tham him selva mith hulpe fon tha vrbûda fâmna to erv.lik kàning ovir sin folk mâkad hêde. tha folkar tham an him pâladon. hêton hjara selva Thjoth.his svna that is folk.his svna. hja wêron frya mànniska bilêwen nêidam hja ninmer ênen kàning ner forste nach mâster bikànna nilde. as thene jenge tham by mêna willa was kêren vppa thêre mêna acht.... Askar hêde al fon Rêintja fornommen that tha Twisk.landar forsta mêst alti in fiandskip ànd faitha wêron. nv stald.i hjam to fâra hjâ skolde ênen hêrtoga fon sin folk kjasa vmbe that.er ang wêre seid.er that hja skolde mith manlik ôtherum twista ovir et mâsterskip. âk sêid.er kvndon sina forsta mith.a Golum sprêka. thàt seid.er wêre âk Moder his mêne. thâ kêmon tha forsta thêra Twisk.landar to ekkôrum ànd nêi thija sjugun etmelde kêron hja Al.rik to ra hertoga ut. Al.rik wêre Askar his nêva.

werden zes door buikpijn gedood. Men dacht dat het eten en drinken vergiftigd was, daarom werd alles overboord gegooid. Maar de buikpijn bleef en overal, waar slaven of goederen kwamen, kwam ook de buikpijn binnen. $*_1$) De Saksmannen brachten ze over hun marken, met de Jutten voer ze naar Schoonland en langs de kusten van de Baltische Zee. Met Askar's zeelieden voer zij naar Brittanië. Wij en de menschen van Groningen lieten goederen noch menschen over onze landspalen komen en daarom bleven wij van de buikpijn bevrijd. Hoeveel menschen de cholera heeft weggeraapt, weet ik niet te schrijven, maar Prontlik, die het naderhand van de andere burchtmaagden hoorde, heeft mij gemeld, dat Askar duizendmaal meer vrije menschen uit zijn staten geholpen heeft dan hij er vuile slaven in bracht. Toen de pest voor goed geweken was, kwamen de vrij geworden Tuïscoërs (Twisklanders) naar den Rijn, maar Askar wilde met de vorsten van dat vuile verbasterde volk niet op één lijn staan. Hij wilde niet dulden, dat zij zich Fryaskinderen zouden noemen, zooals Reintje aangeboden had, maar hij vergat daarbij dat hij zelf zwart haar had. $*_2$) Onder de Tuïscoërs waren er twee volkeren, die zich geen Tuïscoërs noemden. Het ééne volk kwam heel ver uit het Zuidoosten weg, het noemde zich Allemannen. Deze naam hadden zij zich gegeven, toen zij nog zonder vrouwen in de wouden als bannelingen omdwaalden. Later hebben zij van het slavenvolk vrouwen geroofd, evenals de Littauers, maar zij hebben hun naam behouden. Het andere volk, dat meer in de nabijheid ronddwaalde, noemde zich Franken, niet omdat zij vrij waren, maar Frank zoo had de eerste koning geheeten, die zichzelf met behulp van de ontaarde Maagden tot erflijk koning over zijn volk had gemaakt. De volkeren, die aan hem grensden, noemden zich Thioth's $*_3$) zonen dat is „volks"-zonen, zij waren vrije menschen gebleven, omdat zij nooit een koning, noch vorst, noch meester wilden erkennen, dan dengene, die door den algemeenen wil gekozen was op de algemeene vergadering. Askar had reeds van Reintje vernomen, dat de Tuïsco vorsten bijna altijd met elkander in vijandschap en veete leefden. Nu stelde hij hun voor, dat zij één hertog van zijn volk zouden kiezen, omdat hij bang was, naar hij zei, dat zij met elkander zouden twisten om het meesterschap. Ook zei hij, dat zijn vorsten met de Golen konden spreken. Dat zei hij, was ook de meening van de Moeder. Toen kwamen de vorsten der Tuïscoërs bij elkander en na driemaal zeven etmalen kozen zij Alrik tot hertog. Alrik

$*_1$) Cholera, geen pest, hoewel het even verder zoo genoemd wordt.
$*_2$) Er moge hier gewezen worden op de veelvuldige herhaling van de verhouding tusschen Fryas en Tuïscoërs (Twiskers of Twisklanders), die steeds slecht blijkt te zijn.
$*_3$) Zie Toelichtingen No. 62.

hi jef him ttwên hvndred skotsa ànd hvndred thêra storosta Saxmanna mith to lif.wêra . . . . tha forsta moston thrija sjvgun fon hjara svnum nêi Stâveren senda to borg hjara trow. to nv was alles nêi winsk gvnggen. men thâ màn ovire Rêne fara skolde. nildon thene kàning thêra Franka navt vnder Al.rikis bifêla navt ne stvnda. thêrthrvch lip alles an tha tys. Askar thêr mênde thàt alles god gvng. lande mith sina skêpa anna tha ôre syde thêre Skelda. men thêr was màn lang fon sin kvmste to ljucht ànd vppa sin hod. hja moston alsa ring fljuchta as hja kvmen wêron ànd Askar wrde selva fath. tha Gola niston navt hwa hja fensen hêde ànd alsa warth hi àfternêi ûtwixlath fori ênnen hâge Gol thêr Askar his folk mith forath hêde . . . . thawila thàt.et alles bêrade hlipon tha Mâgjara jeta dryster as to fâra ovir vsa bûra ra lande hinna. by Egmvda hwêr to fâre thêre burch For.âna stân hêde lêton hja êne cherka bvwa jeta grâter ànd rikar as Askar to Stâveren dên hêde. àfternêi sêidon hja that Askar thju kàse vrlêren hêde with tha Gola thrvchdam et folk navt lâwa navt nilde that Wodin hjam helpa kvste. ànd that hja him thêrvmbe navt anbidda nilde. forth gvngon hja to ànd skàkton jonga bern tham hja by ra hildon ànd vpbrochten in tha hemnissa fon hjara vrbruda lêre . . . . wêron thter mànniska tham

(Hyr endeth tha skrifta vppe bodem fon.e syde 200. . . 10)

was Askar's neef. Hij gaf hem tweehonderd Schotten en honderd van de grootste Saksmannen mee tot lijfwacht. De vorsten moesten driemaal zeven van hun zonen naar Staveren zenden als borg voor hun trouw. Tot nu toe was alles naar zijn wensch gegaan, maar toen men over den Rijn zou varen, wilde de koning der Franken niet onder Alrik's bevelen staan. Daardoor liep alles in de war. Askar, die meende, dat alles goed ging, landde met zijn schepen aan den overkant der Schelde, maar daar was men reeds van zijn komst ingelicht en op zijn hoede. Zij moesten even haastig vluchten, als zij gekomen waren, en Askar zelf werd gevangen genomen. De Golen wisten niet, wien zij gevangen hadden en zoo werd hij naderhand uitgewisseld voor een aanzienlijken Gool, dien Askar's volk had meegenomen. Terwijl dit alles gebeurde, liepen de Magjaren nog brutaler over de landen van onze buren heen. Bij Egmuda,*1) waar te voren de burcht Forana gestaan had, lieten zij een kerk bouwen nog grooter en rijker dan Askar te Staveren gedaan had. Later zeiden zij, dat Askar den strijd had verloren tegen de Golen, omdat het volk niet wilde gelooven, dat Wodan hen kon helpen, en dat het hem daarom niet wilde aanbidden. Voorts gingen zij te werk en schaakten jonge kinderen, die zij bij zich hielden en opvoedden in de geheimenissen van hun verderfelijke leer. Waren er menschen, die

(De rest ontbreekt.)

*1) Bij Egmond naar het huidige St. Pancras toe, waar het oude Veronen of Vronen lag.

TOELICHTINGEN

No. 1

Noot 2 van blz. 6.

De stam „fa;fê" is oeroud. Hij beteekent onveranderlijk vrouwelijk (1); negatief (2) en ook weinig (3). Voor (1) zie: Fransch: fécondite, félicite; femme; féminin; fée; Engelsch: fay, fairy, enz., enz. Het Fryasch en Friesche „fâm" = vrouw(e). Voor (2) zie Chineesch „fei" d.i. de sterkste ontkenning of negativeering; Nederlandsch: feeks, fee. „Feeks" is „fee.ix" = negatieve „ix" (Mayawoord). „Ix" is vrouw; fee.ix of feeks is dus „wanvrouw". (3) Engelsch „few", Zweedsch „fa"; Oudfriesch „fê" beteekenen allen „weinig". Daarom is „fa.likande", hetzij „weinig gelijkende", hetzij „negatief gelijkende"; of „andersom". Dit alles geldt, indien ‚falikant' geen ingeschoven woord is uit een mij onbekende bron.

No. 2

Noot 2 van blz. 7.

„Tex" heeft met „tekst" niets te maken. „Tex" is het stamwoord voor „Texel", welk laatste „Texlo" zou moeten heeten (blz. 33 en 34 „Huis- en Grafteekens"). „Tex" is van „Tou.ix", waarin „tou" (uitspr. ‚toe') kan beteekenen: „Algeheel, heelal, alles, allerhoogste" in de Mayataal. „Ix" is vrouw in die taal, zoodat „Tou.ix", afgekort tot „Twix" en „T.ex" beteekent: „allerhoogste vrouwe". Aangezien het Fryabestuur vrouwelijk was, werd en was datgene, dat van de „allerhoogste vrouwe" kwam ‚wet', en werd het woord „tex" synoniem met **„grondwet".** Daarom moet „Texland" of „Texlo" vertaald worden door **„Grondwetland"** of **„Grondwetplaats".** „Lo" is plaats in den zin van het Fransche „endroit"; (niet „place", hetwelk in het Maya „ta" heet) en dan in het bijzonder bij of op een ‚heilig' water.

No. 3

Noot 1 en 2 van blz. 10.

Wr.alda het eigenlijke en eenige Fryasche woord voor „God". (Uitspraak: „Oeralda") wordt steeds door een punt gescheiden geschreven, terwijl „wralda" in deze laatste schrijfwijze „wereld" beteekent. „Wr" is een oerstam, die we in de Ned. woorden met „Oer" en „wr" terugvinden en beteekent: „Onstoffelijk bewegen ten **goede èn ten kwade".** Bijvoorbeeld „oorsprong" is „geestelijk bewegen ten goede of ten kwade van den sprong vanuit...". „Wreed" is „geestelijk bewegen **ten kwade** " van „eed" (Eden, Hof van Eden; Grieksch „eedonee". Al deze woorden zijn ‚genoegen' ‚geneugte'), dus ‚wreed' is „geestelijk bewegen ten kwade" (wr) van een geneugte (eed). „Wrok" is „wr" plus „ok" of „aak", dat „(h)aak" is. Dus „geestelijk bewegen ten kwade van een hoek of haak" enz., enz. Wr.alda heeft tot laatste lid „alda", achterhaalbaar door den Gotischen vorm „yldo", die „tijdperk, oudheid, oud" beteekent. „Yldo" is een tegenwoordig deelwoord van het oerwoord „y", dat „gaan, uitgaan e.d."

beteekent, maar in het Gotisch niet meer bestaat. Dit „y" vindt men terug in het Ned. „ijlen, ijl, al, hiel" en in enkele andere talen. Hierdoor wordt Wr.alda: „Geestelijk bewegen **ten goede** en **ten kwade** van het ijlende", waardoor het weergeeft, dat „God" **alzijdig** van Zich uitgaat, als het ijlende. Zoodoende kan men vertalen: „ „Wr.alda" beteekent: „Al-doorwonend-Vloeien" ". Voorzeker een zeer geestelijke samenvatting, waarbij alle persoonsvorming bij voorbaat is uitgesloten!!

No. 4

Noot 1 van blz. 11.

De naam „Faesta" komt men later bij de Romeinen tegen als „Vesta", die dan de naammoeder is der Vestaalsche maagden, die het Vestaalsche licht brandende moeten houden. Na het lezen van de Inleiding begrijpt men, dat dit een instelling is, die de Romeinen van de Etrusken, die het van de Kelten hadden, hebben overgenomen. De lictor, die een Romeinsch consul en een Vestaalsche maagd tegenkomt, groet bijv. de Vestaalsche **eerst.** Deze maagden herinneren sterk aan de Frya burchtvrouwen en fâmkes. Ook zij leefden in kuischheid en bewaakten het eeuwige vuur.

No. 5

Noot 1 van blz. 13.

Zelfbeheersching was ook het cardinale punt van onderricht en oefening, zoowel bij de Indische Broederschappen, als bij de Atlantide inwijdingen in het Oude Egypte van vóór de zwarte kunst.

No. 6

Noot 2. Blz. 19.

Bij de Atlantiden werden de wachten op soortgelijke wijze betrokken, of het nu maagden, bewakers, genii of derg. waren, er was een veelvoud van zeven (7) op wacht, of ook éénmaal zeven.

No. 7

Noot 2. blz. 35.

Dit wordt vooral duidelijk, als men bedenkt dat woorden, zooals „êwa", „êlik" en „evin", geschreven worden: „ê.wa", „ê.lik" en „ê.vin". Bij alle drie beteekent „ê": „Aa" of „Ee" en dat is „water" (Zie Van der Aa; Van der Ee; Breda of Breede Aa; Edam of Eedam enz., enz.) In „êwa" beteekent „wa": „heer" of „meester" van het Maya en Atlantide „Uah". (Egyptisch: Jah of Uah) van dezelfde beteekenis. In „ê.vin" is „vin" van den oerstam „Uè" of „Ui" (i van ‚pit'). In de Chaldeeuwsche groepen: „va", „vee", „vau". Het beteekent: „kleine heer", „zoon van den grooten heer" of kortweg „Zoon" (met hoofdletter). „ê.lik" beteekent: „als het water zoo even of glad", dus kortweg „gelijk". Vat men nu de woorden „ê.wa" en „ê.vin" tezamen dan ontstaat achtereenvolgens:

„ê.wa" .... „als water zoo gelijke heer of meester", dus: **„Algemeene Wet";**

„ê.vin" ... „als wate.r zoo gelijke kleine heer", dus: **Gelijkwaardige Algemeene Wet".** Dat er in het Hebreeuwsch e.d. soortgelijke methoden van uitdrukking bestaan, wil daarom nog niet zeggen, dat er Hebreeuwsch verband is, omdat we hier met een in de grijze oudheid welbekende wijze van uitdrukking te doen hebben.

Toch is het niet onwaarschijnlijk, dat de teruggekeerde Joniërs en vóór hen de Phoenicische invloeden op onze markten en handelswegen deze „e.vin" uitdrukking hebben teweeggebracht.

No. 8

Noot 1 van blz. 36.

Krekaland, waarvan ons „Griekenland". Over den naam is veel gespeculeerd, maar hij is eenvoudig een wisselvorm van „Kretaland", dat „Krijtland" beteekent. Kreta werd vóór Griekenland gekoloniseerd door de Frya-Kelten, zoodat een en ander voor de hand ligt. De verwisseling van „t" met „k" is iets heel gewoons, niet alleen in de Oudheid, maar praktisch tot op heden.

No. 9

Noot 2 van blz. 37.

In ieder geval wordt Minerva door de Grieken als godin vereerd en heeft zij blauwe oogen en blond haar. Wat de naamsafleiding betreft, die in het O.L.B. wordt gegeven, n.l. „mijn erfschap" (erven), kan nademaal eraan gegeven zijn. Ik verwijs naar de Inleiding bij de behandeling van den naam „Nahelennia", die een Mayanaam blijkt te zijn. In ieder geval is de naam Minerva Keltisch en wordt hij Fryasch uitgelegd in het O.L.B. Het is nagenoeg zeker, dat we hier hebben: „Mi-nè-rv.a", dus „Mi-nè-wr.a". „Mi" is „dit" (zie het Etruskisch) of „deze"; het kàn soms voor „mij" dienst doen. „Ne" is hetzelfde als „na" (zie Nahelennia) en beteekent „nieuw", hoewel de vorm „nè" soms voor het Ned. „nu" dienst kan doen. „Wr" is bekend uit No. 3 van deze Toelichtingen. De „a" is hier een vrouwelijke uitgang. De vertaling kan nu volgen, aldus: „ „Deze -nieuw of nu-alzijdig bewegen" ", dus „ „ Deze-nu-de alles besturende" " en dat kan men in een loopende tekst formuleeren door: „ **„Deze is de nieuwe bestuursvrouw"** " Dat dit méér dan waarschijnlijk is, wordt bewezen door de verklaring van het O.L.B., dat Minerva de „eigennaam" van „Nahelennia" of Nyhellenia" is. Dit beteekent eenvoudig, dat „Minerva" **een andere manier van zeggen** voor „Nahelennis" is. Daarenboven wijst dit op de omstandigheid, dat de landsmoeder van huis uit een ander dialekt sprak, dan de kolonisten, omdat zij zichzelf in een ander dialekt, **hetzelfde** noemde als het volk, dat „Nahelennia" zei. De kolonisatie is dus geheel en al, zooals in de Inleiding is aangegeven: Frya-Kelt.

No. 10

Noot 2 van blz. 49.

Dit is niets meer of minder dan ons Sint Nicolaasfeest, welk laatste een gecamoufleerd Jol- of Juulfeest is. Toen vroeger Kerstmis evenals Paschen op en neer ging, kon het tusschen ongeveer 8 en 29 December vallen, vandaar, dat het oude, **onverwoestbare** Jolfeest op 5—6 December werd gezet, om conflicten te voorkomen. Dat er een werkelijke bisschop van de Middellandsche Zee iets met ons land te maken zou hebben gehad, is natuurlijk malligheid. De „zwarte Piet" is dan ook op geen stukken na een „Moor" uit Spanje, maar eenvoudig de oude, **inheemsche** neger uit onze landen. Zie hiervoor de Inleiding. Men houde dit wel in gedachten en late zich niet van de wijs brengen. Trouwens, waarde lezer, hoe zou het anders kunnen, dat St. Nicolaas de vriend is van ALLE kinderen, dus van de Protestantsche, Katholieke en Joodsche gelijkelijk??? Hier MOET

immers een VOLKSBASIS uit de oudheid ten grondslag liggen, anders is zooiets toch glad onmogelijk in een individualistisch land als het onze. Zie ook blz. 16 en 17 van „Huis- en Grafteekens". Ook houde men eens in gedachten, dat een Moorsche (zwarte) **knecht** in Spanje **onmogelijk** is, omdat de Mooren eertijds HEER EN MEESTER waren in Spanje en GEEN **knechtje** speelden!! De zwarte Piet is **wel** degelijk de oude Atlantidenslaaf uit de Inleiding! Sint Nicolaas is van oorsprong de „Jol....man", d.w.z. „GELUKKIG GESTERNTE" of ook de „GELUKSKRODER" die met het Jol méé omloopt. De Frankische koningen vernietigden bijv. in Westfalen het geloof aan „KRODO", die te dien tijde als een soort afgod fungeerde bij het volk aldaar (voor een deel: uitgeweken Fryas), dus tot in de Middeleeuwen. Verder houde men in het oog, dat wij elkaar LETTERS geven met St. Nicolaas. Het O.L.B. geeft aan, dat het o.a. het feest van het ‚alfabet' is. Duidelijker kan men het moeilijk gezegd krijgen. Bij de oudste Jolfeesten, na de Fryanederzetting in Atland, waren dus de negers de **clowns of helpers** van den Jol- of Zonnewielman; natuurlijk met het oog op de kinderen.

No. 11

Noot 0, blz. 51.

Meer nog dan wàt dan ook, bewijst dit schijnbaar achteloos neergeschreven woord „Twisk" de onloochenbare oudheid van het O.L.B. Het woord „Twiskland" is n.l. niet anders dan „Tuïsco-" of „Tuïstoland". Dat wil dus zeggen het land welks hoofdgod „Tuïsco" of „Tuïsto" was. Dit is dan o.a. de Oud Noorsche God „Tu" of „Tju" (u is oe), maar de lezer weet uit de Inleiding, dat we hier eenvoudig te doen hebben met „Tou", of „Thoth" uit „Manitou". Vandaar dan ook, dat „Tu" een zoon heeft, een éénigen zoon „Mannus", zooals de Romeinen ons van deze, door hen „Germanen" genoemde volkeren verhalen. Maar men weet reeds, wat dit moet zijn, omdat het woord „Manitou" ons bekend is als de Atlantide „God" en niet anders. Men heeft hier dus het merkwaardige feit, dat de Twisklanders „Tou", (ou is oe) hebben met „Man" als eenigen zoon. M.a.w. zij hebben een en ander van de Atlantiden geërfd, maar niet meer bijeen kunnen houden, zoodat de beteekenis op andere wijze tot haar recht kwam. Als „Man" n.l. als éénigen zoon fungeert, dan wil dat zeggen, dat de Maya's hun oorspronkelijk hebben uitgelegd, dat „Tou": „man" (d.i. „het denken") voortbrengt.

„Tuïsco", dat, zooals zal blijken, eigenlijk „Tuïskoe" zou moeten worden gespeld, werd door mij desondanks „Tuïsco" geschreven, omdat dit de gebruikelijke schrijfwijze is. Het woord bestaat uit drie **zuivere** Mayawoorden, n.l. „tu", „is" en „ku" (u is oe; i is ie). „Tu" of „tou" beteekent „al, alles, heelal", „is" beteekent „vuur", en/of „licht", terwijl „ku" het stamwoord is voor ons ‚kennen' én ‚kunnen' (Chineesch: ko), hetwelk overdrachtelijk werd gebruikt voor „HET KUNNEN" of „HET KENNEN" of „HET WETEN", dus voor al het kennen, kunnen en weten. Weet men nu verder, dat bij de Maya's het hoogste weten, geacht werd als ‚een vuur' en/of een ‚licht' over de wereld te gaan — vrijwel evenals bij ons — dan is de vertaling eenvoudig, n.l.: „ „Alles — licht — hoogste weten" " (tu.is.ku), hetwelk men dan in een

loopenden tekst aldus zou kunnen formuleeren: „ „Het Hoogste Weten is al het licht." " Dit is, zooals blijkt, een godsformuleering en geen geringe. Tevens is het de **oudste**, die er is, want in de benaming „Manitou", is de ‚zoon' van „Tuïsku', n.l. „Mannu" op mythologische wijze reeds geboren, ondanks de wetenschap, dat „mannu" of „man", **denken** beteekent. Dit wil dus zeggen, dat de naam „Tuïscu" nog zuiver Maya (moedervolksch) was en vóór-Atlantide en vóór-Indide en dus tenminste 50.000 jaar oud. De Atlantiden hebben het woord overgenomen, de Indiden NIET, de Maya's hebben het zélf afgeschaft en vervangen door „Manitou", hetwelk dan ook in de Amerika's bij hen als éénig woord wordt aangetroffen, voor ‚God'. De stammen waarmee we hier te doen hebben, waren derhalve onmiskenbaar van Atlantiden grondslag, waarbij dan een veelheid van vermengingen komt, die we hier niet in den breede kunnen nagaan. Vandaar dan ook, dat het O.L.B. de „Twisklander", zeer terecht, bij gelegenheid „Findavolk" noemt, dat niet door de onmetelijke wouden van Centraal Europa heen op hen afkomt, vóór de ramp van Atland, toen half Europa ontwoud werd en zij wél kwamen aanzetten, als een groot gevaar.

No. 12

Noot 1, blz. 51.

Men zal het vreemd vinden, dat hier van de Middellandsche Zee wordt gesproken als liggende ten Westen. Hier komt echter maar al te duidelijk naar voren, wat in de Inleiding werd uiteengezet, dat n.l. de Fryas, die ongeveer 12000 v. Chr. reeds begonnen te komen, nog steeds het heerlijke subtropische klimaat aantroffen, waarover op deze laatste bladzijden sprake is, maar... de aardpolen waren anders gericht dan thans, zoodat de Noordpool vermoedelijk op de meridiaan lag, die door de huidige magnetische Noordpool gaat. (Baffinsland, N.Canada) ten Westen van de huidige Noordpool. Houdt men dit in het oog, dan is de beschreven ligging van de Middellandsche Zee normaal. De naam Oost-Zee, is later ingevuld voor „balda sê" (Baltische Zee), want deze zee ligt **nu** Oost van Atland en **toen** ongeveer Z.Z.O. Men heeft hier dus te doen met een zéér oud verhaal, dat reeds min of meer gemoderniseerd werd door den schrijver zelf. Achterhaalbaar is alles niettemin.

No. 13

Noot 2, blz. 51.

De Romeinen troffen bij het veroveren van Engeland bij het huidige Wales (Pembroke), waar de vroegere tinmijnen der Fryas lagen, lieden aan, die getatoeëerd waren. De Romeinen kenden deze kunst niet, maar zij werd prompt door hun zeelui overgenomen.

No. 14

Noot 1 van blz. 59.

Deze uitlegging van den naam „Kattegat", is aan den noodigen twijfel onderworpen, eenvoudig, omdat het Fryawoord „Katsgat" zich tegen onzen naam: „Kattegat" verzet. In Toelichting no. 57, wordt gewezen op het medetrekken van „broederschap-Indiërs" met de Fryas op hun weg naar Atland en het achterblijven van een deel dezer „Germesier- en Pandzjaab-Indiërs" o.a. in Noorwegen. Welnu, het is hoogst onaannemelijk, dat „Kaat" zich liet

meenemen na alles, wat gebeurd was en de hulp, die zij in een oogwenk van een overmacht had kunnen krijgen. Ik acht het daarom niet juist, dat zij mee is gegaan en dus, dat de betreffende zeearm haar naam ontving. Het is véél aannemelijker, omdat het aantoonbaar is uit Indische vondsten en namen in Noorwegen — die anders onverklaarbaar zijn — dat bij de groote botsing met de Atlantiden (Mâgy), de Fryas en de Indiërs wegtrokken. In ieder geval de Indiërs in hun geheel. Dit moge uit de groote tegenstelling Atlantide-Indide duidelijk zijn. Nu heet de eilandengroep en het baaigebied, dat even onder de oude Indusmonding in Britsch Indië ligt: „Katsj", hetwelk natuurlijk door de Fryas „Kats" werd uitgesproken. Wie dit ongewoon mocht vinden, ga maar eens na, hoe ons volk op den huidigen dag nog alle „sj"klanken wegwerkt tot „s" en zulks als de natuurlijkste zaak van de wereld!! Welnu, de vorm van dit Katsj-gebied herinnert sterk aan de situatie in het „Katsgat", vooral ten tijde van het verhaal, toen deze zeearm veel meer gesloten was (zie fig. 2) en zeer zeker nog meer eilanden bevatte. Vandaar, dat de Germesier-Indus-Indiërs komende van overzee den indruk moeten hebben verkregen in een zeearm of baai te zijn gekomen, die hen sterk aan het „Katsj-land" van hun geboorte herinnerde. Vandaar, dat de Fryas van „Kats"-gat spraken. Door het uitwisschen van den oorsprong is het later „Kattegat" geworden, men dacht, dat het iets met „katten" zou hebben te maken. Wat Indische namen in Noorwegen betreft, moge ik wijzen op „Hindö" in de Lofoten. Men bedenke tevens, dat in den tijd, waarin het verhaal zich afspeelt, nog steeds een afloopend subtropisch klimaat in die streken heerschte. Het bovenstaande geldt, ondanks het feit, dat „Katsgat" in den tekst geschreven wordt „kât.s.gat", hetwelk inderdaad de schrijving zou zijn voor: „Kât his gat", maar de eerste punt kan er door den afschrijver in zijn gezet, die meende den in het boek gegeven uitleg te moeten inlasschen.

No. 15

Noot 3, blz. 65.

Omtrent den naam „Golen" laat zich het volgende opmerken: Zooals in de Inleiding reeds werd aangestipt, spraken de Kelten gaandeweg een taal, die half Fryasch, half Maya was, zooals tot op den huidigen dag nog met de Keltoïde talen het geval is. (Welsch, Gaelic, Bretonsch e.d.). Wat was nu het kenmerkende en machtigste middel der Keltische priesters, om invloed uit te oefenen op hun menschen? Dat was natuurlijk de „zwarte" kunst, die de ingewijde Druïden (een latere naam) in Egypte hadden geleerd en **tegen** den wensch der Egyptische hoogepriesters, die deze kunsten alléén voor **medische** doeleinden gebruikten (trance, hypnose, levitatie, Couégenezingen e.d. enz., enz.). Zoo verkregen deze priesters dus een naam van hun volk, die hieraan was aangepast. N.l. het Keltische equivalent „Gol" van het Fryasche „Kol". „Kol" beteekent ‚toovenaarster' en daarom valt het aan te nemen, dat „Gol" het Keltische mannelijke equivalent is, waarbij dan de „g", die van het Eng. „go" (D. Garten) is, met het doel het woord in de sfeer van het Keltische „gan" (man) te brengen. Er zij hier op gewezen, dat wij nog steeds de uitdrukking „kool" in „apekool" en het plattere „flauwe kul" benevens „(toover)**kol**" en „**kol**der" hebben, die met „kool" (een

plant) **hoegenaamd** NIETS te maken hebben, terwijl men „kool" en „kol" het best met het tegenwoordige „truc" zou kunnen vertalen. Dat inderdaad wel degelijk de „o" in „Golen" of „gòla" vaststaat, merkt men goed aan het Fransche woord „Gaulois", waarin de „o-klank" zoo goed mogelijk met de Fransche „au" (d.i. de sterkste kortere ‚o' in het Fransch) is bewaard gebleven, terwijl de uitgang „ois" (dus vroeger „ese") „achtigen" beteekent, dus „Gaulois" (Gòlese) is „Goolachtigen", d.i. „Keltoïden"; De uitleg, dat „Gola" een verbastering van „Kelta" of „Kolta" zou zijn, lijkt mij dáárom reeds zoo onhoudbaar, omdat men het woord alléén in den Fryavorm „Káltana" vóór zich kan hebben gehad (uitspr. Kèltene) en die vorm geeft weinig aanleiding, om er „Gola" van te maken. De „Gaulois", Galliërs, Galen, Golen, Galli (Romeinsch) en hoe men ze zooal mag hebben genoemd, zijn Kelto-Phocaeërs en Kelto-Phoeniciërs, zooals ook uit het O.L.B. blijkt. In ieder geval is de Middellandsche Zee (Phoenicische) invloed op de „Gaulois" sterk, hetwelk nòch voor de Bretons, noch voor de Walen geldt.

No. 16

Noot 4, blz. 65.

Dit is dus Middelburg. Het is zeer waarschijnlijk, dat de oudste fundeeringen van de „Abdij" te Middelburg die van dezen Fryaburg zijn. Trouwens op het oogenblik zijn er te Middelburg op een andere plaats, niet ver daarvandaan, bij het puinruimingswerk, bestaande oude fundeeringen bloot gekomen, die men niet thuis kan brengen. Ook dat geeft het noodige te denken, vooral, omdat steenen en bouwwijze zoo geheel en al van de bekende verschillen.

No. 17

Noot 0, blz. 67.

Sierheed (Syrhêd, sieraad) zat o.a. aan de „zee van Sierheed" of wel „syrhêd.his sê", d.i. „syrhêd.s sê", dus in uitspraak: „sierheedssee". Indachtig de vake verwisseling van de „t" met de „k", vooral vroeger, verkrijgt men volgens de uitspraak:

1) Sierheedssee
2) Siereedsee
3) Sieridsee
4) Sieriksee. Thans „Zierikzee".

No. 18

Noot 2, blz. 75.

De afkomst der klassieke Grieken, behoeft in het geheel niet duister te zijn. Zij zeggen zelf, dat zij afstammen van „Xuthus", die hun legendarische stamvader zou zijn. Welnu „xuthus" beteekent: „blond". Vervolgens zijn er tot op heden blonde Grieken, als onvermengde Grieksche bevolkingskern, zooals bijv. alle Grieksche boeren van het binnenland. De geitenhoeders, die hier beschreven worden, waren de Pelasgiërs, een Atlantoïde stam van goedaardigen inslag. Hiermede hebben zich de koloniseerende Fryas en Kelten vermengd, waardoor een belangrijk deel van het Grieksche volk lichamelijk sterk en tevens blond werd. Thans is het blonde volksdeel in de minderheid. De naam „Hellas" en „Helleen" is van het

oerwoord „el, ul, il" (zie „Huis- en Grafteekens" blz. 19) dus „Hellas": Heelalsland" en „Hellenen": „Heelallers" of „alweters", waarbij men gedenke, dat het Grieksche „sophia" (wijsheid) en „gnostici" (weters) geheel andere woorden zijn. In het O.L.B. worden de Pelasgiërs: „Hellingers" genoemd. Dit heeft sommigen in de verzoeking gebracht, om „Hellenen" van dit woord afgeleid te denken, waarbij men dan vergat, dat het O.L.B. zelf hiertoe niet de minste aanleiding geeft en dus dergelijke ‚afleidingen' in het geheel niet opgaan.
Volgens Prof. Max Müller in „Lectures on the Science of Language, 9th edition, 1877, p. 550", is het zeer aannemelijk, dat „Athene" een parallelwoord is van het Sanskriet „Ahâna (h als Ned. ch), welk woord als „Ahanâ" normaal „Athènè" in het Grieksch zou moeten opleveren (th van Eng. „thing"). Ahanâ is **dageraad.** Athene is de dochter van Zeus; Ahanâ van Dyu, het Ind. eaquivalent van Zeus. Hierdoor zou dus Athene ‚dageraad' beteekenen.

No. 19

Noot 3, blz. 77.

Salt.âtha. Over dit woord is veel te doen geweest. Men heeft er vooral een opzettelijke vervalsching in pogen te zien, n.l. een „terugvertaling" van het moderne woord „soldaten". Dit behoeft echter geenszins het geval te zijn, omdat we in de moderne talen nog steeds zulke woorden als „Old salt" (= zeeman) hebben in het Engelsch e.d., die eraan herinneren, dat het „zout" van de zee een belangrijke rol heeft gespeeld en speelt in het benoemen van de menschen, die met de zee te maken hebben. Welnu, voor de Fryas was de zee belangrijk, zoo niet ongeveer alles. Als men nu weet, dat „âthe", „vriend" is, wordt „salt.âtha" als „vriend(en) van de zee" of „zeegast(en)" een normaal woord. Bedenkt men daarenboven, dat de Fryas hadden: 1) de „lând.wêrar" en 2) de „sê.kamper", dan is het niet zoo onlogisch, dat men deze „zeegasten", die de hoofdzaak waren, bij gelegenheid „salt.âtha" noemde, omdat ze nu eenmaal op de schepen als soldaten aankwamen. Als het woord „salt.âthene" had geheeten in plaats van „salt.âtha" was de zaak natuurlijk eenvoudiger geweest en had men **zekerheid** gehad, dat het geen ingeschoven woord is; **nu niet.**

No. 20.

Noot 2, blz. 79.

Deze laatste twee regels zijn vermoedelijk een toevoeging van één der afschrijvers, omdat een dergelijke Oud-Testamentische wending niet in den aard van het Fryavolk lag.
Het tijdstip van de doorvaart en de drooglegging onmiddelijk daarna, komt overeen met den doortocht der Joden door de Roode Zee, welke een doortocht b o v e n de Roode Zee was, alwaar het toen op enkele plassen na, droog was. Bij de beschreven aardbeving, daalde het peil der Middellandsche Zee aanmerkelijk, zooals uit allerlei schelpenvondsten vèr landinwaarts blijkt. Het huidige Suezkanaal werd door het toen drooggelegde land gegraven, waarbij door „de Lesseps" zelf bij méér dan één gelegenheid is gezegd, dat men had kunnen constateeren, dat deze Kanaalgrond een zeeengte was geweest.

No. 21

Noot 1, blz. 81.

De hier gegeven uitlegging van den naam moet zeer vermoedelijk één der afschrijvers, zoo mogelijk een inmenger in de schoenen geschoven worden. Zij lijkt op niets. In de eerste plaats was in den tijd, waarover het hier gaat (1188 v. Chr.) het woord „lip" in géén geval gangbaar in het Fryasch, omdat er geen spoor van bewijs is, dat het woord „wêre" = lip, in het Fryasch zou zijn verdwenen, of weinig in gebruik, integendeel. De ware uitlegging is dan ook véél eenvoudger, n.l. „Kât" (kaat) heette natuurlijk in de wandeling, evenals thans „Ka". „Kâ.his.lip" zou dus moeten geworden zijn „Kâslip" uitspraak „kaaslip". Het ontbreken van de ‚s' in „Kalip" is abnormaal, andere overwegingen nog daar gelaten. Veel aannemelijker is het, om vooral wegens het Keltoïde Walcheren van dien tijd te formuleeren: „Kât-ipso", hetwelk op zeer normale wijze „Kalipso" wordt, een naam dien we ook bij Homerus vinden, terwijl de beteekenis eenvoudig: **„Kaat-zélf'** 'is. Deze naam „Kaatzelf", die in onze dagen zelfs niet buitenissig zou zijn, kan dan in den vorm „Kalipso" door Ulysses dagelijks gebruikt zijn.

No. 22

Noot 2, blz. 91.

De echtheid van het gedeelte van het Naschrift tot aan deze noot toe, is aan sterken twijfel onderhevig en is er vermoedelijk, hoe dan ook, tusschengeschreven. Het water bij Medemblik heet in het Latijn „Medemi Lacus", d.i. meer van Medem. „Meda" is „de weiden" en „medem", „den weiden" (3e n.v. meerv.). De Latijnsche vorm beteekent dus letterlijk „Met of aan de weiden van het meer". Denk aan het Ned. „madeliefje" (liefje van de **made,** d.i. van de weide). Dat er een burchtvrouw „Medea" zou zijn geweest, is onbekend. Indien dit zoo zou zijn, zijn zoowel de vormen „Medemi Lacus" als „Medemblik" daartegen gericht. Verder is er nog het oudere Fryasch: laka en lak = meer dus: medemlak; medemblak; Medemblik". Dat het O.L.B. spreekt van „Mêdêa.s blik" duidt op afschrijving in den Noormannentijd, toen „Medea" bij deze Noormannen en bij ons in den vervaltijd een veel vereerde watergodin was.

No. 23

Noot 1; blz. 93.

De vrouwen- en meisjesnaam „Plonia" komt in sommige streken van ons land, vooral in Westfriesland en in Westfriesche enclaves nog steeds normaal voor. Aangezien de naam „Pleun" (mann.) hiervan is afgeleid en NIET omgekeerd, is derhalve „Apolonia" of „Plonia" het hoofdwoord. Een volledige verklaring wordt gegeven in Toelichting No. 46.

No. 24

Noot 2, blz. 93.

Uit het manuscript kan ook „Linda vurda" worden gelezen (Lindaforden of overtochten). Linda-oorden blijkt echter juist te zijn.

No. 25

Noot 1, blz. 97.

Dit is echter evengoed Tuïscoland, maar dan meer in het bijzonder het Madzjaragebied (van Fryasland uitgerekend): Brunswijk,

Anholt, Brandenburg, Posen, Oost-Pruisen en verder Silezië, Moravië, Hongarijë en Roemenië, alles zooveel mogelijk genomen naar de huidige provincie- of streekgrenzen. In het Madzjaragebied drong in het Oosten het Slavonische gebied en het Littausche binnen.
Het oude Madzjaragebied was dus groot en geducht, want men moet er in den vroegsten tijd het grootste deel van Skandinavië en vooral de Finnen ook bij rekenen. Deze laatsten zijn tot en met ongeveer 900 n. Chr. nog steeds **een groot gevaar** voor de laatste Fryas gebleven. De Oerfinnen sterven ongeveer tegelijk uit met de Oerfryas in Skandinavië (zie lijst wereldgedachten in de Inleiding, waar de Grootfriezen worden aangegeven omstreeks 1000 n. Chr. uit te sterven). Dan volgen de SOORTEN Friezen hen op, evengoed als de SOORTEN Finnen, de Madzjara-Finnen, wat ook ongeveer 1000 n. Chr. zijn beslag heeft gekregen.

No. 26

Noot 1, blz. 103.

Deze tekst verschijnt zeer veelvuldig in de eerste plaats op onze Westfriesche graven in den ruimsten zin des woords. De tekst is dan steeds in hiëroglyphen geschreven, waarvan vele voorbeelden worden gegeven in „Huis- en Grafteekens", bijv. op blz. 47 en 43 fig. L en vele andere.

No. 27

Noot 2, blz. 103.

Men merke op, dat hier plotseling „Hij" inplaats van „Het" verschijnt. Dit is natuurlijk een opzettelijkheid van den afschrijver, die gemeend heeft het christendom te dienen door „Wr.alda" mannelijk te maken. Er worde echter in het bijzonder den nadruk op gelegd, dat „God" steeds en overal „onzijdig" was, in alle talen! Voor Wr.alda is dit zéér zeker het geval, dat „Al-doorwonend vloeien" beteekent. Maar op bijv. onze stations kan men nog steeds lezen: „Gelooft gij in een almachtig God... enz." (niet almachtigen), zoodat het bloed kruipt, waar het niet gaan kan, Dat er trouwens aan dit geheele hoofdstuk het een en ander veranderd is naar den smaak van den afschrijver, valt niet te loochenen, al is het maar weinig.

No. 28

Noot 1, blz. 107.

Dit hoofdstuk is onvervalscht Indide, al zullen er wel onnauwkeurigheden in te vinden zijn. Het geeft blijk van een actueelen strijd tegen de Atlantide gedachte. Eigenlijk gaat het in diepste wezen, tegen de u i t e r l ij k h e d e n van het Atlantide, waarmede tevens de **‚kunstzinnigheid'** der Atlantiden werd overboord geworpen. Dit laatste heeft men dan te betreuren. In de Middeleeuwen en daarna bij de Renaissance enz. hebben wij echter deze schade dubbel en dwars ingehaald, want uit de Nederlanden is een wonderbaarlijk groote en grootsche kunst op allerlei gebied ten hemel opgestegen. De groote stoot daartoe kwam echter van de uitgeweken Fryas (West Vlamen; Flamingar Fryask), die alleen in den kunstzinnigen zin des woords Atlantide geworden waren, o.a. door aanraking met geheel Atlantide gedachtegebieden, zooals

het Middellandsche Zeegebied, waaruit ook de Mooren hun kunstzin putten. De enorme Westfriesche (Hollandsche) energie en de daardoor ontstane welvaart verschafte den juisten en onontbeerlijken achtergrond voor de ontplooiing der velerlei schoone kunsten, die dus en derhalve een NEDERLANDSCH stempel droegen en GEEN ANDER en ook nooit een anderen naam mogen hebben onder welk gewaand-verheven voorwendsel dan ook!
Als men den Frya den Maya „kunst-tooverstaf" in de hand geeft, geschiedt er iets groots en hechts. **De Atlantide bezwijkt er als regel onder,** al presteert hij dan ook ongelooflijk schoone en grootsche werken. Daarom vereischt de continuïteit der groote kunst den Frya.

No. 29

Noot 1, blz. 111.

Uit de mededeelingen der Atlantiden aan de ingewijden, weten wij, dat midden op het hoofdeiland van Atlantis een enorme pyramide met afgeknotten top stond, waarop een tempel — een zonnetempel —. Deze pyramiden en tempels — (niet copiën van de Egyptische), — vindt men eveneens bij de Amerikaansche Maya's. Nu is het merkwaardige in de beschrijving als door het O.L.B. gegeven, dat de pyramide door den burchttoren, en de tempel door het sterrenwachthuisje is vervangen. Er is dus geen sprake van copie door de Fryas, maar wèl van gelijksoortigheid.

No. 30

Noot 2, blz. 111.

Dit wil dus zeggen: 24 zonne- of Babylonische uren en 16 zeemans- of dubbele compas uren. Het compas heeft n.l. 32 streken of punten. Alles per etmaal. De zonne-uren zijn de jongste; de zeemansuren de oudste, hoewel beide een geheel sterrekundige basis hebben.

No. 31

Noot 1, blz. 113.

Herodotus vermeldt ook de aanwezigheid van leeuwen in Europa, maar gaf de kleur niet aan. Hier vindt men dan, dat deze leeuwen ‚zwart' waren. In ieder geval wordt hierdoor, vooral in onze landen, het veelvuldig voorkomen van den wapenleeuw minder vèrgezocht, en blijkt hij van veel dichterbij in de volksverbeelding verankerd.

No. 32

Noot 3, blz. 115.

Dr. J. G. Ottema wijst in dit verband op Diod. Sic. V. 27 omtrent de Galliërs, waar Diódorus soortgelijke kleeding heeft gezien. Bij de Fryas droegen de vrouwen arm- en voetbanden van goud, niet veel breeder dan één centimeter, plat en van drie tot acht in aantal, boven elkaar gedragen; het kleinste aantal aan de voeten.

No. 33

Noot 3, blz. 123.

Er staat „ho.n.sêen", dus „hoe 'n zegen". Dit werd „hoonseen" en „hoosee" of „hoesee', omdat wij gemakkelijk een ‚n' laten vallen. Het woord „hoezee" heeft dus met **„zee" n i e t s te maken.**
Het is een religieuse uitroep.

No. 34

Noot 1, blz. 125.

Friso of Fryso. Men meent wel eens, dat dit de stamnaam der Friezen zou uitmaken, maar dat is een misvatting. De ongewone uitgang op ‚o', duidt op een geheel andere beteekenis, n.l. op de juiste en die is: „gekruld", (gekrulde haren, gekrulde zinnen), maar dan in den gunstigen zin des woords, dus, wat wij in huidige bewoordingen zouden noemen „De Moderne". Derhalve is „Friso" NIET „Fries", maar „De Moderne".

No. 35

Noot 2, blz. 131.

Reeds Dr. Ottema wijst erop, dat men in Scheveningen „Joei en Troos" kent voor visschersman en -vrouw. Dit geldt echter voor alle oude Westfriesche enclaves. In het Engelsch heeft men het merkwaardige verschijnsel, dat er langs den weg van het Fryasch joi" binnenkwam, dat echter in den Franschen tijd „joy" werd in navolging van het Fransche „Joye" van dien tijd. Verder is opmerkelijk, dat wil men „bedvreugde" in het Engelsch vertalen, daarvoor maar één juiste uitdrukking is en die is: „Joy". Belangrijk is verder, dat de woorden „fro, frow, frü, fro.lik" achtereenvolgens „vrouw, vrouw, vreugde, vroolijk" beteekenen, waaruit men ziet, dat deze woorden synoniemen zijn van „joi", een bewijs, hoezeer het huwelijk het gelukscentrum in de Fryawereld was. Ik wijs in dit verband ook op „bruidegom" waarin, zooals in een noot voorheen werd aangegeven, met „gom" (Fryasch: goma), roem of vreugde wordt aangegeven, dus de roem of vreugde der bruid. Wat nu „Troos", Fryasch ‚Trâst" aangaat, bedenke men, dat dit „troost" beteekent en dat is nu juist in het goede huwelijk **bij uitstek** het werk van de vrouw en moeder, die zoowel de kinderen als den man op z'n tijd troost. En die troost blijkt dan meestal beter dan alle vindingrijkheid, die opgebracht zou kunnen worden, om uit de narigheid te komen. Ook dit werd in de Fryawereld maar al te goed begrepen. „Zoethart" is natuurlijk het Fryasch aequivalent van het veelgebruikte Eng. „Sweetheart".

No. 36

Noot 3, blz. 137.

Konereed is van het Noord Fryasch: „Konr" = koning of edele; „eed" (êd) is het bekende „eed" of „ood", dat „vreugde" beteekent (bijv. Hof van Eden). Zoo is Konr.êd = Konerêd = Konereed = „'s Konings vreugde" of „des edelen vreugde". Konraad of Konreed beteekenen dus beide „koningsvreugde" en staan nog vlak naast het oudste woord.

No. 37

Noot 4, blz. 137.

Haachgana is van „hâch" (hoog) en „gâ" (gaan), dus letterlijk: „hij, die hoog (rechtop) gaat". Is het woord echter Keltisch, dan beteekent het „hooge man"; man is „gan". „Gan" is van denzelfden oer-stam als bijv **Genesis**. (gen, gan = voortbreng-)

No. 38

Noot 5, blz. 137.

Adela en de Engelsche vrouwennaam „Ethel" beteekenen „moedertje" en zijn afgeleid van de (Indische, niet Sanskritische) oerstammen „âthei" of „âdhei" (th en dh als „th" van Eng. „the"), die „moeder" beteekenen, terwijl de „l" in „Adela" en „Ethel" de functie van verkleiningsuitgang vervult. (âtta, vader; Attila, vadertje). „atta" werd later „hatta", waarvan het Friesche „heit" (vader) Het Westfriesche „taat" (vader) nog in dagelijksch gebruik, is veel ouder en is Maya. De incantatienamen van Osiris waren o.a. „tata" en „tatene".

No. 39

Noot 4, blz. 139.

Deze uitlegging is aan sterken twijfel onderhevig. Een m.i. juiste vertaling van den naam „Kasamyr", zooals deze in den tekst staat, is „Kas-a-myr", d.i. „Wiens-gebied", kas" = „wie" in het Sanskriet en „myr" (volkomen correct met de lange Fryasche „y", die in den tekst staat) is „dorps- of gemeentegebied", later „gebied van een vorst". In het Russisch is de „Myr" de algemeene dorpsgemeente. Daarom zou de vertaling van „Kasamyr", hetwelk thans „Kasjmier" heet, zijn: „Wiens Gebied". Nu is er echter nòg een eigenaardigheid en die is deze, dat het Fryawoord „kase", soms „kàse" of „kese", hetwelk „gevecht", „strijd", „veldslag" beteekent, óók een Indisch woord is, zoodat „Kasamyr" evengoed kan beteekenen ‚Strijdgebied' of ook ‚Betwist Gebied". Tenslotte zijn echter „Wiens Gebied" en „Strijdgebied" zeer nauw verwant, want in beide ligt duidelijk aantoonbaar de strijd uitgedrukt.

No. 40

Noot 1, blz. 141.

Er staat „Jes-us", n.l. met een koppelteeken en dat bestond niet in het Fryasch, zoodat het er door een lateren afschrijver tusschen is gevoegd. De uitgang „us" is daarenboven Latijn. De zaak is dan ook heel anders. „Jes" beteekent hetzelfde als het Latijnsche „jus" (ius), n.l. „recht", hetwelk ook de beteekenis is van het Fryasche woord „jes" = ja en het Engelsche „yes", die allen van denzelfden Oud-Indischen stam komen, alsook de eigennaam „Jas", dien men in Ned. aantreft. Zij allen doen dienst voor het begrip „de rechtvaardige". Dat „jes" en „yes" dit inderdaad beteekenen, wordt men gewaar uit de Duitsche uitdrukking „das ist recht" of kortweg „recht", die dienst doet voor „ja". De **naam** „Jezus" is van „Josjua" den Metatron van Jehova in het Oude Testament. De leer van Jes werd ook in ons land gepredikt door de Keltische priesters **vóór** het Christendom van Jezus Christus en is de leer, die men aangeduid vindt in I Cor. 3 : 4, 5, 6, 22.

No. 41

Noot 2, blz. 141.

„Fo" of ook „Fo To" is de normale naam voor Boeddha in Tibet, China en Japan en is dat steeds geweest. Tibet grenst aan Kasjmier, daarom is het voor de hand liggend, dat het grensvolk van „Fo" sprak. De toevoeging „Thàt is falx" van den afschrijver is dus geheel onjuist. Trouwens de schrijfwijze „falx" duidt op de onhandigheid van dezen — lateren — afschrijver, wien „falsk" niet in gedachte kwam.

No. 42

Noot 3, blz. 141.

Kriesjna (Krishna) beteekent inderdaad herder. In den vorm „Krisna" is het voldoende verwant aan „Chrestos" (de gezalfde), om tot latere verwarring aanleiding te geven.

No. 43

Noot 4, blz. 141.

De verklaring van dezen naam, is correct. Er is echter een andere zaak, waarop moet worden gewezen en die is, dat „Boeddha" (Buddha) van het Sanskriet „budh" is afgeleid, dat is: „wijs zijn, verlicht zijn". Het Fryasche „bûda" komt hiermede nagenoeg in klank overeen. („dh" klinkt als Eng. „th" van „the"). Intusschen hebben beide woorden niets met elkaar te maken, want „bûda" beteekent „buidel", zoodat de afschrijver hier iets heeft ondernomen, dat wel ‚aardig', maar niet correct is.

Ik verwijs naar de Inleiding, om er nog eens den nadruk op te leggen, dat het een Frya MOEST zijn, die Indië aan de Oude Leer der Broederschappen zou herinneren, omdat de Fryas die leer nu eenmaal, zij het ook gewijzigd, hebben onderhouden tot aan hun vervaltijd en dat is dan precies de periode, waarin de Indische Renaissance, als door Gautamo Buddha verzinnebeeld, opkomt.

No. 44

Noot 1, blz. 145.

Hieruit blijkt duidelijk, wat ik in de Inleiding uiteenzette, n.l., dat Finda, inderdaad „het vinden" of de „vindingrijke" beteekent en dat de lichaamskracht der zwarten goed werd opgemerkt en begrepen.

No. 45

Noot 1, blz. 145.

Dit zou dan begonnen zijn: —2193+4000=1807 en 1000 jaar daarna in het jaar 2807 zou het geheel tot stand zijn gekomen.

Verder blijkt, dat er kort na het optreden van Gautamo Buddha (595 v. Chr.) reeds sterke Boeddhistische invloeden (leer van Jes) in onze landen aan het werk waren. Dit blijkt trouwens duidelijk uit vondsten te St. Vélaux (Bouches du Rhône) Frankrijk en op het Osebjerg schip in de Oslöfjord in Noorwegen enz., enz. waar zittende Boeddha's werden gevonden achtereenvolgens een tiental van verschillende grootte in den grond en een tweetal van ongeveer dezelfde grootte in het schip. Zij moeten thans ongeveer 2500 jaar oud zijn. Indië heeft dus wel degelijk gepoogd onzen vervaltijd op te vangen door de leer van Jes!

No. 46

Noot 1, blz. 156.

Deze schrijfwijze „a.del" is allerminst willekeurig, evenmin als „a.del.linga" eenige regels daarboven. Hier wordt weer zoo terloops een bewijs van ontzaglijke oudheid geleverd, omdat in beide gevallen „a" de onverbogen oerstam is, die in het Oud-Indische (de oertaal) gelijk is aan het Atlantide „ah", waarbij beide „mannelijk" beteekenen, d. w. z. datgene, wat in het begin van een woord aanduidt, dat er iets omtrent iets mannelijks zal worden gezegd. In het geval van „A.del" is dit: vadertje, bij „a.del.linga" (edellingen of edelen) is het „vadertje-kring". Waar het op aankomt, is dit, dat een woordvorm van een goede 20000 jaar ouderdom (zoo niet meer) op deze wijze bewaard bleef.

Bij de schrijfwijze „A.pol.lânja" of „Apol.lônja", die men ook wel tegenkomt, is „a" het Fryasche „an" (in), het woord heeft betrekking op den zonsondergang, waarbij de zon „an.e pol" (in den poel), „lânjath" (belandt), d. w. z. in de zee aan de horizon verdwijnt. In het Etruskisch is „Apoeloe" of „Aploe" reeds een lichtgod en in het Grieksch, „Apollos" eveneens. In het Fryasch is „Apollonja" vrouwelijk, vandaar, dat het vertaald zou moeten worden door: „waarin het licht zich dompelt", d. i. wat in het oude Egypte de „avondboot" was, waarin de zon onderging, om in de „ochtendboot" weer te keeren. De juiste, loopende vertaling is derhalve „ „**Behoudster des lichts**" " en eventueel bij verkorting: „ „**De verlichte**" ". Een schoone Fryanaam!! Men merke hierbij tevens op, dat dus bij de Fryas het licht in een vrouw ondergaat en behouden wordt, terwijl bij de Atlantiden (Oud-Egypte) een werktuig (boot) als symbool wordt gebruikt, maar men bespeurt eenzelfde streven, om het behoud van de levengevende energie te verzinnebeelden. De naam „Apollonia" is dus, als het ware uit een zin genomen, die zal hebben geluid: „ „alsa thât ljucht an thene **pol lânjath**" ". Tevens bedenke men, dat in het Maya de hiëroglyph voor ‚horizon' en ‚vrouw' dezelfde is!

No. 47

Noot 2, blz. 157.

Adel. Dit beteekent dus (zie Toel. No. 36) „vadertje" en is van denzelfden Oud-Indischen stam als „Adela". q.v.

No. 48

Noot 3, blz. 157.

Zwabenland. In ieder geval is „Suôbene" van het Slavonische „Swoboda" en dat is het Oud-Ned. ‚sibbe' (nauwe kring van stamgenooten). „Suobene" of „Swobene" is „Zwabische" want „Schwaben" (uitspr. Sjwoben) is inderdaad van het Slav. „swoboda" afgeleid. Zij is dus een Zwabische maagd.

No. 49

Noot 2, blz. 159.

Omtrent „Tuïscoërs" zie Toelichting No. 11.

Het is vermeldenswaard hier aan te stippen, dat reeds toentertijd zich de rooversbenden hadden gevormd, die later onder stamnamen paradeerden en waarvan een deel zich zelfs bij den stammenbond aansloot, dien we onder den naam van „Franken" kennen. Het rooven en moorden, vrijwel vanaf het huidige Zwitserland tot en met het huidige Westfalen heeft eeuwenlang aangehouden zeker tot en met omstreeks 1000 n. Chr. Het is daarna in mindere mate weer opgekomen en heeft tot en met de late Middeleeuwen eigenlijk nooit geheel opgehouden, maar toen had het zich in hoofdzaak tot de hier in het O.L.B. aangegeven streek beperkt, dat is dan tusschen Rijn en Maas.

No. 50

Noot 3, blz. 159.

De naam „Tataar" komt van „ta" en „tar"; „tar" is scheuren, vernielen; Sanskriet: „dar", scheuren; Eng.: „to tear", scheuren, enz., Duitsch: „zerren"; Nederlandsch ‚teren' en ‚tering' (inwendige verscheuring). „Ta" is een oerstam met een algemeen aanwijzende functie. Zoo is dan „Tataar" = de verscheurder of vernietiger.

No. 51

Noot 4, blz. 159.

Inderdaad kunnen deze Tataren iedereen hebben uitgetart, om den strijd aan te binden, maar dat wil daarom nog niet zeggen, dat hun ‚naam' daarvan afkomt.

No. 52

Noot 5, blz. 159.

Dr. Ottema merkt op, dat men hiervan een bevestiging vindt in Diodorus, Sic. V. 28.

No. 53

Noot 1 en Noot 2, blz. 161.

Er staat eerst „god.es tâle" en bij *2) „god.is êwa". Kennelijk heeft de afschrijver in het manuscript, dat voor hem lag „god.is tâle" gezien, d.i. „god his tâle", dus „goed z'n taal" of „taal des goeds". Daar hijzelf in een tijd leefde, die geheel gekerstend was en waarin het woord „God", het woord „Wr.alda" vrijwel of ten naastebij had verdrongen, maakte dit woord „god" op hem den indruk van „God" te zijn, waarom hij dan ook de eerste keer „god.es tâle" dus „God's taal" schreef. Toen echter „god.is tâle" hardnekkig eenige malen terugkeerde, heeft hij dat correct overgenomen. Daarom heb ik mij letterlijk aan het handschrift gehouden, door op de plaats, waar „god.es tâle" staat, ‚godestaal' te vertalen en overigens „taal des goeds". Trouwens, dat is toch de bedoeling, zoowel bij schrijver, afschrijvers als vertalers.

No. 54

Noot 3, blz. 161.

In de Inleiding is dit woord „tsjode" behandeld en is aangetoond, dat inderdaad „tsjod.ishêd", ‚zigeunerachtigheid' MOET beteekenen

No. 55

Noot 1, blz. 165.

Weliswaar, is het woord „Walhalla" (Walhallagara, Walcheren) eenige malen voorgekomen, waarin klaarblijkelijk „Walhalla" „hemel" beteekent, maar dit is een ‚gemengd' woord, n.l. het eerste deel is Maya, want de afleiding is de volgende: „Wal" is een transcriptie, of ook een lichte verbastering van „Uol", welk woord den lezer bekend is uit de Inleiding enz., als het Atlantide woord voor „jol" of „zonnewiel". (o en ah = â werden in het Maya meestal door hetzelfde teeken weergegeven, n.l. door O). „Walhalla" is derhalve „Uol-halla", waarin „halla", zalen of hallen e.d. beteekent. Letterlijk dus „Walhalla" = „Zonne(wiel)hallen", d.i. „hemelsche hallen of zalen"; kortweg: „hemel". Daarom is het woord „Walhalla" ook zoo gerif overgenomen en gebruikt in het Wodanisme, omdat dit een door de Madzjara (Atlantide heerschers over de Finnen) uitstekend bruikbaar woord was in de Noordsche landen, daar het eerste deel aan hun eigen taal, het tweede aan het Fryasch was ontleend. Dit nam echter niet weg, dat het Oud-Indische „Hymala" en „Himal(a)" en „umala" (Aziatisch), in het Fryasche „himel" en/of „hymel' bleef voortleven.

De uitleg in het O.L.B. is echter een ‚vondst' van den afschrijver en is helaas volkomen onhoudbaar. Himalaya = Himala + ya, beide zuiver Indische woorden, waarin „himala" = hemel en „ya" = „volk" (Maya = moeder-volk). Zoodoende is „himalaya" = „hemelvolk", dat wij thans zouden noemen: „Reuzenvolk".

No. 56

Noot 2, blz. 165.

In het Fryasch is het normale woord voor „laagte": „delta" of „delte", dit laatste evenals in het huidige Westfriesch in dagelijksch gebruik. De toevoeging „jeftha lêgte" is dan ook van een afschrijver voor wien dat woord volstrekt niet alledaagsch meer was, zoodat hij een Saksische verklaring gaf.

No. 57

Noot 1, blz. 167.

In de Inleiding is reeds het een en ander over „Yren" enz. gezegd. In Engelsche wetenschappelijke kringen is er al eens op gewezen, dat er een verband moet zijn tusschen den naam „Ieren" en „Iren" of „Yren" (Iraniërs). Dit is zeer wel mogelijk, omdat het nagenoeg zeker is, dat de Fryas bij hun aankomst in Atland, behalve de naam „Fryas", nog eenige namen van kleinere stammen (onderdeelen van het geheel) voerden, bijv. „Yren" en „Skythen" en dat deze stam het verst is doorgetrokken en dus het eerst een vermenging met de Atlantiden aanging en het eerst Keltisch werd. Voor de Schotten geldt iets soortgelijks, n.l. de „Skythen" moeten een stam gevormd hebben, die eveneens met de Fryas als onderdeel meetrok en zich in N.-Engeland en Schotland vestigde in het bergland, waar hij zich in veel mindere mate met Atlantiden vermengde. Maar ook niet-Fryas, d.w.z. „broederschap-Indiërs" trokken mee, waarvan vermoedelijk het grootste deel in Littauen en in Noorwegen achterbleef, het kleinste in Atland kwam.

De situatie is dan deze, dat deze stammen ten opzichte van den hoofdstam der Fryas PRECIES DEZELFDE geographische ligging innamen als in de BAKERMAT INDIE, n.l. ten W. en ten N.W. van de Fryas, die men zich dan in het huidige Germesier, Pandzjaab en Kasjmier tot Samarkand moet denken, de Yren in Soliman en Pesjawar en de Gedrosiërs in het huidige Afghanistan. Dat de Schotten „Skytho-Fryas" van oorsprong zijn, daarvoor zijn nog meer aanwijzingen. De naam „Skot" o.a. (=Skyth). Dit alles betreft dan de situatie in den Oertijd, niet in dien van de Fryas, die gedurende de kolonisatie aan de Pangab (Indus) zuidelijk van de oerbakermat koloniseerden.

In Konken (Bombay residencies) leven Maharasjtra Brahmanen (Tsjitbhawan), die ten eerste lichter van huid zijn dan welke Indiërs dan ook, ten tweede hebben zij in plaats van donkere, grijs-

blauwe oogen, een open gezicht en een hoog voorhoofd, ten derde is de kleur van hun huid: licht goudbruin olijf. Zij zeggen, dat hun stamvaders Fryas zijn. Hoe zij ze precies noemen, staat nog niet vast. Men zegt „Vikings", maar dat lijkt mij niet wel mogelijk. Zij hebben bekende mannen en vrouwen opgeleverd in de laatste decennia. Zij verschillen van alle Indiërs, doordat zij wèl vriendelijk, maar nooit onderdanig zijn.

No. 58

Noot 2, blz. 173.

Inderdaad hebben in de jaren na Chr. en in de vroege Middeleeuwen de vrouwen in bosschen en holen geleefd, waarbij zij, hetzij als vroedvrouw, hetzij als waarzegster, of als beide optraden. Zij zijn op den duur van ellende omgekomen, want hun oorspronkelijke grootheid was vernietigd en men had het volk aangepraat haar als tooverheksen of -kollen te beschouwen, die gevreesd moesten worden.

No. 59

Noot 3 ,blz. 175.

Omtrent den titel „Asega" is veel strijd geweest. In het manuscript staat het geschreven: „â.sega" en dat geeft meteen den sleutel tot de ware beteekenis van het woord. Zooals op blz. 43 in Noot 2 werd aangegeven, was het woord „ê.segsa.bok", dat veelal door „asegaboek" werd vertaald, NIET ANDERS dan „Algemeen Wetboek", zooals werd aangetoond. Nu is de spelling echter wat duisterder, omdat het woord met een „â" begint, maar dat is geen bezwaar, als men weet, dat de „ê" en de „â" elkander afwisselen in de beteekenis van „water". Bijv. „**Ewijk**", maar „**Breda**", „**Ijmuiden**", maar „Van der **Aa**" enz., enz. De uitgang „sega" verhoudt zich tot „segsa" (het Fryasche woord), zooals dat zoo vaak gaat bij afslijting, bijv. zooals „Etten" tot „Eten", welke beide van het Fryasch „Etta", d.i. „klei" zijn afgeleid. Beiden zouden „Ette" moeten heeten, zoowel het Brabantsche „Etten", als het Bieschbossche „Eten". Zoo ook „sega", dat van huis uit natuurlijk „segsa" (zeggen) is. Daarom is ook „â.sega"; „ê.segsa", d.i. de „gelijk recht zeggen", dus degeen, die „Het Algemeen Wetboek": **‚opzegt', ‚codificeert', ‚vasthoudt',** enz. Hieruit zijn dan de ambten ontstaan, die daarmee verband houden en dan eens zus en dan eens zóó uitvallen. Vandaar de vele speculaties, om nu eens een „definitie" van „Asega" te geven. Deze is naar ik meen in het bovenstaande behoorlijk aangeduid. In ieder geval heeft het woord met „Ase" niets uit te staan.
In dit bepaalde geval in het O.L.B. zou men, indien men een moderne wijze van uitdrukking zou willen formuleeren, misschien van „procureur-generaal" kunnen spreken, vooral, omdat er „âsker" (eischer) aan wordt toegevoegd.

No. 60

Noot 1, blz. 179.

Deze Trojanen blijken Maya's geweest te zijn. Men heeft Trojaansche munten gevonden in het Mayagebied even beneden Yucatan (Mexico). Dit beteekent, dat de Maya's, die, zooals in de Inleiding werd aangetoond reeds lang vóór 12000 v. Chr. in Atlantis waren, Troje kenden en wisten, dat het door hun volk werd bewoond. Meteen echter wordt daardoor Troje zeer oud. De vluchtelingen van Troje mengden zich met Frya-Kelten en Aneas en werden o.a. Etrusken. Vandaar, dat zelfs in het Etruskisch nog Fryawoorden te vinden zijn. De Romeinen copiëerden enorm veel van de Etrusken. Zij winden daar trouwens ook geen doekjes om. Het eenige verschil in volk tusschen Romeinen en Etrusken is, dat eerstgenoemden sterker Anea, laatstgenoemden meer Maya waren. Vandaar de hooge Etruskische kunst. Etrusken en Etruriërs zijn hetzelfde volk. De naam is deze: „et" (Fryasch) = „klei" plus „rus" (of „rur") = (Maya voor:) „landelijk". In het Latijn is deze stam behouden gebleven (rustica; rural). Dus: „kleilanders" of „kleibewoners", hetwelk dan ook vereenigbaar is met hun hoofdverblijfplaats in het vruchtbare N.Italië.

No. 61

Noot 4, blz. 179.

De uitlegging van den naam is aan sterken twijfel onderhevig. Het is n.l. een Keltische burcht en dus onder toezicht van de Druïden vanaf zijn oprichting. Het is daarom méér dan waarschijnlijk, dat de Druïden den burcht den naam gaven van het Egyptische tempel-, obelisken- en gebouwencomplex „Karnak" (waarvan de bouwvallen nog bestaan) alwaar de meesten hunner hun opleiding hadden genoten. Dit „Karnak" kan gereedelijk „Kerenak" geworden zijn, door een normale wijziging der uitspraak. Daarenboven is „herne" zoo typisch Fryasch voor „hoek", dat men moeite heeft het woord „âk", dat Oud-Saksisch is voor „hoek" in den naam „Kerenak" te zien. Trouwens de naam „Kerenak" is stevig in de volksoverlevering in Engeland gevestigd als de naam van een „Druïdengebouw".

No. 62

Noot 3, blz. 187.

Thjud = volk; later vervangen door „ljud" = lui, lieden. In verwante talen: „thioth", „thiod", „diot" en later „deut" en „deutsch". „Thjud" enz. zijn van de oerstammen „thi" of „thj", Sanskriet „ti", die „groeien" beteekenen. Hiervan is bijv. het Ned. „tieren", in „welig tieren". Letterlijk is dus „thjud", „thioth", „deutsch", „dietsch" enz. „groeisel" en naar **den klank:** „tiersel". Daarom is dan ook de term „Dietsch" voor het Ned. volk **volkomen onjuist,** want ontoereikend. De Thioth's zonen of Thiothschen woonden oorspronkelijk in de streek aldus aan te geven, vrijwel volgens de huidige staatsgrenzen: Schaumburg-Lippe; Waldeck-Pyrmont; Lippe-Detmold; Oost-Westfalen; Hannover voor zooverre ingesloten door Pruisisch Saksen en Westfalen; het Groothertogdom Hessen en Nassau (en Baden). Zij werden ten Noorden begrensd door de Fryas (N.W.) en de Saksenmarken van het O..LB. (N. en N.O.). Ten Oosten door de Madzjara-Tuïscolanden; ten Z. en Z.O. door de Allemannen; ten Westen en Z.W. door de Franken. Zij hadden veel te lijden van de roovende Franken, de vechtlustige Allemannen en de gevaarlijke Tuïsco-Madzjara. De Thiothschen waren echter een degelijk volk, zooals het O.L.B. aangeeft. Zij zijn van oorsprong

een Frya-tak, evenals de Letten bijv. De Thiothsche tak is in den loop des tijds bij gebrek aan voortdurend contact van ons vervreemd. Vroeger werd het contact wél onderhouden door de burchtvrouwen, die deze streken bereisden, nadien (toen haar gezag taande) kwam de vervreemding. De Thiothschen stonden ons veel nader dan de Franken en Allemannen, zijnde dezen gedeeltelijk vermadzjaarschte en verslavischte stammenbonden, die ver van ons afstonden.

No. 63

bij No. 7.

Volgens sommigen is in Friesland gebleken van een overlevering volgens welke de Friezen met Joden te maken zouden hebben. Dit is in dien vorm natuurlijk onjuist. Het geval is dit, dat, zooals ook uit het O.L.B. blijkt, toen een deel der Joniërs naar het oude stamland terugkeerde, zij natuurlijk ook hun zeden en gewoonten meenamen en die hadden vanaf tenminste 1000 j. v. Chr., dus reeds ongeveer 750 jaar bij hun terugkeer, onder Joodschen en Phoenicischen invloed gestaan, zoowel letterkundig (Zie Inleiding) als commerciëel, evenals overig Griekenland. Toen dan ook deze Joniërs en Thyriërs zich achtereenvolgens in het huidige Friesland, Groningen, Drenthe en ten Oosten daarvan (Kauchen) en in Zeeland, West-Brabant en Zeeuwsch-Vlaanderen tot en met Brugge en Gent in groepen neerzetten, was het niet meer dan logisch, dat er blijk gegeven werd van de Palestijnsche overleveringen en invloed. Deze indrukken zijn in den loop des tijds verdwenen, maar zij hebben teweeggebracht, dat in de Nederlanden de Joden **„onvreemd"** werden, niet in de eerste plaats vanwege de **verdraagzaamheid** der laat-Middeleeuwsche vaderen, maar vanwege onze oudste geschiedenis. De zaak zit dus véél dieper geworteld dan men wel denkt. Ik moge er in dit verband vooral op wijzen, dat het welbekende zoogezegde „Spaansche bloed" der Zeeuwen e.t.q. niet alleen een sprookje is, maar nog erger: een fantasie, die dezen Kelto Fryas onrecht aandoet en zoo ongeveer een paar duizend jaar **te laat** is.

No. 64

Noot 2 van blz. 19

Er heeft gerechten twijfel bestaan of het woord „oorijzer" wel iets met „oor" en met „ijzer" te maken zou hebben. De heer Minnema wijst er zeer terecht op, dat „oorijzer" (oor-ieser) is: oor-iese, dus over-Iese (wr.isa) d.i. opper- of hoofd Iese. Iese is dan ook inderdaad van het Mayawoord „is" = vuur (i = ie), „isa" = is.a of „is.an" d.i. ‚aan' of ‚in' het vuur in den vrouwelijken vorm, dus „isa" zou men met „vuursche" kunnen vertalen. De „wr.isa" (ooriessa) is dus de opper- of overvuursche, de burchfâm of moder, waarvan hier sprake is. Zij droeg als opperste vuurbewaakster (van de eeuwige lamp, de foddik) bij wij van kap een gouden band van oor tot oor. Daarom is het ook logisch, dat men, toen de oude instelling vervaagd was, het woord „ooriesse": „ooriesser" en later „oorijzer" ging noemen, zonder dat er sprake kon zijn van „oor" en van „ijzer". Daarnaast ging het Mayawoord „ix" zijn gang (ix = vrouw of vrouwelijk) zooals bijv. in ‚thju ix', tix, tex (en Texel) en ‚hju ix', hix, heks, als „de Vrouwe" (Tex) en „dat vrouwmensch" (hex), als Grootfriesch-Maya-woorden, die tot op heden bleven bestaan.

No. 65

Noot 2, blz. 87.

Er staat „Hoor Irtha en wees blij met mij". Hieruit zou aanroeping van „Irtha" (de Aarde) kunnen blijken, als zelfstandige macht. Hoewel Irtha bij de Fryas zinnebeeld blijft, evenals Frya in de oorspronkelijke beteekenis van ‚liefde' (Gods), zooals in de Inleiding werd uiteengezet, is toch later het zinnebeeld Irtha als hiëroglyph, d.i. als teeken op de graven en elders verschenen als een menschelijk hart. Daarenboven geleken de woorden „irtha" (uitspr. ierthe) en „hirta" (uitspr. hierte) zeer veel op elkaar, zoodat in het oude West Friesche land „irtha.s dêi", spoedig „hirta's dêi" hartjesdag) werd. Daar nu Amsterdam en Haarlem, waar hartjesdag nog gevierd wordt, van oorsprong zuiver West Friesche kernkolonies waren, is het voor de hand liggend, dat daar „irtha's dag", „hirta's dag", d.i. „hartjesdag" werd. In het werk van D. Buddingh: „Verhandeling over het Westland ter opheldering der Looën, Woerden en Hoven" van 1844 op blz. 255 vindt men dit verband — d.w.z. irtha's dag — hartjesdag ook aangegeven, echter zonder verklaring. Deze laatste werd dan hierboven gegeven. Overigens vindt men in Tacitus, Germania C. 40 een duidelijke aanwijzing omtrent het irthafeest, zooals dat in zijn tijd was in onze landen. Hij wijst (..terram matrem... est in insula oceani...) inderdaad op Atland. We hebben dus met een zeer oud feest te doen n.l.: Irtha's dag op den 3den Maandag in Augustus. Het is dan reeds afgeweken van het oeroude, maar bestaat niettemin. Buddingh haalt ook nog het „Hanneliesjesfeest" in Zeeland aan, als gelijksoortig. De verklaring nu, is deze: De Zeeuwen gaan een stap verder in de wijziging van het feest door „hirta's dag", als het stamwoord te beschouwen. Onder den Phoenicischen en Latijnschen invloed, waaronder zij gestaan hebben in den voortijd, lag dit voor de hand, want deze volkeren kwamen met de „godin" Hertha (de Aarde)' welk woord nog veel meer op „hart" gelijkt. Zij namen toen letterlijk de „harten", d.i. het hart van een willekeurigen „Hannes" en een willekeurig „Liesje", twee namen, die daar veelvuldig voorkomen. In ieder geval is hartjesdag en Hanneliesjesdag het oude Grootfriesche Irthafeest en is het thans een goede 15000 jaar oud.

No. 66

Noot 0 van blz. 149.

In den „Emsinger Codex" een handschrift van het Groninger Genootschap „Pro excolendo jure patrio" blz. 38, zooals die werd medegedeeld aan Jhr. Mr. de Haan Hettema (D. Buddingh, blz. 395. Verhandeling over het Westland, 1844), vindt men specimina van Oud Friesch van ná Chr., waarin scheppingsverhalen worden weergegeven. Deze opsommingen volgen hierna. Zij geven een idee van de taal van het O.L.B. en men vindt er eene groote afwijking in van het Oude Friesch der Oudfriesche wetten. De hier weergegeven taal is dan ook GEEN Midfriesch (Friesch van het huidige Friesland), maar een algemeen Friesch, n.l. **directe** afstamming van het

oude Fryasch, waaruit ZOOWEL het Nederlandsch als het Mid-Friesch zijn gesproten. (Hoofdletters en komma's duiden op lateren datum, zoowel van opstelling als van bewerking).

„ „God scop thene eresta meneska, ther was Adam, fon achta wendem. Thet bene te fon ta stene. Tha flask von there erthe. Thet blod fon ta wetere. Tha herta fon tha winde. There tochta fon ta wolke. The suet fon ta dawe. Tha lokkar fon tha gerse. Tha agene fon there sunna, and tha blezem on the helge om, and the scope Eva fon sine ribbe." "

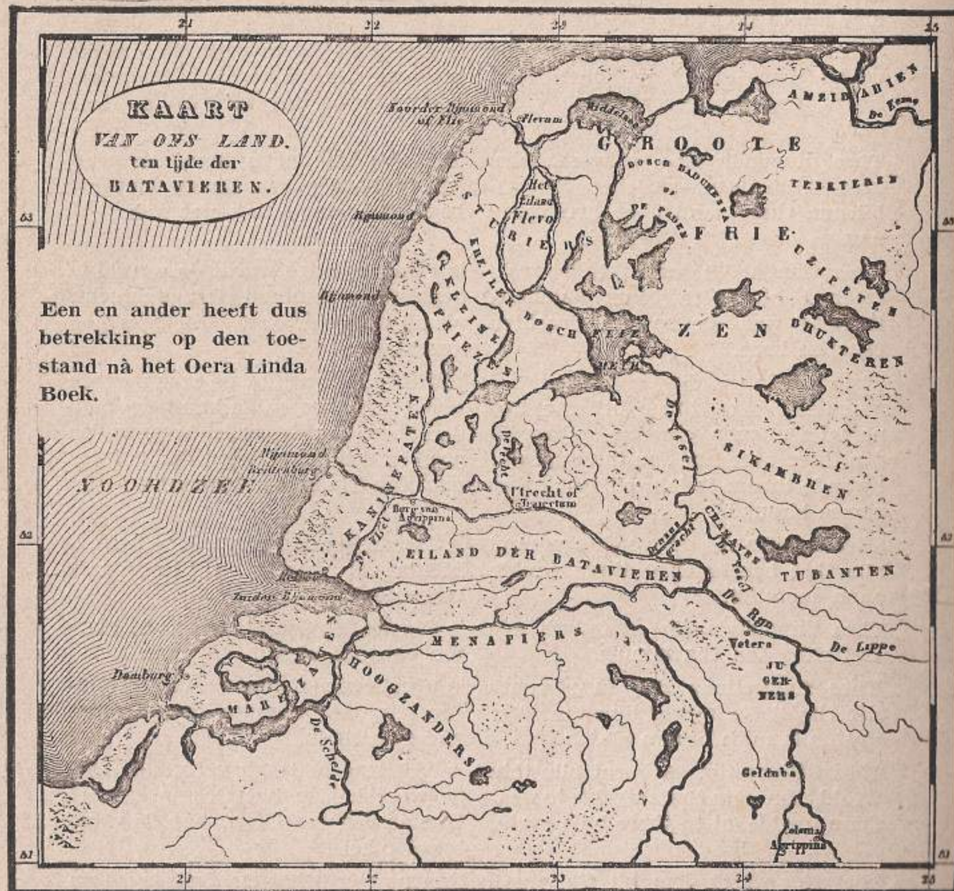
„ „God schiep den eersten mensch, dat was Adam, van acht zaken. Het gebeente van de steenen. Het vleesch van de aarde. Het bloed van het water. Het hart van de winden. De gedachten van de wolken. Het zweet van de dauw. Het haar (de lokken) van het gras. De oogen van de zon, en toen blies hij hem den heiligen adem in, en toen schiep hij Eva van zijn rib." "

Vervolgens vindt men in het „Asegabuch" van Wiarda, blz. 273, §11 en in de „Friesche Spraakleer" van Jhr. Mr. de Haan Hettema, blz. 154, uit het Deensch vertaald (oorspronkelijk) in het Oude Friesch, de „Vijftien teekenen van den oordeelsdag". Freiherr Von Richthofen heeft het ook bewerkt en verbeterd (volgens D. Budding Mijn vertaling). Een en ander bewijst, dat Liko Oera Linda, toen hij zijn afschrift maakte van het O.L.B. in 800 n. Chr. een taal sprak, die op de hier aangegevene geleek, maar tevens veel ouder was.

„ „Thit send tha fittine tekna, ther er domesdi koma skilun, ther sancte Jeronimus fand eskriuin an thera Jothana bokon.	Dit zijn de vijftien teekenen, die bij den dag des Oordeels zullen komen en die de heilige Jeronimus beschreven vond in de boeken der Joden.
Thes erosta dis, sa stigath alle wetir fiuwertich fethma boua alle bergon and stondath to likere wis and thiu mure, ther fon stene ewrocht is.	's Eersten daags stijgt al het water veertig vadem boven alle bergen en het staat gelijk een muur, die van steen is gemaakt.
Thes otheris dis, sawerthat se lik there selva skipnese, ther se bifara weron.	's Anderen daags wordt het gelijk aan denzelfden toestand, zooals het tevoren was.
Thes thredda dis, fallath se alsa side ,thet se nen bisia ne mi.	's Derden daags valt het zóó laag, dat geen oog het zien kan.
Thes fiarda dis, sa somniat se alle fiskar, , ther send an tha wetiron to semine, and hropath al to Godi, and tha stifne net nen manniska buta God alena.	's Vierden daags, verzamelen zich alle visschen, die in de wateren zijn en roepen allen tot God en hun lot weet geen mensch dan God alleen.
Thes fifta dis, burnath alle wetir, fon asta there wralde to westa there wralde.	's Vijfden daags branden alle wateren ,van het Oosten der wereld tot het Westen der wereld.
Thes sexta dis, sa send alle bamar and alle gerse mith ena blodiga dawe bifangen.	's Zesden daags zijn alle boomen en alle grassen door een bloedige dauw bevangen.

Thes siugunda dis, sa fallath alle tha timber, fon asta there wralde to westa there wralde, and werthat algadur to breken.	's Zevenden daags vallen alle getimmerten, van het Oosten van de wereld tot Westen der wereld.
Thes achtunda dis, sa falt thi sten withir thene sten, and tobrekth al semin, and tha berga werthat eifnad.	's Achtsten daags valt steen tegen steen en worden gezamenlijk gebroken en de bergen worden vereffend.
Thes niugunda dis, sa werth alsa grat irthbiuinge, sa ther fon onbiienne there wralde er nen saden nas.	's Negenden daags komt er zoo'n groote aardbeving als er van het begin der wereld nog niet was.
Thes tianda dis, werth thiu wrald emenad an there selua skipnese, ther se was, er se use drochten eskepen hede.	's Tienden daags wordt de wereld in denzelfden toestand teruggebracht, als zij was vóór onze Heer haar had geschapen.
Thes andlofta dis, sa gunch thi manniska with thene otherne and ne mi nen mon otheron ondwardia fon there nede and fon tha angosta; hwande thenne is iahwelik mon thes sinnes birauad.	's Elfden daags stuit de eene mensch tegen den anderen en kan geen man den ander beantwoorden wegens den nood en den angst, want dan is ieder man van zijn zinnen beroofd.
Thes twilifta dis, sa werth egadurad alle thet benete efter there wralde anna ene stidi.	's Twaalfden daags wordt al het gebeente der wereld op éène plaats verzameld.
Thes threddinda dis, sa fallath alle tha stera fon tha himule.	's Dertienden daags vallen alle sterren van den hemel.
Thes fiuwertinda dis, sa steruath alle tha lioete and skilun therefter upstonda mith othera claton.	's Veertienden daags sterven alle lieden, die daarna zullen opstaan met andere kleeren.
Thes fiftinda dis, sa burnt alle thiu wrald, fon asta there wralde to westa there wralde, al to there hille porta.	's Vijftienden daags verbrandt heel de wereld. Van het Oosten tot het Westen der wereld, tot aan de poorten der hel.
Therefter werth domesdi. Sa cumth use Hera mith alle sina Anglon and mith alle sine heligon. Sa beuath alle thiu wrald, alsa thet espene laf, alsa se hini siath mith tha criose, and mith tha spiri, and mith tha neglon, and mith there thornena crona, and mith tha fif wndon, ther hi an tha criose tholade fori us and fori al manseslik slachte.	Daarna wordt het Oordeelsdag. Dan komt onze Heer met al zijn engelen en met al zijn heiligen. Dan beeft geheel de wereld, gelijk het loof der essen, wanneer zij Hem zien met het kruis en met den speer en met de nagelen en met de doornenkroon en met de vijf wonden, die Hij aan het kruis duldde voor ons en voor geheel het menschelijke geslacht.

Bij het overlezen van dit merkwaardige fragment, valt op te merken, dat de schrijver in ieder geval reeds onderricht van den clerus heeft gehad en niet meer van de oude Frya-instellingen (burga), d.w.z. ook niet meer van een of anderen uitlooper daarvan. Niettegenstaande blijft er ondanks alle afwijkingen tóch een sterke schaduw van de oude taal op het geschrift rusten.

Verklaring: Batavieren zijn Grootfriezen (Inleiding). Groote Friezen zijn Midfriezen (Friesland); Kleine Friezen, Westfriezen. Sikambren = Sê. kamper (zeesoldaten); Sturiërs = Stjûrar (stuurlieden, zeevaarders); Brukteren zijn afgescheiden Grootfriezen; Marzaten en Kaninefaten zijn gemengde Westfriezen en Keltoïden; Hoogezanders eveneens; Menapiërs e.t.q. eenige der vele Frankenbondstammen. Het kaartje betreft alléén Nederland, want de Westfriezen gaan door tot Duinkerken. Het kaartje is van Romeinschen oorsprong.